

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 30 Ιουλίου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 778

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΤΙ ΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Το ορόσημο Σεπτεμβρίου και η ατζέντα Ερντογάν

Οι τρεις στρατηγικοί άξονες που θα κινηθεί η Τουρκία στις συνομιλίες

Η **στρατηγική** προσέγγιση της Τουρκίας σε σχέση με το Κυπριακό, όπως προέκυψε μετά το Βίλνιους, δεν απορρίπτει επί της αρχής την επανέναρξη των συνομιλιών. Οι διατυπώσεις της κινούνται στο πλαίσιο

της εποικοδομητικής ασάφειας σε σχέση με το αφήγημα των δύο κρατών. Η Τουρκία δείχνει να κινείται σε τρεις άξονες. Επαναφέρει ως αφήγημα τη στήριξη του Σχεδίου Ανάν και τη μη ευθύνη της για την

κατάρρευση των συνομιλιών στο Κραν Μοντανά, προτάσσει τη συναλλακτικότητα ως βασικό εργαλείο στην επαναπροσέγγισή της με την Ε.Ε. και θέτει περισσότερες εκβάσεις στο Κυπριακό. **Σελ. 4, 19**

ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΣ

Στο σαλόνι της εξουσίας αλλά με εμφανείς φθορές

Οι έριδες και τα ποσοστά που πέφτουν

Τα **κόμματα** του Κέντρου κατάφεραν αυτό που ονειρεύονταν για δεκαετίες: να μετατραπουν σε κόμματα εξουσίας χωρίς τα δεκανίκια είτε της Αριστεράς είτε της Δεξιάς. Είναι όμως σε πορεία φθοράς, καθώς οι εσωκομματικές έριδες, τα άσκημα ποσοστά και η έλλειψη συντονισμού με την κυβέρνηση δυσχεραίνουν την κατάσταση. **Σελ. 6**

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΛΜΑΣ

Ο Πρόεδρος θα πρέπει να γίνει και δυσάρεστος

Ο **Πρόεδρος** Χριστοδουλίδης θα πρέπει να γίνει και δυσάρεστος σε μη δημοφιλή ζητήματα, αλλά που πρέπει να γίνουν για το καλό του τόπου, λέει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Βασίλης Πάλμας. **Σελ. 7**

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΕΣ ΚΛΙΝΕΣ

Η ροή τουριστών θα επιτείνει το πρόβλημα

Το **πρόβλημα** της υπερπληρότητας στα νοσοκομεία δημιουργεί προβλήματα στην περίθαλψη των ασθενών. Η υπ. Υγείας λέει πως ο ΟΑΥ έχει καθήκον να θέτει σε εφαρμογή έναν μηχανισμό εξεύρεσης κλινών σε ιδιωτικά νοσηλευτήρια. **Σελ. 9**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Ιχνηλατώντας τον δρόμο για τη Χάγη

Τους **παράγοντες** που θα κρίνουν την προοπτική της διαπραγμάτευσης με την Τουρκία εξηγούν οι Αλέξανδρος Διακόπουλος, Πέτρος Λιάκουρας, Κώστας Υφαντίδης και Κωνσταντίνος Φίλης. **Σελ. 16-17**

ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η κόλαση του Δάντη επί γης ελληνικής

Το **χρονικό** της πολυήμερης πυρκαγιάς στο νησί της Ρόδου, όπως το μεταφέρουν με τις μαρτυρίες τους κάτοικοι, εθελοντές και πυροσβέστες. Εκθεση του ΟΟΣΑ περιγράφει τα αντίμετρα κατά της απειλής από την κλιματική κρίση και την παγκόσμια έκρηξη πυρκαγιών. Συνεντεύξεις στην «Κ»: Ντανιέλα Σμιντ: Δεν θα είχαμε τέτοιους καύσωνες χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση στο κλίμα και Τίμοθι Λέντον: Καταφέραμε να «σκάσουμε» τον πλανήτη. **Σελ. 20-23**

ΑΛΕΞΗΣ ΒΑΦΕΑΔΗΣ

Θα κριθούμε από τα έργα που θα κάνουμε

Οκτώ έργα βρίσκονται στις προτεραιότητες του υπ. Μεταφορών, δηλώνει στην «Κ» ο Αλέξης Βαφεάδης. Τονίζει ότι το υπουργείο θα κριθεί από τα έργα που θα υλοποιηθεί. Αναφέρεται επίσης στο κυκλοφοριακό, τη συνδεσιμότητα της Κύπρου και τα προβλήματα στην υλοποίηση της δεύτερης φάσης των υποδομών στα αεροδρόμια. **Οικονομική, σελ. 4**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Υπεράνω ο άνθρωπος

Την Παρασκευή οι Νίκος Χριστοδουλίδης και Ερσίν Τατάρ επισκέφθηκαν το ανθρωπολογικό εργαστήριο της Διερευνητικής Επιτροπής Αγνοουμένων και ενημερώθηκαν για το σημαντικό έργο που επιτελεί. Αρωγοί στο έργο της πρέπει να σταθούν τα πρόσωπα που έχουν πληροφορίες για πιθανούς χώρους ταφής. Δεδομένου δε ότι τα πρόσωπα αυτά μέρα με τη μέρα λιγοστεύουν, άρα και οι πιθανότητες να βρεθούν οι εναπομείναντες αγνοούμενοι είναι επάναγκες οποιοσδήποτε έχει την παραμικρή πληροφορία να τη μοιραστεί με την Επιτροπή. Ας έχουν υπόψη τους ότι η Επιτροπή λειτουργεί με καθαρά ανθρωπιστικό χαρακτήρα και σε καμία περίπτωση δεν είναι δικαστήριο.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΠΛΑΝΗΣ ΠΟΡΤΑΣ

Η μισ Κυπριακή Καλλονή του Λήδρα Πάλλας

Η **Μάρω Αριστείδου** στέφθηκε μισ Κυπριακή Καλλονή το 1971 στο Λήδρα Πάλλας. Η κα Αριστείδου αφηγείται την ιστορία της στις «Ιστο-

ρίες της Δίπλανης Πόρτας» και στον Πάρι Δημητριάδη. Η Κύπρια καλλονή αφιέρωσε τη ζωή της στην προβολή της Κύπρου. **Σελ. 10**

ΕΚΘΕΣΗ

Μια θύμηση του τόπου

Η **Κατερίνα Αταλίδου** εκθέτει στο Κυπριακό Μουσείο και αφηγείται τι σημαίνει για την ίδια, αλλά και για τον τόπο η έκθεσή της με τίτλο «Στον ίδιο τόπο». **Τέχνες, σελ. 1**

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Η τέχνη του «ιστορεϊν»

Ανοίγει τις πύλες του 18ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού με ένα πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα. Μιλάνε στην «Κ» έξι δημιουργοί που συμμετέχουν. **Τέχνες, σελ. 4**

FANEROMENI²³

ΙΟΥΝΙΟΣ | ΙΟΥΛΙΟΣ | ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ | ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Η παράδοση είμαστε **ΕΜΕΙΣ**

μουσική
τέχνες χορός
κινηματογράφος

Με τη στήριξη:
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Ζήσε το!

www.boccf.org

ZENITH

TIME TO REACH YOUR STAR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

PILOT
BIG DATE
FLYBACK

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

La vie en rose

«Μη φανταστείτε υπερβολές. Απλώς τολμήστε μερικές ροζ πινελιές στην αποκαιρετιστήριά μας σύναξη πριν από τις διακοπές» είπε η Ιουλία. «Τουτέστιν;» αναρωτήθηκε η Ευγενία η Καλαμαρού. «Τουτέστιν, δεν χρειάζεται να υποδυθείτε και τις αδελφές Δημητρίου για να απογειώσετε τον σοσιαλιτέ ρόλο. Διαβάστε όμως και κάνα site για να ξεστραβωθείτε μάνα μου. Εδώ ζούμε ημέρες πρωτοφανούς ροζ υστερίας!».

Και να θέλει κανείς ν’ αγνοήσει την εκκωφαντική επιτυχία της ταινίας Barbie δεν μπορεί. Οι πρωικές σοσιαλιτέ, στα χαρακώματα της λεμεσιανής ριβιέρας, δίνουν μάχες σώμα με σώμα για λίγα λεπτά δημοσιότητας στο Instagram και όχι μόνο. Μια τέτοια πληθωρική (sic) στιγμή ήταν και το πάρτι γενεθλίων της Ινώς Αναστασιάδου, η οποία τιμήσε τη νέα φρενίτιδα με μια ροζ υπερπαραγωγή, όπου έλαμψαν οι διαχρονικές κοσμικές παρουσίες του στρουμφοχωριού που υποδύεται ανεπιτυχώς την κανονική χώρα.

Η Ιουλία πάλι, ως οικοδέσποινα του gathering πριν από τις θερινές διακοπές, περιορίστηκε στο ροζ κραγιόν της υπέρτατης Iris Apfel και σε μερικές ακόμα ροζ πινελιές για να νοστιμίσουν κάπως την επετειακή σύναξη των κυριών του διευρυμένου καρτέ: ροζ σαμπάνια και ροζ μπάλες γιαπωνέζικου παγωτού Moshii, ενώ από το πικάνε ξεχύνονταν οι μελωδίες του εμβληματικού «La vie en rose» της Εντίθ Πιάφ.

«**Η Ρενέ** Κυπαρίσι γιατί συμπεριφέρεται σαν κλαίουσα ιτιά;» ρώτησε η Λητώ Περιστέρη Μουσουλνέτη. «Έχει πάρει κατάκαρδα το κράξιμο του Κασουλίδου στο ΔΗΚΟ» σχολίασε η σιεροκουτάλα η Κούταλου. «Είδες ο Γιαννάκης; Και δεν του το είχα...» παρενέβη η Μαργαρίτα Πεύκου Hazelwood, η οποία χρόνια τώρα υποστηρίζει πως «Ο

Η Iris Apfel ανέκαθεν ήταν μπροστά από την εποχή της. Η ροζ υστερία των ημερών, με αφορμή την ταινία Barbie, δεν θα μπορούσε φυσικά να αποτελέσει εξαίρεση.

Ιωάννης είναι για την πολιτική ό,τι το φάρμακο Αταράξι για τα νεύρα». Και για ακόμα περισσότερο εφέ, διάβασε την ιδιοσυγκρασιακή ανάρτηση της Κατερίνας Χριστοφίδου με αφορμή τις ΔΗΚΟμαχίες: «Το ΔΗΚΟ δημιουργήθηκε από την ελπίδα για δικαιοσύνη, ελευθερία και δημοκρατία, που αναζητούσε ο λαός μας μέσα από το χάος της προδοσίας και τα ερείπια του πολέμου». Οι κυρίες γέλασαν με την καρδιά τους...

Με το κέφι ανεβασμένο και τον ροζ καμπανίτη να ρέει άφθονος, οι κυρίες πέρασαν στον σχολιασμό των μικροπραγμάτων που επέπλε-

σαν στον αφρό της επικαιρότητας. Όπως οι φωτογραφίες του βουλευτή Σταύρου Παπαδόπουρη με μαγιό, στον οποίο η πανταχού παρούσα Θέα Νικολάου της ΔΗΠΑ απέδωσε τον τιμητικό τίτλο «Mr Souvlaman». Ή η συνέχεια της Χασαποπούλου Οδύσσειας, με τη δημιουργία της Νέας Ομάδας Στήριξης Γενικού Ελεγκτή. «Ανδρέας Χασαπόπουλος, το ατέλειωτο comeback» σχολίασε η Ιουλία. «Αν και ουδείς συγκρίνει με το comeback της Βαλεντίνας!».

Σε αυτό το σημείο όμως, καλύτερα να αφήσουμε ν’ ακουστούν τα δημοσιογραφικά τα λόγια τα μεγάλα:

«Η Βαλεντίνα Σοφοκλέους επιτρέφει. Η αγαπημένη Κύπρια ηθοποιός, η οποία δεν μεγαλώνει ποτέ, και παραμένει μια λαμπερή παρουσία στον χώρο της υποκριτικής κάτι ετοιμάζει!». Σύμφωνα με το ρεπορτάζ η σέξι Βαλεντίνα θα ταράξει τα λιμνάζοντα ύδατα όχι μόνο της τηλεόρασης αλλά και του θεάτρου. «Αγαπάμε Βαλεντίνα!» αιφνιδίασε το καρτέ η συνταξιούχος θεολόγος Θεοπίστη Θεοδούλου.

Σε αυτό που συμφώνησε επίσης το καρτέ ήταν ότι η καλύτερη ατάκα των ημερών πιστώνεται στον τένεξ υπουργό Κωνσταντίνο Πετρίδη, ο οποίος από τότε που άφησε το Οι-

κονομικών φαίνεται να ξαναβρήκε όχι μόνο το κέφι του αλλά και το χιούμορ του. Η ατάκα που «έγραψε» ήταν στο Όμικρον, όπου είπε στον Θανάση Φωτίου το επικό: «Γίναμε όλοι “για τον άνθρωπο” και “ανθρωποκεντρικοί”! Τι πάει να πει αυτό; Εμείς τι είμαστε; Γαϊδουροκεντρικοί;». «Chapeau, Κωνσταντίνε» απέδωσε τα εύσημα η Ιουλία.

Εκεί που δικάστηκε το καρτέ ήταν με την περίπτωση του Χριστόφορου Τορναρίτη, επιχειρηματία, συγγραφέα και περσόνα των social media, ο οποίος έκανε μια ανάρτηση που ξεκίνησε ως εξής: «Αγαπητέ Πρόεδρε, θα ήθελα να μοιραστώ δημό-

σια κάποιες σκέψεις μου μαζί σου. Φαντάσου λοιπόν το κράτος σαν μια δημόσια εταιρεία και τον λαό σαν τους μετόχους της εταιρείας αυτής!». Συνέχιζε με κάποιες ελληνικούρες που έβγαζαν μάτι («είθιστε», «πεμπαλιωμένες») και κατέληγε με τη σοφή προτροπή: «Φέρε ανθρώπους ικανούς κοντά σου, εδώ και τώρα!! Πάντα με αγάπη – Νέβερσαρέντερ». «Τι ζούμε και δεν το μαρτυρούμε» είπε η Ιουλία και το καρτέ εντέλει υπερθεμάτισε.

«**Άλλο** για Τρόδος τράβηξε πήγε κι άλλο για Μυτιλήνη» είπε θλιμμένα η Καλαμαρού καθώς πλησίαζε η ώρα του αποκαιρετισμού. Οι κυρίες τσούγκρισαν τα ποτήρια με τη ροζ σαμπάνια και σιγοτραγουδούσαν τους στίχους που στιγμάτισαν τη νεότητά τους: «... Quand il me prend dans ses bras, qu’il me parle tout bas, je vois la vie en rose». «Είναι όμως και κάτι ακόμα» τους ανακώινωσε η οικοδέσποινα χαμογελώντας με νόημα.

Κουίζ για δυνατούς λύτες, διά χειρός Κατερίνας Ηλιάδη: «Συμμεμετέχουν υπουργοί θυμούνται δυο νεαρούς, στην Δ’ Γυμνασίου στο Πρακτικό (τότε δεν είχε Λύκειο), να “απαλλοτριώνουν” γραπτό εξετάσεων, να τους πίνουν οι καθηγητές τους στα πράσα και να τους αφήνουν στην ίδια τάξη. Ο ένας είναι νυν υπουργός, που καθόλου στάσιμος δεν παρέμεινε στην καριέρα του... Ελισσόταν σαν το χέλι μέσα στο νεράκι». Ακολούθησε μια μακρόσυρτη σιγή. Όπου έλαμψε το πρόσωπο της αριστερής (με την καλή έννοια) Κουλλίτσας Κυριακής. «Είναι απλό, κοπέλες» είπε. «Αν πήγαινε Πρακτικό και είναι παλιά καραβάνα που ελίκθηκε σαν χέλι, αναζητήσατε μάλλον τον Νέστορα της παρέας». Και μ’ αυτόν τον πικάντικο επίλογο, οι κυρίες ευχήθηκαν «εις το επανιδείν».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
30.7.1933

ΜΠΕΡΝΑΡΤ ΣΩ: Ο περίφημος ευφυολόγος συγγραφέας Μπέρναρ Σω ανήγγειλεν ότι το νέον θεατρικόν έργον του, το οποίον θα παιχθή προσεχώς, θα αντικατοπτρίζη τας χαρακτηριστικωτέρας όψεις της παρούσης οικονομικής και πολιτικής καταστάσεως. Η υπόθεσις του έργου πλέκεται εις την οδόν Ντάουνγκ 10, δηλαδή εις την επίσημον κατοικίαν του Άγγλου πρωθυπουργού, της οποίας οι υελοπίνακες συντρίβονται, εις το έργον, από τους ανέργους. Επί πλέον το έργον περιλαμβάνει μίαν σειράν συζητήσεων και καταστάσεων εμνηνεομένων από τα σοβαρώτερα προβλήματα της παρούσης στιγμής.

ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΣ: Μία χθεσινή ειδήσις προεκάλεσε μέγιστον ενδιαφέρον μεταξύ του άρρενος όσον και του θήλεος κόσμου. Η ειδήσις δεν αφεύρα καμμίαν νέαν τροπήν εις την πολιτικήν κατάστασιν ούτε ανεφάρετο εις «εμπροστικάς» δηλώσεις. Απεναντίας αφορά το ωραίον φύλον και εγένετο από αυτό δεκτική με ενθουσιασμόν, ενώ το ανδρικόν φύλον δεν εξεδήλωσε παρά σκεπτικισμόν. Περί τίνος πρόκειται; Με δύο λέξεις δύναται να λεχθούν όλα: Αι γυναίκες αποκτούν και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι – διά τας δημοτικές τουλάχιστον εκλογάς. Αυτό υπήρξεν το περιεχόμενον της χθεσινής ειδήσεως, η οποία εν τούτοις δεν είχε απίθανον ν’ αναστατώση τα δημοτικά πράγματα των Αθηνών και της επαρχίας περισσότερον από άλλας πολυστίλους ειδήσεις.

ΤΕΛΟΣ: Εις το άρθρον ο κ. Μουσσολίνι γράφει ότι το τέλος της Διασκέψεως του Λονδίνου σημαίνει και τέλος του συστήματος των διεθνών Διασκέψεων, αίτινες προσλαμβάνουν ακαδημαϊκόν χαρακτήρα, χωρίς ν’ απολήγουν εις συμπεράσματα. Ούτω -εξακολουθεί- άνευ του τετραμερούς συμφώνου, η Ευρώπη θα είκην την εντύπωσιν ότι ευρίσκετο προ του αγνώστου και εις τας παραμονάς νέου πολέμου. Αντί τούτου, σήμερον ανανέει και παρατηρούνται τα πρώτα σημεία της αναβιώσεως της οικονομικής ζωής. Είναι ανάγκη όθεν ν’ αποκλεισθούν από τούδε αι Διασκέψεις, αι οποίαι θα δυνηθούν να επαναληφθούν επωφελώς μόνον μετά τινα έτη.

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΩΡΑΣ

Θα γίνουμε Σαχάρα ή Καλιφόρνια;

Χρυσά Διαβατήρια σε Βεδουίνους...

Διαβάστε με συγκρατημένο ενθουσιασμό: Δόθηκαν άδειες σε πέντε εταιρείες για εξόρυξη χρυσού στην Κύπρο. Η όλη φάση, σε συνδυασμό με τον καύσωνα, θυμίζει τον πυρετό του χρυσού στην Άγρια Δύση της Αμερικής τον δέκατο ένατο αιώνα. Ετοιμαστείτε λοιπόν να γίνουμε μια νέα Καλιφόρνια, ή έστω μια νέα Νότιος Αφρική. Εξ άλλου κάποια αφρικανικά στοιχεία νοοτροπίας τα έχουμε ήδη.

Διαβάζω επίσης πως, λόγω της κλιματικής αλλαγής, η Κύπρος κινδυνεύει τα επόμενα χρόνια να μετατραπεί σε μια έρημο όπως περίπου είναι η Σαχάρα. Ας μην απελιζόμαστε και ας δούμε τα θετικά της υπόθεσης: θα πουλάμε χρυσά διαβατήρια σε βεδουίνους.

Αμφιλεγόμενες λοιπόν οι προβλέψεις για το τι μέλλει γενέσθαι στη νήσο των αγίων. Όπως αναλύσαμε, με βάση τις επιστημονικές προβλέψεις, θα γίνουμε είτε Καλιφόρνια, είτε –το πιο πιθανό– Σαχάρα. Σε κάθε περίπτωση όμως το μέλλον μας προδιαγράφεται λαμπρό (να μας κάψει).

Σιζόπουλος: δεν νιώθω να υπάρχει καμία ρήξη με Χριστοδουλίδη. Τον Χριστοδουλίδη τον ρώτησε πώς νιώθει;

Κυκλοφορεί η φήμη πως νυν υπουργός της κυβέρνησης είχε μπει στο γυμνάσιο στην ίδια τάξη. Τέ-

τοια φήμη κυκλοφορεί και για τον Αϊνστάιν. Μετά από το elite bulling για τα πτυχία των υπάλληλων του προεδρικού και των συμβούλων των υπουργών πιάσαμε του υπουργούς. Μια αναβάθμιση βλέπω του επιπέδου της αντιπολίτευσης. Άντε με το καλό ξανά μανά να γράψετε για το διδακτορικό του μικρού Νίκου. Φημολογείται επίσης ότι τον Σεπτέμβριο ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα βάλει στο πρόγραμμά των ταξιδιών του και την Κύπρο. Για σύντομη επίσκεψη.

Πρόστιμο μέχρι 5000 € θα επιβληθεί σε όσους μπλοκάρουν τις νέες κάμερες τροχαίας! Ναι, αυτές που

καρδοκοούν για να κλέψουν το μεροκάματο βιοπαλαιστών, αν πατήσουν λίγο τη γραμμή στα φώτα. Ποιο όμως πρέπει να είναι το πρόστιμο γι’ αυτόν που αποφεύγει να εγκατασταθούν τέτοιες κάμερες προτού μπουν χρονοδιακόπτες, με αποτέλεσμα το σύστημα να λειτουργεί σαν παγίδα συλλογής προστίμων;

Καταντήσαμε όποτε πλησιάζουμε σε φώτα να κάνουμε την προσευχή μας να μην αλλάξει ξαφνικά το πράσινο και αποκαιρετήσουμε έντρομοι 300 ευρώ. Επιστρέψτε λοιπόν αναδρομικά το κάθε παράνομο πρόστιμο και μετά ασχοληθείτε με την παρενόχληση των καμερών.

Στο ΑΚΕΛ ανησυχούσαν από το ενδεχόμενο να κάνει κόμμα ο Αχιλλέας Δημητριάδης και στην ΕΔΕΚ το πιθανό πρόβλημα λεγόταν Παπαδάκης. Τελικά εκεί που κανένας δεν το περίμενε η απειλή διάσπασης ακουμπά τον Συναγερμό μέσα από την πλατφόρμα που ετοιμάζει ο Παμπορίδης. Μια εξέλιξη που δημιουργεί σίγουρα ένα κλίμα ανησυχίας στην Πινδάρου. Είναι αυτό που λέμε, ήτανε στραβό το κλήμα το ‘φαγε και ο γάιδαρος.

Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης δήλωσε πως είναι ιδιαίτερα θετική η ανταπόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πρότασή μας για το Κυπριακό. Τώρα βέβαια αν ξέραμε, είτε εμείς είτε εκείνοι, ποια ακριβώς είναι η πρότασή μας για το Κυπριακό, θα ήταν όλα πολύ καλύτερα.

Κάποιοι, με αφορμή πρόσφατη δημοσκοπήση, σχολίασαν πως η δημοτικότητα της βασιλείας του ίνσταγκραμ ακουμπά τα νομμερα του Μακαρίου. Κοίτα πράγματα. Εκεί που νομιζαμε πως ο Χριστοδουλίδης θα ήταν ο νέος Μακάριος, ξαφνικά –και μόλις ο μικρός Νίκος αναγκάστηκε να τσαλακωθεί παίρνοντας ορισμένες δύσκολες αποφάσεις– η Αννίτα ξεπετάγεται με εθναρχικό προφίλ.

Και μας προκύπτει ένας νέος Μακάριος με ξανθά μαλλιά, άλλως μια ξανθή αγαπημένη Παναγιά, ενώ κι ο οριτζιναλ Μακάριος καταγόταν από την Παναγιά! Τυχαίο; Δεν νομίζω!

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

The Best Bank in Cyprus.

EUROMONEY
AWARDS FOR EXCELLENCE
CYPRUS
BEST BANK

2023

Leap ahead

Bank of Cyprus

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Όταν ο Τούρκος Πρόεδρος Ερντογάν, από την κατεχόμενη Λευκωσία στις 20 Ιουλίου, έκανε έκκληση προς τους Τουρκοκύπριους «να στηρίξουν μια λύση όπου δύο κυρίαρχα ισότιμα κράτη θα ζούνε δίπλα-δίπλα, ειρηνικά» η αίσθηση μεταξύ έμπειρων παρατηρητών του Κυπριακού ήταν αυτή του ότι η Άγκυρα δεν υποχωρεί από το αφήγημα της κυριαρχικής ισότητας ως sine qua non συνθήκης και επαναφέρει το αφήγημα της λύσης δύο κρατών –μη αφίνοντας έτσι περιθώριο για το Κυπριακό στο πλαίσιο της επαναπροσέγγισης που επικειρεί η Άγκυρα με Δύση και Ευρωπαϊκή Ένωση, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας, μετά τη Σύνοδο του ΝΑΤΟ, στο Βίλνιους. Η δήλωση Ερντογάν μπορεί να επαναφέρει το ζήτημα της σκληρής γραμμής της Τουρκίας στο Κυπριακό, μετά την αποτυχία του 2017, ωστόσο παραμένει και η αφετηρία μιας στρατηγικής και τακτικής προσέγγισης που διαμόρφωσε η Άγκυρα στο Κυπριακό μετά το 2017 και που αναμένεται να ξεδιπλωθεί το επόμενο διάστημα στο πλαίσιο της διπλωματικής κινητικότητας για επανέναρξη των συνομιλιών –μιας διαδικασίας, εξ ορισμού, δύσκολης αλλά όχι ακατόρθωτης.

Η στρατηγική προσέγγιση

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ» η στρατηγική προσέγγιση της Τουρκίας σε σχέση με το Κυπριακό, όπως προέκυψε μετά τις συναντήσεις Μπορέλ-Ερντογάν και Μπορέλ-Φιντάν αμέσως μετά το Βίλνιους, δεν απορρίπτεται επί της αρχής την επανέναρξη των συνομιλιών. Οι διατυπώσεις της Τουρκίας κινούνται στο πλαίσιο της εποικοδομητικής ασάφειας σε σχέση με το αφήγημα των δύο κρατών χωρίς ωστόσο να μην αποτελούν, αφετηριακά, και διαπραγματευτική θέση/εργαλείο. Η Τουρκία δείχνει να κινείται σε τρεις στρατηγικούς άξονες σε αυτό το επίπεδο, που θα παραμείνουν σταθεροί τους επόμενους μήνες και χρήζουν αποκωδικοποίησης και από τη Λευκωσία:

- **Επικοινωνεί**, πολιτικά, το πάγιο αφήγημά της προς Δύση και Ε.Ε. για τη στήριξη της στο σχέδιο Ανάν και τη μη ευθύνη της για την κατάρρευση των συνομιλιών στο Κραν Μοντανά το 2017 –πιτυχή που γίνεται, μεταξύ άλλων, στο εξωτερικό, συχνά αποδεκτή.

- **Προτάσσει** την συναλλακτικότητα (transactionalism) ως βασικό εργαλείο στην επαναπροσέγγισή της με την Ε.Ε. και τη Δύση, συνεπώς εντάσσει και το Κυπριακό μέσα σε αυτό το πλαίσιο, διαχωρισμένο από τη διαχρονική στάση της «πακετοποίησης», με τα ελληνoturκικά στα οποία υφίσταται και η ατλαντική διάσταση σε σχέση με το Κυπριακό που παραμένει ζήτημα «ευρωτουρκικού» ενδιαφέροντος και

- **«Παίζει»** για παραπάνω εκβάσεις στο Κυπριακό, πιτυχή μιας υπερέχουσας στρατηγικής που έθεσε και μετά το 2017, αντιλαμβανόμενη πως η μεγάλη εικόνα της διευθέτησης του Κυπριακού στο πλαίσιο της Ανατολικής Μεσογείου και των τεκτονικών αλλαγών που συντελούνται διεθνώς και περιφερειακά δεν περιορίζεται στα αμιγώς ζητή-

Τους επόμενους μήνες από μια συνάντηση των δύο ηγετών στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και τον δυνπτικό διορισμό ειδικού απεσταλμένου του γ.γ. στο Κυπριακό η τακτική προσέγγιση της Άγκυρας θα κινηθεί στους άξονες του διαρκούς τεστariσματος προθέσεων.

Σε τρεις άξονες κινείται η Τουρκία στο Κυπριακό

Τι προέκυψε μετά τις συναντήσεις Ερντογάν στο Βίλνιους. Διαπραγματευτική θέση το αφήγημα για δύο κράτη

ματα της διαπραγμάτευσης του Κυπριακού.

Το τελευταίο αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για την Άγκυρα σε στρατηγικό και τακτικό επίπεδο ακριβώς, διότι η ρευστότητα των «δύο κρατών» και της «ισότιμης κυριαρχίας» μπορεί να προσαρμόζεται κατά το δοκούν από την πρόληψη της πολιτικής ισότητας σε μια λύση συνεταιριστικής ομοσπονδίας μέχρι κάτι πιο θεαματικά διαφοροποιημένο σε μια έκβαση του Κυπριακού εκτός των παραμέτρων λύσης που συζητούνται επί τέσσερις δεκαετίες. Με άλλα λόγια, η ελληνοκυπριακή πλευρά διαπραγματευτικά κινείται σε ένα παίγνιο μεταξύ ισχύοντος στάτους κβο και λύσης ΔΔΟ (-1, +1) ενώ η Τουρκία δείχνει να ωφελείται, μακροπρόθεσμα, και με ένα παίγνιο ισχύοντος στάτους κβο, λύσης ΔΔΟ ή λύσης εκτός πλαισίου της (+1, +1, +1), εφόσον συναλλακτικά για να συμβάλει στην επανέναρξη των συνομιλιών θα έχει διασφαλίσει ανταλλάγματα πχ στο επίπεδο της Ε.Ε. (Τελωνειακή Ένωση).

Η τακτική προσέγγιση

Τους επόμενους μήνες και δη, αφετηριακά, από μια συνάντηση των δύο ηγετών στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και τον δυνπτικό διορισμό ειδικού απε-

Μετά τη συνάντηση ενώπιον της ΔΕΑ ο Τουρκοκύπριος ηγέτης επανέλαβε το αφήγημα περί κυριαρχικής ισότητας, τονίζοντας ενώπιον του Προέδρου Χριστοδουλίδη «πως είναι γνωστή η θέση μας».

σταλμένου του γενικού γραμματέα στο Κυπριακό η τακτική προσέγγιση της Άγκυρας θα κινηθεί στους άξονες του διαρκούς τεστariσματος προθέσεων (ισχύει και για την ελληνοκυπριακή πλευρά), της πρόοδου στο ζήτημα επαναπροσέγγισης με την Ε.Ε. που περνά από το ορδσημιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (26 και 27 Οκτωβρίου), την διαχείριση του χρόνου και την πρόοδο του ελληνoturκικού διαλόγου. Η Τουρκία θα μπορούσε να κινηθεί σε όλο το εύρος μιας «διαπραγμάτευσης εντός της διαπραγμάτευσης» προκειμένου να επανεκκινήσει ο διάλογος του Κυπριακού και να υπάρξει διαδικασία επιστροφής στο «σημείο που έμεινε στο Κραν Μοντανά» δεδομένου ότι η Άγκυρα θα παρουσιαζόταν ευέλικτη τόσο

στο να ξανασυζητήσει τα σημεία του Πλαισίου Γκουτέρες (το ξανάκανε στο παρελθόν μεταξύ παύσεων των συνομιλιών του Κυπριακού για ζητήματα που τυχόν συγκλίσεις επανέρχονταν στο τραπέζι), βασικές πιυχές του Κυπριακού (π.χ. εδαφικό, Βαρώσι, κ.λπ.) καθώς και το ζήτημα της Ασφάλειας και των Εγγυήσεων που η τουρκική διπλωματία έχει αναγνώσει κι επεξεργαστεί ως το βασικό αίτιο της ελληνοκυπριακής στάσης στο Κραν Μοντανά.

Τα spoilers του Κυπριακού

Η διαδικασία των συνομιλιών του Κυπριακού (ή του διαδικαστικού προς αυτές μετά από μεγάλης διάρκειας χροναιες παύσεις ή αποτυχίες κορύφωσης) αποτέλεσαν διαχρονικά πεδίο spoilers είτε μεταξύ δρώντων που δεν επιθυμούν τη συνέχιση των είτε σε σχέση με περιόδους εντάσεων και τετελεσμένων εκ μέρους της Τουρκίας, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την περίοδο μετά το 2017 και το Κραν Μοντανά, όταν η Τουρκία προχώρησε με διάνοιξη μέρους της περικλειστος πόλης και με μια περίοδο υψηλών εντάσεων στην Ανατολική Μεσόγειο με φόντο και τις έκνομες γεωτρήσεις εντός της κυπριακής ΑΟΖ την περίοδο Νοεμβρίου 2019-Ιουλίου 2020. Τα spoilers του Κυπριακού υφίστανται και δυ-

νητικά θα επανέλθουν στην τρέχουσα προσπάθεια επανέναρξης του Κυπριακού και συνδέονται τόσο με τη στάση της κάθε πλευράς όπως και με την τακτική τους χρησιμοποίηση από την Άγκυρα, όπως π.χ. το ζήτημα των ξενοδοχείων της Αμμοχώστου, με προέκταση στο διαπραγματευτικό χαρτί του περιουσιακού και του εδαφικού ή πιο σημειολογικά ζητήματα όπως το θέμα που προέκυψε με τον χώρο προσευχής στον Απόστολο Ανδρέα ή επιμέρους ζητήματα επί της νεκρής ζώνης.

Το πεδίο αυτό δεν δυναμιτίζει μόνο τη διαδικασία επανεκκίνησης ή συνομιλιών (αν υφίστανται) αλλά αποτελεί και τεστάρισμα προθέσεων, πολιτική επένδυση σε περίπτωση αποτυχίας (στην προκειμένη είτε επανέναρξης των συνομιλιών se se είτε την αποτυχία σε περίπτωση κορύφωσης των) για μελλοντικό blame-game αλλά και μοχλός πίεσης για κέρδη –τακτικά– επί του τραπεζιού των διαπραγματεύσεων.

Ψυχρολουσία στη ΔΕΑ

Όταν προ εβδομάδων ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης έθετε ψηλά τον πήχη σε σχέση με μια συνάντηση ενώπιον της ΔΕΑ (Διερευνητική Επιτροπή Αγνοουμένων), στο πλαίσιο και των Μέτρων Οικοδό-

μησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ), δηλώνοντας έτοιμος ακόμη και «κθες» για μια συνάντηση με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Τατάρ οι φιλοδοξίες ανέβαιναν σε σχέση με το αν η συνάντηση θα λειτουργήσει –πέραν του ανθρωπιστικού– και σε πολιτικό επίπεδο στο πλαίσιο της προσπάθειας για επανέναρξη του διαλόγου στο Κυπριακό.

Την τελευταία ωστόσο κουβέντα μετά το πέρας της επίσκεψης της ΔΕΑ την κράτησε ο Τουρκοκύπριος ηγέτης, ο οποίος κινούμενος, αμιγώς, πολιτικά επανέλαβε το αφήγημα περί κυριαρχικής ισότητας –ως προαπαιτούμενης συνθήκης για επανεκκίνηση των συνομιλιών, τονίζοντας μάλιστα ενώπιον του Προέδρου Χριστοδουλίδη «πως είναι γνωστή η θέση μας». Η επίκληση ωστόσο του Τουρκοκύπριου ηγέτη στην ισότιμη κυριαρχία δεν αναμένεται να επηρεάσει τη διαδικασία συνάντησης των δύο ηγετών στη Νέα Υόρκη όπου θα κριθεί, στο πραγματικό ορόσημο –αυτή τη φορά– προς τη διαδικασία επανεκκίνησης του Κυπριακού, αν ο γενικός γραμματέας Αντόνιο Γκουτέρες θα προβεί τελικά στον διορισμό ειδικού απεσταλμένου στο Κυπριακό. Κίνηση χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει καμία κινητικότητα τους επόμενους μήνες.

Δεδομένη η κινητικότητα

Τους επόμενους μήνες η δύσκολη διαδικασία επανεκκίνησης του Κυπριακού δείχνει να κινείται προς μια δυναμική πορεία από την οποία μπορεί να υπάρξουν συνομιλίες μετά από έξι χρόνια απουσίας διαλόγου. Η διαδικασία δείχνει, εκτός της Ε.Ε. η οποία θέλει το επόμενο διάστημα να επαναπροσδιορίσει τη σχέση της με την Τουρκία σε ένα συναλλακτικό πλαίσιο χωρίς την πραγματική προοπτική πλήρους ένταξης της ως κράτους-μέλους στις τάξεις της, να συνδέεται και με τη μεγάλη εικόνα της γεωπολιτικής στην Ανατολική Μεσόγειο, η οποία εισέρχεται σε μια νέα φάση ανακατατάξεων, πολύ διαφορετικής από την περίοδο 2010-2020, η οποία υπαγορεύεται και από τον πόλεμο στην Ουκρανία, ο οποίος ξαναγράφει, ουσιαστικά, την αρχιτεκτονική ασφάλειας του διεθνούς συστήματος για τις επόμενες δεκαετίες με φόντο τηνΡωσία και την Κίνα.

Σε αυτό το πλαίσιο η τουρκική προσέγγιση, στρατηγικά, για να καταστεί η Τουρκία ένα κράτος «τρίτου πόλου» με σαφή όμως ευρωατλαντικό προσανατολισμό (τουλάχιστον για τις προσλήψεις της Δύσης και της Ε.Ε. στον τρόπο δράσης μαζί της) κατισταά το Κυπριακό ένα άλλομο ζήτημα διεθνών σχέσεων που τόσο οι Βρυξέλλες όσο και η Ουάσινγκτον, με τη δεύτερη να μπορεί να κινηθεί σε επίπεδο πέσεων πιο αποτελεσματικά, θα ήθελαν να κλείσει. Αν η Λευκωσία θα κινηθεί με τρόπο για να μεγιστοποιήσει τα οφέλη σε αυτό το επίπεδο από μια τέτοια προοπτική που επανέρχεται ή αν δεν θα διεκδικήσει ενεργό ρόλο στην περιοχή θα φανεί την επόμενη πενταετία, αυτή τη φορά με τις επιπτώσεις από μια έκβαση του Κυπριακού να έχουν διάρκεια χρονική, συγκεκριμένο αποτύπωμα επί του εδάφους και να διαμορφώνουν το πλέγμα ισχύος στην περιοχή.

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

49 καλοκαίρια, αμέτρητοι χειμώνες

Κάθε Ιούλην και Αύγουστο γράφονται εκατοντάδες άρθρα για το Κυπριακό. Πολλά πολιτικά, εξίσου πολλά ιστορικά, πολλά με νόστο, άλλα με πόθο. Πρόθεσή μου δεν είναι να προσθέσω ακόμα ένα κείμενο. Θαε προσπαθώ να καταγράψω σκέψεις και προθέσεις σχεδόν μισό αιώνα μετά τις μαύρες μέρες που καθόρισαν και καθορίζουν τον τόπο και τους ανθρώπους του, όλους εμάς, τους γονείς μας και τα παιδιά μας.

Οι πληροφορίες αλλά και τα δεδομένα συγκλίνουν πως το φθινόπωρο θα έχουμε κινητικότητα και στο Κυπριακό. Μαζί και με άλλα ανοικτά ζητήματα που αφορούν την περιοχή μας, τα ελληνoturκικά, τα ενεργειακά, τα ευρωτουρκικά. Για το πρώτο που πρέπει να είμαστε έτοιμοι είναι να διαβάσουμε

σωστά αυτή την προοπτική, αυτό το ενδεχόμενο. Και όταν λέω να είμαστε έτοιμοι εννοώ τους πάντες εντός της ελληνοκυπριακής κοινότητας αλλά και στην Αθήνα. Πρωτίσως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, τα κόμματα που τον στηρίζουν, το ΑΚΕΛ, προφανώς εννοώ και τους εαυτούς μας, στον Δημοκρατικό Συναγερμό. Και αυτό είναι το πρώτο σημείο προβληματισμού. Όχι για την παράταξη μας, αλλά για το συνολικό σκηνικό στη Λευκωσία.

Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης στηρίζεται από τα κόμματα που πάντα ήταν αρνητικά στο ενδεχόμενο υπάρξης συνομιλιών. Το ΔΗΚΟ θεωρεί κακό το πλαίσιο Γκουτέρες, η ΕΔΕΚ πιστεύει πως η ΔΔΟ είναι η χειρότερη μορφή νομιμοποιημένων διχοτόμησης στην Κύπρο. Είναι οι πολιτικές δυνάμεις που τις κρί-

Ο ΔΗΣΥ υποστήριξε τη λύση ομοσπονδίας από τότε, γιατί ήταν η επιλογή του πατριωτικού ρεαλισμού, για να επιβιώσει ο Ελληνισμός σε αυτό το νησί.

σιμες ώρες προτιμούν να σπέρνουν τον φόβο, παρά να κτίζουν την ελπίδα. Το ερώτημα προφανώς είναι τι προθέσεις έχει ο ΠτΔ. Αν θα τολμήσει να κλείσει τα αφτιά του στις σειρήνες των κομμάτων του λεγόμενου Κέντρου και να προχωρήσει ή αν θα ακολουθήσει τις κορόνες που πρόσκαιρα πιθανόν να τον αποθεώνουν. Το Κυπριακό, το μεγαλύ-

τερο ζήτημα του τόπου, είναι αυτό που μας καθορίζει, είναι ο εξάντας μας. Είναι το dna του Δημοκρατικού Συναγερμού. Αυτό είναι που μας διαφοροποιεί και από το ΔΗΚΟ, για να απαντήσω και σε μια επίκαιρη συζήτηση που γίνεται. Μετά το '74, όταν η χώρα έπρεπε να περάσει βίαια στην ενπλικίωση, δημιουργήθηκαν με διαφορά μερικών βδομάδων ο Δημοκρατικός Συναγερμός και το Δημοκρατικό Κόμμα. Η φιλοσοφία, η στάση του κάθε κόμματος καθορίστηκε από τις πρώτες κινήσεις. Η παράταξη μας υποστήριξε τη λύση ομοσπονδίας από τότε, γιατί ήταν η επιλογή του πατριωτικού ρεαλισμού, για να επιβιώσει ο Ελληνισμός σε αυτό το νησί. Δεν υποστηρίχθηκε μετά από συνέδριο συνταγματολόγων, έχοντας ενώπιόν τους μια πλειάδα επιλογών. Υπο-

στηρίζουμε από τότε τη λύση διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας γιατί ακριβώς βλέπαμε τον κίνδυνο παγίωσης των τετελεσμένων της κατοχής. Αυτό μας επιτάσσει η συνείδησή μας, η ιστορία μας, μα και το μέλλον του τόπου μας. Το φθινόπωρο είναι 30 μέρες μακριά. Στον Δημοκρατικό Συναγερμό, χωρίς αμφιταλαντεύσεις, χωρίς σκέψεις για πρόσκαιρα πολιτικά οφέλη επειδή είναι στην απέναντι πλευρά του Υπουργικού Συμβουλίου, οφείλουμε να ενθαρρύνουμε τον Πρόεδρο να παρακαθήσει σε ένα γύρο διαπραγματεύσεων και να τον στηρίξουμε μέχρι τέλους. Αν βεβαίως δημιουργηθούν οι συνθήκες γι' αυτό το ενδεχόμενο, όπου και σε εκείνο το στάδιο η δική μας στάση πρέπει να είναι όσο υποβονθπητική μπορεί να είναι. Η προσέγγιση του Δημοκρα-

τικού Συναγερμού δεν καθορίζεται από τη θέση του στην κυβέρνηση. Δεν υπάρχουν προαπαιτούμενα για το πώς θα τοποθετηθεί. Άλλωστε αυτός είναι και ο διαχρονικός μας ρόλος. Να στεκόμαστε απέναντι στις δυνάμεις της συντήρησης, να μιλάμε για τη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση που πρέπει να κάνουμε στον τόπο μας. Τα καλοκαίρια τα μετράμε, και πιάσαμε μισό αιώνα. Οι χειμώνες όμως, είναι συνεχείς, είναι αμέτρητοι. Εμείς οφείλουμε να είμαστε παρόντες, στη σωστή πλευρά της ιστορίας, μήπως καταφέρουμε και ζήσουμε στον βασανισμένο τόπο μας την ανοίξη.

Ο κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ, πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών twitter: @dmdemetriou

Οι οιωνοί στην Ε.Ε. δεν ευνοούν τη Λευκωσία

Ως «κόρη οφθαλμού» οι ευρωτουρκικές σχέσεις – Εξευμενισμός Ερντογάν και για το Κοράνι

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Πρωτοφανή διπλωματική κινήτο-ποίηση εν μέσω θερινών διακοπών προκάλεσαν στην Ε.Ε. τα περιστα-τικά καψίματος αντιτύπων του Κο-ρανιού από εθνικιστικές-ακροδεξιές ομάδες στην Κοπεγχάγη και στη Στοκχόλμη, προ του φόβου ενός «πισωγυρίσματος» στην επιχειρού-μενη επαναπροσέγγιση Βρυξελλών - Άγκυρας, με συνέπειες που σύμ-φωνα με κοινοτικούς κύκλους, «θα μπορούσαν να αγγίξουν ακόμη και την επικύρωση από την Τουρκία, της ένταξης της Σουηδίας, στο ΝΑ-ΤΟ». Πληροφορίες της «Κ» αναφέ-ρουν ότι η κυβέρνηση Ερντογάν προέβη σε διαβήματα, οι Βρυξέλλες «θορυβήθηκαν» και σε συντονισμό με το Βερολίνο, επεχείρησαν να κατευθύνουν την ένταση που προκάλεσε το κάψιμο του Κορανιού έξω από την τουρκική πρεσβεία, στην Κοπεγχάγη, την περασμένη Τρίτη. Στο πλαίσιο αυτό, όπως εί-μαστε σε θέση να γνωρίζουμε, οι Βρυξέλλες «παζάρεψαν» με την Άγ-κυρα ακόμη και το λεκτικό ανακοί-νωσης που εκδόθηκε από τον Ύπατο Εκπρόσωπο Γιοσέπ Μπορέλ, για το κάψιμο του Κορανιού, ώστε να ικα-νοποιεί απόλυτα την τουρκική κυ-βέρνηση. Στην ίδια ακριβώς λογική, ικανοποιήσους της κυβέρνησης Ερν-

Οι Βρυξέλλες, κατόπιν «συνεννόησης» με το Βερολίνο, παρενέ-βησαν πυροσβεστικά και εξέδωσαν ανακοίνω-ση, για εξευμενισμό της Τουρκίας, το περιε-χόμενο της οποίας, όπως πληροφορούμα-στε, διαβουλεύθηκαν με την ίδια την Άγκυρα.

τογάν, οι Βρυξέλλες, πάντα σε συ-νεννόηση με το Βερολίνο, δεν δι-στασαν να κατονομάσουν τη Δανία και τη Σουηδία, στη γραπτή ανα-κοίνωση που εκδόθηκε, αφήνοντας αιχμές, έστω και έμμεσες κατά των δύο χωρών, οι οποίες οχυρώνονται πίσω από το δικαίωμα «ελευθερίας της έκφρασης» και υψώνουν τα χέρια για τα περιστατικά καψίματος αντιτύπων του Κορανιού από εθνι-κιστικές ομάδες.

Κοινοτική πηγή επεσήμανε ότι «η διαβούλευση Βρυξελλών - Άγκυ-ρας», υπό την εποπτεία του Βερο-λίνου, για την ικανοποίηση της κυ-βέρνησης Ερντογάν, στο ζήτημα

Πηγή στις Βρυξέλλες, έλεγε στην «Κ» ότι «με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα, οι οιωνοί στην Ε.Ε. δεν ευνοούν τη Λευκωσία», αλλά «αντίθετα την Άγκυρα, η οποία δείχνει να είναι σε θέση να εκμαιοήσει την υλοποίηση πολύ σημαντικών ντοσιέ ως επίσης και να επηρεάσει τη θέση της Ε.Ε. σε ουσιώδη κεφάλαια, που άπτονται της επίλυσης του Κυπριακού».

του Κορανιού, «καταδεικνύει μια σαφή τάση των κέντρων εξουσίας της Ε.Ε. να διαφυλάξουν τη διαφαι-νόμενη επαναπροσέγγιση των ευ-ρωτουρκικών σχέσεων, ως κόρη οφθαλμού, διαλύοντας κάθε ενδε-χόμενη σκιά». Η γενικότερη αυτή εικόνα που σχηματίζουν Βρυ-ξέλλες και Βερολίνο, εντός της Ε.Ε., δεν μπορεί παρά να προκαλεί προ-βληματισμό και εύλογα ερωτημα-τικά, καθώς παραπέμπει σε ένα πλαι-σιο ικανοποιήσους των τουρκικών «θέλω», σε όλα τα επίπεδα. Είτε αυτό αφορά στο Κοράνι, είτε σε άλλα ζη-τήματα που άπτονται των ευρωπαϊ-κών φιλοδοξιών της Τουρκίας και των υποχρεώσεών της.

Πόσω μάλλον, όταν την ίδια ώρα, η Λευκωσία επενδύει αποκλειστικά στην ανάληψη «ενεργότερου ρόλου» από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για την επίλυση του Κυπριακού, προσ-δοκώντας ότι η Ε.Ε. θα πειθαναγ-κάσει τον Ταγίπ Ερντογάν να επα-νέλθει στο τραπέζι του διαλόγου και δη με βάση το «συμφωνημένο πλαίσιο» διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας. Πηγή στις Βρυξέλλες, έλεγε στην «Κ» ότι «με βάση τα υφι-

στάμενα δεδομένα, οι οιωνοί στην Ε.Ε. δεν ευνοούν τη Λευκωσία», αλλά «αντίθετα την Άγκυρα, η οποία δείχνει να είναι σε θέση να εκμαι-εύσει την υλοποίηση πολύ σημαν-τικών ντοσιέ ως επίσης και να επι-ρεάσει τη θέση της Ε.Ε. σε ουσιώδη κεφάλαια, που άπτονται της επίλυ-σης του Κυπριακού». Όπως άλλωστε είχε πράξει και παλαιότερα η Τουρ-κία, εξασφαλίζοντας την ανοχή των Βρυξελλών στο ζήτημα της απόλαυσης των θεμελιωδών ελευ-θεριών για τους Τούρκους πολίτες, μετά από μια ενδεχόμενη λύση του Κυπριακού. Κατά συνέπεια, η επι-δίωξη για «ενεργότερη εμπλοκή» της Ε.Ε. στο Κυπριακό, όχι μόνο δεν μεταφράζεται αυτόματα σε δια-σφάλιση των θέσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά ενδέχεται να εγκλωβίσει τη Λευκωσία, σε μια πο-ρεία, την οποία θα αδυνατεί να δια-χειριστεί.

Αρκούντως ενδεικτικό της προ-σέγγισης που υιοθετούν Βρυξέλλες και Βερολίνο, έναντι στην Άγκυρα είναι το παρασκήνιο που εκτυλίχ-θηκε τις τελευταίες μέρες, στο ζή-τημα καψίματος αντιτύπων του Κο-

ρανιού. Όπως λοιπόν αναφέρουν πληροφορίες της «Κ», το ΥΠΕΞ της Τουρκίας προέβη σε διαβήματα προς την Ε.Ε., θεωρώντας «άκρως προ-βλητικό και ρατσιστικό» το κάψιμο του Κορανιού, έξω από την πρεσβεία της Τουρκίας (και της Αιγύπτου) στην Κοπεγχάγη, την περασμένη Τρίτη. Σύμφωνα με τις ίδιες πληρο-φορίες, η Άγκυρα προέβη σε παρα-στάσεις και απευθείας προς τη Δανία (και προς τη Σουηδία για προηγύ-μενα περιστατικά), καθιστώντας, σαφή την ενόχλησή της, «σε ψηλούς τόνους», σε σχέση «με την αντιμε-τώπιση των εθνικιστικών ομάδων και το κάψιμο του Κορανιού, στις δύο χώρες».

Οι Βρυξέλλες, κατόπιν «συνεν-νόησης» με το Βερολίνο, παρενέ-βησαν πυροσβεστικά και εξέδωσαν ανακοίνωση, για εξευμενισμό της Τουρκίας, το περιεχόμενο της οποί-ας, όπως πληροφορούμαστε, δια-βουλεύθηκαν με την ίδια την Άγ-κυρα, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι θα ικανοποιεί τον Ταγίπ Ερν-τογάν και θα αποκαθιστά την τάξη στην επικερυόμενη προσπάθεια επαναπροσέγγισης των ευρωτουρ-

κικών σχέσεων. Η ανακοίνωση, την οποία υπογράφει ο Ύπατος Εκπρό-σωπος της Ε.Ε. Γιοσέπ Μπορέλ (και όχι ένας απλός εκπρόσωπος της ΕΥΕΔ ή της Κομισιόν), βάζει στο στόχαστρο τη Δανία και τη Σουηδία, τις οποίες τοποθετεί στον τίτλο της δήλωσης που αναφέρεται στο «σε-βασμό» των θρησκευτικών συμβό-λων και στο «κάψιμο του Κορανιού». Η δήλωση Μπορέλ διατυπώνει «σθε-ναρή και αποφασιστική απόρριψη από την Ε.Ε. κάθε μορφής υποκί-νησης θρησκευτικού μίσους και μι-σαλλοδοξίας». Προσθέτει ότι «η βε-βήλωση του Κορανιού ή οποιουδή-ποτε άλλου βιβλίου, θεωρείται ιερό, είναι προσβλητική, ασεβής και ξε-κάθαρα προκλητική, Εκφράσεις ρα-τσισμού, ξενοφοβίας και μισαλλο-δοξίας δεν έχουν θέση στην Ευρω-παϊκή Ένωση», προστίθεται στη δήλωση του Υπάτου Εκπροσώπου της Ε.Ε., ο οποίος επιχειρεί παράλ-ηλα να διευκρινίσει ότι εξακολουθεί να στηρίζει την ελευθερία της έκ-φρασης, με την υποσημείωση ωστό-σο, «ό,τι είναι νόμιμο δεν είναι και ηθικό» (not everything that is legal is ethical).

Παζάρι ακόμη και για την έκδοση μιας δήλωσης

Επί της ουσίας, η θέση της Ε.Ε. για απόρριψη της υποκίνησης θρησκευ-τικού μίσους και των εκφράσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας, όπως διατυπώνεται στη δήλωση Μπορέλ, δεν επιδέχεται κριτικής και ορθώς κινείται στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών αρχών και αξιών. Αυτά ωστόσο που

διαφέρουν εν προκειμένω, είναι η πρακτική που ακολουθήθηκε και ο στόχος που επιχειρήθηκε να εξυ-πηρετηθεί. Η σπουδή δηλαδή των Βρυξελλών (και του Βερολίνου) και κυρίως το στίσιμο ενός παζαριού ακόμη και για το περιεχόμενο μιας δήλωσης, ώστε να βρίσκεται «στα

μέτρα» της Άγκυρας και να ικανο-ποιεί απόλυτα τον Ταγίπ Ερντογάν. Με πρόσχημα, να διασφαλιστεί η συνέχιση της διαφημιζόμενης προ-σπάθειας επαναπροσέγγισης των ευρωτουρκικών σχέσεων, που για κάποιους θεωρείται «ουσιώδης συ-στατικό στοιχείο της προσπάθειας

επανασυγκόλλησης της Τουρκίας με τη Δύση και της παράλληλης αποκόλλησης της, από τη Ρωσία». Κάτι που όπως όλα δείχνουν θα επι-στρατεύεται και θα τυχάνει επί-κλησης και για άλλα ζητήματα και, όχι μόνο για το κάψιμο του Κορανιού. Ενδιαφέρον ακόμη προκαλεί η μάλ-

λον ανεπιτυχής προσπάθεια της ανακοίνωσης Μπορέλ να ισορρο-πήσει μεταξύ του αναφαίρετου δι-καιώματος «ελευθερίας της έκφρα-σης» και της επισημάνσης πως «ό,τι είναι νόμιμο δεν είναι και ηθικό», με προφανή στόχο να ικανοποιήσει την τουρκική πλευρά. Κοινοτικοί

κύκλοι εξέφραζαν απορία κατά πό-σον η πρόταξη της ηθικής διάστασης του ζητήματος από την ΕΥΕΔ, με-ταφράζεται σε έμμεση εισήγηση για περιορισμό στην προκειμένη περίπτωση, του νομίμου δικαιώμα-τος «ελευθερίας της έκφρασης», που επικαλούνται Δανία και Σουηδία.

ΑΡΘΡΟ / Του ΤΙΓΚΡΑΝ ΜΚΡΤΣΙΑΝ

Οι παγκόσμιοι ηγέτες έχουν την ευκαιρία να σταματήσουν μια υφέρπουσα γενοκτονία στο Ναγκόρνο Καραμπάχ! Δράστε τώρα!

Μια υφέρπουσα γενοκτονία εκτυλίσσεται μπροστά στα μάτια μας. Για περισσότε-ρους από 7 μήνες 120.000 Αρμένιοι στο Αρτσάχ /Ναγκόρνο Καραμπάχ/ εξακολουθούν να παραμένουν υπό πλήρη αποκλεισμό: χωρίς τρόφιμα, χωρίς φάρμακα, χωρίς καύσιμα, χω-ρίς φυσικό αέριο ή ενέργεια. Η μο-ναδική γραμμή σωτηρίας που συν-δέει το Αρτσάχ με την Αρμενία απο-κλείστηκε από τις 12 Δεκεμβρίου του 2022 αρχικά από τους υποστη-ριζόμενους από την κυβέρνηση του Αζερμπαϊτζάν ψευτο«οικοκυττιβι-στές» «υπέρ της ειρήνης». Στις 23 Απριλίου του 2023 το Αζερμπαϊτζάν θεσμοθέτησε επίσημο το κλείσιμο του δρόμου με παράνομη εγκατά-σταση σημείου ελέγχου, παραβιά-ζοντας κατάφωρα τις διεθνείς υπο-χρεώσεις του.

Το Αζερμπαϊτζάν συνεχίζει να καταδεικνύει μια εσκεμμένη περι-φρόνηση των διατάξεων της Τρι-μερούς δήλωσης της 9ης Νοεμβρίου του 2020, της απόφασης του ΕΔΑΔ της 21ης Δεκεμβρίου του 2023, κα-θώς και των αποφάσεων του Διε-θνούς Δικαστηρίου Δικαιοσύνης από 22 Φεβρουαρίου και 6 Ιουλίου του 2023, με τα οποία το Αζερμπαϊ-

τζάν καλείται άμεσα «να λάβει όλα τα μέτρα που έχει στη διάθεσή του για να διασφαλίσει την απρόσκοπτη κίνηση ατόμων, οχημάτων και φορ-τίων κατά μήκος του διαδρόμου του Λατσίν και προς τις δύο κατευ-θύνσεις». Επίσης, το Μπακού πα-ρουσιάζει ηθελμένα τις τελευταίες αποφάσεις των διεθνών δικαστη-ρίων για να παραπλανήσει τη διεθνή κοινότητα, συνεχίζοντας την πο-λιτική της λιμοκτονίας του πληθυ-σμού του Ναγκόρνο Καραμπάχ.

Το Αζερμπαϊτζάν αγνοεί κατά-φωρα τις εκκλήσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, της Διεθνούς Αμνηστίας, του Παρατη-ρητηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμά-των, της Κοινοβουλευτικής Συνέ-λευσης του Συμβουλίου της Ευρώ-πης, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και άλλων διεθνών οργανι-σμών και πολλών κρατών. Οι πα-ράνομες ενέργειες του Αζερμπαϊτζάν εξακολουθούν να υφίστανται παρά τα αιτήματα και τις εκκλήσεις αυτές.

Περικυκλωμένοι και πολιορκη-μένοι από το Αζερμπαϊτζάν οι 120.000 Αρμένιοι, μεταξύ των οποί-ων 30.000 παιδιά και 20.000 πλι-κιώμενοι, επιβιώνουν μόνο και μόνο

με πλέον σπάνια τοπικά προϊόντα. Κανένα φορτίο εμπορευμάτων ή φαρμάκων δεν επιτρέπεται να ει-σέλθει στην περιοχή εδώ και πε-ρισσότερο από ένα μήνα. Η υγιε-ονομική περιθαλψη, οι δημόσιες συγκοινωνίες και τα δημόσια και επαγγελματικά γραφεία έχουν πα-ραλύσει. Στα αγροτικά χωράφια δεν μπορεί να γίνει συγκομιδή λόγω της έλλειψης καυσίμων. Παιδιά και έγκυες είναι υποσιτισμένα. Δεν επι-τρέπεται η εισαγωγή φρούτων ή λαχανικών στο Αρτσάχ. Τα ποσοστά θνησιμότητας είναι υψηλά από κάθε άλλη φορά. Η Ευρώπη παρακολου-θει. Μερικές φορές γίνονται δηλώ-σεις. Η Ευρώπη καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να διατη-ρηθεί η «ισότητα». Καλεί «και τις δύο πλευρές» να συνεισφέρουν στην ειρήνη. Περιγράφει την κα-τάσταση ως μη βιώσιμη και ότι «δεν είναι προς το συμφέρον κανενός». Εν τω μεταξύ, ο πλήρης αποκλεισμός συνεχίζεται από μια χώρα, την οποία ορισμένοι έχουν χαρακτηρίσει ως «αξιόπιστο ενεργειακό εταίρο», ενώ οι διεθνείς μη κυβερνητικές οργα-νώσεις έχουν συναίνεση ότι πρό-κειται για «συγκεντρωτικό αυταρ-κικό καθεστώς». Ένας «σταθερά

συνεχιζόμενος αποκλεισμός» κάνει τη ζωή των Αρμενίων της περιοχής όλο και πιο αόρατη.

Επιπλέον, ορισμένοι θεωρούν την προτεινόμενη «ενσωμάτωση» εκ μέρους του Μπακού ως λύση στο ζήτημα. Ένα ζήτημα που δη-μιουργήθηκε με τρεις πολέμους που επιβλήθηκαν από τον «Ολο-κληρωτή». Τρεις πόλεμοι που εξα-πολύθηκαν για να απαλλαγούν από τους Αρμένιους. Πόλεμοι που έφε-ραν χιλιάδες θύματα, βασανισθέντες και πολλούς αιχμαλώτους πολέμου που κρατούνται ακόμη παράνομα στις φυλακές του Αζερμπαϊτζάν. Προσθέστε σε αυτά τις σφαγές και τον αναγκαστικό εκτοπισμό όλων των Αρμενίων που ζούσαν στο Αζερμπαϊτζάν τα έτη 1988-1991.

Έχει αναρωτηθεί ποτέ κανείς γιατί δεν υπάρχουν Αρμένιοι που είναι ενσωματωμένοι στην κοινωνία του Αζερμπαϊτζάν; Πόσους τέτοιους Αρμένιους έχει συναντήσει κανείς στο Μπακού, στο Σουμγκάιτ, στο Κιρβαμπάντ ή στο Ναχitseβάν; Όχι μόνο οι Αρμένιοι, αλλά ακόμη και οι τάφοι των Αρμενίων έχουν αλλοιωθεί - κατεδαφιστεί και εξα-φανιστεί. Απόδειξη αυτού είναι η καταστροφή χιλιάδων πέτρινων

σταυρών στο μεσαιωνικό νεκρο-ταφείο του Ναχitseβάν. Η σκόπιμη και προγραμματισμένη καταστροφή νεκροταφείων και εκκλησιών στα εδάφη που ελέγχει επί του παρόντος το Αζερμπαϊτζάν μιλάνε από μόνα τους. Οποιοδήποτε Αρμενικό ίχνος σβήνεται. Αποτελεί μέρος της υφέ-ρουσας γενοκτονίας στην πράξη.

Το Αζερμπαϊτζάν επιχει-ρώντας να καθαρίσει εθνοτικά τους Αρμένιους στο Ναγκόρνο Καραμπάχ δεν διασφαλίζει τα συμφέροντά του για την ασφάλεια, κατέχοντας εδάφη της Δημοκρατίας της Αρμενίας και προβάλλοντας περαιτέρω εδαφικές διεκδικήσεις κατά της κυριαρχίας της Αρμενίας. Αυτή η επεκτατική απόπειρα εις βάρος της Αρμενίας θα εμπλέξει την περιοχή του Καυ-κάσου σε μια μακροπρόθεσμη αστά-θεια και καταστροφή με πολύ απρό-βλεπτα αποτελέσματα. Αυτό δεν είναι προς το συμφέρον κανενός μεγάλου διεθνούς παίκτη.

Το Αζερμπαϊτζάν αντιτίθεται σε οποιαδήποτε διεθνή ανθρωπιστική βοήθεια προς το Ναγκόρνο Καραμ-πάχ. Για το Αζερμπαϊτζάν, οι δηλώ-σεις που απαιτούν το άνοιγμα του διαδρόμου του Λατσίν είναι κούριες: είναι ένας απλός θόρυβος καθώς

προχωρά απόπτος, και ατιμώρητα, εφαρμόζοντας μέτρα άσεμνης απα-νθρωπιάς για να υποτάξει βίαια τον λαό του Ναγκόρνο Καραμπάχ στο Αζερμπαϊτζάν, να τον εκδιώξει από την πατρίδα του ή απλώς να τον καταστρέψει συνολικά. Είναι σημαντική η ενέργεια. Τι γίνεται με την ευθύνη; Την ευθύνη για την προστασία – ένας διεθνής κανόνας που επιδιώκει να προστα-τεύσει τους πληθυσμούς από τη γε-νοκτονία, τα εγκλήματα πολέμου και τα εγκλήματα κατά της ανθρω-πότητας και της εθνοκάθαρσης. Η αδιαφορία για τη μοίρα των άλλων, κάτω από το ψεύτικο πρόσχημα της ουδετερότητας, είναι μια ξεπε-ρασμένη ιδέα. Επιπλέον, πρόκειται για μια κοντόφθαλμη και ανήθικη προσέγγιση. Όταν το συμφέρον και η ισχύς καθοδηγήσουν τις πολι-τικές εις βάρος των πιο θεμελιωδών και διδακτέων αξιών, ως τελικό απο-τέλεσμα ήταν πάντα περισσότερη αστάθεια, περισσότερη καταστροφή και περισσότερες χαμένες ζωές.

Ο κ. Τιγκράν Μκρτσιαν είναι πρέσβης της Δημοκρατίας της Αρμενίας στην Ελληνική Δημοκρατία, την Κύπρο και την Αλβανία.

Παραπατώντας στα σαλόνια της εξουσίας

Τα κόμματα του Ενδιάμεσου αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης, εσωστρέφεια και αμφισβήτηση παρά το ότι συγκυβερνούν

Ο Μάριος Καρογιάν δεν έχει κτίσει με τον Νίκο Χριστοδουλίδη τη σχέση που είχε με τον Νίκο Αναστασιάδη, ενώ παράλληλα έχει να αντιμετωπίσει μία ανομοιογενή κατάσταση εντός του κόμματός του.

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος αντιλαμβάνεται πως η σύμπλευση ΔΗΣΥ στο κυβερνητικό σχήμα ίσως τελικά τον βοηθήσει να ανακόψει τις ανταρσίες στο κόμμα του.

Ο Μαρίνος Σιζόπουλος είναι ένας πολιτικός αρχηγός χωρίς κόμμα και με εμφανή τον κίνδυνο απώλειας της έδρας στην ευρωβουλή, λόγω της δυναμικής ΕΛΑΜ αλλά και των προσπάθειών Παπαδάκη για μία νέα πλατφόρμα.

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν τον Μάιο του 2021 τα πλείστα κόμματα μετρούσαν τις πληγές τους από τη μάχη των βουλευτικών εκλογών, δύο ήταν τα αυτά που διαπιστώθηκε πως είχαν κρυφή ψήφο και πανηγύριζαν μία μεγάλη νίκη. Το ένα ήταν το ΕΛΑΜ, το οποίο κατόρθωσε να καταλάβει την τέταρτη θέση και το άλλο η Δημοκρατική Παράταξη του Μάριου Καρογιάν. Το 6% που έλαβε ο Μάριος Καρογιάν προκάλεσε μεγάλη έκπληξη και στους δημοσκόπους που «δεν το έβρισκαν» στις έρευνες αλλά κυρίως στα υπόλοιπα κόμματα του Κέντρου τα οποία εκείνη ακριβώς τη στιγμή αντιλήφθηκαν ποια ήταν τελικά η συνταγή της καρογιανικής επιτυχίας. Η πόρτα της εξουσίας σε συνδυασμό με έναν πολύ καλά οργανωμένο μηχανισμό προσωπικών σχέσεων διατήρησε κοντά εκείνο το εκλογικό ακροατήριο που αποζητούσε σταθερότητα και κυρίως πρόσβαση στην εξουσία. Ο Μαρίνος Σιζόπουλος, η Ελένη Θεοχάρους κυρίως όμως ο Νικόλας Παπαδόπουλος διαπίστωσαν από το ποσοστό που έλαβε ο Καρογιάν πως κάτι κάνουν λάθος και αν θέλουν κάποιοι να επιβιώσουν πολιτικά και άλλοι να διατηρήσουν τα ποσοστά τους, τότε πρέπει να διασφαλίσουν την ανάβασή τους στην εξουσία αυτή τη φορά. Σε αυτό το πλαίσιο, πόνταραν στο φαβορί –βάσει δημοσκοπήσεων– των προεδρικών εκλογών Νίκο Χριστοδουλίδη και φρόντισαν να εξαφανιστούν από το προσκήνιο, περιμένοντας την επομένη των εκλογών για να δρέψουν τους καρπούς των επιλογών τους. Η εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη δεν θεωρήθηκε απλώς η σωστή επιλογή «αλόγου» από τον Ενδιάμεσο, αλλά ήταν η πρώτη φορά που τα κόμματα του Κέντρου μετατρέπονταν σε κόμματα εξουσίας χωρίς το δεκανίκι είτε της Δεξιάς είτε της Αριστεράς.

Αν όμως η εξουσία αποτελούσε τη λύση στα χρόνια προβλήματα του Ενδιάμεσου, τότε για ποιο λόγο τα προβλήματα αυξάνονται αντί να μειώνονται και για τους ίδιους αλλά και για την ίδια την κυβέρνηση;

- Δεν υπάρχει η απαραίτητη χημεία ακόμη μεταξύ Νίκου Χριστοδουλίδη και των συνεργαζόμενων μερών.
- Τα στελέχη και μέλη των συ-

νεργαζόμενων κομμάτων νιώθουν παραγκωνισμένα/μη ικανοποιημένα από τη νομή της εξουσίας.

- Δεν υπάρχει συγκεκριμένο πολιτικό όραμα και προεκλογικό πρόγραμμα με το οποίο να έχουν δεσμευθεί και να θέλουν να δουν να υλοποιείται που να τους δένει ή να τους κρατά προσπλημένους.
- Η εκλογή Χριστοδουλίδη σηματοδότησε το τέλος εποχής του υφιστάμενου τρόπου λειτουργίας πολλών κομμάτων και την απαρχή μιας νέας κατάστασης πραγμάτων την οποία επί του παρόντος δεν έχουν αντιληφθεί.

Απομακρύνοντας εταίρους

Το παρασκήνιο του σχηματισμού της νέας κυβέρνησης και η γενικότερη αίσθηση που εντυπώθηκε ότι τα συνεργαζόμενα κόμματα επέβαλαν πρόσωπα στον Νίκο Χριστοδουλίδη λέγεται πως προκάλεσαν την ανησυχία του Προέδρου της Δημοκρατίας σε σημείο που επηρέασε και τη σχέση του με τους συνεταίρους του. Τον ενόχλει, όπως υποστηρίζουν κομματικοί κύκλοι, κάθε φορά που υπάρχουν δημοσιεύματα ή διαρροές που μιλούσαν για διαβούλευση, συντονισμό του ίδιου με τα συνεργαζόμενα κόμματα, καθώς αυτό φοβάται πως θα στείλει το μήνυμα ότι βρίσκεται υπό την ομπρέλα τους. Σε αντίθεση με τον Νίκο Αναστασιάδη, ο οποίος φρόντιζε να έχει προσωπική επαφή και με βουλευτές που βρίσκονταν στο κυβερνητικό κόμμα ή στη συγκυβέρνηση ο ίδιος είτε για λόγους απειρίας είτε γιατί δεν υπήρχε ακόμη η χημεία με τους συνεταίρους του δεν έχει κτίσει ακόμα την απαιτούμενη σχέση.

Το ίδιο λέγεται πως ισχύει και με υπουργούς του, με τους οποίους δεν διαβουλευτείται προσωπικά για θέματα πολιτικής και πολιτικού προγράμματος πέραν του Υπουργικού Συμβουλίου. Αυτό, όπως υποστηρίζεται, πέραν του ότι στέλνει το μήνυμα μιας ξεκούρδιστης ορχήστρας, προκαλεί δυσφορία σε στελέχη που ανέμεναν ότι θα μπορούσαν να το κάνουν ως να ήταν μέγρος της εξουσίας. Ενόχληση προκαλεί στους πλείστους και το συνεχές φλερτ με τον ΔΗΣΥ. Δεν περνά απαρατήρητο ότι μέλη της ηγεσίας του κόμματος όπως ο Ευθύμιος

Ο Ενδιάμεσος οραματίζονταν τη δημιουργία ενός τρίτου πόλου. Με τον Χριστοδουλίδη διαμορφώθηκε κάτι εντελώς διαφορετικό και σίγουρα όχι επωφελές για τους ίδιους.

Διπλάρους και ο Νίκος Τορναρίτης έχουν ανοικτή πόρτα επικοινωνίας με το Προεδρικό, ενώ ηγετικά στελέχη των συνεργαζόμενων κομμάτων δεν έχουν πετύχει αυτή τη σχέση που θα τους επιτρέψει να ικανοποιηθούν και τις απαιτήσεις του εκλογικού τους ακροατηρίου.

Βεβαίως, η έλλειψη συντονισμού αλλά και ικανοποίησης όλων των θέλων δεν είναι ο μόνος λόγος που ο Ενδιάμεσος αντιμετωπίζει το παρόν –για το μέχρι τώρα κυρίαρχο πολιτικό σκηνικό– να ενισχύεται η εσωστρέφειά του τη στιγμή που βρίσκεται στην εξουσία. Για το κάθε κόμμα οι λόγοι της εσωστρέφειας και των προβλημάτων διαφέρουν. Ο Νικόλας Παπαδόπουλος είναι το πρόσωπο που έχει καταφέρει να έχει πολύ στενή σχέση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη και φαίνεται να αντιλαμβάνεται πλέον πως για να μπορούν να κυβερνήσουν και να παραθέσουν έργο τότε θα πρέπει να μπει στο παιχνίδι ο ΔΗΣΥ. Δεν θυμίζει σε τίποτα δηλαδή τον Νικόλα Παπαδόπουλο

του 2018 που επεδίωκε μαζί με τα υπόλοιπα κόμματα που τον στήριζαν τη δημιουργία ενός τρίτου πόλου ή δρόμου σύμφωνα με τον Giddens. Τη Δευτέρα μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου είχε πει στον Νίκο Χριστοδουλίδη πως η προτεραιότητά του τώρα θα πρέπει να είναι να φέρει κοντά τον ΔΗΣΥ. Και αυτό γιατί ο ΔΗΚΟϊκός πρόεδρος αντιλήφθηκε από νωρίς πως για να περνούν νομοσχέδια θα χρειάζεται την απαιτούμενη πλειοψηφία στη Βουλή, είχε όμως και την προηγούμενη –πικρή για κάποιους– πείρα της συνεργασίας με τα εν λόγω κόμματα στις προεδρικές του 2018 και προέβλεπε τις δυσκολίες. Ενδεικτικό ότι τους πήρε μήνες να συνομολογήσουν την περιβόητη «Νέα Στρατηγική» λόγω των συνεχών διαφωνιών. Η αλήθεια ωστόσο είναι πως πέραν των αγώνων προθέσεων του να υποστηρίξει το κυβερνητικό έργο η σύμπλευση με τον ΔΗΣΥ τον βοηθά σε μία σειρά ζητημάτων.

Η παρουσία του ΔΗΣΥ στο κυβερνητικό σχήμα αποτρέπει τον Νίκο Χριστοδουλίδη από το να δημιουργήσει ένα νέο κόμμα. Ένα κόμμα που στόχο θα έχει να στεγάσει τους απογοητευμένους Συναγερμικούς που τον ψήφισαν και παράλληλα να αλιεύσει ψήφους και από τον κεντρώο χώρο. Την ίδια στιγμή όμως, η παρουσία του ΔΗΣΥ, κόμμα το οποίο θα σπντρίζει τα κυβερνητικά νομοσχέδια, θεωρεί πως θα εξομαλύνει την κατάσταση και στο εσωτερικό του δικού του κόμματος. Δεν πέρασε καθόλου απαρατήρητη η ενόχλησή του από

την απόσταση των βουλευτών του. Δεν θεωρείται ότι ήταν μία μεμονωμένη περίπτωση, αλλά κάτι που θα επαναλαμβάνεται συνεχώς. Η σχέση με τον Παύλο Μυλωνά δεν είναι και η καλύτερη λόγω σοβαρών πολιτικών διαφωνιών, ενώ διαφορετική προσέγγιση έχει η ηγεσία και με τον Ζαχαρία Κουλία. Φάνηκε άλλωστε η δυσφορία Παπαδόπουλου στην Ολομέλεια της Βουλής, όταν ο Ζαχαρίας Κουλίας του είπε ότι μεταξύ δημοκρατίας και υποβάθμισης προτιμά την υποβάθμιση. Η παρουσία συνεπώς του ΔΗΣΥ θεωρείται πως θα αποστρέψει τα φώτα από την αδυναμία του Νικόλα Παπαδόπουλου να ελέγξει το κόμμα του, ίσως και τον αριθμό των εκβιαστικών κινήσεων από πλευράς βουλευτών απέναντί του και απέναντι στην κυβέρνηση.

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος φάνηκε πως δεν ελέγχει πλήρως την κοινοβουλευτική του ομάδα όμως ούτε η κατάσταση στην Δημοκρατική Παράταξη είναι πλήρως ομοιογενεοποιημένη, έστω κι αν τελικά ο Μάριος Καρογιάν κατάφερε να ελέγξει τις αντιδράσεις των βουλευτών του και να τους συνετίσει. ΔΗΠΑ και Συναγερσία Δημοκρατικών θεωρούνται δύο διαφορετικές ομάδες, οι οποίες δεν έχουν γίνει ένα με την πάροδο των χρόνων. Όχι μόνο γιατί επικρατεί ακόμη πικρία από το μετέωρο βήμα του Άγγελου Βώτη αλλά και εξαιτίας των διαφορετικών πολιτικών προσεγγίσεων. Υπάρχουν εντός του κόμματος απόψεις έντονες εναντίον της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη αλλά και εκείνοι που θέλουν να έχουν περισσότερη επαφή με το κέντρο εξουσίας.

Ο Μάριος Καρογιάν έχει να αντιμετωπίσει παράλληλα τον ανταγωνισμό με το ΔΗΚΟ, καθώς οι διαφορές τους πλέον έχουν μειωθεί δραστικά. Απευθύνονται στο ίδιο ακροατήριο και επί της ουσίας δεν έχουν διαφορετικές πολιτικές προσεγγίσεις. Αν κάτι ενίσχυσε τα ποσοστά της ΔΗΠΑ ήταν ο κοινός στόχος αποδυνάμωσης του ΔΗΚΟ, πλέον κάτι τέτοιο δεν υπάρχει και αυτό προβληματίζει στελέχη. Αυτό που φαίνεται να απασχολεί είναι ότι σε αντίθεση με τη στενή σχέση που είχε ο πρόεδρος της ΔΗΠΑ με τον Νίκο Αναστασιάδη, σχέση που ενόχλησε αρκετούς Συναγερμικούς, δεν έχει κτίσει την ίδια στενή σχέση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη που να του επιτρέπει να περνά την

γραμμή του και παράλληλα να ικανοποιεί αιτήματα των μελών του.

Ένας αρχηγός χωρίς κόμμα

Το κύριο ωστόσο πρόβλημα του Νίκου Χριστοδουλίδη προέρχεται από την ΕΔΕΚ και τον τρόπο που ενεργεί ο Μαρίνος Σιζόπουλος. Το κερασάκι στην τούρτα αποτέλεσε για τον ίδιο η στάση του –την μία υπερψήφισε την άλλη απείχε– στη Βουλή γύρω από την πρόταση του ΑΚΕΛ. Ιδιαίτερα όταν, όπως υποστηρίζεται από τα άλλα συνεργαζόμενα κόμματα, έδειχνε ετοιμότητα να το καταψηφίσει μαζί με τον Ανδρέα Αποστόλου. Πυροδότησε, ωστόσο, περαιτέρω το κλίμα όταν την εβδομάδα που πέρασε όχι μόνο κατήγγειλε τη διζωνική, δικονομική ομοσπονδία ως τη χειρότερη μορφή νομιμοποιημένης διχοτόμησης αλλά παράλληλα υπογράμμισε πως δεν θα επιτρέψει να καταλυθεί η Κυπριακή Δημοκρατία με την υπογραφή πολιτικών.

Δύσωση που έγινε την ίδια στιγμή που ο Νίκος Χριστοδουλίδης ψάχνει συμμάχους στο εξωτερικό για το Κυπριακό και προσπαθεί να πείσει για την ετοιμότητα και τη βούληση της πλευράς μας να επαναρχίσουν οι συνομιλίες. Ο Μαρίνος Σιζόπουλος αντιμετωπίζει τη μεγαλύτερη πολιτική μοναξιά. Ήδη το μισό του κόμμα βρίσκεται υπό διωγμό, οι στενοί του συνεργάτες έχουν αποχωρήσει και η εσωστρέφεια κτυπά κόκκινο.

Τον ανησυχούν ήδη οι κινήσεις των αντιφρονούντων που αποχώρησαν από το κόμμα, δεδομένου ότι ο Δημήτρης Παπαδάκης βρίσκεται σε ένα προχωρημένο στάδιο δημιουργίας πολιτικής πλατφόρμας, η οποία θα έχει λογικά παρουσία στις διπλές εκλογές του 2024 και αναμένεται να τους στεγάσει, η δυναμική Κωστή Ευσταθίου, ο οποίος εκδιώχθηκε από το κόμμα, αλλά δεν φαίνεται έτοιμος να αποσυρθεί πολιτικά, ενώ μεγάλη είναι η ανησυχία της ΕΔΕΚ ότι αυτή τη φορά θα χάσει την έδρα από το ΕΛΑΜ, το οποίο παίζει πολύ πιο λαϊκά σε θέματα οικονομίας και Κυπριακού. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον ο Μαρίνος Σιζόπουλος δεν φαίνεται να επωφελείνεται από τη συγκυβέρνηση, ούτε η διακυβέρνηση να αποτελεί την προτεραιότητά του αλλά φαίνεται πως προσπαθεί να κρύψει κάτω από το χαλί τα εσωκομματικά ζητήματα και τα μειωμένα ποσοστά.

Ένα εκλογικό κοινό που αλλάζει

Οι περισσότερες εκλογές φέρνουν απλώς το τέλος μιας κυβέρνησης. Κάποιες από αυτές σηματοδοτούν το τέλος μιας πολιτικής εποχής όπως θα γινόριζαμε. Στην περίπτωση της εκλογής Χριστοδουλίδη βγήκε στο προσκήνιο η αναδιαμόρφωση των κομμάτων όπως τα γινόριζαμε. Άλλες οι προκλήσεις και άλλες οι προτεραιότητές τους. Ο ΔΗΣΥ έχει να αντιμετωπίσει μία σειρά προκλήσεων, το ΑΚΕΛ επικειρεί τη διεύρυνσή του και ο ενδιάμεσος χώρος θα κληθεί να αυτοπροσδιοριστεί. Η απουσία κοινού οράματος, για το Κυπριακό για την οικονομική πολιτική, το περιβάλλον αλλά και η τακτική της μη συνδιαμόρφωσης πολιτικών με την κυβέρνηση δυσχεραίνει την επόμενη μέρα των συνεταίρων του Νίκου Χριστοδουλίδη. Τα κόμματα του Κέντρου έχουν επικεντρωθεί στο πώς θα αυξήσουν την παρουσία τους σε θέσεις εξουσίας, αγνοώντας το κόκκινο καμπανάκι εσωστρέφειας που κτυπά εδώ και καιρό και ενδεχομένως να βρεθούν το 2024 μπροστά σε δυσάρεστα δεδομένα.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ****Ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΛΜΑΣ ΣΤΗΝ «Κ»**

Ο Πρόεδρος θα πρέπει να γίνει και δυσάρεστος

Δεν είναι το καλύτερό του, όμως αν χρειαστεί πιστεύω πως θα λάβει δύσκολες αλλά ωφέλιμες για τον τόπο αποφάσεις

«Πιστεύω στον Νίκο Χριστοδουλίδη και θεωρώ ότι η κυβέρνηση σύντομα θα βρει τον βηματισμό της» λέει ο Βασίλης Πάλμας στην «Κ».

—**Πώς προέκυψε η συνεργασία σας με τον Νίκο Χριστοδουλίδη;**
—Κατά τη θητεία μας στην κυβέρνηση Αναστασιάδη αναπτύξαμε μια προσωπική, φιλική σχέση και μια πολιτική συνεργασία. Διαπιστώ-

Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης μου πρότεινε τη θέση του Επιτρόπου Προεδρίας και αρνήθηκα. Δεν ζήτησα οποιαδήποτε άλλη θέση, ούτε εκείνος μου πρότεινε οποιαδήποτε άλλη θέση.

σαμε ότι προσεγγίζαμε περίπου με τον ίδιο τρόπο τα πολιτικά ζητήματα και συμφωνούσαμε στο πώς πρέπει να κυβερνηθεί ο τόπος και έτσι στήριξα την υποψηφιότητά του.
—**Ποια η σχέση σας σήμερα με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη;**
—Άριστη. Ασχέτως της συζήτησης που δημιουργήθηκε επειδή δεν συμμετέχω στο κυβερνητικό σχήμα.
—**Όλοι ανέμεναν ότι θα αξιοποιηθείτε από τον κ. Χριστοδουλίδη. Σας είχε προτείνει κάποια θέση;**
—Δεν μου πρότεινε θέση που αφορούσε υπουργικό θώκο. Μου ζήτησε να είμαι δίπλα του στο Προεδρικό ως σύμβουλος και ως συνεργάτης του. Και μου πρότεινε τη θέση του Επιτρόπου Προεδρίας την οποία αρνήθηκα.
—**Γιατί δεν αποδεχθήκατε;**
—Αισθάνθηκα ότι αυτή η θέση δεν με ικανοποιούσε και το λέω με εντιμότητα και καθαρότητα ότι θεωρούσα, πως δεν ήταν μια θέση από την οποία θα μπορούσα να κάνω αυτά που ήθελα. Γι' αυτό λοιπόν με φιλικό τρόπο απέρριψα την πρόταση.
—**Προτιμούσατε άλλη θέση από την οποία πιστεύετε ότι μπορού-**

σατε να προσφέρετε περισσότερα;
—Δεν ζήτησα οποιαδήποτε άλλη θέση, ούτε εκείνος μου πρότεινε οποιαδήποτε άλλη θέση.
—**Αν σας προτείνει κάποια θέση σε ενδεχόμενο ανασχηματισμό, θα το σκεφτείτε;**
—Θα το σκεφτώ. Εξαρτάται και από την πρόταση που θα μου κάνει. Δεν θεωρώ ότι μπορώ να ανταποκριθώ σε όλες τις θέσεις. Αν για παράδειγμα μου εισηγηθεί να γίνω υπουργός Οικονομικών ή υφυπουργός Ψηφιακής Πολιτικής, αισθάνομαι ότι δεν μπορώ να ανταποκριθώ στις ανάγκες αυτών των θέσεων.
—**Μιας και αναφερθήκατε σε αυτά τα καρτοφυλάκια, θεωρείτε ότι τα πρόσωπα σε αυτές τις δύο θέσεις αποδίδουν μέχρι στιγμής;**
—Είναι λεπτό το ζήτημα. Γνωρίζω πολύ καλά τον Μάκη Κεραυνό, γιατί συνεργαστήκαμε και στην κυβέρνηση Τάσσου Παπαδόπουλου. Είναι αξιόλογος άνθρωπος με γνώσεις στα οικονομικά. Αναφορικά με τον υφυπουργό Καινοτομίας, θεωρώ ότι υπήρξαν κάποιες αδυναμίες.
—**Γνωρίζετε αν είναι κοντά ένας ανασχηματισμός;**
—Αυτό είναι ένα θέμα που αφορά

αποκλειστικά τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
—**Υπάρχει η αίσθηση ότι έγινε ένα κακό ξεκίνημα με επίκεντρο κυρίως αθέτηση δεσμεύσεων σχετικά με διορισμούς. Ποια είναι η άποψή σας;**
—Ο Νίκος Χριστοδουλίδης με τοποθετήσεις, δηλώσεις και απόψεις που εξέφρασε κατά τη διάρκεια του καταρτισμού του Υπουργικού Συμβουλίου ανέβασε πάρα πολύ ψηλά τον πήχη. Έθεσε συγκεκριμένα κριτήρια για τη σύνθεση του Υπουργικού π.χ. μίλησε για 50-50 άνδρες-γυναίκες, για ανανέωση, για νέους ανθρώπους με πλούσια ακαδημαϊκά προσόντα και άλλα. Όταν θέτεις τόσο ψηλά κάποια ζητήματα και τελικά κάποιες από τις εξαγγελίες σου δεν τις υλοποιείς, ασφαλώς δημιουργείται μια απογοήτευση. Και πιθανόν και επικοινωνιακά αλλά και επί της ουσίας να μη θεωρείται αυτό το ξεκίνημα τόσο καλό όσο θα προσδοκούσε ο κόσμος με βάση τις υποσχέσεις που δόθηκαν.
—**Είναι και η σπουδή που υπήρξε να παρουσιαστεί έργο στις πρώτες 100 μέρες. Από την εμπειρία σας, ήταν απαραίτητο αυτό που έγινε;**

—Το γεγονός ότι ο Πρόεδρος καθόρισε ένα χρονοδιάγραμμα για παρουσίαση κυβερνητικού έργου δημιούργησε πίεση τόσο στον εαυτό του όσο και στα μέλη της κυβέρνησης, ενώ δεν υπήρχε λόγος. Άλλωστε 100 μέρες είναι πολύ μικρό χρονικό διάστημα για να παρουσιάσεις πολιτικές που υποσχέθηκαν ότι θα υλοποιήσεις.
—**Έχετε επαφή με τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη; Τα συζητάτε αυτά;**
—Έχουμε επαφή με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Συναντιόμαστε δύο φορές τη βδομάδα στο Προεδρικό. Ζητάει τη γνώμη μου για διάφορα πράγματα. Όταν κι εγώ αισθανθώ ότι χρειάζεται να του πω κάτι για κάποιο θέμα, το κάνω.
—**Αν μπορείτε μοιραστείτε μαζί μας κάτι που τού είπατε, αν θέλετε και εν είδει συμβουλής.**
—Τού είπα δύο πράγματα. Πρώτον, μόνο με σκληρή δουλειά, συλλογικότητα αλλά και με εμπλοκή των κομμάτων που στηρίζουν την κυβέρνηση, θα μπορούσαμε στο τέλος να κάνουμε έναν θετικό απολογισμό. Του είπα ότι θα πρέπει να συστηματοποιήσουμε την επαφή

με τις πολιτικές δυνάμεις και τους αρχηγούς των συνεργαζόμενων κομμάτων για να μην παρουσιάζονται φαινόμενα διγλωσσίας σε μεγάλα θέματα. Αυτό θεωρώ ότι είναι κλειδί για την επιτυχία της κυβέρνησης.
—**Διακρίνате ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν δίνει τη σημασία που θα έπρεπε στα κόμματα που τον στηρίζουν;**
—Εκείνο που απουσιάζει είναι η συνεχής συνεννόηση μεταξύ κυβέρνησης και συνεργαζόμενων κομμάτων. Ορισμένες φορές η συνεργασία τους είναι αποσπασματική, δηλαδή, προκύπτει ένα θέμα για το οποίο πρέπει να ψηφιστεί μια νομοθεσία ή να ληφθεί μια απόφαση. Θα συναντηθούν, θα συνεδριάσουν, θα τα βάλουν κάτω και είτε θα συμφωνήσουν είτε θα διαφωνήσουν. Αυτό δεν είναι αρκετό.
—**Και το δεύτερο που τού είπατε;**
—Το δεύτερο που τού είπα είναι ότι θα πρέπει να αντιληφθεί και να συνειδητοποιήσει ότι θα πρέπει να γίνει δυσάρεστος. Και δεν εννοώ να γίνει δυσάρεστος, επειδή θα διορίσει τον άλφα και θα δυσανεστηθεί ο βήτα. Εννοώ ότι θα πρέπει να

γίνει δυσάρεστος, εάν και εφόσον χρειαστεί σε ζητήματα πολιτικής, που μπορεί να μην είναι δημοφιλή, αλλά θα πρέπει να γίνουν για να εισπράξουμε μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα τα οφέλη από την εφαρμογή αυτών των πολιτικών.
—**Όπως;**
—Η αυστηρή τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, η τροποποίηση του ωραρίου στο Δημόσιο και τα σχολεία για αποσυμφόρηση του κυκλοφοριακού, η επέκταση του ολοήμερου σχολείου, η πιο στοχευμένη εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Όλα αυτά είναι θέματα που μπορεί να δυσανεστήσουν κάποιες ομάδες.
—**Πιστεύετε ότι θα γίνει δυσάρεστος εκεί που χρειάζεται να ληφθούν δύσκολες αποφάσεις, αλλά ωφέλιμες για τον τόπο;**
—Ναι, πιστεύω ότι θα το κάνει. Δεν είναι το καλύτερό του στοιχείο να γίνεται δυσάρεστος, αλλά δεν έχει άλλη επιλογή από το να γίνει. Πιστεύω στον Νίκο Χριστοδουλίδη και θεωρώ ότι η κυβέρνηση σύντομα θα βρει τον βηματισμό της.
—**Πάντως τού αποδίδουν ότι δύσκολα θα τσαλακώσει την εικόνα του για την ουσία.**
—Έχει δοθεί η εντύπωση ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν έχει την ουσία. Πιστεύω ακράδαντα ότι την έχει και είναι θέμα χρόνου να αποδειχθεί και στην πράξη ότι ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης ασχολείται με την ουσία.
—**Στην οικονομία συνάδουν οι δια-**

Τέθηκε ψηλά ο πήχης για το Υπουργικό και όταν κάποιες εξαγγελίες δεν υλοποιούνται, τότε δημιουργείται απογοήτευση. Δεν υπήρχε λόγος για το ορόσημο των 100 ημερών.

κηρύξεις με τις πολιτικές που εφαρμόζονται στην πράξη;
—Όταν γίνονται εξαγγελίες στην οικονομία, η «μαγκιά» για μια κυβέρνηση είναι να είναι στοχευμένες. Οι γενικές οριζόντιες εξαγγελίες χωρίς κριτήρια π.χ. αυξήσεις σε συντάξεις, παροχές σε πολύτεκνους, θεωρώ ότι είναι λανθασμένη προσέγγιση. Πρέπει αυτές οι πολιτικές να στοχεύουν εκείνους που έχουν πραγματικά ανάγκη.
—**Κάτι τέτοιο πάντως δεν συνέβη στο θέμα της ΑΤΑ. Δόθηκε οριζόντια, ενώ άλλη ήταν η προεκλογική δέσμευση.**
—Είναι σημαντικό ότι βρέθηκε ρύθμιση για αυτό το θέμα, όμως, προσωπικά θα προτιμούσα να επωφεληθούν οι πιο χαμηλά αμειβόμενοι.
—**Υπάρχουν βάσιμες ελπίδες για επανέναρχη των διαπραγματεύσεων στο Κυπριακό;**
—Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι πρέπει να πιστώσουμε τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη για την προσπάθεια που καταβάλλει για επανέναρξη των συνομιλιών και για δημιουργία κινητικότητας στο Κυπριακό.

Δεν αισθάνθηκα ότι ο κ. Αναστασιάδης ήταν απέναντί μας στον προεκλογικό

—**Αναφερθήκατε στην αρχή στην προεκλογική περίοδο. Πότε πήρατε την απόφαση να στηρίξετε τον Νίκο Χριστοδουλίδη;**
—Η απόφαση αυτή λήφθηκε περίπου ενάμιση χρόνο πριν από τις προεδρικές εκλογές, Δεκέμβριο του 2021 με Ιανουάριο του 2022. Ενημέρωσα τον Πρόεδρο Αναστασιάδη ότι έχω πάρει αυτή την απόφαση και ότι προτίθεμαι κάποια στιγμή να υποβάλω παραίτηση για να εμπίλακω στο επιτελείο Χριστοδουλίδη.
—**Ο κ. Αναστασιάδης στο συνέδριο του ΔΗΣΥ είπε ότι σας κάλεσε να υποβάλετε παραίτηση.**
—Είναι γεγονός ότι το συζητήσαμε, αλλά ήταν δική μου η απόφαση να παραιτηθώ. Την μερομηνία την αποφάσισα σε συνεννόηση με τον Πρόεδρο Αναστασιάδη. Δεν μου επέβαλε ο Νίκος Αναστασιάδης ότι π.χ. αύριο πρέπει να φύγεις. Έτσι, λοιπόν, τον ενημέρωσα ότι 2 Φεβρουαρίου αποχωρώ από την κυβέρνηση και με έναν απόλυτα φιλικό τρόπο υπέβαλα την παραίτησή μου.
—**Τελικά ο Αβέρωφ Νεοφύτου είχε**

συμμετοχή σε αυτό το θέμα;
—Στην πολιτική πάντα υπάρχουν καλοθελητές. Αρκετοί μου επισήμαναν ότι ένας από τους λόγους που έφυγα από την κυβέρνηση ήταν γιατί το ζήτησε ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Δεν έχω στοιχεία, ούτε μπορώ να τεκμηριώσω τέτοιο πράγμα. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι η απόφαση για παραίτηση και αποχώρηση από την κυβέρνηση ήταν δική μου. Και ήρθα σε συνεννόηση με τον Πρόεδρο Αναστασιάδη. Και λέω και το εξής για να μη φανεί ότι ο Νίκος Αναστασιάδης στο συνέδριο του ΔΗΣΥ είπε κάτι που δεν ισχύει. Όταν είπε ότι μας πίεσε να αποχωρήσουμε, εννοώντας τον Χριστοδουλίδη και εμένα, είναι μετά που του είπαμε εμείς ότι κάποια στιγμή θα υποβάλουμε την παραίτησή μας. Ο Πρόεδρος απλώς μας ρωτούσε, παιδιά, τότε θα υποβάλετε την παραίτησή σας; Δεν μας απέπεμψε.
—**Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής, είχατε επαφή με τον κ. Αναστασιάδη;**
—Είχα επαφή με τον Πρόεδρο Αναστασιάδη όπως έχω και σήμερα.

Ήταν δική μου απόφαση να παραιτηθώ. Δεν με απέπεμψε ο Πρόεδρος Αναστασιάδης, λέει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Βασίλης Πάλμας.

Η επικοινωνία μας δεν αφορούσε ζητήματα που άπτονταν των προεδρικών εκλογών, αλλά την προσωπική μας σχέση.
—**Αισθανθήκατε ότι τον είχατε απέναντί σας στην προεκλογική;**
—Όχι, δεν θα έλεγα ότι τον αισθάνθηκα απέναντί μας. Ασφαλώς και ο Πρόεδρος Αναστασιάδης ως τέως τότε πρόεδρος του ΔΗΣΥ πήρε θέση στις προεδρικές εκλογές, στηρίζοντας τον Αβέρωφ Νεοφύτου, αλλά κράτησε μια στάση που επιτρέπει η πολιτική δεοντολογία.

—**Υπάρχει προοπτική να καταστεί συγκυβέρνηση ο ΔΗΣΥ;**
—Έχει συνεδριακή απόφαση ο Συναγερμός. Η πρόεδρος του ΔΗΣΥ δηλώνει κατηγορηματικά ότι το κόμμα ανήκει στην αντιπολίτευση, άρα θεωρώ, πως δεν αφήνει περιθώρια, για συμμετοχή του ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση. Εάν, όμως, σε σημαντικότατα ζητήματα ο Συναγερμός ψηφίσει υπέρ μιας πρότασης της κυβέρνησης για το καλό του τόπου, αυτό αποτελεί πολιτική υπευθυνότητα και δεν σημαίνει ότι είναι κόμ-

μα της συμπολίτευσης.
—**Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης θέλει τον Συναγερμό στην κυβέρνηση;**
—Δεν έχω συζητήσει μαζί του αυτό το θέμα, όμως εκείνο που μπορώ να διαβεβαιώσω είναι ότι ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης είναι διακριτικός και δεν έχει καμία πρόθεση να «πειράξει» πολιτικά τον Συναγερμό, ούτε να δοκιμάσει να τον διασπάσει. Ο σεβασμός του στο κόμμα της αντιπολίτευσης είναι δεδομένος.

Η σχέση με τον Νικόλα
—**Πώς είναι πλέον η σχέση σας με τον Νικόλα Παπαδόπουλο με αφορμή τη συνεργασία σας στο πλαίσιο της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, λαμβάνοντας υπόψη και όσα έγιναν στο παρελθόν;**
—Υπήρξαν όντως μεγάλες διαφωνίες και εντάσεις στη σχέση μας. Όμως, οφείλω να ομολογήσω ότι σήμερα στο πλαίσιο στήριξης του Προέδρου Χριστοδουλίδη, η σχέση μας έχει βελτιωθεί.
—**Συζητήσατε τα παλιά; Για παρά-**

δειγμα το περιβόητο sms που είχατε λάβει για τον Τάσσο Παπαδόπουλο με αφορμή την στήριξή σας στον κ. Αναστασιάδη το 2013;
—Όχι, δεν κάναμε οποιαδήποτε συζήτηση για την κακή σχέση του παρελθόντος, αλλά σήμερα με άνεση χαιρετά ο ένας τον άλλο, ανταλλάζουμε απόψεις και δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.
—**Με τη ΔΗΠΙΑ ποια είναι η σχέση σας;**
—Στενή. Ο Μάριος Καρογιάν είναι φίλος και ξεκαθαρίζω με κάθε ειλικρίνεια ότι στηρίζω την προσπάθεια του Μάριου και της ΔΗΠΙΑ. Δεν έχω αξίωμα στη ΔΗΠΙΑ, ούτε ενδιαφέρομαι να διεκδικήσω, αλλά είμαι δίπλα στον πρόεδρο του κόμματος και στη διάθεσή του ανά πάσα στιγμή να τον στηρίξω σε κάτι που μπορεί να μου ζητηθεί.
—**Υπάρχει περίπτωση να είστε υποψήφιος στην επερχόμενη διπλή εκλογική αναμέτρηση;**
—Όχι, δεν με απασχολεί το θέμα.
—**Στις βουλευτικές εκλογές του 2026;**
—Όχι, όχι.

Τα δύο ισπανικά αεροπλάνα του Τμήματος Δασών βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από τα πληρώματα με τις δεξαμενές τους γεμάτες. Ο χρόνος απογείωσης είναι τα 20 λεπτά.

Επικεφαλής της αποστολής βοήθειας είναι ο Σταύρος Μούκλης λειτουργός του Τμήματος Δασών, ενώ στην ομάδα συμμετοχή έχει και μία γυναίκα, η Χριστίνα Χαράλαμπους προσωπικό εδάφους.

Στη Δεκέλεια εκτός από την κυπριακή αποστολή βρίσκόταν η αποστολή από το Ισραήλ καθώς και τα ελληνικά αεροσκάφη Air Tractor.

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Το ραντεβού της «Κ» με τα μέλη της κυπριακής ομάδας πυρόσβεσης κλείστηκε πολύ πριν από το τραγικό συμβάν με την πτώση του πυροσβεστικού αεροπλάνου στην Κάρυστο. Συναντήσαμε τα 11 μέλη της ομάδας μια μέρα με τις θερμοκρασίες να είναι υψηλές και η κυπριακή αποστολή βρισκόταν σε επιφυλακή. Με την Ελένη, τον Δημήτρη, τον Σταύρο, τον Παύλο, τη Χριστίνα, τον Πανίκο, τον Νεκτάριο και τον Στέφανο περάσαμε για δύο ώρες συζητώντας για την παρουσία τους στην Ελλάδα.

—Είναι η πρώτη φορά που συμμετέχετε σε αποστολή εκτός Κύπρου;
—ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΟΥΚΛΗΣ: Με τη Μονάδα των Πτητικών Μέσων του Τμήματος Δασών είναι η πρώτη αλλά έχω κάνει άλλες δύο αποστολές ως μέλος του Τμήματος Δασών με πεζοπόρα τμήμα και πυροσβεστικά μέσα.
—Στην Ελλάδα ή κάπου αλλού;
—Σ.Μ.: Η πρώτη φορά ήταν στο Μάτι, το 2018, και το 2019 ακόμα μια αποστολή στο Ισραήλ ήταν Νοέμβριο.
—Για τα υπόλοιπα μέλη της αποστολής;

—ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ: Είμαι προσωπικό εδάφους και έχω ξαναπάει με αποστολή στο Ισραήλ στο 2010 και 2016 και τώρα είναι η τρίτη μου αποστολή στην Ελλάδα.

—Πώς ήταν το ταξίδι στην Ελλάδα με τα δυο πυροσβεστικά αεροπλάνα τουλάχιστον για τους δύο παρατηρητές της αποστολής;

—Σ.Μ.: Η προετοιμασία ξεκίνησε μια μέρα πριν από την αναχώρηση ήταν ένας ολονύκτιος μαραθώνιος από το Τμήμα Επιχειρήσεων της Μονάδας για να ετοιμασθούν οι διαδικασίες επειδή τα αεροσκάφη αυτά είναι ενταγμένα στον μηχανισμό πολιτικής προστασίας της Ε.Ε. rescEU. Τα αεροσκάφη έφυγαν από την Κύπρο το πρωί της 21ης Ιουλίου ημέρα Παρασκευή γύρω στις 10 το πρωί αφίχθηκαν στη Ρόδο, σημείο εισόδου στην Ελλάδα, ανεφοδιάστηκαν για μια ώρα και από εκεί εδώ στην αεροπορική βάση Δεκέλειας στην Αττική. Το προσωπικό εδάφους ήλθε με πολιτική πτήση και από την Αθήνα η Πυροσβεστική Υπηρεσία Ελλάδα μας μετέφερε στη βάση Δεκέλειας.
—Πόσα άτομα είστε στην αποστολή;

—ΠΑΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ: Είμαστε τρεις προσωπικό εδάφους, έχουμε δύο υπαλλήλους του Τμήματος Δασών, δύο παρατηρητές, και τρεις πιλότους, δύο Ισπανούς και ένας Γάλλος και ο μηχανικός. Σύνολο 11.
—Πότε και πώς ξεκίνησε η δράση σας στην Ελλάδα;

—ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΝΑΓΗ: Την πρώτη μέρα επιχειρήσαμε στην Οινόη. Κάναμε μια ρίψη νερού και επιστρέψαμε.
—Αυτό που είδατε από ψηλά μπορεί να περιγραφεί;

Η «Κ» ΣΤΗΝ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΒΑΣΗ ΔΕΚΕΛΕΙΑΣ (ΤΑΤΟΪ)

Στην Ελλάδα υπερβάλλεις, γιατί χάνεται κάτι δικό σου

Δύο ώρες με τα μέλη της κυπριακής ομάδας βοήθειας στην Ελλάδα.

Οι εμπειρίες, τα συναισθήματα οι πρωτάρηδες και οι παλιοί

Η «Κ» συνάντησε την κυπριακή αποστολή στην αεροπορική βάση Δεκέλειας και πέρασε με τα 11 μέλη της ομάδας δυο ώρες περίπου.

—ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΚΟΥΤΡΑΣ: Είμαστε σχηματισμός έξι αεροπλάνων. Η πυρκαγιά την ώρα που επιχειρήσαμε ήταν σε ύφεση, υπήρχε ένα σημείο που είχε καπνό, ρίξαμε το νερό εκεί αλλά η έκταση που είχε καεί ήταν αρκετά μεγάλη.

—Με την εμπειρία που έχετε στην Κύπρο έχετε ξαναζήσει τέτοιες έκτασης πυρκαγιά;

—Ν.Κ.: Για μένα όχι. Ήταν η πρώτη φορά που βλέπω μια πυρκαγιά αυτής της έντασης και έκτασης.

—Σ.Μ.: Η έκταση και η ένταση των πυρκαγιών είναι κάτι διαφορετικό. Στην πυρκαγιά του Τροόδου, στην περιοχή Ευρύχου, το 2016 είχε καεί έκταση 16 τετραγωνικών χιλιομέτρων και ήταν διάρκειας τεσσάρων ημερών. Η πυρκαγιά στην ορεινή Λάρνακας πριν από δύο χρόνια ήταν έκτασης 55 τετρ. χλμ. και η διάρκειά της ήταν 6 ώρες. Αντιλαμβάνεστε με τι ένταση και ταχύτητα κινείτο η πυρκαγιά, η δεύτερη. Αυτή ήταν λαίλαπα. Έχουμε ζει πυρκαγιές μεγάλες και στην Κύπρο, μακάρι να μην υπήρχαν.

—Τι σημαίνουν για την Πτητική Μονάδα του Τμήματος Δασών αυτού του είδους οι αποστολές εκτός Κύπρου;

—Σ.Μ.: Σε κάθε αποστολή που πάμε ο σκοπός είναι η κατάσβεση της πυρκαγιάς, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είτε είναι στην Ελλάδα είτε είναι στην Κύπρο ή κάπου αλλού. Όπου και αν επιχειρούμε για εμάς είναι το ίδιο. Δεν

Σε κάθε αποστολή ο σκοπός είναι η κατάσβεση της πυρκαγιάς, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είτε είναι στην Ελλάδα είτε είναι στην Κύπρο ή αλλού. Όπου και αν επιχειρούμε για εμάς είναι το ίδιο.

κάνουμε εκπαιρώσεις ακολουθούμε τις τοπικές αρχές κάθε χώρας που πάμε και προσπαθούμε για το καλύτερο.

—Έχω ακολουθήσει αρκετές αποστολές πυρόσβεσης από Κύπρο στην Ελλάδα και πάντα η αίσθηση που δίνανε τα μέλη της αποστολής πως προσπαθούσαν λες και ήταν κάτι δικό τους. Ισχύει κάτι τέτοιο;

—Σ.Μ.: Όταν πηγαίνεις σε μια χώρα με την ίδια γλώσσα, με την ίδια κουλτούρα και θρησκεία, δεν υπάρχει Κύπριος που να μην έχει επισκεφθεί τουλάχιστον μία φορά τον ελλαδικό χώρο. Όταν επισκεπτεσαι την Ελλάδα και ζεις αυτόν τον φυσικό πλούτο είναι με έντονη συναισθηματική ένταση που προσπαθείς που κάποτε είναι πάνω από τη λογική. Θέλεις να υπερβάλλεις εαυτόν διότι νιώθεις πως κάτι δικό σου χάνεται. Δεν πιστεύω πως υπάρχει οικογένεια που να μην έχει σπου-

δάσει ένα παιδί της στην Ελλάδα. Είναι κάτι δικό σου είναι κάτι από εσένα. Είναι κάτι περισσότερο απ' ό,τι να πας σε μια άλλη χώρα.

—Η γυναίκα της παρέας πως αισθάνεται μέσα σε μια αποστολή ανδροκρατούμενη;

—Χ.Χ.: Στη Μονάδα Πτητικών Μέσων εργάζομαι 14 χρόνια, είμαι η μοναδική γυναίκα, έχω μια πολύ καλή σχέση με τους συναδέλφους μου. Υπάρχει άψογη συνεργασία, νιώθω περήφανη, γιατί μου εμπιστευθήκαν αυτό το πόστο και προσπαθώ να φέρω εις πέρας τις δύσκολες αποστολές.

—Είσαι προσωπικό εδάφους λόγω μυϊκής διάπλασης αντιμετωπίζεις κάποιες δυσκολίες;

—Χ.Χ.: Επειδή είμαστε τρία άτομα σε κάθε βάρδια, ο ένας προσπαθεί να καλύψει τον άλλον. Ως εκ τούτου δεν υπάρχουν κενά.

—Όταν πάτε σε άλλες χώρες, τουλάχιστον, για τους παντρεμένους, για ένα διάστημα εγκαταλείπετε τις οικογένειες. Είναι πρόβλημα;

—ΠΑΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ: Εδώ είμαστε όλοι εθελοντικά, μας ερωτήσαν. Το σύνολο του Τμήματος Δασών να ρωτούσαν να έρθουν στην Ελλάδα η απάντηση θα ήταν ναι απ' όλους.

—Όταν προκύπτουν αποστολές εκτός Κύπρου και ειδικά για Ελλάδα υπάρχει συνωστισμός για το ποιος θα πάει;

—Χ.Χ.: Όταν υπάρχουν ανάγκες μας παίρνει ο προϊστάμενος και μας

ρωτά εάν είμαστε διαθέσιμοι. Εμείς στη Λάρνακα προσπαθούμε να το κάνουμε με τη σειρά. Όταν ρωτήθηκαν άλλοι συνάδελφοί μου, είπαν πως είναι η σειρά της Χριστίνας, φέτος για την Ελλάδα. Του χρόνου, μακάρι να μην έχουμε πυρκαγιές, θα πάει κάποιος άλλος. Τέτοια ζητήματα τα έχουμε διευθετήσει μεταξύ μας και δεν προκύπτουν προβλήματα.

—Σ.Μ.: Έχουμε 24 άτομα προσωπικό εδάφους, είχαμε 24 ενδιαφερόμενους να έλθουν. Και στις παλαιότερες αποστολές που είχαμε οι ανάγκες ήταν για 20 και υπήρχε ενδιαφέρον από 200. Είναι συγκινητικό το ενδιαφέρον που σε κάποιες περιπτώσεις μετατρέπεται σε «πρόβλημα».

—Πόσες επιχειρήσεις πραγματοποιείτε ημερησίως;

—Σ.Μ.: Οι επιχειρήσεις εξαρτώνται από το πρόγραμμα της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας. Οι εναέριες δεν όπως οι επίγειες επιχειρήσεις. Η Υπηρεσία προσπαθεί να έχει πάντοτε εναέρια μέσα στη διάθεσή της. Υπάρχουν μέρες που μπορεί τα αεροπλάνα να πετούν από τις 6:30 το πρωί μέχρι και τη δύση του ηλίου και υπάρχουν άλλες μέρες που μια αποστολή να μην κάνει ούτε μία επίκληση και να είναι σε επιφυλακή για αντιμετώπιση νέων επεισοδίων. Για παράδειγμα χθες (Σάββατο 22 Ιουλίου) στη Δεκέλεια υπήρχαν έξι αεροπλάνα Air Tractor, τα δύο ελληνικά, τα δύο

κυπριακά και τα δύο ισραηλίτικα. Εμείς είμασταν σε επιφυλακή με χρόνο απογείωσης τα 20 λεπτά και πετούσαν μόνο τα υπόλοιπα.
—Έχετε το μυαλό σας στην Κύπρο και τις ακραίες καιρικές συνθήκες;

—Σ.Μ.: Καθημερινά. Επικοινωνούμε τουλάχιστον δύο φορές την ημέρα με το Γραφείο Επιχειρήσεων επειδή έχουμε τον συντονισμό των εναέριων μέσων. Γνωρίζουμε όλα τα περιστατικά που παρουσιάζονται στην Κύπρο. Εμείς θα μείνουμε για όσο χρειαστεί. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως ανάλογες είναι οι καιρικές συνθήκες και στην Κύπρο. Με τις ελληνικές αρχές έχουμε άψογη συνεργασία και στην περίπτωση που προκύψει επείγουσα ανάγκη στην Κύπρο ανά πάσα στιγμή είμαστε έτοιμη για το ταξίδι της επιστροφής.

—ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΥ: Για μένα είναι η πρώτη μου εμπειρία εκτός Κύπρου γιατί είμαι νέος στη Μονάδα. Είναι εμπειρία ζωής και είμαστε διατεθειμένοι για το καλύτερο.

—Είστε απ' όλες τις επαρχίες εκτός από Λεμεσό...

—Σ.Μ.: Οι βάσεις ανεφοδιασμού των αεροπλάνων στην Κύπρο είναι στο αεροδρόμιο Λάρνακας, στην αεροπορική βάση Ανδρέας Παπανδρέου στην Πάφο, στη βάση Ακρωτηρίου και η τέταρτη που θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία τέλος Ιουλίου είναι στο Μάμαρι.

Ύψιστη τιμή...

—Είναι η πρώτη φορά που συνεργάζεσαι με αποστολή πυρόσβεσης από Κύπρο;

—ΕΛΕΝΗ ΒΕΡΟΥ: Είναι η πρώτη φορά.

—Πώς είναι η εμπειρία;

—Ε.Β.: Έχω εμπειρία και με άλλες ομάδες από το εξωτερικό αλλά την κυπριακή ομάδα μπορώ να πω πως την αγάπησα περισσότερο, γιατί και η επικοινωνία είναι καλύτερη, νιώθω πως είμαστε δεμένοι από την αρχή.

—Π.Κ.: Έχω προτάσεις απ' όλες τις επαρχίες για φιλοξενία στην Κύπρο μετά από αυτή τη συνεργασία.

—ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΣΑΣΑΡΗΣ: Είμαστε οι σύνδεσμοι της κυπριακής αποστολής. Είμαστε εδώ για να βοηθήσουμε ό,τι χρειαστεί σε όλους τους τομείς, διοικητικά θέματα ακόμα και προσωπικά. Να είναι η εμπειρία τους όσο το δυνατόν καλύτερη. Για μας αποτελεί την ύψιστη τιμή να βοηθήν την πατρίδα μας. Κύπριοι και Έλληνες δεν έχουν να χωρίσουν κάτι. Τους ευχαριστούμε πολύ που μας βοηθάνε.

—Η Δεκέλεια είναι η έδρα των αποστολών εκτός Ελλάδας;

—Ε.Β.: Υπάρχουν και σε άλλα αεροδρόμια όπως στο στρατιωτικό αεροδρόμιο της Ελευσίνας και στη Ταγγέρα. Απλά το που σταθμεύουν οι ομάδες εκτός Ελλάδας είναι με τον τύπο των αεροσκαφών.

—Σ.Μ.: Να ευχαριστήσουμε τους συνδέσμους και την Ελληνική Δημοκρατία για την άψογη φιλοξενία στην Ελλάδα.

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι παγκοσμίως

22 γραφεία παγκοσμίως

πωλήσεις σε 110 χώρες

29% των κυπριακών εξαγωγών

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Η περίπτωση του ηλικιωμένου ασθενή, ο οποίος υπέστη εγκεφαλικό επεισόδιο την περασμένη εβδομάδα) και βρέθηκε για ώρες στο ΤΑΕΠ του Γενικού Νοσοκομείου Πάφου, χωρίς να είναι δυνατόν να βρεθεί κρεβάτι στο Νοσοκομείο Πάφου, γεγονός που γνωστοποίησε το ίδιο βράδυ (22 Ιουλίου) ο δήμαρχος Πάφου, Φαίδωνας Φαίδωνος, έφερε στο φως τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το νοσοκομείο της Πάφου. Σύμφωνα με ασφαλή πληροφόρηση της «Κ», στο ΤΑΕΠ του συγκεκριμένου νοσοκομείου η παραμονή των ασθενών –όχι μόνο για ώρες, αλλά για μέρες– που χρειάζονται επείγοντως εισαγωγή σε θάλαμο, είναι συχνό φαινόμενο το τελευταίο διάστημα, και μάλιστα για ακόμα πιο σοβαρά περιστατικά, μέχρι να εξευρεθεί κλίνη, διότι δεν μπορεί να ανταποκριθεί κανένα άλλο νοσοκομείο του ΓεΣΥ, ούτε δημόσιο ούτε ιδιωτικό. Είναι ένα κενό που αντιστρατεύεται τις υποσχέσεις του ίδιου του Προέδρου Χριστοδουλίδη για αλλαγή της εικόνας, ο οποίος αμέσως μετά την εκλογή του στην Προεδρία της Δημοκρατίας επέλεξε συμβολικά να επισκεφτεί ως πρώτη δημόσια Υπηρεσία ένα δημόσιο νοσοκομείο και

«Το πρόβλημα της υπερπληρότητας είναι βαθύτερο και δεν επιλύεται με προσωρινά μέτρα και με το φιλότιμο ορισμένων επαγγελματιών υγείας» σύμφωνα με τον διευθυντή της Καρδιολογικής Κλινικής του Γ.Ν. Πάφου, δρ Ιωσήφ Μουτήρη.

συγκεκριμένα ένα ΤΑΕΠ, αυτό της Λεμεσού, στέλνοντας το μήνυμα ότι «Ακούσαμε τη διάγνωση, είμαστε εδώ για τη θεραπεία».

Την επόμενη μέρα ο διευθυντής της Καρδιολογικής Κλινικής του Γ.Ν. Πάφου, δρ Ιωσήφ Μουτήρης, προκειμένου να αμβλυνθεί το πρόβλημα προσωρινά με την εισαγωγή ασθενών διαφόρων ειδικοτήτων από το ΤΑΕΠ, έδωσε εξιτήρια σε ασθενείς της Κλινικής του. Στην ανακοίνωσή του, τόνισε ότι το πρόβλημα της υπερπληρότητας είναι βαθύτερο και δεν επιλύεται με προσωρινά μέτρα και με το φιλότιμο ορισμένων επαγγελματιών υγείας.

«Ευθύνη του ΟΑΥ»

«Ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας (ΟΑΥ) πρέπει να αναλάβει τις δικές του ευθύνες έναντι των δικαιούχων συνδρομητών του, και να εξασφαλίζει κλίνες σε άλλα συμβεβλημένα νοσπλευτήρια, εκεί που υπάρχουν ελλείψεις στα δημόσια, για περιπτώσεις όπως αυτή το Σάββατο, στο Γ.Ν. Πάφου», δήλωσε στην «Κ» η υπουργός Υγείας, Πόπη Κανάρη. Διερωτώθηκε, από τη στιγμή που αυτή η δράση έγινε την περίοδο του κορωνοϊού και εφαρμόστηκε με επιτυχία, γιατί ο ΟΑΥ δεν αναλαμβάνει τις ευθύνες του –δεν είναι

ευθύνη ούτε του Υπουργείου, ούτε του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας (ΟΚΥπΥ)– απέναντι στους ασθενείς, που πληρώνουν αυτό το ασφαλιστικό σύστημα, ώστε να βρίσκει κλίνες. Η κα Κανάρη αναφέρθηκε σε περιόδους «κρίσεων», όπως οι καλοκαιρινές περιόδου, όπου ειδικά στα δημόσια νοσπλευτήρια που βρίσκονται σε τουριστικές

– παραθαλάσσιες πόλεις (Λεμεσός, Πάφος, Αμμόχωστος) ο πληθυσμός διπλασιάζεται, λόγω των τουριστών. Μία τέτοια «κρίση», σημείωσε, διανύουν τώρα δημόσια νοσοκομεία, όπως αυτά της Πάφου και της Λεμεσού, που λόγω υπερπληρότητας δεν μπορούσαν να παρέχουν κλίνη σε περιστατικά όπως αυτό του Σαββάτου. Ωστόσο, ειδικά στο Γ.Ν. Πά-

φου, η έλλειψη κλινών δεν οφείλεται μόνο στον διπλασιασμό του πληθυσμού της πόλης, που συνεπάγεται και αύξηση των περιστατικών στα οποία καλείται να ανταποκριθεί, αλλά και στα κτηριακά έργα που γίνονται, τα οποία οδήγησαν στη στέρση κλινών. Εξήγησε ότι, ενώ τα έργα έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί στα μέσα Ιουνίου, ο εργολά-

Η σοβαρή απουσία ιδιωτικών νοσπλευτηρίων με ΤΑΕΠ εντός του ΓεΣΥ και ο τρόπος συντονισμού των νοσοκομείων, αλλά και έλεγχου του αριθμού των κλινών, θα απασχολεί μέχρι το τέλος του χρόνου τον ΟΑΥ.

βος, μετά από προφάσεις που έχουν να κάνουν, μεταξύ άλλων, με την καθυστέρηση στην εισαγωγή υλικών από το εξωτερικό, θα παραδώσει τους θαλάμους στα μέσα Σεπτεμβρίου. Η κα Κανάρη τόνισε ότι πέραν από τα όποια προβλήματα, που μπορεί να οδηγούν στην έλλειψη κλινών σε νοσπλευτήρια του ΟΚΥπΥ και πέραν από το γεγονός ότι αυτήν την περίοδο είναι και οι άδειες των γιατρών και των νοσπλευτών, ο ΟΑΥ έχει καθήκον να θέτει σε εφαρμογή έναν μηχανισμό εξεύρεσης κλινών σε ιδιωτικά νοσπλευτήρια, που είναι στο ΓεΣΥ. «Θα έχω μία συνομιλία με τον πρόεδρο του ΟΑΥ γι' αυτό το θέμα, να δούμε πώς μπορούν άμεσα να ανταποκριθούν, γιατί ακόμα ο Αύγουστος δεν μπήκε και προβλέπω ότι θα υπάρχει ακόμα πιο αυξημένο το πρόβλημα, στις παραλιακές κυρίως επαρχίες, με τη ροή των τουριστών» είπε η κα Κανάρη.

Τα νέα ΤΑΕΠ

Ο γενικός διευθυντής του ΟΑΥ, Ανδρέας Παπακωνσταντίνου, ο αναγνώρισε την αστοχία του Συστήματος στο περιστατικό του Σαββάτου, εξηγώντας ότι αυτή τη στιγμή, για έκτακτες και επείγουσες ανάγκες Σαββατοκύριακου, τα νοσπλευτήρια που μπορούν να ανταποκριθούν είναι μόνο όσα διατηρούν Πρώτες Βοήθειες, και όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα μόνο ένα υπάρχει, στη Λεμεσό. Όσον αφορά το ερώτημα, γιατί δεν υπήρξε ανταπόκριση από πλευράς του συγκεκριμένου νοσοκομείου, παραδέχτηκε ότι ο ίδιος βρέθηκε ενώπιον μιας παραδοξότητας: Από τη μία πλευρά ο ΟΚΥπΥ επιμένει ότι ζήτησε εξυπηρέτηση για τον συγκεκριμένο ασθενή και το ιδιωτικό νοσπλευτήριο του αρνήθηκε και από την άλλη πλευρά, το νοσπλευτήριο επιμένει ότι δεν του ζητήθηκε βοήθεια από τον ΟΚΥπΥ, με αποτέλεσμα να βρίσκεται σε εξέλιξη έρευνα από τον ίδιο για τα πραγματικά γεγονότα.

Η πιο πάνω εικόνα, με τη σοβαρή ακόμα απουσία ιδιωτικών νοσπλευτηρίων με ΤΑΕΠ εντός του ΓεΣΥ και τον προβληματικό συντονισμό των νοσπλευτηρίων στην αλληλοεξυπηρέτηση, καταδεικνύει ότι ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί ένας μηχανισμός, ο οποίος ανά πάσα στιγμή να μπορεί να μεταφέρει έναν ασθενή από ένα νοσπλευτήριο που αδυνατεί, σε ένα άλλο, να διασφαλίζει τη μεταξύ τους συνεννόηση, αλλά και να ελέγχει τους λόγους για τους οποίους ένα νοσπλευτήριο δεν κατάφερε να ανταποκριθεί. Σε αυτό συμφώνησε ο κ. Παπακωνσταντίνου, αναφέροντας ότι ένας τέτοιος μηχανισμός, με τα πιο πάνω, θα είναι ολοκληρωμένος περίπου στο τέλος του χρόνου, στηριζόμενος στα εξής δεδομένα:

- Τον Σεπτέμβριο θα ενταχθεί στο ΓεΣΥ η Πολυκλινική Υγεία στη Λεμεσό με το ΤΑΕΠ της.
- Τον Οκτώβριο αναμένεται να ξεκινήσει η λειτουργία του ΤΑΕΠ του Απολλωνείου, στη Λευκωσία.
- Την προσεχή εβδομάδα ο ΟΑΥ θα έχει συναντήσεις με το ιδιωτικό νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» στην Πάφο.
- Θα ακολουθήσει η συζήτηση για τη Λάρνακα.

Η επιλογή ασθενών

Πρώτες Βοήθειες για μία ιδιωτική κλινική στο ΓεΣΥ τι σημαίνει; Μιλώντας στην «Κ» ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Συνδέσμων Ασθενών Κύπρου (ΟΣΑΚ), Χαράλαμπος Παπαδόπουλος, εξήγησε ότι με βάση τον κανονισμό, ένα τέτοιο νοσπλευτήριο πρέπει να διαθέτει αντίστοιχες ειδικότητες γιατρών και αντίστοιχες κλινικές, οι οποίες να μπορούν εύκολα να δέχονται τα δύσκολα περιστατικά, αλλά και να μπορούν παράλληλα να δίνουν και την αντίστοιχη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. «Μία άλλη παράμετρος, γι' αυτό είναι και δύσκολη η ένταξη Πρώτων Βοηθειών στο Σύστημα, είναι να παραμένει άδειος ένας αριθμός κλινών, για τα έκτακτα περιστατικά που μπορεί να τύχουν, ώστε να μπορεί ακριβώς να γίνεται η διακίνηση των ασθενών στο Σύστημα. Να πάρει αυτό που ισχύει σήμερα, με τις ιδιωτικές κλινικές να κάνουν επιλογή ασθενών, λέγοντας «αυτό το περιστατικό μπορώ να το πάρω, το άλλο δεν μου συμφέρει και δεν μπορώ να το πάρω, και το στέλνω στον ΟΚΥπΥ». Εδώ είναι που πρέπει να υπάρχει και να επεμβαίνει ένας μηχανισμός, να γίνεται η σωστή διαχείριση των κλινών», πρόσθεσε.

Και η άποψη του ΟΚΥπΥ για το όλο θέμα; «Χρειάζεται να γίνει ένας ενιαίος μηχανισμός, ούτως ώστε σε περίπτωση που κάποιο νοσπλευτήριο, συμβεβλημένο με το ΓεΣΥ, δεν μπορεί να διαχειριστεί για διάφορους λόγους ένα περιστατικό, τότε να μπορεί να απευθύνεται σε ένα άλλο συμβεβλημένο με το ΓεΣΥ νοσπλευτήριο, που έχει τη δυνατότητα να το κάνει. Και αυτό σημαίνει ότι μειώνεται ο χρόνος ανταπόκρισης, για το επείγον περιστατικό, και είναι προς όφελος του ίδιου του ασθενή», είπε στην «Κ» ο εκπρόσωπος Τύπου του ΟΑΥ Χαράλαμπος Χαριλάου. Σημείωσε ότι υπάρχει η συνεργασία μεταξύ των νοσπλευτηρίων εντός ΓεΣΥ, είτε είναι δημόσια είτε ιδιωτικά, όμως εκείνο που ζητούν, είναι να θεομοθετηθεί ένας μηχανισμός με κριτήρια.

ΑΡΘΡΟ / Του δρος **ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Χ. ΔΕΒΕΤΖΗ**

Είναι η αποστολή εμοji νομικά δεσμευτική δήλωση βούλησης;

Το 2010 προβλήθηκε στις κινηματογραφικές αίθουσες μία βιογραφική ταινία για τον διάσημο ιδρυτή πασίγνωστου μέσου κοινωνικής δικτύωσης. Στις τελευταίες σκηνές της, ο ηθοποιός που υποδύονταν τον επίσης διάσημο ιδρυτή επαναστατικής πλατφόρμας ανταλλαγής αρχείων, η οποία στις αρχές της δεκαετίας του 2000 είχε ξεσπάσει θύελλα αντιδράσεων στην παγκόσμια μουσική βιομηχανία, ύψωσε σε κατάσταση μέλης τα χέρια του, κραυγάζοντας θριαμβευτικά ότι στο εγγύς μέλλον «θα ζούμε στο ίντερνετ».

Η –όχι και τόσο– προφητική ρήση μοιάζει να γνωρίζει την πλήρη επαλήθευσή της μόλις μία δεκαετία αργότερα. Η χρήση της τεχνολογίας δεν αποτελεί πλέον μόνο το μέσο για την υλοποίηση των ποικίλων ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Αντιθέτως, έχει κατακτήσει, με ανύ-

ποπτο εν μέρει τρόπο, έναν πολύ πιο κυρίαρχο ρόλο: Από μέσο επίτευξης ικανοποίησης των ανθρωπίνων αναγκών και πραγμάτωσης υποκειμενικών δράσεων στο πλαίσιο της κοινωνικής συμβίωσης, έχει μετουσιωθεί σε αυτοτελή χώρο μίας παράλληλης πραγματικότητας, υποκαθιστώντας –και ενίοτε πλήρως αντικαθιστώντας– την πραγματική ζωή. Συγκυρίες όπως η πανδημία συνετέλεσαν στην περαιτέρω αφομοίωση της νέας πραγματικότητας, καθώς ο ψηφιακός κόσμος άρχισε να εγκολπώνεται και μορφές παραδοσιακά άμεσες-φυσικές επαφής (όπως η παροχή νομικών –ή και ιατρικών– υπηρεσιών δια τηλεδιάσκεψων), ενώ επεκτάθηκε και σε ηλικίες που ως τότε την αντιμετωπίζαν μάλλον επιφυλακτικά, αν όχι εχθρικά.

Ο σύγχρονος καταναλωτής καταναλώνει εν δυνάμει συνεχώς

στον ψηφιακό κόσμο. Όντας διαρκώς διασυνδεδεμένος με προμηθευτές και άλλους καταναλωτές σε ψηφιακές πλατφόρμες βρίσκεται σε μια ακατάπαυστη ψηφιακή συναλλακτική επαφή με άλλα υποκείμενα. Στο πλαίσιο μιας αμφίπλευρης διανοητικής διεργασίας, η πραγματικότητα αυτή επηρεάζει το ανθρώπινο *modus operandi*, δημιουργώντας νέους τρόπους σκέψης, έκφρασης και συμπεριφορικής έκφρασης. Τούτο μάλιστα δεν περιορίζεται στις συναλλαγές, αλλά αφορά και τη διαπροσωπική επικοινωνία και επαφή. Ένας πρό- έφηβος ή έφηβος πιθανότατα να δυσκολευτεί να εξηγήσει επακριβώς με λέξεις το συναισθηματικό, λογικό και ψυχολογικό περιεχόμενο που επιχειρεί να επικοινωνήσει με την αποστολή ή παράθεση ενός ψηφιακού εικονιδίου έκφρασης ενδιάθετης κατάστασης (emoji).

Στην περιφέρεια του Σασκάτσουαν, στον Καναδά, το 2021, αγρότης επιθυμούσε τη σύναψη πώλησης 87 τόνων λιναριού με κάποιον ιδιώτη. Ο τελευταίος απέστειλε τη σύμβαση υπογεγραμμένη μέσω της εφαρμογής messenger στον αγρότη-πωλητή, ο οποίος ανταποκρίθηκε, αποστέλλοντας το γνωστό και συχνότατα χρησιμοποιούμενο στην πράξη εικονίδιο του ανθρώπινου χεριού με τον αντίχειρα υψωμένο. Όταν λίγο αργότερα προέκυψε διαφωνία μεταξύ τους, για το κατά πόσο η σύμβαση είχε εν τέλει συναφθεί, ο επιδοξος αγοραστής ισχυρίστηκε ότι η αποστολή του εικονιδίου ισοδυναμούσε με λεκτικά διατυπωμένη δήλωση βούλησης για την αποδοχή των όρων της, όπως αυτοί είχαν αποσταλεί. Ως επιχείρημα, πρόβαλε το γεγονός ότι η έγγραφη αποστολή καταφατικών μονολεκτικών διατυ-

πώσεων, στο πλαίσιο παλαιότερων συναλλακτικών επαφών με τον πωλητή, λειτουργούσε αμοιβαία ως δεσμευτική δήλωση. Μόλις ένα μήνα πριν, το τοπικό δικαστήριο δέχθηκε τα επιχειρήματα του αγοραστή, επιβάλλοντας στον πωλητή την καταβολή αποζημίωσης ύψους 61.000 δολαρίων. Το ανωτέρω παράδειγμα δεν είναι ίσως το μοναδικό σε ό,τι αφορά τη δημιουργία μιας νέας πραγματικότητας στον κόσμο της ψηφιακής οικονομίας. Ήδη μια σειρά εξίσου κρίσιμων αλλαγών αποτυπώνονται στην κείμενη νομοθεσία, δίχως να έχουν αντιληπτές από τον ευρύτερο πληθυσμό. Η αναγνώριση λ.χ. των προσωπικών δεδομένων σε μέσο πληρωμής ισοδύναμο του χρήματος σε ορισμένες κατηγορίες συμβάσεων ή το μονομερές δικαίωμα του προμηθευτή σε μονομερή τροποποίηση του παρασχεθέντος ψηφιακού περιεχο-

μένου ή της παρεχόμενης ψηφιακής υπηρεσίας κατά την ενωσιακή Οδηγία 2019/770 αποτελούν ήδη κανονιστικά δεσμευτικές διατάξεις της κυπριακής έννομης τάξης δια του Ν. 155(Ι)/2021. Είναι αμφίβολο εντούτοις πόσο εξοικειωμένα είναι τα υποκείμενα της αγοράς με αυτό. Οι αλλαγές δεν πρέπει πάντως να αντιμετωπίζονται με στείρο σκεπτικισμό. Αντίθετα, ο επαναπροσδιορισμός εντός των νέων δεδομένων, αλλά και η ανάπτυξη ενός διαφορετικού τρόπου σκέψης καθίστανται επιτακτικοί.

Ο Δρ. iur. Δημήτριος Δεβετζής (LL.M, M.L.E.) είναι επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Frederick. Έχει εργαστεί στη Νομική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις Βρυξέλλες και έχει διδάξει στη Γερμανία, την Αυστρία, την Ελλάδα, την Ιταλία, το Βέλγιο και το Κογκό.

Ιστορίες της διπλανής πόρτας

Μις Κυπριακή Καλλονή 1971

Η Μάρω Αριστείδου από τα καλλιστεία στο Λήδρα Πάλας αφιέρωσε τη ζωή της στην προβολή της Κύπρου και των ομορφιών της

Του **ΠΑΡΙ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

«**Τούτο** το ύφασμα είναι μια παλιά κουρτίνα του Λήδρα Πάλας» μάς λέει, καϊδεύοντας με τρυφερότητα το σκέπασμα που χρησιμοποεί για να καλύπτει τον καναπέ της, σε ένα δροσερό, σαν άσπη, ύψωμα, εντός του καλαίσθητου σπιτιού της, στις Κάτω Αρόδες της Πάφου. «Είχα, ξέρετε, εργαστεί κάποτε στο Λήδρα Πάλας και βρέθηκα να έχω δύο τέτοια covers, αφού όταν γίνονταν αλλαγές στα υπνοδωμάτια του ξενοδοχείου, αν υπήρχε έστω ένα μικρό σκίσιμο ή ένας μικρός λεκές, δινόντουσαν. Τα χρησιμοποιά ακόμη αυτά τα covers, επειδή μου θυμίζουν το ξενοδοχείο τον καιρό της δόξας του». Εκτός όμως από πρώην εργαζόμενη στο Λήδρα Πάλας, η κομψή και λαμπερή κυρία που έχω απέναντί μου είχε διακριθεί

«*Στην προσπάθειά μας να γίνουμε άνθρωποι του παγκοσμίου, χάσαμε την ταυτότητά μας. Πρέπει να την ξαναβρούμε, διότι στο τέλος της ημέρας οι μόνοι προορισμοί που επιβιώνουν είναι όσοι κρατούν την αυθεντικότητά τους*».

Τα καλλιστεία είχαν γίνει στους υπέροχους κήπους του ξενοδοχείου, ανακαλεί η κα Μάρω... «Και ήταν τόσο μυρωδάτοι αυτοί οι κήποι», προσθέτει, «ζαλιζόσουν απ' τη μυρωδιά των γιασεμιών» λέει στις «Ιστορίες της Διπλανής Πόρτας» η Μάρω Αριστείδου.

Μπλε, το σκούρο navy, με άσπρο πάνω και με σακάκι από πάνω. Ήταν πάρα πολύ ωραία στολή, με μπλε παπούτσι και μπλε γόβα».

Επενδύσαμε υπερβολικά στον τουρισμό
Πίσω στο 1972, χρονιά κατά την οποία η κα Μάρω ήταν αποσπασμένη στο γραφείο του ΚΟΤ στο Λονδίνο, ως Κύπρος είχαμε 278.000 αφίξεις και θεωρήθηκε τεράστιο επίτευγμα, θυμάται. Τότε ήταν ουσιαστικά, τη δεκαετία του 1970, που η Κύπρος άρχισε να γίνεται τουριστικός προορισμός. Ο τουρισμός, όμως, έχει αποδειχθεί το μεγαλύτερο πλεονέκτημα και ταυτόχρονας η αιχλήιος πτέρνα της κυπριακής οικονομίας. «Επενδύσαμε υπερβολικά ως χώρα στον τουρισμό. Το ζήσαμε άλλωστε το 1974. Έγινε η εισβολή, χάσαμε τον τουρισμό, τι γίνεται παρακάτω; Θυμάμαι επίσης όταν είχαν βομβαρδίσει οι Αμερικανοί στον κόλπο της Σύρτης στη Λιβύη, όπου, επειδή θεωρηθήκαμε ως γειτονιά –και η Ελλάδα επηρεάστηκε τότε– η Lloyds δεν ασφάλιζε τα αεροπλάνα τα οποία έρχονταν στην περιοχή μας. Για να φέρουμε τουρίστες πίσω στην Κύπρο, ο ΚΟΤ πλήρωνε τότε για κάθε επιβάτη που ερχόταν ένα έξτρα ποσό ως ασφάλιστρο στη Lloyds. Αυτό που θέλω να πω είναι πως είναι τόσο ευαίσθητος και ευάλωτος ο τομέας του τουρισμού, που δεν πρέπει να είναι η βάση της οικονομίας σου».

Να βρούμε την ταυτότητά μας
«Τούτα τα κουρτινάκια που βλέπετε τα έραφα μόνη μου» μας λέει η κα Μάρω, με μία έμφυτη και ανεπιτήδευτη θεατρικότητα που χαρακτηρίζει γυναίκες με τη βαρύτητα του πνεύματός της, δείχνοντάς μας δαντελωτά, λευκά, απίθανα κουρτινάκια που κοσμούν τα παράθυρα του σπιτιού της, στις Κάτω Αρόδες. «Πήγα και βρήκα παλιές δαντέλες για να τα κάνω όσο γίνεται κοντύτερα στην παράδοση. Εκεί το χάσαμε! Στην προσπάθειά μας να γίνουμε άνθρωποι του παγκοσμίου, χάσαμε την ταυτότητά μας. Πρέπει να την ξαναβρούμε, διότι στο τέλος της ημέρας οι μόνοι προορισμοί που επιβιώνουν είναι όσοι κρατούν την αυθεντικότητά τους». «Ελπίζω πως θα βρούμε τον τρόπο να εκτιμήσουμε την πατρίδα μας, για να γίνουμε σωστότεροι ως πολίτες», καταλήγει στην ενθαρρυντική και καθόλα απολαυστική μας συζήτηση, που θα μπορούσε να συνεχιστεί για ώρες.

στα μοναδικά μάλλον καλλιστεία που έγιναν στο περίφημο ξενοδοχείο. Συγκεκριμένα, το μακρινό καλοκαίρι του 1971, είχε κατορθώσει να βγει «Μις κυπριακή καλλονή», που ήταν ο δεύτερος τι τάξει τίτλος που είχε αποδοθεί σ' εκείνη τη διοργάνωση. Την επόμενη, μάλιστα, χρονιά, η κα Μάρω Αριστείδου (Κουτρουζά στο πατρώνυμο) θα εκπροσωπούσε την Κύπρο στον διαγωνισμό Miss Europe, στη Λισαβόνα της Πορτογαλίας. Τελικά, ως εργαζόμενη για δεκαετίες στην υπηρεσία του ΚΟΤ, έμελλε να αφιερώσει όλη τη ζωή της προωθώντας την Κύπρο και τις ομορφιές της.

«Είμαστε τυχερή γενιά»

«Εμείς που ήμασταν περίπου 20άρηδες και 25άρηδες το 1974 προλάβαμε την ωραιότερη ζωή, είμαστε τυχερή γενιά», πιστεύει η κα Αριστείδου. «Πράγματι, το Λήδρα Πάλας ήταν το emblematicότερο ξενοδοχείο της Κύπρου στις δόξες του» αναφέρει. «Είχε χτιστεί με τέ-

τοιο τρόπο ώστε στην αρχιτεκτονική του να έχει στοιχεία από το παρελθόν του νησιού, όπως είναι τα στενά οξυκόρυφα παράθυρα, που είναι ιταλικό και βενετσιάνικο στυλ. Απ' έξω ήταν χτισμένο με πουρόπετρα, όπως όλα τα καλά αρχοντικά σπίτια της Λευκωσίας την εποχή εκείνη. Ήταν η ζωή της Λευκωσίας όλη το Λήδρα Πάλας. Θυμάμαι όταν ήρθα από την Αμμόχωστο και με κάλεσε σε ραντεβού για πρώτη φορά, ο νυν σύζυγός μου, μόλις είχαμε γνωριστεί, είχαμε πάει στην πισίνα του Λήδρα Πάλας. Βέβαια για να πας εκεί και να φας κιάλας ένα κλαμπ σάντουιτς ξόδευες πολλά λεφτά για την τότε εποχή».

Η εμπειρία των καλλιστείων

«Το 1971 τυχαία πήγα τότε εγώ στα καλλιστεία, παρόλο που και η μεγάλη μου αδερφή είχε λάβει μέρος, το 1962 νομίζω ή το 1963, που τότε τα καλλιστεία γίνονταν σε ένα παραθαλάσσιο κέντρο στη Λεμεσό, στο «Κύμα». Περνούσαν λοιπόν τα

χρόνια και εμένα με προέτρεπε μια φίλη και συνάδελφός μου και έλαβα μέρος. Νομίζω κιόλας πως το 1971 ήταν η μοναδική φορά που έγιναν καλλιστεία στο Λήδρα Πάλας». Τα καλλιστεία είχαν γίνει στους υπέροχους κήπους του ξενοδοχείου, ανακαλεί η κα Μάρω... «Και ήταν τόσο μυρωδάτοι αυτοί οι κήποι», προσθέτει, «ζαλιζόσουν απ' τη μυρωδιά των γιασεμιών». Για το αποτέλεσμα των καλλιστείων οίγουρα υπήρχε αγωνία, σημειώνει, αφού η κάθε κοπέλα πίστευε βεβαίως ότι ήταν η ομορφότερη. «Εγώ εξελέγην δεύτερη, ο τίτλος ήταν Μις Κυπριακή Καλλονή. Απογοητεύτηκα φυσικά που δεν ήρθα πρώτη, εντάξει, όμως, μου πέρασε» αυτοσαρκάζεται γελώντας. Το ωραιότερο ταξίδι της ζωής της θα το ζούσε, όπως μας λέει, ένα χρόνο αργότερα, όταν θα εκπροσωπούσε την Κύπρο στα καλλιστεία Miss Europe στη Λισαβόνα. «Ήταν απίστευτη εμπειρία! Να φανταστείτε μας έβαζαν δύο δύο κοπέλες, από κάθε χώρα, σε άμαξες του 18ου και 19ου αιώνα και δια-

σχίζαμε τη μεγάλη boulevard της Λισαβόνας. Μας κυνηγούσαν κινηματογραφικά συνεργεία, τηλεοράσεις, κόσμος πολύς, ήταν κάτι μοναδικό. Τα ίδια τα καλλιστεία είχαν γίνει στο ωραιότερο ξενοδοχείο της Λισαβόνας, στο περίφημο Estoril».

Στο μοδάτο αεροδρόμιο Λευκωσίας

«Εμένα η βάση της δουλειάς μου ήταν στο αεροδρόμιο Λευκωσίας. Ήμουν εκεί για να παραλαμβάνω τους ξένους του Λήδρα Πάλας και να τους βάζω στο μικρό λεωφορείάκι του ξενοδοχείου. Η διεύθυνση του Λήδρα Πάλας έτρεχε στο μεταξύ και το catering, τις καφετέριες και τα εστιατόρια στο αεροδρόμιο» αναφέρει η κα Μάρω, η οποία αισθάνεται ευγνωμοσύνη και τύχη που βίωσε την εμπειρία του αεροδρομίου Λευκωσίας. «Ήταν ένας χώρος όπου ένιωθες ότι βρισκόσουν εκτός Κύπρου. Πρώτα πρώτα ήταν υπέροχο το ίδιο το κτίριο του αεροδρομίου, ήταν πολύ μοντέρνο. Το 1967 είχε λειτουργήσει, ήταν

ολοκαίνουργιο. Έπειτα, ήταν το πλήθος που πηγαινοερχόταν και σε έκανε να νιώθεις ότι ταξίδευες και εσύ με τους ταξιδιώτες. Από τότε λάτρεψα τον τουρισμό. Εμένα η ζωή μου, ξέρετε, αφιερώθηκε στον τουρισμό και στην προβολή της Κύπρου». Το μοιραίο και για δεκαετίες εγκαταλελειμμένο αεροδρόμιο Λευκωσίας, που κατάφερε να λειτουργήσει μόνο επτά χρόνια, ήταν ένα πραγματικό διαμάντι για την Κύπρο, πιστεύει η κα Μάρω.

«Στο ισόγειο είχε μια καφετέρια και στο mezzanine ήταν τα διαβατήρια, ένα εστιατόριο και η αίθουσα αναμονής. Στον τρίτο όροφο είχε μια μεγάλη καφετέρια στην οποία να φανταστείτε ερχόνταν άνθρωποι για καφέ που δεν θα ταξίδευαν. Πώς είναι τώρα της μόδας οι διάφορες καφετέριες; Τότε της μόδας ήταν το αεροδρόμιο Λευκωσίας!». Με νοσταλγικά και θερμά συναισθήματα η κα Μάρω θυμάται επίσης την ωραία στολή που φορούσε ως εργαζόμενη του Λήδρα Πάλας. «Η στολή μου ήταν μπλε με άσπρο.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΛΑΜΠΡΟΥ**

Ο κ. Μάριος Θρασυβούλου και οι 19 εκρήξεις της 29ης Φεβρουαρίου 1956

Ο κ. Μάριος Θρασυβούλου στο βιβλίο του «Μακάριος 1948 – 1959: Η πολιτική ηγεμονία και η εξέλιξη προς τον αυταρχισμό» στη σ. 172 υιοθετεί άκριτα την άποψη των Χριστοφύ Οικονομίδη και Ανδρέα Φάντη ότι οι 19 εκρήξεις βομβών, που συνέβησαν στις 29.2.1956 λίγο πριν από την κρίσιμη συνάντηση του Μακαρίου με τον κυβερνήτη της Κύπρου, σερ Τζών Χάρντινγκ, και τον Βρετανό υπουργό Αποικιών, Άλαν Λένοξ-Μπόνιτ, έγιναν με διαταγή του Μακαρίου. Αγνοεί ισχυρότατες μαρτυρίες προσώπων που είχαν άμεση εμπλοκή στα γεγονότα και που είναι οι εξής:

1. Μαρτυρία του αρχηγού της ΕΟΚΑ Γεώργιου Γρίβα-Διγενή: Σε απομνημονεύματά του, που εξέδωσε στα αγγλικά ο Charles Foley με τίτλο «The Memoirs of General Grivas», ο Στρατηγός αναφέρει ρητώς ότι ο ίδιος, αντίθετα με την επιθυμία του Μακαρίου, διέταξε τη ρίψη των βομβών, και εξηγεί (σ. 64): «Ο Μακάριος φαινόταν να νομίζει ότι υπήρχε κάποια ευκαιρία να φτάσουμε σε μια συμφωνία, και, παρ' όλο που εγώ δεν το πίστευα, στις 15 Φεβρουαρίου διέταξα μυστικά

αναστολή όλων των επιθέσεων [...]]. Είχα μικρή εμπιστοσύνη στην βρετανική ειλικρίνεια [...]. Γι' αυτό αποφάσισα να ενεργήσω αντίθετα προς τις επιθυμίες του Μακαρίου και να κάμω μια προειδοποιητική επίδειξη της δύναμής μας πριν από τον τελικό γύρο των συνομιλιών. Το βράδυ της 29ης Φεβρουαρίου, μία ώρα πριν από την συνάντησ- κλειδί μεταξύ του Μακαρίου, του Χάρντινγκ και του Βρετανού υπουργού Αποικιών Λένοξ-Μπόνιτ [...] επέτρεψα στους άνδρες μου να προκαλέσουν την έκρηξη 19 βομβών στην Λευκωσία.» (ολοκληρωμένο το απόσπασμα μπορεί κάποιος να το δει και στο βιβλίο μου «Ιστορία του Κυπριακού: Τα Χρόνια μετά την Ανεξαρτησία», 1η έκδοση 2004, 2η έκδοση 2008, σ. 49).

Κάποιοι, χωρίς να φυλλομετρήσουν καν το βιβλίο, πρόβαλαν τον φαιδρό ισχυρισμό ότι όσα γράφονται σ' αυτό είναι ιστορία που έπλασε ο Foley και όχι γνήσια απομνημονεύματα του στρατηγού Γρίβα. Όμως ο Στρατηγός διεκδικεί πνευματικά δικαιώματα επί του βιβλίου, αφού σε αυτό υπάρχει η ένδειξη «copyright George Grivas Dighe-

nis». Ο Foley στο προλογικό του σημείωμα βεβαιώνει ότι για τη συγγραφή του βιβλίου είχε επανειλημμένες συναντήσεις με τον Στρατηγό και ότι αυτός «has corrected and supplemented the work in progress and approved the final text». Το βιβλίο εκδόθηκε το 1964. Από τότε και ως τον θάνατό του ο Γρίβας ουδέποτε αποκέρυξε στιδίηποτε απ' όσα γράφονται σ' αυτό.

2. Μαρτυρία του αρχιεπισκόπου Μακαρίου: Στην ταινία του Ευάγγελου Ιωαννίδη «Μακάριος: η Μεγάλη Πορεία» ο Αρχιεπίσκοπος αναφέρει διά ζώσης: «Σ' όλη την διάρκεια των συζητήσεών μου [με τον Χάρντινγκ] ο Γρίβας τηρούσε εκκεχειρία. Δυστυχώς το τελευταίο βράδυ, που είχα συνάντηση με τον Χάρντινγκ, και στην οποία ήταν παρών και ο Βρετανός υπουργός Αποικιών, ο Γρίβας διέταξε να ρίξουν βόμβες σε διάφορα κυβερνητικά κτίρια. Ο Κυβερνήτης υποψιαζόταν ότι εγώ είχα διατάξει αυτές τις ενέργειες για εκβίασμό [...]». Ο Μακάριος παραπονείται ότι η ενέργεια του Γρίβα είχε δυσμενείς συνέπειες τόσο για το εθνικό μας θέμα, όσο και για τον ίδιο, που εξο-

ρίστηκε στις Σεύχελλες.

Είναι πασίγνωστο ότι ο Μακάριος ήταν ο πολιτικός αρχηγός του Αγώνα, ενώ ο Γρίβας στρατιωτικός αρχηγός. Οι αγωνιστές της ΕΟΚΑ έπαιρναν εντολές αποκλειστικά από τον Γρίβα. Ο ισχυρισμός ότι ο Μακάριος έδινε απευθείας διαταγές στα μέλη της ΕΟΚΑ αποτελεί έναν πελώριο παραλογισμό.

3. Μαρτυρία του Ησύχιου Σοφοκλέους, τον οποίο ο Γρίβας είχε διορίσει αρχηγό των ομάδων κρούσεως Λευκωσίας και προαστίων, και ο οποίος είχε οργανώσει την επιχείρηση της ρίψης βομβών στις 29.2.1956. Διαψεύδοντας τον ισχυρισμό ότι τις βόμβες παρέλαβε ο αγωνιστής Μελής Δημητρίου από το Συνοδικό της Αρχιεπισκοπής, έγραψε στον Φιλελεύθερο, 30.5.2011: «Ο Μελής ήταν ένας από τους ομαδάρχες που είχα υπό την ευθύνη μου. Εργαζόταν στο τυπογραφείο της Αρχιεπισκοπής, που ανήκε στο κτιριακό συγκρότημα της Αρχιεπισκοπής, αλλά ήταν εντελώς ανεξάρτητο. Βρισκόταν στην οδό Ισαακίου Κομνηνού. Εγώ αυτοπροσώπως παρέδωσα μέρος των βομβών στον Μελή στο τυπογρα-

φείο, ενώ άλλες παρέδωσα σε άλλους χρησιμοποιώντας ως μεταφορέα την αδελφή μου Ξένια.» Σε μένα προσωπικά ο Ησύχιος είπε ότι τις βόμβες παρέλαβε από το εργαστήριο τού Σταύρου Στυλιανίδη στον Τακτακαλά, στον οποίο είχε παραδώσει προηγουμένως υλικά από το σιδηρουργείο Χαραλαμπίδη, στο οποίο εργαζόταν και ο Στυλιανός Λένας. Όπως μου είπε, η εντολή για τις εκρήξεις στις 29.2.1956 δόθηκε από τον Αρχηγό της ΕΟΚΑ με σημείωμα που του παρέδωσε ο Παπασταύρος Παπαγαθαγγέλου. Έγραψε επίσης: «Ουδέποτε είπα ή άφησα να εννοηθεί ότι ο Μακάριος μου έδωσε εντολή να ριζώ τις βόμβες. Ο Μακάριος με κάλεσε την επομένη των εκρήξεων και ζήτησε να μάθει τι είχε συμβεί. Αν εκείνος είχε δώσει την εντολή, δεν θα ζητούσε να μάθει ποιοι και γιατί έριξαν τις βόμβες.».

4. Η μαρτυρία του Ησύχιου Σοφοκλέους επιβεβαιώνεται από τον ίδιο τον Παπαστάυρο Παπαγαθαγγέλου. Στο βιβλίο του «Πώς Έζησα την Προπαρασκευή και τον Αγώνα της ΕΟΚΑ» γράφει, σ. 300: «Λίγες μέρες πριν από τούτη τη συνάντηση

[του Μακαρίου με τους Χάρντινγκ και Μπόνιτ στις 29.2.1956] ο Αρχηγός Διγενής είχε δώσει εντολή που έλεγε, κατά την νύχτα των συνομιλιών οι ομάδες κρούσεως να προβάλλουν όσο το δυνατόν πιο πολλούς στόχους με βόμβες.» (οι εντολές του Διγενή προς τα μέλη της ΕΟΚΑ στη Λευκωσία διαβιβάζονταν μέσω του Παπασταύρου, πριν από την εξορία του στις Σεύχελλες).

Ο κ. Θρασυβούλου εκτός από το βιβλίο «The Memoirs of General Grivas» αγνοεί και το επίσης βασικό βιβλίο του Robert Holland, «Britain and the Revolt in Cyprus, 1954 – 1959». Πάντως το ναυάγιο των διαπραγματεύσεων Μακαρίου – Χάρντινγκ δεν οφειλόταν στις εκρήξεις των 19 βομβών. Βλέπε γι' αυτό και την εργασία μου «Οι διαπραγματεύσεις Μακαρίου – Χάρντινγκ και οι λόγοι της αποτυχίας τους», στο συλλογικό έργο «Για τα 100 Χρόνια από τη Γέννηση του Εθνάρχη Μακαρίου Γ'», έκδοση Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', σ. 119-127.

Ο κ. Γιάννης Κ. Λάμπρου είναι φιλόλογος –ιστορικός, συγγραφέας.

Ποιος ανέβηκε στο τρενάκι της δημοφιλίας;

Οι Μακάριοι

Εντυπωσιακά είναι τα ποσοστά δημοτικότητας που καταγράφουν, τόσο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης όσο και η πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου σύμφωνα με τη δημοσκόπηση που διενήργησε η Pulse Market Research σε συνεργασία με τη ΓΝΩΡΑ. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν τα πάει καλά στο ζήτημα του κυβερνητικού έργου, δεν ικανοποιεί τον πήχη των προσδοκιών ωστόσο η εικόνα του εξακολουθεί να είναι καλή σύμφωνα με το 67% των ερωτηθέντων. Καλή εικόνα παρουσιάζει και η Αννίτα Δημητρίου παρά τις συνεχείς επικρίσεις που δέχεται για το απολιτίκ προφίλ της από στελέχη. Η εικόνα της θα μπορούσε να προκαλέσει ρίγη ανησυχίας στον Νίκο Χριστοδουλίδη που επιβεβαιώνει ότι η πρόεδρος του ΔΗΣΥ μπορεί να είναι η κύρια αντίπαλός του για τη μάχη του 2028. Υπάρχουν βεβαίως και οι πολιτικές αναλύσεις που υπογραμμίζουν ότι η δημοτικότητα δεν αποτελεί και ψήφο εμπιστοσύνης, αλλά καθαρή συμπαθεια. Για τους λάτρεις των συγκρίσεων, τα πολιτικά πρόσωπα που κατέγραψαν πολύ υψηλά ποσοστά δημοτικότητας στο παρελθόν ήταν ο Δημήτρης Χριστόφιας και η Ελένη Θεοχάρους. Η δημοτικότητα της δεύτερης άρχισε να υπαναχωρεί, όταν άρχισε να μιλά καθαρά πολιτικά. Αυτά μάλλον βλέπει η Αννίτα και θα συνεχίσει, όπως όλα δείχνουν, να αποφεύγει τις πολιτικές τοποθετήσεις και θα περιορίζεται στις φωτογραφίες.

● ● ● ●

Επικοινωνιολόγοι του εαυτού τους

Μιλώντας για φωτογραφίες πάντως, η στήλη οφείλει να καταγράψει πως τα δύο πολύ δημοφιλή πολιτικά πρόσωπα, Νίκος Χριστοδουλίδης και Αννίτα Δημητρίου έχουν ένα στρατό από συνεργάτες που χειρίζονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσής τους –έχουν και δικά τους fake accounts που κτυπούν όσους τους επικρίνουν– ωστόσο είναι οι πρώτοι που είναι οι επικοινωνιολόγοι του εαυτού τους. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, μετά το πάθημα Φλέσσα, ανέλαβε προσωπικά τον προεκλογικό του και συνεχίζει να χειρίζεται ο ίδιος την επικοινωνιακή του στρατηγική από το Προεδρικό. Το ίδιο κάνει και η Αννίτα Δημητρίου. Κίνηση που προς το παρόν τους βγαίνει. Για την ιστορία πάντως αξίζει να καταγραφεί πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου είχε μία μεγάλη ομάδα από επικοινωνιολόγους στον προεκλογικό και σίγουρα δεν του βγήκε σε καλό.

● ● ● ●

Η περίπτωση του Στέφανου

Εκτός από τα δύο δημοφιλή πρόσωπα της Δεξιάς φαίνεται να υποβαθμίστηκε γενι-

Ένα δύσκολο Σεπτέμβρη επιβεβαίωσε την περασμένη Παρασκευή πως θα έχει ο Χριστοδουλίδης.

κότερα η πολύ καλή θετική εικόνα που παρουσιάζει ο Στέφανος Στεφάνου. Μία δημοτικότητα που έχει τη δική της σημασία, δεδομένου ότι σε αντίθεση με τους άλλους δύο, ο Στέφανος Στεφάνου είναι στην πολιτική από το 2008, ήταν κυβερνητικός εκπρόσωπος της κυβέρνησης Χριστόφια και ενώ μιλά αποκλειστικά πολιτικά καταγράφει ένα καλό ποσοστό ακόμα και στο κεντρώο ακροατήριο.

● ● ● ●

Αρνάκι και ρουσφετολόγοι

Την οργή των ΔΗΚΟϊκών προκάλεσε ο τέως υπουργός Εξωτερικών Ιωάννης Κασουλίδης με τη συνέντευξή του στην «Κ». Η επίμαχη ατάκα ήταν ότι ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να γίνει ΔΗΚΟ, ένα κόμμα δηλαδή που δημιουργήθηκε και εξακολουθεί να είναι κόμμα ρουσφετιού. Πρώτη αντέδρασε η αναπληρώτρια πρόεδρος του ΔΗΚΟ Χριστιάνα Ερωτοκρίτου, η οποία χαρακτήρισε τις αναφορές προσβλητικές και έκανε λόγο για αλαζονική προσέγγιση. Αυτό που έκανε αίσθηση ωστόσο είναι το like που

έκανε στη Χριστιάνα Ερωτοκρίτου ο αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ Ευθύμιος Δίπλαρος. Οι αναγνώσεις ποικίλουν. Κάποιοι πολιτικοί κύκλοι θεωρούν πως ο δεύτερος τη τάξει του ΔΗΣΥ ενοχλήθηκε από την αναφορά του κ. Κασουλίδη ότι βάσει των εσωκομματικών εκλογών οι Συναγερμικοί δεν ψήφισαν πολιτικά. Δήλωση που όπως σημειώνεται φωτογράφισε τον ίδιο. Υπάρχουν άλλοι κύκλοι που θεωρούν πως το like του Δίπλαρου είναι η καλύτερη επιβεβαίωση ότι ο νέος Συναγερμός βαδίζει με μαθηματική ακρίβεια στα βήματα του ΔΗΚΟ. Υπάρχουν και αυτοί βεβαίως που θεωρούν βέβαιο ότι ο κ. Δίπλαρος δεν αντιλήφθηκε τι ακριβώς έκανε like. Ο Ιωάννης Κασουλίδης δεν άφησε πάντως στο απυρόβλητο και τον Νίκο Αναστασιάδη, όταν κλήθηκε να τοποθετηθεί για το κυπριακό. «Εσείς θεωρείτε ότι η δική μας πλευρά ήταν αρνάκι στο δειννο;» ανέφερε για τη νύχτα του ναυαγίου ο τέως υπουργός Εξωτερικών. Και η αλήθεια είναι ότι αυτή η δήλωση που προέρχεται από τον τέως υπουργό Εξωτερικών είναι που θα έπρεπε να απασχολήσει τα κόμματα. Οι

ευθύνες δηλαδή του τέως Προέδρου για το ναυάγιο όπως καταγράφονται από τον τότε υπουργό Εξωτερικών και όχι αν χαρακτηρίζονται ρουσφετολόγοι ή όχι.

● ● ● ●

Καρούσος και υπερβάσεις

Το ενδιαφέρον του για τον επαρχιακό οργανισμό αυτοδιοίκησης δεν έκρυψε στο ραδιόφωνο του «Πολίτη» και στην Κατερίνα Ηλιάδη ο τέως υπουργός Μεταφορών Γιάννης Καρούσος. Ο κ. Καρούσος εκδήλωνε και ενδιαφέρον για τη θέση του προέδρου του ΔΗΣΥ ως ο άνθρωπος που θα διαδεχόταν τον Αβέρωφ Νεοφύτου, αν ο τελευταίος εκλεγόταν. Μετέπειτα κάτι ψέλλισε για μια θέση στην ηγεσία, όμως έκανε πίσω την τελευταία στιγμή. Οι φήμες λένε πως ο Νίκος Αναστασιάδης του έκοψε τον βήχα και τις φιλοδοξίες, ξεκαθαρίζοντάς του πως ο ίδιος θα στηρίξει την υποψηφιότητα Δίπλαρου. Οι σχέσεις του άλλωστε με τον τέως Πρόεδρο της Δημοκρατίας, πήραν την κάτω βόλτα όταν ο Γιάννης Καρούσος αποφάσισε να κάνει κι

αυτός την περιβόητη υπέρβαση και να στηρίξει στον β' γύρο τον Ανδρέα Μαυρογιάννη. Ήταν μία κίνηση την οποία δεν του συγχώρεσε ο Νίκος Αναστασιάδης. Και εδώ που τα λέμε, όσοι μίλησαν για υπέρβαση τότε τιμωρήθηκαν. Αυτοί που ωφελήθηκαν πλήρως πάντως είναι εκείνοι που απέφυγαν να πάρουν ξεκάθαρη θέση. Πρώτης-πρώτης της πρόεδρου του ΔΗΣΥ Αννίτας Δημητρίου, που στον καθένα έλεγε και κάτι διαφορετικό.

● ● ● ●

Οι αυτόνομοι και οι Πράσινοι

Την απόφαση για αυτόνομη κήθοδο στις ευρωεκλογές έλαβαν οι Οικολόγοι την περασμένη βδομάδα. Το ποιοι τελικά θα διεκδικήσουν θέση στο ψηφοδέλτιο των Πρασίνων αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ιδιαίτερα από τη στιγμή που ο Χαράλαμπος Θεοπέμπτου δεν αποκλείει την κήθοδό του. Να ετοιμαζόμαστε και για νέα άραγε ηγεσία στους Πράσινους;

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Διάλεξη κλαυσιέγελος

Σπουδαίες και ωραίες διαλέξεις η αλήθεια είναι ότι είχα καιρό να ακούσω ότι διοργανώνονται και έψαχνα να δω τι θα προτείνω στις διάφορες ατζέντες που φιλοξενώ στις στήλες μου στην Καθημερινή και «Οικονομική» Καθημερινή. Και ψάχνοντας στο διαδίκτυο είδα την άκρως ενδιαφέρουσα πρόσκληση που αφορά στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στη Χλώρακα της Πάφου. Οι ομιλητές όλοι ένας και ένας... μητροπολίτης Πάφου Τυχικός, ειδικός σε τέτοια ζητήματα... Δρ Χρήστος Αντωνιάδης επίσης ειδικός, Παναγιώτης Νούνης αναπληρωτής εκπαιδευτικός, ειδικός επίσης, Λάρνης Βραχίμης, ως νομικός επίσης ειδικός και uber alles ο βουλευτής της προόδου γενικώς Ανδρέας Θεμιστοκλέους επίσης ειδικός... Με κεντρικό σύνθημα «Ο Ιησούς Χριστός είναι ο Νικητής»... και για να σοβαρευτούμε αυτή η αλλοπρόσαλλη πεντάδα κρίνεται από τη στήλη άκρως ανησυχητική, γιατί μπορεί στην Ελλάδα να έχουν μπει οι Σπαρτιάτες στη Βουλή, εδώ όμως μαζεύονται και κατχούν και εμείς γελάμε... ώσπου θα είναι αργά για κλάματα. Ο αρχιεπίσκοπος άραγε δεν έχει να πει κάτι; Και για τον υποκειμενικό του επίσκοπο και για το σύνθημα...

Περί αποκλεισμού Ι

Θα πρέπει να δούμε γενικώς το πώς τα άτομα με διάφορες αναπηρίες δεν θα αποκλείονται από διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις ή δεν θα ταλαιπωρούνται για να παρακολουθήσουν κάποια παράσταση ή κάποια συναυλία. Δυστυχώς, ακόμα δεν έχουμε φτάσει στο σημείο να είμαστε πλήρως συμπεριληπτικοί. Είναι ευθύνη της Πολιτείας να ελέγχει αν οι πολιτιστι-

Άκρως ενδιαφέρουσα εκδήλωση που αφορά στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στη Χλώρακα της Πάφου. Οι ομιλητές όλοι ένας και ένας... καθηγητές, μητροπολίτης, βουλευτές, εκπαιδευτικοί, νομικοί. Μία αλλοπρόσαλλη πεντάδα, που καθόλου πλάκα δεν έχει και ως έχουμε τον νου μας.

κοί χώροι είναι πλήρως προσβάσιμοι, αν τηρούνται οι κείμενες νομοθεσίες, αλλά και ευθύνη των οργανισμών και φορέων να προσφέρουν το προϊόν τους σε όλους τους πολίτες. Δεν αρκούν ημίμετρα, πρέπει να γίνει κανονικότητα η ανεμπόδιστη πρόσβαση, η δυνατότητα παρακολούθησης, οι ακουστικές ξεναγήσεις, οι απτικές διαδρομές με γραφή Μπράιγ και λοιπά. Ο πολιτισμός εν έτει 2023 θα πρέπει να είναι κτήμα όλων, αλλιώς επιστρέφουμε σε

εποχές παρωχημένες, στις οποίες κανείς δεν θέλει να γυρίσει.

Περί αποκλεισμού ΙΙ

Βέβαια θα μου πείτε ότι τα οχήματα κινητών καμερών για τη βεβαίωση τροχαίων παραβάσεων παρκάρουν σε χώρο στάθμευσης ατόμων με αναπηρία για τα θέατρα και τα τσιούτα θα νοιαζόμαστε. Πάντως, η Αστυνομία, όπως ειπώθηκε στη

διαδικτυακή «Κ» ψάχνει τον οδηγό για να τον καταγγείλει. Ερωτήματα πολλά... Τα βανάκια αυτά πάνε όπου θέλουν; γιατί εκ των πραγμάτων παρκάρουν όπου θέλουν. Δεν υπάρχει σχεδιασμός διαδρομών σε συνεργασία με το Τμήμα Τροχαίας του Αρχηγείου; Πόσα υπάρχουν και ποιοι είναι οι οδηγοί τους δεν ξέρει η Αστυνομία; Αν χρειαστεί συνδρομή της Αστυνομίας πώς θα το βρουν; Γενικά, η Αστυνομία μας τώρα τελευταία όλο ψά-

χνει... λύσεις δεν βρίσκει...

Καφενείο «Το αρεοδρόμιο»

Και τώρα που είπαμε για ψαξίματα από την Αστυνομία, βρέθηκε άραγε τρόπος από το υπουργείο Μεταφορών να μην είναι αμπελοχώρα των επαγγελματιών οδηγών τα αεροδρόμιά μας; Ο κ. Βαφεάδης είπε ότι αναζητείται τρόπος για να διευθετηθεί το θέμα αφού, όπως είπε «αυτή κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί». Σκεφτείτε τώρα, έχουν γίνει, όπως είπε ο πρόεδρος της Παγκύπριας Συντεχνίας Αστικών Ταξί, Ντίνος Κωνσταντίνου στη μεσημβρινή εκπομπή του Omega «Ενημέρωση Τώρα», συσκέψεις επί συσκέψεων και δεν έχει βρεθεί λύση, σκεφτείτε να αναζητούσαμε λύση κάτι πιο σοβαρό... «απορίομες τι χρη δραν».

Ερρει τα κάλα

Σε άλλα νέα, και πιο σοβαρά, και με αφορμή το ρεπορτάζ της Μαρίνας Οικονομίδου στη σημερινή έκδοση της εφημερίδας μας, έχω να πω ότι στα κόμματα του Κέντρου επικρατεί μία αναστάτωση. Προσωπικά αυτό που ξένισε περισσότερο είναι η δήλωση του κ. Σιζόπουλου προέδρου της ΕΔΕΚ για τη διζωνική, δικονομική ομοιοπονδία ως τη χειρότερη μορφή νομιμοποιημένης διχοτόμησης της Κύπρου. Καλά, όταν πήγαινε στο πλευρό του κ. Χριστοδουλίδη, του το είπε; Διότι τον Σεπτέμβριο που θα έχουμε –μάλλον– εξελίξεις θα πρέπει τα πολιτικά κόμματα της χώρας να έχουν κατασταλάξει, όχι να κουβεντιάζουμε στο Εθνικό και να μη συνηνοούμαστε, και στο τέλος λαός και Βουλή όλο μαζί θα αναρωτιόμαστε... για τα πιο σοβαρά... «απορίομες τι χρη δραν».

Γιατί υποστηρίζατε Χριστοδουλίδη, κ. Σιζόπουλε;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

«**Η ΔΔΟ** αποτελεί τη χειρότερη μορφή νομιμοποιημένης δικτοτομπος της πατρίδας μας» είπε ο κ. Σιζόπουλος τις προάλλες σε ομιλία του σε αντικατοχική εκδήλωση. Είπε μάλιστα και το εξής: Ότι «η Κυπριακή Δημοκρατία ιδρύθηκε και διατηρήθηκε με θυσίες και αίμα ηρώων και δεν θα επιτρέψουμε να καταλυθεί με υπογραφή πολιτικών». Υποστήριξε πως η «δικεδίκηση του δικαίου στοχοποιείται» (εννοεί από τους υποστηρικτές της ΔΔΟ) «ενώ η υποταγή και ο ευσεβοποιθισμός» (εννοεί των υποστηρικτών της ΔΔΟ) «επικροτούνται και αμείβονται». Η πολιτική που ακολουθήθηκε μέχρι τώρα στο Κυπριακό –σύμφωνα με τον κ. Σιζόπουλο– δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα «πέρα από τον εποικισμό των Κατεχομένων κάτω από τα απαθή βλέμματα του ΟΗΕ και της Ε.Ε.» και όσοι εξακολουθούν να την υποστηρίζουν –κατά τον κ. Σιζόπουλο–«προσαρμόζονται στις απαιτήσεις του κατακτητή, ενώ όσοι συνεχίζουν να διεκδικούν τα αυτονόητα», όπως ο κ. Σιζόπουλος, «βρίσκονται στο εδώλιο του κατηγορουμένου ως αιθεροβάμονες, απορριπτικοί και ακραίοι». Είπε και άλλα πολλά ο κ. Σιζόπουλος, τα οποία επί της ουσίας περιστρέφονται γύρω από την κατηγορηματική του βεβαιότητα ότι η «ΔΔΟ θα προσδώσει στην Τουρκία τη δυνατότητα να ελέγχει απόλυτα τη λειτουργία ολόκληρου του κράτους». Και έρχεται λοιπόν μετά από αυτή την ομιλία, ο σκεπτόμενος πολίτης να διερωτηθεί αυτό το οποίο διερωτήθηκε και πριν από τις εκλογές χωρίς να πάρει ωστόσο καμία ξεκάθαρη απάντηση. Το καυτό αυτό ερώτημα (πιο καυτό και από τον καύσωνα) επανέρχεται δριμύτερο: Γιατί ο κ. Σιζόπουλος δέχθηκε να συμβιβάσει αυτές τις τόσο πατριωτικές του θέσεις και να βάλει σε δεύτερη μοίρα τον τόπο προκειμένου να υποστηρίξει ένα ανεξάρτητο υποψήφιο, ο οποίος –κατά τα προεκλογικά και μετεκλογικά του λεγόμενα– είναι υπέρ της ΔΔΟ; Ένας «πατριώτης» όπως ο κ. Σιζόπουλος λογικά θα είχε τεράστιο συνειδησιακό πρόβλημα να υποστηρίξει υποψήφιο που υποστηρίζει την ΔΔΟ, αν όντως θεωρεί πως η ΔΔΟ «είναι η χειρότερη μορφή νομιμοποιημένης δικτοτομπος της πατρίδας μας». Και κανονικά, αφού ο κ. Σιζόπουλος έχει αυτή τη βεβαιότητα, όχι μόνο δεν θα έπρεπε να ταχθεί με το μέρος του νυν προέδρου αλλά θα έπρεπε να τον «πολεμά» νυχθημερόν, αφού πιστεύει ότι όσοι υιοθετούν αυτή τη λύση ανάβουν το πράσινο φως στον κατακτητή να ελέγχει ολόκληρη τη χώρα. Άρα πώς συμβαίνει αυτό το οξύμωρο; Τι διαδραματίζεται στο μυαλό του κ. Σιζόπουλου; Γιατί έκρινε ως πιο σημαντικό να βρεθεί συγκυβέρνηση παρά να υπερασπιστεί τις πατριωτικές του θέσεις, διαχωρίζοντας φωναχτά την εναντίωσή του στη ΔΔΟ και δη στο κρίσιμο σημείο που διανύει το Κυπριακό;

Κι αν κρίνεκα ως πιο σημαντικό τότε αυτό τι μπορεί να σημαίνει πέρα του ότι ο κ. Σιζόπουλος ιεράρχησε πιο ψηλά το πολιτικό του τομάρι από το καλό της πατρίδας, πράγμα που από μόνο του αμφισβητεί τον πατριωτισμό που ο ίδιος διαφημίζει τόσο σθεναρά; Γιατί λοιπόν δέχτηκε να συμβιβάσει τις κατά τ' άλλα απόλυτες και αδιαπραγμάτευτες θέσεις του για το εθνικό; Ξέρει κάτι που εμείς δεν ξέρουμε σε ό,τι αφορά τις θέσεις του κ. Χριστοδουλίδη; Και γιατί ακόμα και τώρα που ο κ. Χριστοδουλίδης επιμένει στην ΔΔΟ, ο κ. Σιζόπουλος δεν αποσύρει την υποστήριξή του, παραδεχόμενος πως διάλεξε λάθος υποψήφιο να υποστηρίξει; Τι ακριβώς τον εμπодίζει; Και από την άλλη ο κ. Χριστοδουλίδης γιατί ανέχεται τον κ. Σιζόπουλο, αν όντως το εννοεί πως υποστηρίζει τη ΔΔΟ;

Διότι κάποιος όποιος συμβιβάζει τις θέσεις του στο Κυπριακό προκειμένου να είναι στη συγκυβέρνηση τότε στην καλύτερη είναι πολιτικά αναξιοπίστος και στην χειρότερη αμοραλιστής. Άρα; Εκτός κι αν όταν έρθει η ώρα του «ωστός περιεχομένου» αποδεικνεί πως εν τέλει οι δύο τους είχαν εξαρχής κάποια κοινά που μας τα έκρυβαν σκόπιμα και συνειδητά. Υπάρχει κανείς να δώσει μια ξεκάθαρη απάντηση ή δεν ενδιαφέρει κανέναν ότι όλα αυτά τα ερωτήματα που αιωρούνται προσβάλλουν κατάφωρα τη νομισσύνη του κάθε σκεπτόμενου πολίτη που αγωνιά πραγματικά γι' αυτό τον τόπο;

elenixenou11@gmail.com

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΥ

Συγκρούσεις διαδηλωτών με την αστυνομία στο κέντρο της Λίμα στο Περού ενώ η Πρόεδρος της χώρας Ντίνια Μπολούαρτε παρουσιάζει την πρώτη της ομιλία στο Περουβιανό Κογκρέσο με την ευκαιρία της Ημέρας της Ανεξαρτησίας.

Νέα ρούχα σε παλιά κόμματα

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν την περασμένη εβδομάδα ο Ιωάννης Κασουλίδης δήλωνε στον Ανδρέα Κημήτρη ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν ήταν ποτέ το ΔΗΚΟ, ένα κόμμα που, όπως εξηγούσε, δημιουργήθηκε για να κάνει ρουσφέτια, η συζήτηση περιορίστηκε στο κομματικό θυμικό και τον συναισθηματισμό.

Η Χριστιάνα Ερωτοκρίτου, η οποία ήταν ακόμα μαθήτρια κατά την ένδοξη περίοδο διακυβέρνησης Σπύρου Κυπριανού, ήταν η πρώτη που αντέδρασε. Χαρακτήρισε προσβλητικές τις αναφορές προς τους «ιστορικούς ηγέτες» του κόμματός της, προσάπτοντας παράλληλα αλαζονεία στον τέως υπουργό Εξωτερικών. Όμως, όσο δύσκολη κι αν είναι η αλήθεια, αυτή θα πρέπει να καταγράφεται. Η περίοδος διακυβέρνησης του Σπύρου Κυπριανού στιγματίστηκε από την εξυπηρέτηση των ημετέρων, από την παρουσίαση της κομματικής ταυτότητας ως εισιτήριο για την δημιουργία υπηρεσίας, τον στιγματισμό όσων επέλεγαν άλλη εφημερίδα από την φιλοκυβερνητική και την πλήρη «δηκοποίηση» της δημόσιας υπηρεσίας. Η κα Ερωτοκρίτου ως αναπληρώτρια πρόεδρος του ΔΗΚΟ καθηκόντως αντέδρασε, όμως επί της ουσίας ποιοι ιστορικοί ηγέτες του ΔΗΚΟ θεώρησε πως προσβάλλονται από τις αναφορές Κασουλίδη; Ο Σπύρος Κυπριανού ή ο Μάριος Καρογιάν, τον οποίο η ίδια και ο Νικόλας Παπαδόπουλος αμφισβήτησαν στις εσωκομματικές εκλογές, κλεινώντας την επιδίωξή του να είναι πάντοτε μέρος της εξουσίας; Δεν είναι η ίδια που, αφού του ανέλαβε εκπρόσωπος Τύπου επί Νικόλα Παπαδόπουλου, δήλωνε πως για τη νέα ηγεσία δεν αποτελεί δέλεαρ η εξουσία;

Τα πολιτικά πρόσωπα που επικαλούνται το νέο, καλό είναι να απογαλακτίζονται κάποτε από τους «ιστορικούς ηγέτες τους». As ενπλικισθών πολιτικά και as κάνουν την αναγκία αυτοκριτική για το παρελθόν τους και την παρακαταθήκη τους.

Την αυτοκριτική τους, όμως οφείλουν να κάνουν και πρόσωπα που πρωταγωνιστούν στο πολιτικό σκηνικό όσο οι αρχές και αξίες των κομμάτων τους ξεθωριαζαν αντί να επιδεικνύονται στις παθογένειες των άλλων. Που είτε διά των έργων τους είτε διά της ανοχής τους επέτρεψαν να μετατραπεί το κόμμα τους από κόμμα αρχών σε κόμμα σκοπιμοτήτων. Για παράδειγμα ο Ιωάννης Κασουλίδης εξέφραζε ανησυχία για το πώς αλλάζει ο Συ-

ναγερμός. Για το γεγονός ότι τα κριτήρια για την εκλογή της νέας ηγεσίας του κόμματος δεν ήταν οι πολιτικές θέσεις αλλά το ποιος θα εξυπηρετήσει ατομικά συμφέροντα με ρουσφέτια, φωτογραφίζοντας έτσι τον νέο αναπληρωτή πρόεδρο του κόμματος Ευθύμιο Δίπλαρο. Το like στην ανάρτηση της Χριστιάνας Ερωτοκρίτου, από τον δεύτερο τη τάξει του ΔΗΣΥ, επιβεβαιώνει το πόσο αλλάζει το κόμμα. Και σε θέμα ύφους και κυρίως σε θέμα πολιτικού βάρους. Όμως δεν είναι η εκλογή του Δίπλαρου που οδήγησε στην πολιτική φθορά του ΔΗΣΥ.

Προτού ο κ. Κασουλίδης περιοριστεί στη ρουσφετολογία, που αποτελεί την πολιτική της νέας ηγεσίας, καλό είναι να δει πώς αυτή η νέα τάξη πραγμάτων στον ΔΗΣΥ είδε την παλιά φρουρά να συγκυβερνά επί της ουσίας με τη Δημοκρατική Παράταξη και παράλληλα να κλείνει το μάτι στον Νικόλα Παπαδόπουλο. Εκείνο το μέρος του ΔΗΚΟ που ο Ιωάννης Κασουλίδης σήμερα κατήγγειλε για ρουσφέτι έτσι; Παρακολούθησε μία σειρά προκλητικών διορισμών από τον Νίκο Αναστασιάδη και την κυβερνητική του που έγιναν όχι βάσει της αριστείας αλλά της εξυπηρέτησης συμφερόντων. Είδαν να ξεχειλώνει το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα για τον πλουτισμό των λίγων και δικών μας. Και τέλος είδαν να μένουν ως παρακαταθήκη τα δύο κράτη, τα οποία, εν είδει ιδεοθύελλας, έβαλε στο τραπέζι ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με την ανοχή των υπολοίπων.

Η φθορά του ΔΗΣΥ δεν έγινε από τη μία μέρα στην άλλη, αλλά μεθοδικά όλη αυτήν τη δεκαετία και δεν περιορίστηκε στις πελατειακές σχέσεις για τις οποίες αντί να ολοφύρονται στον ΔΗΣΥ θα μπορούσαν να τις πατάδουν μέσω της υλοποίησης σημαντικών μεταρρυθμίσεων. Σε μία εποχή προκλήσεων, με τα τετελεσμένα στο Κυπριακό να ενισχύονται η απάντηση δεν μπορεί να είναι οι πελατειακές σχέσεις, τα χαμόγελα ή ο λαϊκισμός. Το ανάχωμα της μικροδιαπλοκής και της ενίσχυσης του λαϊκισμού, είναι ο ορθολογισμός. Δεν αρκεί να πιτπθεί εκλογικά όλο αυτό. Θα πρέπει να κερδηθεί η μάχη με πολιτικά επιχειρήματα, για να πειστεί η κοινή γνώμη ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος. As ελπίσουμε μόνο πως εκτός από νέα ρούχα στα παλιά κόμματα, κάπου υπάρχουν και νέα μυαλά που θα τα εφαρμόσουν όλα αυτά.

economidoun@kathimerini.com.cy

Η ιδεολογία της εξουσίας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Ο **Ιωάννης** Κασουλίδης, στη συνέντευξή του στον Ανδρέα Κημήτρη, είπε το χειρότερα φυλαγμένο μυστικό της μικρής μας πόλης: το ΔΗΚΟ είναι κόμμα ρουσφετιών. Και έγινε χαμός! Σωρεία αντιδράσεων από ΔΗΚΟϊκά στελέχη, μια μάλιστα εξ αυτών (της Χριστιάνας Ερωτοκρίτου) τιμήθηκε και με το βαρυσήμαντο like του Ευθύμιου Δίπλαρου.

Η απορία είναι απλή, αγνή και ειλικρινής: όσοι δημοσιολογούμε –άλλοι κατ' επάγγελμα και άλλοι από κόμπι– ζούμε άραγε στην ίδια χώρα; Γιατί αν ζούμε στην ίδια χώρα θα έπρεπε να γνωρίζουμε ότι ο κύριος Κασουλίδης είπε απλώς το αυτονόητο. Ότι το ΔΗΚΟ δεν είναι ένα κόμμα που κομίζει στην πολιτική αρένα κάποιο όραμα διακυβέρνησης. Αλλά ένα κόμμα που έχει ως λόγο ύπαρξης την αναρρίχηση στην εξουσία («και αυτή η νίκη ανήκει στο ΔΗΚΟ»), βουτώντας όσο πιο βαθιά γίνεται το χέρι στο βάζο με το μέλι. Έχει γίνει άλλωστε εξπέρ στο ευγενές σπορ των διορισμών ημετέρων, το οποίο ασκεί από την εποχή του μακαρίτη του Σπύρου Κυπριανού με θαυμαστή συνέπεια. Πρόκειται για ένα ιστορικό πλέον κόμμα το οποίο παρά τους κλυδωνισμούς που υπέστη κατά καιρούς (πολλές διασπάσεις, από το 1977 έως τις μέρες μας) παρέμεινε σταθερό και ακλόνητο σε ένα πράγμα: την ιδεολογία της εξουσίας. Αξιοποιώντας τον ρόλο του ρυθμιστή, άλλοτε γέρνοντας τη ζυγαριά στα αριστερά κι άλλοτε στα δεξιά, καταπώς το συνέφερε.

Η επιλογή στήριξης στον Νίκο Χριστοδουλίδη έγινε με αυτό ακριβώς το σκεπτικό. Το ΔΗΚΟ (του Νικόλα Παπαδόπουλου) και το άλλο ΔΗΚΟ (η ΔΗΠΑ του Μάριου Καρογιάν) επέλεξαν το φαβορί της προεκλογικής κούρσας, προσδοκώντας στο κομμάτι της πίτας εξουσίας που τους αναλογούσε. Αν πριν από δύο χρόνια έλεγε κανείς ότι αυτοί οι δύο άνδρες θα κάθονταν στο ίδιο τραπέζι, ως κυβερνητικοί εταίροι, θα τον βγάζαμε τρελό. Γιατί τα πολιτικά αισθήματα του Νικόλα για τον Μάριο (και αντίστροφα) εμπεριέχονται σε μια και μόνο λέξη: απέχθεια. Η ιδεολογία της εξουσίας όμως δεν είναι συμβατή με αυτού του είδους τις συναισθηματολογίες. Γι' αυτό ενώνει και τους μεγαλύτερους πολιτικούς εχθρούς αρκεί να τους εξασφαλίζει μια θέση στο τραπέζι.

Έχοντας πλέον πολυπόθητη θέση στο τραπέζι το ερώτημα είναι αν το παλαιό και το νέο ΔΗΚΟ κεφαλαιοποιούν πολιτικά. Η πρόσφατη έρευνα της Pulse σε συνεργασία με τη Γνώρα κατέγραψε κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία ως προς αυτό. Με πιο ενδιαφέρον απ' όλα το αρνητικό πρόσημο στη δημοτικότητα των κυβερνητικών εταίρων (50% ο Νικόλας Παπαδόπουλος, 63% ο Μάριος Καρογιάν και 66% ο Μάριος Σιζόπουλος). Μία εξήγηση είναι ότι τα κυβερνητικά οφέλη (διορισμοί και κάθε λογής εξυπηρέτησεις) δεν άρχισαν ακόμα να αποδίδουν. Μια άλλη εξήγηση, πολύ πιο ανθρωπτική για τα κόμματα της συμπολίτευσης, είναι ότι ενώ αυτοί βάζουν πλάτη εντέλει εισπράττει ο επικοινωνιακά πληθωρικός Νίκος Χριστοδουλίδης. Θα έχουμε όλο τον χρόνο μπροστά μας για να παρακολουθήσουμε το φαινόμενο, ιδιαίτερα μετά τον ανασχηματισμό το φθινόπωρο που αναμένεται να διαταράξει τις σημερινές ισορροπίες. Ισορροπίες που μπορεί να ανατραπούν πλήρως εάν στο άρμα της κυβερνήσης, παρά τις σημερινές διακηρύξεις, προσδεθεί τελικά και ο Δημοκρατικός Συναγερμός.

Αλλά για να επιστρέψουμε στην αφετηρία του άρθρου ενδεχομένως να βρισκόμαστε και ενώπιον μιας νέας, μάλλον οξύμωρης, πολιτικής πραγματικότητας: η τύχη του Δημοκρατικού Κόμματος να μην ταυτίζεται με την τύχη του ηγέτη του. Το ΔΗΚΟ επί της διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη έχει την ευκαιρία να επιστρέψει ξανά στο παιχνίδι να δικαιώσει τον λόγο δημιουργίας και ύπαρξης του: να λειτουργεί ως μοχλός της κυβερνητικής μηχανής. Τι γίνεται όμως με τον Νικόλα; Η στήριξη στον πρόεδρο, «που αν δεν υπήρχε θα έπρεπε να τον εφεύρουμε», καθιστά τον ηγέτη του ΔΗΚΟ όχι μόνο ευάλωτο αλλά και δευτεργωνιστή των εξελίξεων. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης αποδεικνύεται σαρωτική προσωπικότητα, με ορίζοντα διεσποδικότητα στον κομματικό χάρτη. Όσο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διατηρεί αυτή τη δυναμική ο Νικόλας Παπαδόπουλος, με τα ασθενικά ποσοστά δημοτικότητας, θα παραμείνει μοιραία χειροκροτητής στην εξέδρα. Γεγονός που υπογραμμίζει το οξύμωρο που λέγαμε πριν: Ο άνθρωπος που θα γινόταν βασιλιάς να παραμείνει απλός πρίγκιπας.

stavros.christodoulou@gmail.com

Τι μπορεί να περιμένει η Λευκωσία από τον κ. Μπορέλ

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ο **Υπατος** Εκπρόσωπος της Ε.Ε., Γιοσέπ Μπορέλ και η Κομισιόν έχουν εξουσιοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να υποβάλουν έκθεση «σχετικά με την κατάσταση των σχέσεων Ε.Ε. - Τουρκίας, με βάση τα μέσα και τις επιλογές που έχουν προσδιοριστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, και με σκοπό τα επόμενα βήματα να γίνουν με στρατηγικό και μακρόπνοο τρόπο». Η πατρότητα της ιδέας για την υποβολή έκθεσης Μπορέλ - Κομισιόν ανήκει στο Βερολίνο και η Λευκωσία, προσδοκά ότι στο πλαίσιο αυτού του «στρατηγικού και μακρόπνοου σχεδιασμού» των ευρωτουρκικών σχέσεων, θα χωρέσει και το Κυπριακό. Το οποίο Κυπριακό, σύμφωνα με το αφήγημα της Λευκωσίας, θα πρέπει να αποτελέσει προϋπόθεση για τις ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Άγκυρας, είτε αυτές αφορούν στην αναβάθμιση της Τελωνειακής της Ένωσης, είτε στην επανενεργοποίηση του συνόλου της ενταξιακής της διαδικασίας. Αυτή λοιπόν η διασύνδεση που έχει στο μυαλό της

η Λευκωσία θα ήταν αναντίλεκτα, ιδανική: Η Τουρκία να υλοποιεί ευρωπαϊκούς στόχους, υπό την προϋπόθεση όχι μόνο της εκπλήρωσης των κυπρογενών της υποχρεώσεων (εφαρμογή Πρωτοκόλλου, εξομάλυνση σχέσεων με Κυπριακή Δημοκρατία), αλλά και αυτής καθεαυτής της επίλυσης του κυπριακού προβλήματος.

Είναι όμως αυτός ο στόχος ή έστω ένας από τους στόχους της έκθεσης που θα υποβάλουν ο Γιοσέπ Μπορέλ; και η Κομισιόν για τον στρατηγικό προσανατολισμό των ευρωτουρκικών σχέσεων, κατά παραγγελία της Γερμανίας; Δηλαδή, το Βερολίνο, η Κομισιόν και ο κ. Μπορέλ, θα επιδιώξουν να δεσμεύσουν την Τουρκία να λύσει το Κυπριακό, με βάση το συμφωνημένο πλαίσιο διζωνικής, δικονοτικής ομοσπονδίας, επιστρατεύοντας όλα τα εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους, τα οποία θα διασυνδέσουν με την όποια ευρωπαϊκή φιλοδοξία της Τουρκίας, σε μια βήμα με βήμα προσέγγιση;

Αν και μια μονολεκτική απάντηση θα ήταν εύκολη και δόκιμη υπό τις περιστάσεις,

ωστόσο για χάρη συζήτησης, as επιχειρήσουμε να ανατρέξουμε στην προηγούμενη ανάλογη έκθεση που υπέβαλε ο Γιοσέπ Μπορέλ: Το «έγγραφο επιλογών», συνεπεία του «πilotικού ανοίγματος 3,5%» της περικλειστές Αμμοχώστου από την Άγκυρα. Δικαίως, τότε, η κυβέρνηση Αναστασιάδη (με ΥΠΕΕ τον Νίκο Χριστοδουλίδη) ζήτησε κυρώσεις, εις βάρος της ίδιας της Τουρκίας, ως αποτέλεσμα της έναρξης διαδικασίας εποικισμού του Βαρωσιού. Ένας αριθμός όμως κρατών-μελών, περιλαμβανομένων της Γερμανίας, της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Ολλανδίας, δεν ήθελαν να ακούσουν τη λέξη «κυρώσεις». Πόσω μάλλον το πάγωμα της «θετικής ατζέντας» της Τουρκίας που εξίσου δικαίως, αλλά και εντελώς άγαρμπα και χωρίς καμιά προετοιμασία, διεκδικούσε η κυπριακή κυβέρνηση.

Την ιδέα των κυρώσεων διέλυσε οριστικά το Βερολίνο, αρνούμενο καν να συζητήσει ένα τέτοιο ενδεχόμενο, παρά την απαιτόδεικτη παραβίαση ψηφισμάτων του Σ.Α. ΟΗΕ από την Τουρκία και την έναρξη διαδικασίας συγκεκριμένου εποικισμού στο

Βαρώσι. Όπως συμπτωματικώς, μετά το άδειασμα των κυρώσεων από τη Γερμανία, επιστρατεύθηκε και πάλι ο Γιοσέπ Μπορέλ. Και τότε, όπως και σήμερα, με την έγκριση του Βερολίνου, προκειμένου να υποβάλει έκθεση «εγγράφου επιλογών», ως αποτέλεσμα των τουρκικών έγκνομων ενεργειών στο Βαρώσι. Όταν όμως παρουσιάστηκε το «έγγραφο επιλογών» του κ. Μπορέλ, αντί για κυρώσεις εις βάρος της Τουρκίας παρέπεμπε σε Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης, οδηγώντας σε άτακτη προσαρμογή τη Λευκωσία. Το «έγγραφο επιλογών», προχωρούσε μάλιστα ένα βήμα παραπέρα, εντάσσοντας στα πιθανά ΜΟΕ και τη συνδιαχείριση υδρογονανθράκων, όπως δηλαδή ζητούσαν η Άγκυρα και το ψευδοκράτος.

Σε τελικά δε ανάλυση, το «έγγραφο επιλογών» του κ. Μπορέλ, απέτελεσε μπορούμε να πούμε, μια κούραση για τη Λευκωσία, η οποία «βγήκε κουρεμένη» από την προσπάθεια που κατέβαλε, προσδοκώντας να εξασφαλίσει ευρωπαϊκή απόφαση για κυρώσεις σε βάρος της Τουρκίας, για το πιλοτικό άνοιγμα του Βαρωσιού. Σήμερα, η Λευκωσία, επενδύει

ξανά στους ίδιους ακριβώς πρωταγωνιστές, προσδοκώντας σε κάτι ευρύτερο από το Βαρώσι: Ότι, θα διασυνδέσουν τις ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Τουρκίας, με την επίλυση του Κυπριακού. Και ότι μάλιστα, με βάση πάντα τις προσδοκίες της Λευκωσίας θα πειθαναγκάσουν την Άγκυρα να συναινέσει σε διευθέτηση του προβλήματος, με βάση το συμφωνημένο πλαίσιο, διζωνικής, δικονοτικής ομοσπονδίας.

Κάτι που προϋποθέτει είτε κοσμογονικές αλλαγές στη γενικότερη πολιτική κατάσταση της Δύσης έναντι της Τουρκίας για «επαναπροέγχιση σχέσεων», όπως την είδαμε να δρομολογείται στο περιθώριο της Συνόδου του ΝΑΤΟ, στο Βιλνίου. Είτε, πολιτική μετάλλαξη του Γιοσέπ Μπορέλ και του Βερολίνου. Προσδοκίες, οι οποίες ευσεβάτως υποβάλλω, ότι υπό τις περιστάσεις υπερβαίνουν τα όρια του ευσεβοποιισμού και της εικονικής πραγματικότητας. Και αγγίζουν τα όρια της επιστημονικής φαντασίας.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Οπλα Ferrari με συνεργείο Lada

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Καθώς άκουγα τις ειδήσεις για τις εκρήξεις πυρομαχικών στην Αγκιάλο, ομολογώ ότι ένιωσα μια πολύ βαθιά ανησυχία. Όχι την κλασική, για το πώς το ελληνικό κράτος λιώνει κυριολεκτικά σε στιγμές κρίσης. Αυτό είναι ένα φαινόμενο που επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά. Σε κάθε κρίση ανακαλύπτουμε ένα άλλο βαθύ κράτος, που δεν αλλάζει, δεν μαθαίνει από τα λάθη του, αυτοσχεδιάζει και στο τέλος τα κάνει θάλασσα, την ώρα που βασίτσει σε αυτό.

Οσα ζούμε είναι αποτέλεσμα φαυλότητας, κακοδιαχείρισης, ΔΕΚΟ ποίησης των ζωτικών υπηρεσιών του κράτους.

Η Ελλάδα ετοιμάζεται να παραλάβει τα επόμενα χρόνια εξαιρετικά σύγχρονα εξοπλιστικά συστήματα: φρεγάτες, αεροσκάφη, drones και άλλα πολλά. Θα μπορούσε κάποιος να μιλήσει για «Ferrari» των εξοπλισμών. Οι «Ferrari» απαιτούν όμως τις αντίστοιχες υποδομές, την κατάλληλη κουλτούρα επαγγελματισμού, το απαραίτητο προσωπικό με πολύ προχωρημένες τεχνολογικές γνώσεις, διοίκηση που απαιτεί περισσότερο γνώσεις διοίκησης επιχειρήσεων παρά επιτελικού σχεδιασμού. Τα όπλα νέας γενιάς θέλουν και σύστημα, προσωπικό και κουλτούρα νέας γενιάς.

Είμαστε έτοιμοι να τα υποδεχθούμε; Γιατί, αν δεν διαθέτουμε τα... υπόστεγα για τα υπερσύγχρονα αεροσκάφη και τους ειδικούς στην τεχνολογία (IT) για τις φρεγάτες, θα είναι σαν να έχουμε

Ferrari που θα την υποστηρίξει συνεργείο Lada.

Η εμπειρία δείχνει ότι ξεδεύουμε πολλά δισεκατομμύρια σε εξοπλισμούς, αλλά τα κάνουμε μονίμως θάλασσα στο σύστημα που απαιτείται για να αποδίδουν αυτό που αναμένουμε. Η πάrouμε σαν παραδειγμα την ΕΑΒ, το ασύλληπτο φαινόμενο με το ενάμιση C-130 που διαθέτει η ελληνική αεροπορία;

Το επεισόδιο στην Αγκιάλο αντανακλά τις συνθήσεις παθογένειες. Την έλλειψη επαγγελματισμού και σχεδιασμού. Τον μοιραίο ρόλο που, σίγουρα, θα έχει παίξει κάποιος λάτρης του ωχαδελφισμού, ο οποίος δεν θέλησε να ασχοληθεί με το πώς προστατεύονται πυρομαχικά σε περιόδους ακραίων πυρκαγιών δίπλα σε κατοικημένη περιοχή. Την έλλειψη επιχειρησιακού συντονισμού και ασκήσεων στρατιωτικών και πυροσβεστικής. Όλα αυτά ακούγονται μικρά, άκρωςτε λεπτομέρειες σε περιόδους ρουτίνας. Αλλά στην κρίση ο' τα τινάζουν όλα (κυριολεκτικά) στον αέρα.

Ας μη μοιρολογούμε όμως. Φτάνει πια με το εθνικό μας σπορ. Δεν είμαστε καθυστερημένος λαός ούτε πολιτισμικά τριτοκοσμικός. Κάθε άλλο. Έχουμε αξιωματικούς που στέκονται οπουδήποτε. Οσα ζούμε είναι αποτέλεσμα φαυλότητας, κακοδιαχείρισης, ΔΕΚΟ ποίησης των ζωτικών υπηρεσιών του κράτους. Στο χέρι μας είναι να σταματήσουμε αυτά τα φαινόμενα και να πάρουμε στα σοβαρά τις απειλές. Και να καταλάβουμε ότι όσα αεροπλάνα, φρεγάτες και πυροσβεστικά αεροσκάφη κι αν αγοράσουμε, θα είναι σαν να τα ρίχνουμε σε έναν κουβά εάν δεν διασφαλίσουμε ότι την ώρα της κρίσης δεν θα σπάσει ο συνήθης «αδύναμος κρίκος» – ο σταθμάρχος στα Τέμπη, αυτός που δεν φόρτισε τις μπαταρίες των ΟΥΚ στα Ίμια, αυτοί που κρύβονται πίσω από όσα είδαμε στην Αγκιάλο.

Ηγέτες εν κενώ

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Ειφθασε ως φαίνεται η ώρα, καθώς οι φλόγες σαρώνουν την Ελλάδα, να διατυπωθεί η άποψη εκ νέου πως «πράκτορες» της Τουρκίας ευθύνονται για τους εμπρησμούς. Η στήλη δεν θα ασχοληθεί με τη διερεύνηση του θέματος. Ούτε θα σχολιάσει τους χειρισμούς μιας κυβερνήσεως, που μόλις πριν από λίγες εβδομάδες επέτυχε εκλογική νίκη περιφανή επί των αντιπάλων της και σήμερα αντιμετωπίζει μία κατάσταση χαοτική.

Η σκέψη των πολιτών της χώρας είναι στραμμένη αποκλειστικά στους άνδρες και στις γυναίκες – ενστόλων και εθελοντών– που δίνουν με αυτοθυσία και κίνδυνο της ζωής τους τη μάχη των μαχών για να περιορίσουν τη συμφορά. Αυτοί και μόνον είναι άξιοι σεβασμού και ευγνωμοσύνης.

Υπάρχουν βέβαια και οι πολιτικοί μας. Είδος εν αφθονία στην Ελλάδα, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ιδιοσυστασίας, διαφορετικά από εκείνα των πάσης προελεύσεως ομολόγων τους.

Δεν έλειψαν από τη χώρα μας πολιτικοί σημαντικότητας διαμετρήματος, ικανοί να κατανοήσουν θεωρητικά και να διαχειρισθούν ακαδημαϊκά τα διάφορα προβλήματα που ανακύπτουν. Αλλά όλα αυτά στο πλαίσιο μιας θεαματικής ασκήσεως στο κενό.

Κι αυτό διότι πίσω και κάτω από έναν Έλληνα πολιτικό ολκής δεν υπάρχει κράτος. Δεν έχει δηλαδή να στηριχθεί στην ίδια κοινωνική, διοικητική, ιστορική υποδομή, όπως κάποιος πολιτικός της Δύσεως, στην οποία πιστεύουμε οι πάντες πως ανήκουμε, δίχως στην πράξη να συμβαίνει αυτό.

Αυτό το πάγιο έλλειμμα αναδεικνύεται με τρόπο τραγικότητα τις τελευταίες μέρες. Κατά την κρί-

ση ή φαντασία των ιθυνόντων υπήρξε σχεδιασμός, εξασφαλίθηκαν τα μέσα για την αντιμετώπιση ενός επαναλαμβανόμενου δράματος, αλλά όλα στο επίπεδο σχεδίων επί χάρτου, που τελικώς εσάρωσαν οι φλόγες.

Αίσθημα υπεροψίας πολιτικής και πολιτισμικής χαρακτηρίζει την ελληνική ελίτ έναντι της Τουρκίας, με μόνη τη διαφορά βεβαίως ότι σε αυτή τη χώρα υπάρχει και λειτουργεί κράτος. Και εάν κάποιοι υποστηρίζουν ότι η Τουρκία είναι χώρα αυταρχική και ανελεύθερη, υπάρχει μια πληθώρα χωρών στην παλαιά και τη νέα Ευρώπη – τη μετακομμουνιστική– με κράτος εδραιωμένο και λειτουργικό. Και κάποιες από αυτές δεν έχουν βίο ανεξαρτήτου οντότητας μακρύτερο της Ελλάδος.

Συχνότατα γίνεται αναφορά για το «πολιτικό πρόβλημα» της Ελλάδος. Αλλά ενδεχομένως το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα να είναι κατ' εξοχήν «οργανωτικό» και όχι ασφαλώς «πολιτικό».

«Η ελληνική δημόσια ζωή εμφανίζει δύο φαινόμενα ασυνήθιστα», έγραφε ο Κρισ Γουντκλούς και συνέχιζε: «Αποτελείται από προβλήματα πολύ πρωτόγονης μορφής για να χαρακτηρίζονται πολιτικά και από πολιτικούς αποφασισμένους να τα απωθούν διαρκώς από τον νου τους». Η παρατήρησή του μάλλον ισχύει έως σήμερα.

Ο Έλληνας πολιτικός είναι από τη φύση του υψιπέτης. Οραματίζεται σαρωτικές ανατροπές, προσομοιώσεις ταχύτητας με τα ισχύοντα στην Ευρώπη. Αλλά για να επιτευχθούν όλα αυτά τα θαυμαστά, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί η απαιτούμενη υποδομή από άτομα, όχι εκπάγλου ευφυΐας, αλλά διαθέτοντα απλώς κοινό νου και υπομονή. Και αυτές είναι ιδιότητες που φαίνεται πως λείπουν.

Περί ηρώων και τάφων

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Τις προάλλες, προσπαθώντας να χαρακτηρίσω τον Χρήστο Μουλά και τον Περικλή Στεφανίδη, τους δύο σμπναγούς που έπεσαν στον πόλεμο με την πυρκαγιά στην Κάρυστο, σκέφτηκα πόσο έχει φθαρεί η λέξη ήρωες που μου ήρθε αυθόρμητα. Η πανάρχαια αυτή λέξη, που άντεξε από τα ομηρικά έπη έως τις μέρες μας, έχει χάσει το βάρος της σημασίας της από τις καταχρήσεις της σύγχρονης εποχής. Φίλος μου θύμισε την προσπάθεια αποκατάστασης της αξίας της λέξης από έναν ποδοσφαιριστή. Ο Ηλίας Ατματζίδης, τερματοφύλακας της ΑΕΚ, όταν κάποιος δημοσιογράφος τον ρώτησε πώς νιώθει ένας ήρωας του αγώνα. «Ηρώες ήσαν ο Κολοκοτρώνης και ο Παπαφλέσσας. Αυτοί πολέμησαν για την Ελλάδα. Εμείς παίζουμε ποδόσφαιρο». Εννοείται ότι ο δημοσιογραφικός λυρισμός δεν νοιάζει από συμβουλές. Και από πίσω του ο συρμός του δημόσιου λόγου τον οποίον εκφράζει, αλλά και σέρνει από τη μύτη. Το αποτέλεσμα είναι θλιβερό. Όταν η λέξη που μπορεί να αποτυπώσει τη χειρονομία αυτών των δύο νέων παιδιών έχει φθαρεί μες στην πολλή συνάφεια, έχεις κι εσύ χάσει τη δυνατότητα να αντιληφθείς και να αποτιμήσεις την αξία της πράξης τους. Η σημασία της θαμπώνεται και δύσκολα αντιλα-

βάνεσαι το μεγαλείο αυτών των δύο ανθρώπων, που παίρνουν τρεις κι εξήντα, ξέρουν τις αδυναμίες του όπλου τους και παρ' όλα αυτά βουτάνε μες στις φλόγες, αδιαφορώντας για τη ζωή τους. Μια κοινωνία που έχει ηρωοποιήσει τον άτυχο Γρηγορόπουλο είναι δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να αναγνωρίσει και να εκτιμήσει τον πραγματικό ηρωισμό. Δεν μας φτάνει η γλώσσα. Φταίμε εμείς που την τσαλαπατάμε καθημερινά.

«Ηρώες επειδή έπεσαν κάνοντας το καθήκον τους». Το καθήκον, άλλη λέξη φθαρμένη όσο δεν πάει άλλο. Τι θα πει κάνω το καθήκον μου; Στη δική για το Μάτι ένας πιλότος πυροσβεστικού κατέθεσε ότι δεν έκανε ρίψη νερού διότι δεν είχε τέτοια εντολή. Έκανε το καθήκον του, αφού υπάκουσε στις εντολές των ανωτέρων του. Όμως, δεν έκανε το καθήκον του, αφού δεν εκτέλεσε το έργο που είχε αναλάβει. Όταν το καθήκον ταυτίζεται με το γράμμα των κανόνων τότε κάνει τη σημασία του. Γίνεται τυπολατρία. Το εξέφρασε με τον καλύτερο τρόπο η κ. Δούρου. «Μας κάθισε μια στραβή στη βάρδιά μας». Με αποτέλεσμα 104 νεκρούς και ούτε κι εγώ ξέρω πόσους σοβαρά τραυματίες. Είναι ένας τρόπος για να αναλάβεις την «πολιτική ευθύνη». Από τότε που την ανακαλύψαμε, με τη συνδρομή

του Ανδρέα Παπανδρέου, η ευθύνη, το κύτταρο της δημοκρατίας, έχασε τη σημασία της. Και οι πραξικοπηματίες του '67 θα μπορούσαν να επικαλεσθούν την πολιτική ευθύνη για τις πράξεις τους, όπως την επικαλέσθηκαν οι δολοφόνοι της «17 Νοέμβρη» και οι υπερασπιστές τους. Ο Μουλάς όμως και ο Στεφανίδης, με την πράξη τους απέδειξαν ότι η ευθύνη δεν έχει επιθετικό προσδιορισμό. Είναι ευθύνη.

Όλα είναι θέμα παιδείας. Άλλη λέξη που έχει χάσει τη σημασία της. Όλοι συμφωνούν ότι «όλα είναι θέμα παιδείας». Δυσκολεύονται όμως να συνεννοηθούν όταν προσπαθούν να εξηγήσουν τι εννοούν με «παιδεία». Τι πιστοποιεί την ύπαρξη παιδείας; Το πανεπιστημιακό δίπλωμα; Η σωστή σύνταξη της ελληνικής; Ή μήπως παιδεία είναι το εργαλείο που σε εξοπλίζει για να μπορείς να εκτιμήσεις το ανθρώπινο σύμπαν στις πραγματικές του διαστάσεις; Να μη σπαταλάς τη δύναμη της γλώσσας στην πρόχειρη καθημερινότητα, νομιζοντας πως οι λέξεις θα σε βοηθήσουν να γλιτώσεις απ' την ισοπεδωτική της μαγεία. Πολλά έχουν γραφτεί για την «απομάγευση» των σύγχρονων κοινωνιών. Όμως, την «απομάγευσή» τους από τα στερεότυπα της παράδοσης, όπως η θρησκεία ή οι ιδεο-

λογίες, την έχει αντικαταστήσει η «μαγεία» της ισοπέδωσης των αξιών.

Ξεκίνησα από τους δύο ηρωικούς σμπναγούς, τον Χρήστο Μουλά και τον Περικλή Στεφανίδη και θέλω να κλείσω με το προσφιλές μου θέμα. Τα ελληνικά δεν κινδυνεύουν ούτε από τα greeklish ούτε από την κατακτητική επέλαση της αγγλικής. Τα ελληνικά κινδυνεύουν από εμάς, που μιλάμε και γράφουμε ελληνικά. Όταν μια «πόλις» νοσεί καταρρέει με το παραμικρό, όπως γράφει ο Πλάτων στην Πολιτεία του. Όπως και το σώμα που νοσεί. Σκεφθείτε ότι η γλώσσα μας δεν σώθηκε μόνον, αλλά ανέπτυξε και τη δυναμική της από Έλληνες που μιλούσαν τουλάχιστον μία ξένη γλώσσα.

Γ' αυτό θα επανέλθω στην αγαπημένη μου εμμονή. Η «παιδεία», η πραγματική, στηρίζεται στην αγάωση της λογοτεχνίας μας. Εκεί μέσα οι λέξεις που έχουν φθαρεί μπορούν να ξαναβρούν το χαμένο τους σφρίγος. Η τριβή με τη λογοτεχνία δεν είναι πολυτέλεια. Μας σηματοδοτεί τον δρόμο για την κατανόηση της πραγματικότητας. Τους «ήρωες» δεν μπορούμε να τους αναγνωρίσουμε χωρίς τους τάφους τους, το «σήμα» τους, τις λέξεις. Τιμητική αναφορά στο αριστούργημα του Ερνέστο Σαμπάτο «Περί ηρώων και τάφων».

Να μη βλέπεις; Μη μιλάς; Μην ακούς; Είναι κάποιες μέρες, λίγες ώρες, μερικά λεπτά, που ο συνδυασμός και των τριών είναι φευγαλέα «μία κάποια λύσις».

Η μεγάλη ευκαιρία για πραγματιστικό εκσυγχρονισμό

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**

Ο εκσυγχρονισμός αποτελεί βασικό αίτημα του λαού μας ήδη από τη δεκαετία του 1850, με πρωτεργάτη τον Αλέξανδρο Κουμουνδούρο, ο οποίος πήλε να εκφράσει μια νέα γενιά ανθρώπων που επιθυμούσαν εναγωνίως να γίνουν όλα εκείνα που θα έφεραν την Ελλάδα πιο κοντά στο κεκτημένο των προηγμένων χωρών της Δυτικής Ευρώπης, εξαλείφοντας παράλληλα παθογένειες και υστερήσεις αιώνων, οφειλόμενες στην ιστορική εξέλιξη του ελληνικού χώρου.

Το αίτημα του εκσυγχρονισμού διατρέχει έκτοτε την πολιτική ιστορία του τόπου μας. Το παρέλαβε και το προώθησε ο Χαρίλαος Τρικούπης, ο οποίος το συνέδεσε με την πολιτική σταθερότητα, τη θεσμική ολοκλήρωση και τη δημιουργία ικανών δημοσίων υποδομών. Στη συνέχεια, ο Ελευθέριος Βενιζέλος έδωσε έμφαση στον θεσμικό και νομοθετικό εκσυγχρονισμό, εκφράζοντας το παλλαϊκό αίτημα της «ανόρθωσης». Στη μεταπολεμική Ελλάδα, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής προσέδωσε στον εκσυγχρονισμό, ως δομικό του χαρακτηριστικό, την ένταξη στην Ενωμένη Ευρώπη, μέσω της οποίας η χώρα μας επέτυχε μια τεράστια αναμόρφωση, θεσμικά και οικονομικά μιλώντας. Την κα-

τεύθυνση του εκσυγχρονισμού εντός Ενωμένης Ευρώπης υπέρεψαν και μεταγενέστεροι πρωθυπουργοί, με διαφορετικές στοχεύσεις.

Παρά την τεράστια πρόοδο που συντελέστηκε από το 1850 έως σήμερα στην Ελλάδα, ο εκσυγχρονισμός είναι επίκαιρος, διότι κανένα από τα προηγούμενα εγχειρήματα δεν ολοκληρώθηκε, για διάφορους λόγους. Το κράτος μας και η κοινωνία μας δεν έχουν φτάσει στο επίπεδο που αυτοί οι μεγάλοι πολιτικοί ηγέτες είχαν οραματιστεί και που ο λαός μας θα ήθελε.

Η κρίση των μνημονίων, η αντίσταση του βαθέος κράτους και η πεισματική άρνηση μέρους της κοινωνίας να αποδεχθεί την αναγκαιότητα του εκσυγχρονισμού ανέκοψαν –την δεκαετία 2010-2019– την πορεία της χώρας μας προς τον διακηρυγμένο στόχο της τη συνολική και μόνιμη αλλαγή επιπέδου, προς όφελος τόσο της πατρίδας όσο και των πολιτών. Οι συνέπειες αυτού του ιστορικού ατύχηματος φάνηκαν καθαρά –δυστυχώς μέσω τραγικών περιστατικών– τα τελευταία χρόνια. Περιστατικών που θα είχαν αποφευχθεί ή θα είχαν σαφώς λιγότερες επιπτώσεις εάν ο εκσυγχρονισμός δεν είχε ανακοπεί.

Οι εκλογές του 2023 απέδειξαν ότι η βασική διαιρετική τομή στη σύγχρονη μεταλαϊκιστική Ελλάδα είναι αυτή ανάμεσα στο παλαιό και στο νέο, ανάμεσα σε όσους θέλουν τον εκσυγχρονισμό και σε όσους τον αποστρέφονται ή και τον φοβούνται (εθνοσυντηρητική Δεξιά και αντιδραστική Αριστερά). Ο εκσυγχρονισμός, ως μεταρρύθμιση και προσαρμογή στις νέες και σύγχρονες συνθήκες, απαιτήσεις, απόψεις, αποτελεί, για τη δυναμική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας, κατηγορητική προσαγή: είναι απαίτηση, δηλαδή, της λογικής και της ιστορίας.

Το αίτημα του εκσυγχρονισμού το εκφράζει σήμερα ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης και το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας. Η συμβολή του Κυριάκου Μητσοτάκη στη γενεαλογία των εκσυγχρονιστικών εγχειρημάτων είναι το ότι επιδιώκει έναν εκσυγχρονισμό πολυδιάστατο –που έχει πολλές διαστάσεις, εκτείνεται σε πολλά επίπεδα και καλύπτει πολλές πλευρές– και πολυδύναμο –που διαθέτει πολλές δυνατότητες και δυνατότητες.

Ο πολυδιάστατος και πολυδύναμος εκσυγχρονισμός δεν περιορίζεται σε επιμέρους πτυχές και όψεις της ελληνικής πραγματικότητας, αλλά διατρέχει όλο το εύρος και το βάθος της ελλαδικής πραγ-

ματικότητας. Είναι το τελικό αίτημα απόλυτης αλλαγής όσων πεισματικά βρίσκονται σε επίπεδο κατώτερο των προσδοκιών μας, όσων υπολείπονται των ευρωπαϊκών δεδομένων και όσων μας πληγώνουν και μας στεναχωρούν στην καθημερινότητά μας.

Ο πολυδιάστατος και πολυδύναμος εκσυγχρονισμός εγγυάται ένα αισιόδοξο ελληνικό μέλλον σε έναν κόσμο που εξελίσσεται και αλλάζει ταχύτητα. Αναφερόμαστε σε ελληνικό μέλλον, γιατί σε αυτή την πορεία εκσυγχρονισμού θα αφήσουμε πολλά πίσω μας, αλλά όχι τα ταυτοτικά μας στοιχεία, τον πολιτισμό μας και τα μεγάλα μας πλεονεκτήματα. Το σχέδιο που υπηρετούμε είναι εθνικό και προοδευτικό. Είναι το δικό μας σχέδιο, για το δικό μας αύριο, μέσα στον νέο κόσμο που γεννιέται.

Το εκλογικό αποτέλεσμα ανέδειξε καθαρά ότι η Ελλάδα είναι έτοιμη για ένα μεγάλο και άμεσο άλμα εκσυγχρονισμού, σε κάθε επίπεδο και τομέα. Τόσο στο πλαίσιο της επικείμενης συνταγματικής αναθεώρησης όσο και με επιμέρους μεταρρυθμίσεις αλλάζουμε οριστικά πίστα, ως χώρα και ως πολιτική κοινωνία.

Ο κ. Γιάννης Οικονόμου είναι υπουργός Προστασίας του Πολίτη.

Σοβαρότητα για τις φωτιές

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Το μοτίβο με το οποίο επαναλαμβάνονται, κάθε καλοκαίρι, οι πυρκαγιές στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου πρέπει όχι μόνο να προβληματίσει αλλά, για την Κύπρο, να αποτελέσει ύψιστη στρατηγική προτεραιότητα. Τόσο η κλιματική αλλαγή όσο και η ανθρώπινη δραστηριότητα έχουν καταστήσει τις φωτιές, εντός δασικών ή αστικών περιοχών, μια διαρκή απειλή απέναντι σε ανθρώπινες ζωές, πανίδα και κλωρίδα, κρίσιμες εγκαταστάσεις καθώς και τα επιμέρους οικοσυστήματα –με την Κύπρο, λόγω μεγέθους να έχει βρεθεί στο επίκεντρο καταστροφικών πυρκαγιών τα τελευταία χρόνια. Στην Κύπρο, λόγω μεγέθους αλλά και ιδιαιτεροτήτων, το να αντιμετωπίσουμε φωτιές σαν κι αυτές της Ελλάδος αποτελεί το απόλυτο non-go. Το ίδιο ισχύει για βιομηχανικές ζώνες εγγύς, χωροταξικά, σε αναπτυσσόμενες οικιστικές περιοχές που μεγαλώνουν τα τελευταία χρόνια και που με τραγικό τρόπο βλέπουμε κάθε χρόνο σε περιοχές όπως η Λευκωσία –που εκτείνεται πλέον σε περιοχές όπως το Γέρι, το Τσέρι και τα Λατσιά που αποτελούν πλέον κομμάτι της πόλης.

Η προστασία μάλιστα από τις πυρκαγιές, για την Κύπρο, αποτελεί ένα τεράστιο στοιχείο το οποίο περιλαμβάνει πολλές κι αλληλένδετες έννοιες: Την κουλτούρα ασφάλειας σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο σε επίπεδο, μάλιστα, πρόληψης. Την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους σε επίπεδο καταστολής, άρα και ένα επιτελικό κράτος που παραδίδει. Την επένδυση σε υποδομές, μέσα, εκπαίδευση και διαρκή επιμόρφωση για το ζήτημα της αντιμετώπισης. Τον εθελοντισμό –σε πολλαπλά κοινωνικά επίπεδα– για την ετήσια προετοιμασία αντιμετώπισης αλλά και τη μεγάλη

εικόνα της συνεργασίας –με αποτύπωμα στο Κυπριακό– μεταξύ των δύο κοινοτήτων για θέματα πυρασφάλειας και αντιμετώπισης. Αποτελεί επίσης μια πρώτης τάξης ευκαιρία για την απλή, σε επίπεδο κοινωνικού συμβολαίου, βελτίωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Να μην πετάς πυροτεχνήματα σε υψηλές θερμοκρασίες, να μη στήνεις, κάθε χρόνο, λαμπρατζιές 20 μέτρων, να μην πετάς το αποσιγάρο σου ποτέ έξω από το αυτοκίνητο, μαζί με τα σκουπίδια σου –που συνταίρια θα πιάσουν φωτιά. Κι επιπλέον να έχεις έναν πυροσβεστήρα ή μια πυρίμαχη κουβέρτα στο σπίτι, το εξοχικό και το αυτοκίνητο.

Η αντιμετώπιση των πυρκαγιών δεν είναι πεδίο επικοινωνίας και δημοσίων σχέσεων. Απαιτεί σοβαρότητα. Δεν προσφέρεται για ινσταγραμικές πόζες πολιτευτών στα «μέτωπα», όπως ορισμένων πολιτικών μας που είδαμε. Συνδέεται, επίσης, και με την οριοθέτηση του χώρου σε επίπεδο αντίληψης, στοιχειώδους σεβασμού και κουλτούρας ανάπτυξης. Και σε επίπεδο κινδύνου αποτελεί μια διαρκή απειλή που –κάθε χρόνο– επαναπροσδιορίζει τον εαυτό της και επαυξάνεται ως προς την πολυπλοκότητα της εμφάνισής της αλλά και σε σχέση με τους τρόπους αντιμετώπισής της. Και δεν αποτελεί αντικείμενο, κανενός, debate και δη των σχετικών αφηγημάτων συνωμοσίας που προκύπτουν ανά καιρούς αλλά ούτε και μικροπολιτικής. Και για να γίνει αντιληπτή, πέραν του επιπέδου του σχεδιασμού και των σχετικών επιχειρησιακών και άλλων τεχνικών πτυχών, πρέπει να τεθεί επί των πραγματικών της διαστάσεων: Είναι ζήτημα εθνικής ασφάλειας ισοδύναμο με το Κυπριακό, την αντιτρομοκρατία και το κυβερνοέγκλημα. Αν καούν τα κυπριακά δάση, και δεν έχεις πολλά, η Κύπρος θα καταστραφεί. Τελεία.

Τόσο η κατάσταση στην Ελλάδα όσο και οι φωτιές, ανά καιρούς, στην Κύπρο πρέπει να μας προβληματίσουν αλλά να αποτελέσουν για την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη κορυφαία προτεραιότητα σε επίπεδο σχεδιασμού πρόληψης κι αντιμετώπισης, προϋπολογισμών, καινοτομίας και Μέσων. Να αποτελεί, το «ούτε ένα δάσος καμένο», ένα σύνθημα για το οποίο όλοι θα αισθάνονται υπερήφανοι αλλά και πρόθυμοι για να ζητήσουν περισσότερα και να πράξουν τα δέοντα σε περίπτωση πυρκαγιάς. Κι αποτελεί ένα πεδίο, τέλος, που αν χαθεί η σοβαρότητα, κάποιοι θα καούν. Κυριολεκτικά.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Η Μαλαισία και η Ινδονησία, οι μεγαλύτεροι εξαγωγείς φοινικέλαιου στον κόσμο, ξεκίνησαν διπλωματική εκστρατεία κατά του κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά της αποψίλωσης, υποστηρίζοντας ότι έχουν ήδη τα δικά τους συστήματα εγγύησης για την πρόληψη της απώλειας δασών.

Το τρένο διαφορετικά

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Ο ποιητής δικαιούται, ο ηγέτης όχι. Ο ποιητής: «Ανασήκωσε την πλάτη κι απόδωσεϊ τους, Πενταδάχτυλέ μου». Στην πραγματι-

κή πολιτική διαπάλη, ωστόσο, η ποιητική άδεια δεν μετρά, μετρά μόνο η πρόταση, τα σχέδια, οι συμμαχίες για να αλλάξουμε τα πράγματα. Μετρά μόνο το αποτέλεσμα, όχι η πρόθεση. Μετρά μόνο αν μια προσπάθεια φέρνει πιο κοντά την Κύπρο στον δρόμο της ελευθερίας και της ασφάλειας. Ποιο είναι το πραγματικό διακύβευμα στο Κυπριακό στη σημερινή συγκυρία; Η πλήρης στασιμότητα από το 2017, η απουσία χειροπιαστές προοπτικής για να επανάληψη των συνομιλιών. Το ζήτημα: πώς φτάνουμε στην κινητικότητα; Ο ΠτΔ απέστειλε επιστολή στον γ.γ. των Η.Ε., στις 23 Ιουνίου. Δεν έλαβε απάντηση. Ήδη ο γ.γ. απάντησε πως θα κάνει κινήσεις εφόσον πειστεί ότι «αυτή τη φορά θα είναι διαφορετικά». Με βάση τα πιο πάνω, για να μη μείνουν όλα ακίνητα, αυτόματα προκύπτουν ευθύνες.

Συνενοήσεις ανάμεσα στις πολιτικές ηγεσίες και ανεξάρτητες προσωπικότητες που ενδιαφέρονται να μη μείνουμε έτσι.

1) Επιστολή του ΠτΔ στον γ.γ. με ξεκάθαρη αποδοχή του Πλαισίου του, με ημ. 30/6/17, οι φράσεις του τύπου «συνομιλίες από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντάνα» προφανώς δεν θεωρούνται ως μια αξιόπιστη κίνηση. Το Πλαίσιο ενσωμάτωσε όλες τις βασικές συγκλίσεις προηγούμενων συμφωνιών κορυφής. Τα κείμενα Γκουτέρες συναντούν τις λογικές

απορίες και των δύο κοινοτήτων και καλύπτουν τις κύριες ανησυχίες της ε/κ κοινότητας. Μια τέτοια επιστολή είναι αναγκαία, είναι ο μόνος τρόπος για να συμπλεύσουμε με τις σκέψεις του γ.γ. και να πείσουμε ότι αυτό που λέμε το εννοούμε.

2) Δίαυλος επικοινωνίας με Τ. Ερντογάν, απεσταλμένος του ΠτΔ μπορεί να διερευνήσει πράγματα. Καθυστερήσαμε, έπρεπε ήδη να είχε γίνει, αυτές οι αποστολές γίνονται, δεν λέγονται. Πρόσωπα υπάρχουν γι' αυτή την ειδική διερευνητική αποστολή.

3) Μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι κατανοεί πλήρως το περιεχόμενο της έννοιας «κυριαρχική ισότητα»; Στοιχεία της έννοιας αυτής υπάρχουν στο ανακοινωθέν Αναστασιάδη - Έργολου, 11/2/2014. Αυτό είναι; Είναι μήπως είναι η «πιο αποκεντρωμένη ομοσπονδία» που συμπάθησε εκ των υστέρων ο Ν. Αναστασιάδης; Είναι κάτι άλλο που συνδέεται με τα κείμενα Ζυρίχης - Λονδίνου όπως είπε ο Τατάρ; Η πρώτη ανάγνωση δείχνει σαφώς «βήμα» πίσω από το Πλαίσιο Γκουτέρες. Αλλά τα ερωτήματα χρίζουν κανονικές διερεύνησης επί εγγράφων.

Οι δυσκολίες είναι πολλές, είναι εκεί, είναι αθέριες. Αλλά ο συνθηματικός λόγος, η ατέρμονη κενολογία, οι ασυμβίβαστες κορώνες, τα τυποποιημένα σχήματα δεν βοηθούν την κοινή γνώμη να διαμορφώσει μια πιο σύνθετη σκέψη. Όλα μαζί συνιστούν ένα βασικό εμπόδιο στην οθολογική διαχείριση κεντρικών προβλημάτων της Κύπρου – κατοχή, λεηλασία του δημόσιου πλούτου, διαφθορά.

Στον αντίποδα της πολιτικής που

διαμορφώνει η «ποιητική άδεια», βρίσκεται η σχεδιασμένη δράση, αυτή που κατανοεί ότι χωρίς αμφισβήτηση της ισορροπίας πραγμάτων που επέβαλε η κατοχή, δεν θα πάμε πουθενά. Ωστόσο, στασιμότητα στο Κυπριακό δεν υπάρχει, στασιμότητα ίσον κινητικότητα, διαρκής αμφιβολία για το αύριο, εντάσεις, μια Κύπρος-παρίας στη διεθνή ζωή.

Η αλλαγή σκηνικού στις ευρωπαϊκές και ελληνοτουρκικές σχέσεις είναι εν εξελίξει. Πώς κινείται η Κύπρος σε αυτό το περιβάλλον; Ο ΠτΔ μιλώντας στις 24 Ιουλίου στους πρέσβεις της Κύπρου χαρακτήρισε ως «ιδιαίτερα θετική» την ανταπόκριση της Ε.Ε., ιδίως της Γαλλίας και της Γερμανίας και «βλέπουν την ανάγκη για πρόοδο και την προσπάθεια για άρση του αδιεξόδου στο Κυπριακό».

Κάθε δήλωση ή εκτίμηση αντανακλάται σε κάποιο αποτέλεσμα. Ο εκπρόσωπος Τύπου της Επιτροπής Πίτερ Στάνο σχολιάζει: «Η Ε.Ε. παραμένει έτοιμη στη στήριξη όλων των σταδίων της διαδικασίας υπό την ηγεσία των Η.Ε.». Πιο καθαρά δεν γίνεται. Για να ξεκινήσει η διαδικασία, η ευθύνη βρίσκεται στα Η.Ε., η Ε.Ε. δεν αντικαθιστά τα Η.Ε. (πλαίσιο λύσης από τον Α. Γκουτέρες) αλλά τα εμπλουτίζει (οικονομία, προγράμματα, λειτουργικότητα) και τα στερεώνει (κεκτημένο, όλη η Κύπρος κράτος-μέλος, χωρίς 2η φορά διαπραγματεύσεις). Η τάση να ζητούμε πράγματα από τους άλλους, αλλά εμείς να μην αναλαμβάνουμε τις ευθύνες που μάς αναλογούν, δεν έχει πλέον πέρας. Η Επιτροπή (επιτέλους) μιλάει πιο ανοικτά (λ.χ. Κανο-

νισμός της Πράσινης Γραμμής). Η Ελίζα Φερέιρα, Επίτροπος Συνοχής και Μεταρρυθμίσεων είπε την άποψη της Επιτροπής σε άρθρο της στην «Καθημερινή» στις 23 Ιουλίου με τίτλο «Ένα μακρύ ταξίδι». Η Ελ. Φερέιρα σημειώνει πως χρειάζεται «να δημιουργηθούν οι συνθήκες για την επανέναρξη των συνομιλιών, να καλλιεργηθεί η προοπτική μιας επανενωμένης Κύπρου. Ολόκληρη η Κύπρος είναι έδαφος της Ε.Ε. Οι Τ/κ είναι πολίτες της Ε.Ε. Η Ε.Ε. θέσπισε δύο σημαντικά νομοθετήματα για να διευκολύνει την επανένωση της Κύπρου στο πλαίσιο των Η.Ε.». Τα Η.Ε. (Γκουτέρες σε Κ. Κόμφο) και η Ε.Ε. (Φερέιρα, Νάβα) δείχνουν τον ίδιο δρόμο: οι Κύπριοι να είναι οι ίδιοι οι κινητήριοι μοχλοί.

Ο Μάριο Νάβα δηλώνει: «Είναι πολύ ξεκάθαρο ότι Τ/κ και Ε/κ πρέπει οι ίδιοι να κάνουν αποφασιστικά βήματα, βήματα ο ένας προς τον άλλο» (31/10/22). Αυτά δεν αρέσουν στην ε/κ ηγεσία, θεωρεί ότι συνιστούν «παραχώρηση» ή τα εκλαμβάνει ως «πίεση». Αλλά οι κύριοι παίκτες δεν αποδέχονται πως το απρόθυμο μέλος μπορεί μόνο να ζητά από τους συνομιλητές του, χωρίς πραγματικές δεσμεύσεις για το ίδιο (λ.χ. Πλαίσιο Γκουτέρες). Και οι άλλοι έχουν άποψη και θα αποφασίσουν ανάλογα. Πάνω σε αυτά θα κριθεί, αν θα πάμε σε ακόμα μία, υπό προϋποθέσεις, προσπάθεια/ευκαιρία. Ο Οκτώβριος είναι κοντά. Μια ηγεσία που ταλαντεύεται, δεν μπορεί να ηγηθεί μιας συγκυρίας, θα υποσχεθεί, αλλά το τρένο θα είναι στον σταθμό.

www.larkoslarkou.org.cy

Η πραγματική παγκόσμια ύφεση είναι οικολογική

Της ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Οι πρώτες μέρες του Ιουλίου έχουν ήδη καταγραφεί ως οι μέρες κατά τις οποίες τα παγκόσμια ρεκόρ θερμοκρασίας έχουν καταρριφθεί. Ακόμη και στην Ανταρκτική, όπου αυτή τη στιγμή είναι χειμώνας, έχουν καταγραφεί ασυνήθιστα υψηλές θερμοκρασίες.

Είτε πρόκειται για έντονο κύμα καύσωνα, παρατεταμένη ξηρασία ή καταστροφικές πλημμύρες, ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής γίνεται αισθητός σε όλη την Ευρώπη. Εκτός από το να μας θέτει σε κίνδυνο από φυσικές καταστροφές, μπορεί επίσης να επηρεάσει τη σωματική μας υγεία. Από το 2000, τα κύματα καύσωνα έχουν ήδη προκαλέσει δεκάδες χιλιάδες πρόωρους θανάτους στην Ευρώπη και ο αριθμός των θανάτων και ασθενειών που σχετίζονται με τη ζέστη είναι πιθανό να αυξηθεί στο μέλλον.

Ταυτόχρονα οι ακραίες κλιμα-

τικές συνθήκες κόστισαν στην Ε.Ε. περισσότερα από 145 δισεκατομμύρια ευρώ την τελευταία δεκαετία και εκτιμάται ότι κόστισαν 487 δισεκατομμύρια ευρώ μεταξύ 1980 και 2020 στα 27 κράτη μέλη. Αν και δεν είναι εύκολο να εκτιμηθεί ο εξελισσόμενος οικονομικός αντίκτυπος που έχουν αυτά τα γεγονότα κάποια πράγματα είναι πλέον δεδομένα. Η κλιματική αλλαγή βλάπτει την παγκόσμια οικονομία, δημιουργεί κλιματικούς πρόσφυγες, θα προκαλέσει επισιτιστική κρίση και τα κύματα καύσωνα θα αφήσουν πίσω τους ζημιές στις υποδομές, τη γεωργία, την παραγωγικότητα και την ανθρώπινη υγεία. Ήδη στην Κύπρο του 2023 θρηνήσαμε το πρώτο θύμα θερμοπληξίας.

Την ίδια στιγμή ο θανατηφόρος καύσωνας στη νότια Ευρώπη και οι ξηρές συνθήκες που επικρατούν έχουν τροφοδοτήσει την εξάπλωση

**Στην Κύπρο συνεχίζουμε να καίμε μαζούτ, υπάρχει παντελής έλλειψη μέσων μαζικής μεταφοράς και είμαστε έτοιμοι να θυσιάσουμε κάθε πα-
ραλία και δάσος για ακό-
μη μια «ανάπτυξη».**

των πυρκαγιών σχεδόν σε όλες τις χώρες της Μεσογείου. Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία. Και ενώ στην Ελλάδα ήδη θρηνούν τα πρώτα θύματα, οι επιστήμονες δεν μπορούν να γνωρίζουν ακριβώς πόσο μεγάλο ρόλο έπαιξε η κλιματική κρίση στις ελληνικές δασικές πυρκαγιές αναμένουν όμως, ότι οι πυρκαγιές στην περιοχή θα ενταθούν στο μέλλον. Εν μέσω λοιπόν ενεργειακής και

κλιματικής κρίσης, στην Κύπρο συνεχίζουμε να καίμε μαζούτ, υπάρχει παντελής έλλειψη μέσων μαζικής μεταφοράς και είμαστε έτοιμοι να θυσιάσουμε κάθε παραλία και δάσος για ακόμη μια «ανάπτυξη». Αλλά για να είμαστε ειλικρινείς και ρεαλιστές. Σε μια περίοδο που το κόστος ζωής αυξάνεται δραματικά, και η «πράσινη μετάβαση» κάθε τι άλλο παρά «δικαι» μπορεί να είναι, την ώρα που συνάνθρωποί μας σε γειτονικές χώρες χάνουν τα πάντα εξαιτίας των φυσικών καταστροφών και τις αναλγησίας του κράτους, πώς μπορείς να μιλάς γενικά και να αναλύεις μεγαλεπήβολα σχέδια όπως αυτό που θα παρουσιάσει την επόμενη Παρασκευή η κυβέρνηση για το «εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το Κλίμα Κύπρου»;

Ξεκινώ να γράφω αυτό το άρθρο με στόχο την αισιοδοξία και ότι υπάρχει ακόμα χρόνος να δράσουμε για να προλάβουμε. Αλλά με

όλα όσα συμβαίνουν τις τελευταίες ημέρες η πλάστιγγα γέρνει από την άλλη. Το πραγματικό ερώτημα πλέον είναι αν υπάρχει χρόνος και εάν ναι, προς τα πού πρέπει να δοθεί αυτός ο χρόνος. Στην αναχαίτιση ή στην προσαρμογή; Δυστυχώς όμως η προσαρμογή στις νέες αυτές συνθήκες ζωής από μόνη της δεν θα δώσει τη λύση.

Ενώ οι χώρες μπορούν να αρχίσουν να προσαρμόζονται σε ορισμένες από τις επιπτώσεις, για παράδειγμα με θαλάσσια τείχη και φράγματα για τις πλημμύρες, και κάνοντας τις υποδομές τους πιο ανθεκτικές σε ακραίες καιρικές συνθήκες, εάν η παγκόσμια θέρμανση συνεχιστεί τότε ο κόσμος θα φτάσει γρήγορα σε ένα σημείο πέρα από αυτό που μπορεί να είναι προσαρμοσμένος.

Δεν έχουμε την πολυτέλεια να επιλέξουμε προσαρμογή αντί για μείωση των εκπομπών και καμιά

χώρα δεν έχει την πολυτέλεια να δράσει από μόνη της. Χρειάζεται συλλογική δράση, στους δρόμους στα σχολεία, στους χώρους εργασίας, στις κυβερνήσεις. Χρειάζεται η απαίτηση της κοινωνίας, για την προστασία των δασών, της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, των σχεδιασμών δημόσιων μεταφορών να κυριαρχήσει.

Η δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής έκτακτης ανάγκης μπορεί να αναβληθεί για μια άλλη μέρα, όταν η επιστήμη και οι δυνατόι της αγορές θα βρουν μια λύση που θα μας επιτρέψει σε όλους να καταναλώνουμε όσο θέλουμε χωρίς να καταστρέψουμε τον πλανήτη. Αλλά σήμερα διακυβεύεται το μέλλον της ζωής και για αυτό δεν υπάρχει χρόνος για αναβολή.

Η κα Χριστίνα Νικολάου είναι περιβαλλοντολόγος, Επικεφαλής Τομέα Ενέργειας & Περιβάλλοντος ΚΕ ΑΚΕΛ.

Κάθε σπίτι και μπαταρία

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

«Κάθε σπίτι και φωτοβολταϊκό και κάθε οικογένεια και μπαταρία», ίσως είναι το καλύτερο σύνθημα, για να υιοθετηθεί η πρακτική της τοποθέτησης συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας, σε κάθε σπίτι το οποίο διαθέτει φωτοβολταϊκά συστήματα. Με τον τρόπο αυτό ο κοσμάκης θα μπορέσει να γλυτώσει από τους εξωφρενικά υψηλούς λογαριασμούς για το ηλεκτρικό ρεύμα και να γλυτώσει από τον «μπαμπούλα» των διακοπών ρεύματος κατακαλόκαιρα. Παραφράζοντας το ιστορικό σύνθημα του αειμνηστού Βάσου Λυσσαρίδη του 1975, «κάθε σπίτι και κάστρο, κάθε πατριώτης και στρατιώτης», ίσως, ποιος ξέρει, αυτή τη φορά το σύνθημα θα γίνει πραγματικότητα και δεν θα καταντήσει ακόμη μια κενή μεγαλοστομία.

Επιτέλους βρέθηκε ένας υπουργός Ενέργειας, ο Γιώργος Παπαναστασίου, να απαντήσει σε δεκάδες δημοσιογραφικές ερωτήσεις, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, γιατί δεν υποχρεωνόταν όλοι όσοι αγόρασαν φωτοβολταϊκά συστήματα να τοποθετούν και μπαταρίες, όπως συμβαίνει σε πολλές άλλες χώρες. Ο πολύπειρος υπουργός σε θέματα ενέργειας ανακοίνωσε ότι θα προωθήσει την τοποθέτηση μπαταριών, η οποία να σημειωθεί ότι στοιχίζει γύρω στα 1500 ευρώ. Με τον τρόπο αυτό, την ημέρα τα σπίτια θα καταναλώνουν απευθείας από τη δική τους παραγωγή και το βράδυ από τη δική τους μπαταρία. Με αυτό τον τρόπο θα σταματήσει και απόρριψη τρεάσιων ποσοτήτων ηλεκτρικού ρεύματος, όπως αποκάλυψε ξεκάθαρα πλέον, ο Γιώργος Παπαναστασίου.

Φυσικά από αυτή τη συνισταμένη «ζημιωμένη» θα βρει η Αρχή Ηλεκτρισμού, η οποία θα χάσει ουσιαστικά το μονοπώλιο στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ο υπουργός Ενέργειας έδωσε την απάντηση, ανακοινώνοντας ότι η Αρχή, με τα κεφάλαια τα οποία δικά της παραγάγει από τράπεζες, θα τοποθετεί φωτοβολταϊκά συστήματα και μπαταρίες στα σπίτια και θα αποπληρώνεται από την παραγωγή των συστημάτων. Καλό είναι να κάνει αρχή, από τα Νοσοκομεία, τα Πανεπιστήμια και τα άλλα δημόσια κτίρια, τα οποία «πληρώνουν» δεκάδες εκατομμύρια ευρώ, από τις τσέπες των φορολογούμενων πολιτών, κάθε μήνα, για ηλεκτρική ενέργεια, σε κτίρια τα οποία δεν είναι καθόλου βιοκλιματικά, σύμφωνα με τον νεοφανή όρο. Με το νέο σύστημα μπαταριών, αν δεν ανατραπεί στον δρόμο, θα μειωθεί, ίσως και τερματιστεί και η παράξενη πρακτική, της διοχέτευσης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στα καλώδια της ΑΗΚ, τα οποία λειτουργούν σαν μπαταρίες,

όπως μας λένε εδώ και δεκαετίες οι ειδικοί. Ωστόσο, οι μη ειδικοί, δεν αντιλαμβάνονται την εξήγηση, αφού καθημερινώς απορρίπτεται μεγάλη ποσότητα ρεύματα. Πρακτικά η ΑΗΚ δεν μπορεί να σβήσει μηχανές, γιατί η παραγωγή από ανανεώσιμες πηγές δεν είναι σταθερή και έτσι δεν μπορεί να διακινδυνεύσει να μείνουν περιοχές της Κύπρου, χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα.

Οι ειδικοί προτείνουν εδώ και χρόνια, διάφορα σενάρια για να υπάρχει σταθερή παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας τα βράδια από ανανεώσιμες πηγές. Το πιο ευφάνταστο σενάριο, το οποίο πολλοί ειδικοί θεωρούν και ως το πιο εύκολο και το πιο οικονομικό, είναι η μεταφορά νερού την ημέρα σε υδατοφράκτες στα βουνά και τα βράδια να αφήνεται το νερό και με τη δύναμη της πτώσης, να λειτουργεί υδροηλεκτρικούς σταθμούς. Με τον τρόπο αυτό, θα ξεπεραστεί και το εμπόδιο της περιφημης ισοροπίας του συστήματος, την οποία ελάχιστοι μπορούν να αντιληφθούν.

Σε αυτό το νέο αέρα, ο οποίος πνέει στο υπουργείο Ενέργειας, αν δεν κοπάσει ξαφνικά, θα πρέπει να επιτραπεί και η χρήση μικρών αθόρυβων ανεμογεννητριών στα σπίτια, όπως τους παλιούς ανεμόμυλους. Θα πρέπει να προωθηθεί η τοποθέτηση ανεμογεννητριών στους αυτοκινητόδρομους, οι οποίοι θα λειτουργούν με τον αέρα τον οποίο παράγουν τα αυτοκίνητα. Επιτέλους θα πρέπει να στηρικθούν νεοφυείς εταιρίες, να αφεθούν τα δυνατά μυαλά του τόπου, να προωθηθούν και άλλες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ιδέες και προτάσεις, ευτυχώς υπάρχουν πολλές από τα νέα παιδιά. Το δύσκολο είναι να ξεπεραστούν γραφειοκρατικές και άλλες πονηρές διαδικασίες, οι οποίοι ανατρέπουν τα νεανικά όνειρα.

Μεγάλη κουβέντα γίνεται και για τον περίφημο αγωγό, EuroAsia Interconnection, ο οποίος θα συνδέει με ηλεκτρικό ρεύμα, το Ισραήλ, την Κύπρο και την Ελλάδα, ο οποίος θα στοιχίζει με σημερινές τιμές, γύρω στα δύο δισεκατομμύρια ευρώ. Ευφάνταστη η ιδέα, αλλά κανείς δεν μας είπε ξεκάθαρα, ποιος θα παράγει το ηλεκτρικό ρεύμα και που θα τοποθετηθούν οι μονάδες παραγωγής. Ποιος θα πληρώνει για τους ρύπους και τις αποζημιώσεις για τους κατοίκους των περιοχών οι οποίοι θα επηρεαστούν. Ακόμη κανείς δεν μας, είπε, τι θα συμβεί αν αποτύχει το όλο εγχείρημα και πόσα θα κληθούμε να πληρώσουμε ως φορολογούμενοι πολίτες. Χορτάσαμε από «φαρωνικά» έργα σε αυτό τον τόπο. Σε επίγειο «παράδεισο» ζούμε. Λίγη περισσότερη πρακτική, της διοχέτευσης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στα καλώδια της ΑΗΚ, τα οποία λειτουργούν σαν μπαταρίες,

kaparispan@yahoo.gr

Κλιματική Κρίση και Εργασιακό Περιβάλλον

Των ΟΛΓΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ και ΚΛΕΙΩΣ ΒΑΡΙΑΝΟΥ ΜΙΚΕΛΛΙΔΟΥ

Μέχρι πρότινος αναφερόμασταν στην κλιματική αλλαγή, δηλαδή στις μακροχρόνιες αλλαγές στη θερμοκρασία και τα καιρικά μοτίβα, τα οποία παλαιότερα οφείλονταν αποκλειστικά σε αλλαγές στη δραστηριότητα του ηλιακού συστήματος και των μεγάλων ηφαιστειακών εκρήξεων. Σήμερα, ωστόσο, οι ερευνητές αποδίδουν την επιδείνωση του φαινομένου αυτού στην ανεξέλεγκτη ανθρώπινη δραστηριότητα κατά τα τελευταία 200 χρόνια, η οποία λόγω των σημαντικών προκλήσεων και των κινδύνων που δημιουργεί για τον άνθρωπο και το περιβάλλον, έχει συμβάλει στη μετονομασία της κλιματικής αλλαγής σε κλιματική κρίση.

Οι περισσότεροι άνθρωποι πιστεύουν ότι η κλιματική κρίση συνδέεται αποκλειστικά με την αύξηση της θερμοκρασίας, αυτό όμως είναι μόνο η αρχή. Στο παρόν στάδιο, διανύουμε ίσως τη χειρότερη περίοδο για την υφήλιο σε σχέση με τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης. Αξίζει να αναφερθεί ότι, η 18η Ιουλίου 2023 έχει καταγραφεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο ως η μέρα με την ψηλότερη θερμοκρασία στην ιστορία. Και μπορεί ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη να βιώνει το φαινόμενο του ασηνθήστια παρατεταμένου καύσωνα, εντούτοις σε κάποιες χώρες παρατηρούνται φαινόμενα έντονων βροχοπτώσεων και πλημμυρών, επακόλουθα και αυτά της αύξησης της θερμοκρασίας.

Απότοκο των υψηλών θερμοκρασιών είναι μεταξύ άλλων η θερμική καταπόνηση του πληθυσμού και η έξαρση πυρκαγιών, οι οποίες αν δεν τύχουν ορθής διαχείρισης και συντονισμού από πλευράς των διάφορων αρμόδιων Αρχών, μπορεί να αποβούν καταστροφικές. Παράλληλα, οι παρατεταμένες βροχοπτώσεις και η αύξηση της στάθμης των υδάτων, σε συνδυασμό με τις ανέτοιμες πολεοδομικές αναπτύξεις να αντέξουν τέτοιου είδους καιρικά φαινόμενα, καταλήγουν σε φυσικές καταστροφές με ανυπολόγιστες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες.

Τα φαινόμενα της κλιματικής κρίσης δεν θα μπορούσαν να αφήσουν ανεπηρέαστο και

το εργασιακό περιβάλλον, με την αύξηση της θερμοκρασίας να αποτελεί πλέον σημαντική πηγή κινδύνου για τους εργαζόμενους, κυρίως σε υπαίθριους χώρους. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα των υψηλών θερμοκρασιών μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην υγεία των εργαζομένων προκαλώντας μεταξύ άλλων θερμική εξάντληση, θερμικόπληξη, εξανθήματα, θερμικές κράμπες, αλλά και αύξηση της πιθανότητας πρόκλησης εργατικών ατυχημάτων, λόγω σωματικής κόπωσης, έλλειψης συγκέντρωσης, κ.λπ. Η θερμική καταπόνηση έχει συνδεθεί με τη μείωση της παραγωγικότητας και την αύξηση των επιπέδων εργασιακού άγχους, με τις ευάλωτες ομάδες των εργαζομένων (έγκυες, άτομα που υποφέρουν από καρδιαγγειακές, αναπνευστικές, νεφρικές και άλλες παθήσεις, νέοι και ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, κ.ά.) να είναι περισσότερο εκτεθειμένες σε κίνδυνο.

Η παρακολούθηση του δείκτη θερμικής καταπόνησης, ο οποίος υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως είναι η θερμοκρασία, η υγρασία, η ταχύτητα του αέρα και η ηλιακή ακτινοβολία, μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην πρόβλεψη της πιθανότητας πρόκλησης θερμικής καταπόνησης. Σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, οι πρόνοιες των οποίων έχουν μεταφερθεί στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών, η θερμοκρασία στους χώρους εργασίας πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ανθρώπινου οργανισμού, λαμβάνοντας υπόψη τη μέθοδο εργασίας που εφαρμόζεται, καθώς και τη σωματική προσπάθεια που καλείται να καταβάλει ο εργαζόμενος στη θέση εργασίας του. Η εκτίμηση των επαγγελματικών κινδύνων αποτελεί το σημαντικότερο εργαλείο πρόληψης των κινδύνων και είναι υψίστης σημασίας να περιλαμβάνει και την αξιολόγηση των κινδύνων που προκύπτουν από τη θερμική καταπόνηση των εργαζομένων.

Οι εργοδότες είναι σημαντικό να διασφαλίζουν την υγεία των εργαζομένων και τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεών τους, λαμβάνοντας

ειδικά μέτρα για την αποφυγή της έκθεσης των εργαζομένων στον θερμικό φόρτο, με σημαντικούς παράγοντες στην επιτυχία της εφαρμογής τους, την εκ των προτέρων διαβούλευση με τους εργαζόμενους, την εκπαίδευση και την ενημέρωσή τους. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δίνεται στους τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας, της αλιείας, των κατασκευών, των λατομείων, των ορυχείων όπου παρατηρείται η μεγαλύτερη έκθεση των εργαζομένων σε υψηλές θερμοκρασίες κατά την εκτέλεση μέτρων ή/και βαριών εργασιών.

Τα μέτρα προστασίας και πρόληψης μπορεί να είναι:

- Τεχνικά (μείωση της έκλυσης θερμότητας, θερμοαπορροφητικές ασπίδες, θερμοφράγματα, διάθεση οχημάτων με κλειστή κλιματιζόμενη καμπίνα, παροχή σκιερών χώρων για προστασία από την άμεση ηλιακή ακτινοβολία, χρήση εργαλείων μείωσης της χειρωνακτικής διακίνησης, κ.ά.), και
- Οργανωτικά (περιορισμό του χρόνου έκθεσης, επαρκή διαλείμματα, προγραμματισμός εκτέλεσης εργασιών κατά τις πιο δροσερές ώρες της μέρας, παροχή πόσιμου δροσερού νερού, φορετά ατομικά συστήματα ψύξης, κ.ά.).

Εν κατακλείδι, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης πέρα από την εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων, μπορεί να επιτευχθεί με την καλλιέργεια και τη διατήρηση της θετικής κουλτούρας ασφάλειας και υγείας στον εργασιακό χώρο, μέσα από την οποία η διεύθυνση και το εργατικό δυναμικό της επιχείρησης μοιράζονται τις ίδιες πεποιθήσεις, αντιλήψεις και πρακτικές, δεσμευόμενοι ότι θα συμβάλουν στην ενσωμάτωση της ασφάλειας και υγείας σε κάθε εργασιακή διαδικασία, στοχεύοντας στην προστασία της ανθρώπινης ζωής και τη βιώσιμη ανάπτυξη της επιχείρησης.

Δρ Όλγα Νικολαΐδου και δρ Κλειώ Βαριάνου Μικελλίδου. Κέντρο Αριστείας CERIDES, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Το χάος ως νέα τάξη

«Magnus ab integro s. clorum nascitur ordo»· ο στίχος είναι από το τέταρτο από τα δέκα «Βουκολικά» ποιήματα ή «Εκλογές» του Βιργιλίου (42 π.Χ. – 37 π.Χ.). Η τέταρτη επώδη, αναμφίβολα η πιο διάσημη, διαφέρει πολύ από τις υπόλοιπες εννέα, καθώς από τις πρώτες κιόλας γραμμές ο Βιργίλιος ανακινώνει ότι «πρόκειται να υψώσει τον τόνο». Πρόκειται για ποίημα με δημόσιο χαρακτήρα και πανηγυρικό ύφος και διαστάσεις, ένα ιδιρτυικό άσμα με μεσοσιανικό και προφητικό τόνο: Sicilides Musae, paulo majora canamus («Μούσες της Σικελίας, ας υψώσουμε λίγο τον τόνο των τραγουδιών μας»).

Το άσμα αναγγέλλει την άφιξη μιας νέας χρυσής εποχής μετά τη γέννηση ενός παιδιού. Γραμμένο σε ταραγμένη εποχή, εν μέσω των εμφυλίων πολέμων που ακολουθήσαν τη δολοφονία του Ιούλιου Καίσαρα (44 π.Χ.), αναγγέλλει ίσως την παντοδυναμία του Οκταβιανού Αυγούστου, θετού υιού του Καίσαρα

και πρώτου αυτοκράτορα της Ρώμης (27 π.Χ. – 14 μ.Χ.). Έχουν διατυπωθεί πολλές εικασίες σχετικά με την ταυτότητα αυτού του παιδιού: κάποιιοι αναγνώρισαν σε αυτό μια προφητεία για την έλευση του Χριστού. Άλλοι πάλι, λόγω του ιστορικού πλαισίου, είπαν ότι πρόκειται για τον Οκταβιανό Αυγούστο. Ο αινιγματικός χαρακτήρας της επώδης προσδίδει στην ιστορία διαχρονική αξία, κυρίως γιατί διερευνά ένα μυστικό της ιστορικής διαδικασίας: «ο παντοδύναμος κύκλος των αιώνων αρχίζει εκ νέου τη στροφή του». Υπάρχουν ιστορικές στιγμές, συγκυρίες, οι οποίες μέσα από το χάος οδηγούν σε μια νέα τάξη. Κυριολεκτικά, η τάξη γεννιέται μέσα από το χάος, εμφανίζεται ως τέκνο του χάους. Άραγε ζούμε μια τέτοια εποχή;

Το χαρακτηριστικό όλων των εποχών αυτών είναι η ανάδυση μιας νέας πολιτικής μορφής, η οποία κυριαρχεί στους ερχόμενους αιώνες. Το τέλος του εμφυλίου στη Ρώμη οδήγησε στο τέλος της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας και στη γέννηση της πρώτης Αυτοκρατορίας. Αναμφί-

βολα, η γέννηση μιας νέας πολιτικής μορφής δεν είναι απλά και μόνο αποτέλεσμα συγκυριών. Αποτελεί επίσης μακρόπνοη ιστορική διαδικασία, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ το βλέμμα των πολιτικών παραγόντων και των πρωταγωνιστών της ιστορίας.

Οι τελευταίοι μοιάζουν με άβουλα πόνια του ιστορικού γίγνεσθαι. Μόνο η ματιά του ποιητή θα μπορούσε ίσως να συλλάβει τη μεγάλη εικόνα, κι αυτό μόνο σαν αίνιγμα ή σαν προφητεία. Ο φιλόσοφος της ιστορίας σήμερα, αν υιοθετούσε μια ουκωδική προσέγγιση, θα έβλεπε την ανάγκη μιας νέας βιοπολιτικής για τη διατήρηση της συνοχής και της ενότητας της Ρώμης. Θα έβλεπε τις αχανείς εκτάσεις, κατακτήσεις της Δημοκρατίας, τους τεράστιους και ετερογενείς πληθυσμούς, οι οποίοι αργά αλλά σταθερά αποκόπτονταν ρωμαϊκή υποκουλτούρα, εν ολίγοις, θα έβλεπε μια κατάσταση, την οποία η Δημοκρατία δεν μπορούσε πλέον να διαχειριστεί. Εξ ου και η αναγκαία μεταβολή της πολιτείας. Δεν έφτανε όμως μόνο αυτό.

Η νέα οικουμενική πολιτική μορφή απαιτούσε και μια αντίστοιχη οικουμενική θρησκευτική μορφή. Ο ίδιος ο Αυγούστος, ο οποίος υιοθέτησε τον τίτλο «Ποντίφικας» (pontifex), προσπάθησε να εξελίξει τη ρωμαϊκή θρησκεία, κυρίως μέσω της ποίησης του Βιργιλίου. Η «Αινειάδα» παρουσίαζε τους Ρωμαίους ως μετανάστες, πρόσφυγες από την Τροία που βρήκαν καταφύγιο στο Λάτιο, όπου και λειτούργησαν ως ενωτικούς κρίκος ανάμεσα στους γηγενείς πληθυσμούς. Είμαστε εδώ πολύ μακριά από τυχόν εθνικές θεωρίες, στις οποίες στηρίζεται κάθε Δημοκρατία. Η ιστορία όμως είχε ήδη αποφασίσει ότι η αναγκαία οικουμενική θρησκεία θα ήταν ένα νέο φιλοσοφικό-θρησκευτικό δόγμα. Πρόκειται για τον χριστιανισμό, ο οποίος ομιλεῖτο από έναν άγνωστο τότε διανοητή από την Ταρσό με τα υλικά του ιουδαϊσμού και της στωικής φιλοσοφίας. Δεν είναι τυχαίο ότι τρεις πολιτικές μορφές, η Δημοκρατία, η Αυτοκρατορία και η Εκκλησία, απαντούν στο όνομα «Ρώμη». Φαίνεται δε ότι η Δημοκρατία παράγει σχεδόν ταυτόχρονα

την Αυτοκρατορία και την Εκκλησία, διαποτιζόντας τις με τις κοινωνικές της αρχές και την πολιτισμική της ταυτότητα. Σήμερα όπου η έθνη έχουν πλέον ολοκληρώσει τον κύκλο τους, από το τέλος των αυτοκρατοριών και την έλευση των εθνικών βασιλείων, σε ποιο σημείο βρισκόμαστε; Η δύση μοιάζει να έχει ήδη δημιουργήσει τα θρησκευτικά άσματα, τα οποία της χρησίμευσαν για να ξεπεράσει την εθνική και εθνικιστική της ταυτότητα. Φιλελευθερισμός και σοσιαλισμός λειτούργησαν και οι δύο ως προάγγελοι μιας νέας παγκόσμιας μετα-εθνικής τάξης, και σε μεγάλο βαθμό ώθησαν τα δυτικά έθνη να βγουν από το ταυτοτικό τους καβούκι. Αν και η αντίσταση των εθνών είναι πολύ πιο ισχυρή απ'ότι φαντάζονταν οι οραματιστές της παγκοσμιοποίησης, γεγονός είναι ότι έχουν συντελεστεί μεγάλες αλλαγές στην πολιτική υφή των σύγχρονων εθνών. Μεταναστευτική κρίση, πανδημία, πόλεμος στην Ουκρανία είναι απλά οι καταλύτες των πιο πρόσφατων πολιτικών αλλαγών σε Ευρώπη και

Αμερική. Η διάδοχη κατάσταση στη Δύση, κληρονόμο της τριαδικής Ρώμης (Δημοκρατία, Αυτοκρατορία, Εκκλησία), διαμορφώνεται μέσα στο χάος της κλιματικής αλλαγής, της οικονομικής αστάθειας και της πολεμικής αναταραχής.

Είναι πλέον κοινό μυστικό ότι οι καιρίες και ουσιαστικές αποφάσεις που αφορούν τα Δυτικά έθνη δεν λαμβάνονται σε εθνικό, αλλά σε διεθνικό επίπεδο, στους θεσμούς που αυτά τα έθνη έχουν διαμορφώσει για την ασφάλεια, την προστασία και την ευημερία τους. Ο συνωμοσιολόγος, ο αντεθωσιαστής, ο εθνικιστής, και οι τρεις θα συμφωνήσουν, παρά την τρεσάτια απόκλιση στις ιδεολογικές προκειμενές τους, ότι πρόκειται για υφαρπαγή της λαϊκής εξουσίας. Ο πραγματιστής θα διακρίνει την ιστορικής σημασίας μετάλλαξη, η οποία συντελείται στα έθνη μας: ο κύκλος των αιώνων έχει ήδη ξεκινήσει τη νέα του στροφή.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι Αν. Καθηγητής Πολιτικής και Κοινωνικής Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Των **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ,**
ΠΕΤΡΟΥ ΔΙΑΚΟΥΡΑ, ΚΩΣΤΑ ΥΦΑΝΤΗ,
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ

Στο Βίλνιους, Μπντοστάκνς και Ερντογάν έδειξαν έτοιμοι να δώσουν μια ευκαιρία στην επαναπροσέγγιση. Και ενδεχομένως να ακολουθήσει η διαπραγμάτευση. Αν και είμαστε πολύ μακριά από μια τέτοια προοπτική, ο δημόσιος διάλογος έχει ανοίξει και η ψυχραιμία δεν περισσεύει. Σε αυτή την προοπτική θα σταθούμε. Τρία στοιχεία, διασυνδεδεμένα, είναι σημαντικά σε μια διαπραγμάτευση: οι όροι/το πλαίσιο με τους οποίους αυτή γίνεται, οι εναλλακτικές που υπάρχουν σε περίπτωση μη συμφωνίας και ο χρόνος. Ο παράγων χρόνος, επί παραδείγματι, έχει τόσο την έννοια του χρονισμού (timing) όσο και του ποιο από τα δύο μέρη επείγεται περισσότερο για συμφωνία αλλά και του πώς εξελίσσονται οι συνθήκες που καθορίζουν τη δυναμική σχέση των δύο πλευρών, κάτι που αυτόνοπτα επηρεάζει και τις εναλλακτικές τους.

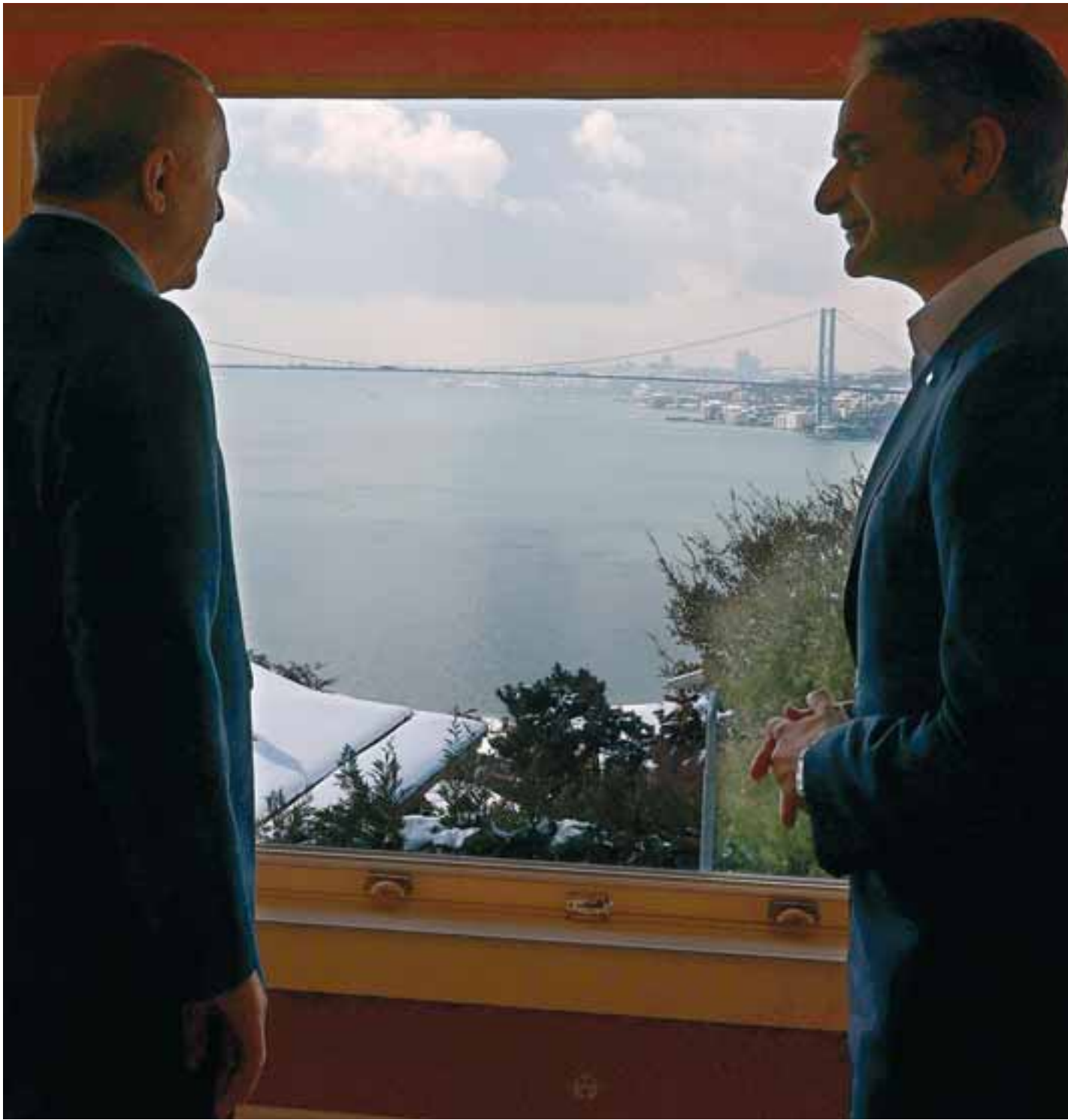
Περί όρων/πλαίσιου

Μετά σχεδόν τέσσερα χρόνια πρωτοφανούς έντασης και επιθετικότητας από πλευράς Τουρκίας, η Αγκυρα εγκατέλειψε επί του παρόντος τη «διπλωματία του καταναγκασμού» (coercion diplomacy), δηλαδή τη στρατηγική άσκησης συνεχούς και αυξανόμενης πίεσης προς τη χώρα μας, προχωρώντας σε βήματα αποκλιμάκωσης. Οι περισσότεροι απέδωσαν αυτή την αλλαγή στη «διπλωματία των σεισμών», αν και κάποιες ενδείξεις είχαν διαφανεί νωρίτερα. Στην πραγματικότητα, ο σεισμός στην Τουρκία και η άμεση αντίδραση της Ελλάδας αποτέλεσαν απλώς επιβοηθητικούς παράγοντες, προσφέροντας και πολιτική κάλυψη στην αλλαγή κατεύθυνσης της γείτονος. Λειτουργήσαν δηλαδή ως ένα άλλοθι για μια τακτική έστω αναδιπλώση. Αυτή ήλθε ως συνέχεια στα αντίστοιχα ανοίγματα της Τουρκίας προς Ισραήλ, Αίγυπτο, Σ. Αραβία και Εμιράτα. Οι λόγοι λοιπόν είναι βαθύτεροι και έχουν να κάνουν με την κατάσταση της τουρκικής οικονομίας και τον πόλεμο στην Ουκρανία. Ο πόλεμος ειδικά, επηρεάζει και περιορίζει σε κάποιο βαθμό τις τουρκικές επιλογές σε αρκετά επίπεδα.

Κατ' αρχάς, ανέδειξε ότι ο αναθεωρητισμός δεν είναι χωρίς κόστος, ιδιαίτερα σε συγκυρίες διεθνούς αποσταθεροποίησης και ιδιαίτερα όταν απειλεί τη συνοχή της Δύσης και του ΝΑΤΟ. Η ενόττητα που επέδειξε η Δύση, η συναντίληψη των συντριπτικά περισσότερων μελών της Συμμαχίας για τη ρωσική απειλή περιορίζει την ελευθερία κινήσεων της Αγκυρας, παρότι η τελευταία αναβαρμίζεται από τον πόλεμο στην Ουκρανία. Επιπλέον, η απώλεια κύρους της Μόσχας, η αντιστροφή των σχέσεων εξάρτησης μεταξύ Τουρκίας - Ρωσίας, η διεύρυνση του ΝΑΤΟ και η επανάκαμψη των ΗΠΑ στην Ευρώπη έχουν δημιουργήσει ένα νέο περιβάλλον ασφάλειας που δεν διευκολύνει τον επιθετικό ακτιβισμό και τη στρατηγική αυτονομία που η Αγκυρα σταθερά επιδίωκε. Την ίδια στιγμή, η αναβάθμιση της Ελλάδας στο δυτικό στρατόπεδο, λόγω της στάσης της στο Ουκρανικό αλλά και της πολυδιάστατης γεωπολιτικής χρησιμότητας του λιμένας της Αλεξανδρουπόλης, επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τον τουρκικό στρατηγικό σχεδιασμό. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ε.Ε. έχουν ανανεώσει το ενδιαφέρον τους για την εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Χωρίς να παραβλέπουμε ότι το βασικό πρόβλημα είναι ο τουρκικός αναθεωρητισμός, τα παραπάνω δημιουργούν μια συγκυρία που ίσως ευνοεί μια διαδικασια ουσιαστικότερης διαπραγματεύσεως επί τη βάση του διεθνούς δικαίου, όπως διαχρονικά επιδιώκει η Αθήνα εδώ και μισόν αιώνα. Ρεαλιστικά, η μόνη εναλλακτική που δεν οδηγεί σε σύ-

Σταθμίζοντας τα δεδομένα στον δρόμο προς τη Χάγη

Πώς επηρεάζουν την ελληνοτουρκική προσέγγιση, το πλαίσιο της διαπραγμάτευσης, οι εναλλακτικές σε περίπτωση μη συμφωνίας και η χρονική συγκυρία

Στιγμιότυπο από τη συνάντηση των Ταγίπ Ερντογάν - Κυριάκου Μητσοτάκη, στην Κωνσταντινούπολη, το 2022. Σήμερα, ύστερα από σχεδόν τέσσερα χρόνια πρωτοφανούς έντασης και επιθετικότητας από πλευράς Τουρκίας, η Αγκυρα εγκατέλειψε επί του παρόντος τη στρατηγική άσκησης συνεχούς και αυξανόμενης πίεσης προς τη χώρα μας. Πολλοί απέδωσαν αυτή την αλλαγή στη «διπλωματία των σεισμών», ωστόσο, σύμφωνα με τους υπογράφοντες το άρθρο, οι λόγοι είναι βαθύτεροι και έχουν να κάνουν με την κατάσταση της τουρκικής οικονομίας και τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ

Η Ελλάδα διαχρονικά έχει βασίσει τη στρατηγική της στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, σύμφωνα με το οποίο τα κυριαρχικά δικαιώματα υφαλοκρηπίδας υπάρχουν αυτοδικαίως και εξ υπαρχής και ΑΟΖ εφόσον θεσπιστεί. Όμως δεν ασκούνται αυτομάτως. Αντιθέτως με τα χωρικά ύδατα/αιγιαλιτίδα ζώνη όπου η επέκταση είναι μία μονομερής πράξη, καθώς πρόκειται για κυριαρχία, για την κατοχύρωση και την άσκηση δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ απαιτείται οριοθέτηση με τα γειτονικά κράτη, είτε με συμφωνία είτε με δικαστική διευθέτηση. Μέχρι τότε η Ελλάδα έχει μόνο διεκδικήσεις, ενώ μονομερής οριοθέτηση ή μονομερείς ενέργειες (π.χ. σεισμικές έρευνες) δεν κατοχυρώνουν δικαιώματα εφόσον υπάρχει υποχρέωση οριοθέτησης και αποχής από αυτές. Παράνομες πράξεις, όπως οι σεισμικές έρευνες του «Ορούτς Ρέις» σε ανοριοθέτητη περιοχή δεν παράγουν δικαίο και δεν διορθώνονται με αντίστοιχες ενέργειες. Εάν επιμεινουμε στη διεκδίκηση θεωρώντας –εσφαλμένα σε μη οριοθετημένη περιοχή– ότι συνιστά δικαίωμα θα οδηγηθούμε στο δίλημμα είτε να ανεχόμαστε κατ' εξακολούθηση καταπάτηση «δικαιώματος» είτε να εμπλακούμε σε σύγκρουση προκειμένου να το προασπίσουμε. Συχνά προβάλλεται το επιχείρημα ότι η Ελλάδα δεν χρειάζεται να διαπραγματευτεί με την Τουρκία, διότι η υφαλοκρηπίδα υφίσταται ipso facto και ab initio και άρα το πρόβλημα είναι η ελληνική δειλία. Αυτό που διαφεύγει είναι ότι το ίδιο ισχύει και για την Αγκυρα, και η τουρκική υφαλοκρηπίδα υπάρχει ipso facto και ab initio. Η παρέκκλιση από τις αρχές μας υπέρ της διμερούς οριοθέτησης θα είναι εσφαλμένη κίνηση και δώρο στη δημόσια διπλωματία της γείτονος. Η Τουρκία δεν είναι μόνο «επίμονος αντιρρησίας» για την αιγιαλιτίδα ζώνη πέραν των 6 ν.μ., αλλά και σε κάθε ελληνική μονομερή ενέργεια, στην οποία θα αντιδράσει έμπρακτα για να «παγώσει» την άσκηση δικαιώματος υφαλοκρηπίδας ή την ανακήρυξη ΑΟΖ. Μια τέτοια ενέργεια περιμένει η Τουρκία για να ισχυριστεί ότι υψώνουμε ένα «σιδηρούν παραπέτασμα» εις βάρος της ώστε να δικαιολογήσει τυχόν απόπειρα δημιουργίας τετελεσμένων ως δήθεν αναγκαστική αντίδραση/επιλογή, δείχνοντας προς τον ξένο παράγοντα ότι την ευθύνη της κλιμάκωσης φέρει η ελληνική πλευρά.

δας. Επιπλέον, υπάρχει και το κόστος των ευκαιριών. Αν αυτό το ποσό επενδυόταν στο κράτος πρόνοιας, στις υποδομές και σε άλλους κοινωνικώς σκοπούς, θα μπορούσε να παράγει πολύ λαπλάσιο αποτέλεσμα σε οικονομία και κοινωνία. Επιπλέον, σε λίγα χρόνια δεν θα έχουν νόημα τα κοιτάσματα υδρογον-

Σε λίγα χρόνια δεν θα έχουν νόημα τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων, λόγω της κλιματικής κρίσης και συνακόλουθα της αναπόφευκτης πράσινης μετάβασης.

νανθράκων, ακόμη και αν αυτά υπάρχουν και είναι εκμεταλλεύσιμα, λόγω της κλιματικής κρίσης και συνακόλουθα της αναπόφευκτης πράσινης μετάβασης.

Κλιωτώντας λοιπόν το τενεκεδάκι παρακάτω, διατηρούμε μεν ακέραια τα «κυριαρχικά μας δικαιώματα» σε θεωρητικό (αλλά και φαντασιακό) επίπεδο, στην πράξη όμως, όσο δεν οριοθετούμε, δεν έχουμε τίποτα πέραν των 6 ν.μ. κυριαρχίας. Προσδοκούμε ΑΟΖ που φθάνει μέχρι την Κύπρο, αλλά προσώρας δεν μπορούμε καν να διε-

ξάγουμε σεισμικές έρευνες στη μέση του Θερμαϊκού Κόλπου!

Πολλοί αναλυτές και δημοσιολόγοι εκφράζουν βάσιμες ενστάσεις στη διαδικασία προσέγγισης με την Τουρκία λόγω της καθ' υποτροπήν παραβατικότητάς της, καθώς επίσης εκφράζουν εύλογες αμφιβολίες για το κατά πόσον η Αγκυρα θα δεχτεί ποτέ μια επίλυση που θα βασίζεται στο διεθνές δίκαιο. Το πρόβλημα με τις αναλύσεις αυτές δεν είναι ότι έχουν άδικο στην επιχειρηματολογία τους, αλλά πως αδυνατούν να προτείνουν μια αξιόπιστη και ρεαλιστική εναλλακτική. Κατασκευάζουν άρτια επιχειρήματα μεν, μη διευθέτησης δε. Το αποτέλεσμα είναι το ίδιο: η ακινησία. Και αν κάποια πλευρά επιθυμεί να τορπίλισει τον διάλογο, αυτή δεν (πρέπει να) είναι η Ελλάδα.

Ο καταγγελικός και αφοριστικός λόγος (ακόμη και αν είναι δικαιολογημένος) δημιουργεί άρνηση αλλά δεν προσφέρει λύση. Ο αποκομμένος από την πραγματικότητα βολονταρισμός («η ευγενής μας τύφλωσις») οδηγεί σε επικίνδυνες αυταπάτες και στρατηγικά αδιέξοδα. Στις περιπτώσεις που, πέρα από την καταγγελία, προτείνονται κάποιες (αντι)δράσεις της ελληνικής πλευράς, αυτές είναι κατά κανόνα άστοχες, μη ρεαλιστικές, έως και επικίνδυνες. Η Ελλάδα όλα αυτά τα χρόνια έχει βασίσει τη στρατηγική της στο διεθνές δίκαιο και οποιαδήποτε παρέκκλιση από τις αρχές μας θα αποτελέσει στρατηγικό λάθος. Μονομερείς ενέργειες από πλευράς μας θα δικαίωναν τις τουρκικές αντιδράσεις, θα εξομοίωναν τις συμπεριφορές και θα μετέφεραν τη διαδικασία επίλυσης από το «πεδίο του δικαίου» (όπου έχουμε συγκριτικό πλεονέκτημα) στο «πεδίο της ισχύος». Η συνέπεια άλλωστε είναι εκ των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μας σε σχέση με τη γείτονα.

Επίσης, είναι αλυσιτελής η πρόταση για άμεση οριοθέτηση ΑΟΖ με την Κύπρο προκειμένου να φέρουμε την Αγκυρα προ τετελεσμένων. Είναι προφανές ότι όμορες χώρες, όπως η Αίγυπτος, σημαντικός περιφερειακός δρών και εκ των σημαντικότερων αραβικών κρατών, με τις οποίες επιθυμούμε μια σχέση εμπιστοσύνης και λειτουργική, θα προβληματίζονταν, ενώ στα μάτια της διεθνούς κοινότητας θα εμφανιζόμασταν περιφρονητικοί έναντι προνοιών του Δικαίου της Θάλασσας που κατά τα άλλα επικαλούμαστε.

Το σημαντικότερο: Η Αγκυρα θα προπαθούσε άμεσα, αφού πρώτα μας κατήγγελλε για αποκλεισμό της, να παραβιάσει τη συμφωνία μας με τη Λευκωσία με διάφορους τρόπους (ερευνητικά, πλωτά γεωτρήσιμα κ.ά.) και εμείς θα έπρεπε να είμαστε σε θέση να την υπερασπιζόμαστε επιχειρησιακά μόνιμα και μόνονι μας, δεδομένης της αντικειμενικής αδυναμίας της Κύπρου.

Άλλοι πάλι ζητούν να αρχίσει και η χώρα μας να «διεκδικεί» (τι). Να γίνουμε δηλαδή και εμείς αναθεωρητική χώρα. Να υιοθετήσουμε με άλλα λόγια την πολιτική της Τουρκίας χωρίς να έχουμε τα χαρακτηριστικά της Τουρκίας. Δηλαδή, να καθίσουμε στο τραπέζι ως δύο αναθεωρητικές χώρες και να βάλουμε κάτω όλες τις εκατέρωθεν διεκδικήσεις αντί να συνομιλούμε ως κράτος που υπερασπίζεται το status quo με βάση το διεθνές δίκαιο. Και εδώ η μυωπία σε στρατηγικό αλλά και τακτικό επίπεδο είναι χαρακτηριστική.

Είναι δε παράδοξο ο θαυμασμός που ορισμένοι εκφράζουν για την τουρκική εξωτερική πολιτική και τις ενέργειες Ερντογάν. Συναγωνίζονται το πρακτορείο «Αναντολού» στην προβολή των «επιτυχιών του προέδρου». Στα μάτια τους ο Ερντογάν είναι σχεδόν αλάναστος. Δεδομένου όμως ότι ο τελευταίος χαρακτηρίζεται από συχνές και ραγδαίες μεταβολές στην πο-

λιτική του, είναι άλογο να θεωρείται επιτυχία όταν κάνει κάτι και έπειτα από λίγο εξίσου επιτυχία όταν κάνει το αντίθετό του. Στην ουσία, οι «θαυμαστές» της τουρκικής πολιτικής συγχέουν τη γεωπολιτική σημασία της χώρας με τη στρατηγική. Αν η Τουρκία δεν είχε τα Στενά, αν δεν ήταν μια χώρα του Εύξεινου Πόντου που επιπλέον συνορεύει με Ιράν, Ιράκ, Συρία και την Κεντρική Ασία, αν δεν είχε νεανικό πληθυσμό 85 εκατομμυρίων, αλλά και τον δεύτερο μεγαλύτερο στρατό του ΝΑΤΟ (ούσα η μόνη μουσουλμανική χώρα ενός δυτικού συνασπισμού), κανείς δεν θα ανεχόταν τους εκβιασμούς και τα καμώματα του προέδρου Ερντογάν. Κανείς δεν θα ανεχόταν τις σχέσεις με τον Πούτιν και την υπονόμευση των κυρώσεων κατά της Ρωσίας. Κανείς δεν θα ενδιαφερόταν «να μη χαθεί η Αγκυρα». Για όποιον όμως έχει βρεθεί στο εξωτερικό και έχει συνομιλήσει με διεθνείς παράγοντες, είναι φανερό πως η Τουρκία (και ειδικά ο πρόεδρος της), όσο πολύτιμη είναι στη γεωπολιτική σκακιέρα, άλλο τόσο αναξίοπιστη καθίσταται στις δικές πρωτεύουσες.

Χρόνος και χρονισμός

Για πολλούς λόγους, από πλευράς χρονισμού (timing), αυτή είναι μάλλον η καλύτερη περίοδος των τελευταίων 20 χρόνων για να ξεκινήσουμε μια ουσιαστική συζήτηση με την Τουρκία. Οι σχέσεις μας δεν εκτυλίσσονται εν κενώ, αλλά μέσα σε ένα διεθνές σύστημα στο οποίο η Δύση προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τις ορίζουσές της και την περιφερειακή αλλά και παγκόσμια αρχιτεκτονική ασφάλειας μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Εξίσου, οι προτεραιότητες των δύο ηγεσιών διαφοροποιούνται, στην περίπτωση της Τουρκίας εκ των πραγμάτων. Διότι ο Ερντογάν τελεί υπό την πίεση ανάταξης της οικονομίας που απαιτεί προσαρμογές. Οι μόνοι στην οικονομική αλλά και στη γεωπολιτική πραγματικότητα. Πώς μπορεί η Αγκυρα να επιδιώσει να προσελκύσει επενδυτικά κεφάλαια (όχι μόνο πουλώντας «ασημικά» στις αραβικές μοναρχίες) αν με τις ενέργειες της εξωτερικής πολιτικής της προκαλεί αστάθεια; Πώς μπορεί να αναμένει υποστήριξη πολιτική και οικονομική από τη Δύση αν υπονομεύει τα συμφέροντα της δεύτερης σε κάθε ευκαιρία;

Επομένως, σε αυτή την ιστορική καμπή, η Τουρκία δεν μπορεί να συνεχίσει τη διπλωματία του καταναγκασμού εις βάρος της χώρας μας χωρίς υψηλό κόστος. Έτσι, η επιλογή η οποία διαδικασία και διαπραγμάτευση να λάβει χώρα αυστηρά στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου θεωρείται πλέον πολιτικά αυτονόητη από τους περισσότερους εταίρους μας. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ε.Ε. έχουν αντιληφθεί πλήρως τη συναλλακτική λογική που χαρακτηρίζει τις τουρκικές ενέργειες και έχουν προσαρμόσει τη στάση τους αντίστοιχα. Τα όποια ανοίγματα τους προς αυτή γίνονται στη βάση συμμόρφωσης της τελευταίας σε συμφωνηθέντα και σε μια λογική (βηματιστικά) *qui pro quo*, με αναστρεψιμότητα. Η Αγκυρα για το προβλεπτό μέλλον πρέπει να εξομαλύνει τη σχέση της με τη Δύση, ενδεχομένως και να την αναθερμάνει, λόγω των αναγκών της οικονομίας της. Ακόμη και ο εκσυγχρονισμός της Τελωνειακής Ένωσης έπεσε στο τραπέζι από τον Ερντογάν, ο οποίος μπορεί να φτάσει στο σημείο να δανειστεί ευρωπαϊκά χρήματα για να αποφύγει το ΔΝΤ, και η Ελλάδα με την Κύπρο θα έχουν λόγο σε αυτό. Ενώ και με όρους σκληρής ισχύος, αυτή τη στιγμή η κατάσταση είναι εμφανώς βελτιωμένη. Συμπερασματικά, λοιπόν, δύσκολα θα παρουσιαστεί ευνοϊκότερη συγκυρία στο ορατό μέλλον.

Το μέλλον βέβαια είναι εγγενώς αδύνατον να προβλεφθεί, αλλά μπορούμε να διακρίνουμε κάποιες τάσεις και να κάνουμε προβολές. Το διεθνές σύστημα

που βασίζεται σε κανόνες είναι αυτή τη στιγμή ρευστό και κλυδωνίζεται. Οι κανόνες πάνω στους οποίους βασίζουμε τα δικαιά μας και τη στρατηγική μας αμφισβητούνται από πολλές πλευρές. Η επίθεση της Μόσχας στην Ουκρανία φέρνει ανατροπές στη μεταπολεμική αρχιτεκτονική ασφάλειας της Ευρώπης και η Κίνα, στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας, παραβιάζει και περιφρονει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας. Τυχόν αλλαγή της ηγεσίας των ΗΠΑ μπορεί να μεταβάλει, επί τα χείρω, ακόμη περισσότερο τις ισορροπίες και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πολύ διαιρεμένη και αδύνατη για να αποκτήσει στρατηγική αυτονομία. Όπως θα ανεχόταν τις σχέσεις με τον Πούτιν και την υπονόμευση των κυρώσεων κατά της Ρωσίας. Κανείς δεν θα ενδιαφερόταν «να μη χαθεί η Αγκυρα». Για όποιον όμως έχει βρεθεί στο εξωτερικό και έχει συνομιλήσει με διεθνείς παράγοντες, είναι φανερό πως η Τουρκία (και ειδικά ο πρόεδρος της), όσο πολύτιμη είναι στη γεωπολιτική σκακιέρα, άλλο τόσο αναξίοπιστη καθίσταται στις δικές πρωτεύουσες.

Επιπλέον, είναι κρίσιμη η εξέλιξη παραμέτρων που επηρεάζουν το ισοζύγιο ισχύος και τη δυναμική των σχέσεων με την Τουρκία. Τα τελευταία 50 χρόνια όλοι οι συγκριτικοί δείκτες, ποιοτικοί και ποσοτικοί, έχουν μεταβληθεί εις βάρος μας. Το 1970 είχαμε σχεδόν ίδιο ΑΕΠ και η Τουρκία είχε τετραπλάσιο πληθυσμό. Σήμερα η Τουρκία έχει τετραπλάσιο ΑΕΠ από εμάς και σχεδόν εννεαπλάσιο πληθυσμό με μέσο όρο ηλικίας τα 31 έτη, πολύ μικρότερο από τον δικό μας που είναι περίπου 45 έτη. Οι τάσεις αυτές δεν φαίνεται να αναστρέφονται στο ορατό μέλλον.

Οι καιροί ου μενετοί

Παραπέμποντας στον χρόνο την απόπειρα διευθέτησης, ενδέχεται να βρεθούμε σε έναν κόσμο τελείως διαφορετικό και πολύ πιο επικίνδυνο, με εκκρεμή τα θέματά μας με την Τουρκία. Να έχουμε μεταकुλίσει δηλαδή το πρόβλημα στις επόμενες γενιές, οι οποίες θα πρέπει να το διαχειριστούν, κατά τα φαινόμενα, με χειρότερους όρους.

Η γεωγραφία είναι πεπρωμένο. Πρέπει να βρούμε τον τρόπο (όχι βέβαια οποιονδήποτε τρόπο) να συνυπάρξουμε με την Τουρκία που έχουμε, όχι με αυτή που θέλουμε. Μια ενδεχόμενη όμως επίλυση στη βάση του διεθνούς δικαίου διασφαλίζει τα δικαιώματά μας, την ασφάλεια και τη σταθερότητα. Αν λοιπόν υπάρχει ένα παράθυρο ευκαιρίας, έστω και μικρό, χρήσιμο είναι να το αξιοποιήσουμε. Δεν θα διαπραγματευτούμε από φόβο ή αδυναμία, αλλά με αυτοπεποίθηση και γιατί πιθανόν θα κρίνουμε ότι είναι η ορθή επιλογή στην παρούσα συγκυρία. Και βεβαίως χωρίς να διακοπεί ούτε στιγμή η συνεχής ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός των Ενόπλων Δυνάμεων και άλλων συντελεστών ισχύος και αποτροπής.

Ο κ. Αλέξανδρος Διακόπουλος είναι αντιναύαρχος (ε.α.) Π.Ν., πρώην σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας, ειδικός σύμβουλος ΕΛΙΑΜΕΠ. Ο κ. Πέτρος Λιάκουρας είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, διευθυντής μεταπτυχιακού προγράμματος, Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Ο κ. Κώστας Υφαντής είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και διευθυντής του ΙΔΙΣ, Πάντειο Πανεπιστήμιο. Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων, Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος και αναλυτής του ANTI.

“

Μονομερείς ενέργειες από πλευράς μας θα δικαιώναν τις τουρκικές αντιδράσεις, θα εξομοίωναν τις συμπεριφορές και θα μετέφεραν τη διαδικασία επίλυσης από το «πεδίο του δικαίου» (όπου έχουμε συγκριτικό πλεονέκτημα) στο «πεδίο της ισχύος».

Αν η Τουρκία δεν είχε τα Στενά, αν δεν ήταν μια χώρα που συνορεύει με Ιράν, Ιράκ, Συρία και την Κεντρική Ασία, αν δεν είχε πληθυσμό 85 εκατομμυρίων, αλλά και τον δεύτερο μεγαλύτερο στρατό του ΝΑΤΟ, κανείς δεν θα ανεχόταν τα καμώματα του Ερντογάν.

Παραπέμποντας στον χρόνο την απόπειρα διευθέτησης, ενδέχεται να βρεθούμε σε έναν κόσμο τελείως διαφορετικό και πολύ πιο επικίνδυνο, με εκκρεμή τα θέματά μας με την Τουρκία.

Μια ενδεχόμενη επίλυση στη βάση του διεθνούς δικαίου διασφαλίζει τα δικαιώματά μας, την ασφάλεια και τη σταθερότητα. Αν υπάρχει ένα παράθυρο ευκαιρίας, έστω και μικρό, χρήσιμο είναι να το αξιοποιήσουμε.

”

Του **ΝΙΚΟΥ ΚΟΤΖΙΑ**

Τους γεωγραφικούς γείτονες κανείς δεν τους επιλέγει. Γι’ αυτό οφείλει να βρίσκει κανόνες συμβίωσης μαζί τους, όπως οι ακόλουθοι:

Κανόνas πρώτος, να διαθέτει μια χώρα, όπως είναι η Ελλάδα, υψηλή, μακρόχρονη στρατηγική αντιμετώπισης ενός γείτονα που συχνά προκαλεί, διεκδικεί εδάφη και θάλασσες. Να συνδυάζει με αυτή τη στρατηγική αξίες και συμφέροντα. Να στοχεύει στην ειρηνική συνύπαρξη και στη λύση, όταν και εφόσον είναι δυνατό των προβλημάτων, αλλά να είναι και σε θέση να αντιμετωπίσει με όλα τα μέσα κάθε πρόκληση.

Κανόνas δεύτερος, κάθε συμβιβασμός πρέπει να είναι ωφέλιμος για τις δύο πλευρές. Συζητάμε, και όταν γίνεται αναγκαίο και δυνατό διαπραγματευόμαστε με τον γείτονα μας. Ποτέ δεν προαναγγέλλουμε υποχωρήσεις, ούτε τις κρύβουμε κάτω από το χαλί. Διότι η άλλη πλευρά θα τις θεωρήσει εξαρχής δοσμένες. Κατά προέκταση δε, στη διάρκεια της διαπραγματεύσεως θα απαιτήσει και άλλες. Από αυτή τη σκοπιά, είναι ιστορικό σφάλμα του κ. πρωθυπουργού που προανήγγειλε υποχωρήσεις και ακόμα χειρότερα που προανήγγειλε απώλεια κυριαρχίας, η οποία δεν έπρεπε να τεθεί καν πάνω στο τραπέζι.

Κανόνas τρίτος, μια γενική πολιτική επιλογή (συζήτηση, διαπραγμάτευση, συμβιβασμός) δεν είναι στη γενική της διατύπωση λάθος ή ορθή. Γίνεται λάθος ή σωστή από το πλαίσιο εντός του οποίου γίνεται, τους όρους και τις προϋποθέσεις υλοποίησής της. Επί παραδείγματι, η παραπομπή των ελληνοτουρκικών διαφορών σε διεθνές δικαστήριο (κατά προτίμηση της Χάγης) δεν είναι από μόνη της κακή ή καλή. Κακή είναι αν γίνεται χωρίς προϋποθέσεις και προετοιμασία. Και εδώ είναι τα λάθη και τα κενά της σημερινής κυβέρνησης.

Για να πάει η χώρα στη Χάγη πρέπει να έχει κάνει ειδική προετοιμασία. Να μελετήσει όλες τις αποφάσεις του δικαστηρίου καθώς και τις δημοσιεύσεις του επιτελείου των δικαστών, όπως, επίσης, τις τοποθετήσεις των ιδίων των δικαστών. Ακόμα, πρέπει να έχει τακτοποιήσει τα του οίκου της, όπως με το κλείσιμο του συνόλου των κόλπων (που παράγουν κυριαρχία), καθώς και την επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια σε όλες τις περιοχές που δεν είναι υπό διπλωματική ανασκόπηση. Ταυτόχρονα, οφείλει η χώρα να ανοίξει διεθνείς διαδρόμους προκειμένου να μην εμπλακούν στο ζητούμενο τα συμφέροντα και οι απόψεις τρίτων κρατών που θέλουν να διέρχονται από θάλασσες στις οποίες η χώρα ασκεί κυριαρχία (και όχι απλά κυριαρχικά δικαιώματα, όπως είναι στην περίπτωση της ΑΟΖ).

Ως προς τις ΑΟΖ μπορεί, πλέον, να θεωρείται σίγουρο ότι το Δικαστήριο θα λάβει υπόψη του τις πολλαπλές υποχωρήσεις που έκανε η ελληνική κυβέρνηση αποδεχόμενη όλες τις απαιτήσεις της Ιταλίας και της Αιγύπτου. Υποχωρήσεις που θα τις ζητήσει και η Τουρκία. Επιπλέον, θεωρώ πιθανό να υπάρξει στο άμεσο μέλλον συμφωνία ανάμεσα στην Αίγυπτο και στην Τουρκία για τη μεταξύ τους ΑΟΖ, στην οποία δεν αποκλείεται να συμπεριληφθεί και εκείνο το τμήμα θαλάσσης, που η κυβέρνηση Μητσοτάκη φρόντισε λανθασμένα να μείνει εκτός της ελληνοαιγυπτιακής συμφωνίας.

Ως φαίνεται, επιπλέον, ο κ. πρω-

Ελληνοτουρκικά: κανόνες, συμβιβασμοί, υποχωρήσεις

θυπουργός συμφώνησε ότι δεν θα επεκτείνει η Ελλάδα οποιαδήποτε ζώνη χωρίς τη συμφωνία της Τουρκίας. Αν αυτό αληθεύει, σημαίνει ότι εγκατέλειψε τη γραμμή ότι δεν υπάρχει πέραν της ΑΟΖ/υφαλοκρηπίδας άλλη διαφορά με την Τουρκία. Και όχι μόνο πρόσθεσε επίσημα μια επιπλέον διαφορά, αλλά έδωσε δικαίωμα λόγου στην Τουρκία και για άλλες ελληνικές ζώνες, και μάλιστα, όχι μόνο για θάλασσες.

Κανόνas τέταρτος, πρέπει να δεσμευτεί η Τουρκία στο σύνολο των προβλέψεων του διεθνούς δικαίου. Να αποδεχτεί πλήρως τη δικαιοδοσία και τις αποφάσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου.

Αφού υπογράψει και η Τουρκία το Δίκαιο της Θάλασσας, άμεσα θα πρέπει να αποσύρει το casus belli. Διότι πώς θα πάμε στο Δικαστήριο; Απειλούμενοι; Και τι θα γίνει αν δεν της αρέσει η όποια απόφαση;

ου. Να υπογράψει, δηλαδή, το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας. Αλλιώς πώς μπορούμε να της έχουμε εμπιστοσύνη ότι θα σεβαστεί τα αποτελέσματα μιας τέτοιας προσφυγής; Μην ξεχνάμε τις συνεχείς καταπατήσεις που έχει κάνει στις αποφάσεις του ΟΗΕ ως προς το Κυπριακό.

Αφού υπογράψει και η Τουρκία το Δίκαιο της Θάλασσας άμεσα θα πρέπει να αποσύρει το casus belli. Διότι πώς θα πάμε στο δικαστήριο; Απειλούμενοι; Και τι θα γίνει αν δεν της αρέσει η όποια απόφαση;

Πέμπτος κανόνas, σε μια συμφωνία με ένα γείτονα κόβεις κάθε πρόθεση αλυτρωτισμού. Στην περίπτωση της συμφωνίας των Πρεσπών η Βόρεια Μακεδονία εγκατέλειψε εξαρχής κάθε γεωγραφικό-εδαφικό πληθυσμιακό αλυτρωτισμό και υποχρεώθηκε να παραιτηθεί και από κάθε «σύγχρονο» ταυτολογικό, ιστορικό-πολιτισμικό αλυτρωτισμό. Στη συμφωνία των Πρεσπών στην παράγραφο επτά (7) η Βόρεια Μακεδονία παραδέχτηκε δεσμευτικά ότι η ίδια και οι πληθυσμοί της δεν έχουν καμιά σχέση με την Αρχαία Ελληνική Ιστορία και τη Μακεδονία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που ήταν και είναι ελληνική. Δυστυχώς

Πρόκειται για ύβρη εις βάρος της συμφωνίας των Πρεσπών να γίνεται επίκλησή της προκειμένου να δικαιολογηθεί η κακή προετοιμασία ενός λανθασμένου συμβιβασμού από την κυβέρνηση.

στις σχέσεις μας με την Τουρκία, ο πρωθυπουργός έκανε ακριβώς το αντίθετο. Ανακοίνωσε ότι οι διαφορές μας θα μετακινθούν από το πεδίο της νομικής σε αυτό της γεωπολιτικής. Τοιούτοτρόπως, μας επέστρεψε στον αλυτρωτισμό του 19ου αιώνα.

Εκτος κανόνas, πριν δεις τα «καλά» μιας διαπραγματεύσεως και συμφωνίας δεν εγκαταλείπεις, ούτε καν στα λόγια, τα όπλα σου, νομικά και αμυντικά. Το κακό είναι ότι ο κ. πρωθυπουργός αποδέχτηκε να κουβεντιάσει για την αποστρατιωτικοποι-

ηση των ελληνικών νησιών με το 40% του κυπριακού εδάφους υπό τουρκική κατοχή. Χωρίς να θυμάται τι έγινε όταν αποσύρθηκε η ελληνική ταξιαρχία από την Κύπρο. Για αυτό, υποστηρίζω ότι υπάρχουν «συμβιβασμοί και συμβιβασμοί». Υπάρχουν θετικοί, δημιουργικοί, όπως και συμβιβασμοί τακτικοί, προσωρινοί, ανάσας, όμως υπάρχουν –και όλα δείχνουν ότι εδώ έχουμε να κάνουμε με έναν τέτοιο–σάπιοι, άστοχοι.

Εβδομος κανόνas, με τίποτα δεν πρέπει να μπερδεύονται διαφορετικά πράγματα προκειμένου να δικαιολογηθούν ακρείαστες υποχωρήσεις. Λέγεται από το κόμμα της Ν.Δ., με τη συναίνεση τμήματος του ΣΥΡΙΖΑ, ότι ο κ. πρωθυπουργός ετοιμάζει «τις Πρέσπες του Αιγαίου». Αναρωτιέμαι, αν οι Πρέσπες ήταν «προδοσία», πώς μπορεί να έχει ο κ. πρωθυπουργός ως στόχο κάτι ανάλογο στα ελληνοτουρκικά. Αλλά as υποθέσουμε ότι ο κ. πρωθυπουργός αποδέχεται, πλέον, ότι οι Πρέσπες είναι μια εξαιρετική συμφωνία, ως δηλώνει στις διεθνείς συναντήσεις του, μήπως τότε ήρθε η ώρα να την εφαρμόσει καθώς και τα συνοδευτικά της; Το κύριο, πρόκειται για ύβρη εις βάρος της συμφωνίας των Πρεσπών να γίνεται επίκλησή της προκειμένου να δικαιολογηθεί η κακή προετοιμασία ενός λανθασμένου συμβιβασμού από την κυβέρνηση. As εξηγηθώ:

Πρώτον, η συμφωνία των Πρεσπών έβαλε όλες τις προϋποθέσεις να μπει ταφόπλακα στον αλυτρωτισμό. Κάτι τέτοιο με τον «α λα Μπτοστάκη γεωπολιτικό μετασχηματισμό» των ελληνοτουρκικών όχι μόνο δεν υφίσταται, αλλά αναπαράγεται διευρυμένα.

Δεύτερον, με τη συμφωνία των Πρεσπών η Ελλάδα ανέλαβε να στηρίξει, και σε ένα βαθμό να ελέγξει και να εκπαιδεύσει αμυντικούς μηχανισμούς της γείτονος. Αντίθετα, σε αυτό που ετοιμάζει ο κ. πρωθυπουργός προβλέπεται ο αφοπλισμός τμήματος της Ελλάδας κατά απαίτηση της Τουρκίας.

Τρίτον, η Βόρεια Μακεδονία ως όνομα και συνταγματική υπόσταση προέκυψε από αλλαγές που δεσμευτικά προέβλεψε η συμφωνία των Πρεσπών και έγινε αντάλλαγμα τη διευκόλυνση ένταξής της σε Ε.Ε. Το ερώτημα είναι τι ακριβώς θα πάρει η Ελλάδα από την Τουρκία; Ο κ. πρωθυπουργός και τη επιτελεία του υποστηρίζουν ότι το να πάει η Τουρκία στο Διεθνές Δικαστήριο αποτελεί υποχώρησή της. Αυτό δεν ισχύει, ιδιαίτερα χωρίς τους όρους που έθεσα. Επιπλέον, αντίθετα με ό,τι συνέβη με τη Βόρεια Μακεδονία, η κυβέρνηση της Ν.Δ. αποδέχτηκε τη μετονομασία μεγάλου μέρους του Αιγαίου σε Turkagean...

Τέταρτον, ενώ η Ελλάδα και η Βόρεια Μακεδονία έκαναν εκατέρωθεν ορθούς συμβιβασμούς που ωφέλησαν και έφεραν κέρδη και στις δύο πλευρές, σε αυτό που προανήγγειλε ο κ. πρωθυπουργός τα κέρδη συσσωρεύονται σε μεγάλο βαθμό μονομερώς στην Τουρκία.

Το ερώτημα είναι γιατί γίνεται αυτό; Ίσως, διότι κάποιοι στην κυβέρνηση δεν καταλαβαίνουν τις μακρόχρονες συνέπειες για τη χώρα και θέλουν να είναι αρεστοί σε τρίτους; Ίσως πάλι, διότι κάποιοι εγκαταλείπουν την επιλογή της ισότιμης συμμετοχής στην Ε.Ε. και προσανατολίζονται να γίνουν ο μικρός εταίρος της Τουρκίας; Ή μήπως, τέλος, διότι εξυπηρετούνται κάποια επιχειρηματικά συμφέροντα;

Ο κ. Νίκος Κοτζιάς είναι πρώην υπουργός Εξωτερικών.

Νεϋμα Ερντογάν και για την Κύπρο

Τα βήματα επαναπροσέγγισης με την Ε.Ε. συνεχίζει (σε ρητορικό επίπεδο) ο Τούρκος πρόεδρος

Του ανταποκριτή μας
στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Ενα επιπλέον βήμα επαναπροσέγγισης με την Ε.Ε. θεωρείται πως είναι το μήνυμα που έστειλε ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, σχετικά με το ζήτημα της επίλυσης του Κυπριακού, κάνοντας αναφορά στο σχέδιο Ανάν, ενώ δεν αναφέρθηκε στη θέση του «για δύο κράτη».

Ο πρόεδρος της Τουρκίας σε ομιλία του μετά τη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, την περασμένη εβδομάδα, δήλωσε: «Θα ήθελα να υπενθυμίσω ένα γεγονός. Εμείς δεν αποφύγαμε ποτέ τη λύση για τις αλήθειες στο νησί. Δεν θα το αποφύγουμε. Δεν φοβόμαστε να βάλουμε το χέρι μας στη φωτιά προκειμένου να βρεθεί μια μόνιμη και δίκαιη ειρήνη. Την αποφασιστικότητα μας σχετικά με αυτό το θέμα τη δείξαμε σε όλες τις διαδικασίες, από το σχέδιο Ανάν μέχρι τώρα. Και αν χρειαστεί θα τη δείξουμε ξανά. Ωστόσο είναι ξεκάθαρο, αυτοί που βρίσκονται απέναντί μας, αντί να επιμένουν σε επιβολές, να αποδεχθούν την πραγματικότητα στο πεδίο».

Αναλυτές τονίζουν πως ο κ. Ερντογάν μαζί με τα βήματα επαναπροσέγγισης με την Ελλάδα δείχνει πως αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο για συζήτηση του Κυπριακού και υποσχεται να κάνει μεγάλα βήματα, όπως είχε κάνει στο σχέδιο Ανάν, όμως υπενθυμίζει πως έχουν περάσει 20 χρόνια, κάτι που αλλάζει τα δεδομένα της διαπραγμάτευσης.

Φοβάται «μπλόκο»

Στην Αγκυρα γνωρίζουν πως τα ζητήματα της τελωνειακής ένωσης, της άρσης της βίζας για τους Τούρκους πολίτες, αλλά και για τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας δεν θα είναι εύκολο να προχωρήσουν σε περίπτωση που η Ελλάδα και η Κυπριακή Δημοκρατία μαζί με άλλες χώρες της Ε.Ε. εκφράσουν αντιρρήσεις.

Εμπειροί αναλυτές της γειτο-

Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην Κύπρο, ανάμεσα σε υποστηρικτές του, μετά την παρέλαση των κατοικιών στρατευμάτων για την επέτειο του «Ατίλλα». Λίγες ημέρες μετά, θυμήθηκε το σχέδιο Ανάν και εξέφρασε την πρόθεσή του να βάλει το χέρι του στη φωτιά «για μια μόνιμη και δίκαιη ειρήνη».

Από τα πικνίκ
στα Βαρώσια με
τον Μπακσελί και
τα «δύο κράτη»,
ο πρόεδρος της γείτονος
επέστρεψε 20 χρόνια
πίσω, στο σχέδιο Ανάν.

νικής χώρας υπενθυμίζουν πως ο κ. Ερντογάν πριν από λίγα χρόνια μαζί με τον κυβερνητικό του εταίρο, πρόεδρο του Κόμματος Εθνικιστικής Δράσης, Ντεβλέτ Μπακσελί, «πήγαιναν για πικνίκ» στην περικλειστη πόλη των

Βαρωσίων στην Αμμόχωστο και μιλούσαν μόνο για δύο κράτη στην Κύπρο.

Η πιθανότητα μεταφοράς του αερίου της Ανατολικής Μεσογείου στην Ευρώπη και η εκμετάλλευση των κοιτασμάτων στην περιοχή της Κύπρου θεωρούνται σημαντικοί παράγοντες της πιθανής διαφοροποίησης της στάσης της Αγκυρας.

Το μήνυμα για το Κυπριακό έρχεται μετά τη σύνοδο στο Βίλνους και τις συναντήσεις του προέδρου της Τουρκίας με τον Τζο Μπάιντεν, τον Εμανουέλ Μακρόν και τον Κυριάκο Μητσοτάκη.

«Δεν υπάρχει πρόβλημα το οποίο δεν μπορούμε να λύσου-

με με οποιαδήποτε χώρα. Πιστεύουμε ότι αν δοθεί χώρα για διάλογο και διπλωματία, τότε θα ξεπεραστούν οι παρεξηγήσεις και θα βρεθούν λύσεις στις διαφορές», δήλωσε ο κ. Ερντογάν, σε μια προσπάθεια να αντιστρέψει το κλίμα που επικρατεί για τη χώρα του.

Η ερμηνεία που κυριαρχεί στην Τουρκία λέει πως ουσιαστικά από τη σύνοδο του ΝΑΤΟ στο Βίλνους έχει μείνει μια άτυπη συμφωνία μεταξύ όλων των πλευρών με αλληλένδετα ζητήματα. Η Τουρκία θα πρέπει να επικυρώσει στο Κοινοβούλιο της την ένταξη της Σουηδίας στο ΝΑΤΟ, να έχει προχωρήσει περισσότερο

στην αποκατάσταση των σχέσεων με την Ε.Ε., αλλά και την Ελλάδα και πολλές άλλες χώρες της Δύσης. Ως αντάλλαγμα, η Αγκυρα θα μπορεί να πάρει την έγκριση για την αγορά και τον εκσυγχρονισμό των F-16, αλλά και να βελτιώσει τις οικονομικές σχέσεις με επενδύσεις. Ο χρονικός ορίζοντας όλων των εξελίξεων διαφαίνεται μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου, όταν η τουρκική κυβέρνηση θα φέρει το ζήτημα της Σουηδίας στο κοινοβούλιο. Όμως, μέχρι τότε θα γίνονται διαπραγματεύσεις για όλα τα υπόλοιπα ζητήματα.

Όλα αυτά, με δεδομένο ότι η Τουρκία χρειάζεται οικονομική ενίσχυση, καθώς τα μέτωπα της

τουρκικής οικονομίας είναι χειρότερα από όλες τις επίσημες προβλέψεις που ήδη αναθεωρούνται.

Ο πληθωρισμός στα ύψη

Η πρόεδρος της κεντρικής τράπεζας, Χαφιζέ Γκαγιέ Ερκάν, αναθέωρησε την πρόβλεψη για τον πληθωρισμό για το 2023. Η επίσημη πρόβλεψη της Κεντρικής Τράπεζας έκανε λόγο για ετήσιο πληθωρισμό 22%, αλλά η κ. Ερκάν δήλωσε πως ο επίσημος πληθωρισμός θα εκτιναχθεί στο 58%! Η κεντρική τράπεζα έχει υπερδιπλασιάσει τα επιτόκια τους τελευταίους δύο μήνες, ανατρέποντας όλη την προηγούμενη οικονομική πολιτική του κ. Ερντογάν, ο οποίος ζητούσε μείωση επιτοκίων, καθώς «ο πληθωρισμός είναι το αποτέλεσμα, η αιτία είναι τα επιτόκια».

Ενα επιπλέον σοκ προκλήθηκε στους οικονομικούς αναλυτές από τα δεδομένα που μετέδωσε η τουρκική προεδρία για τους επενδυτές από τις χώρες του Κόλπου. Λίγα λεπτά μετά την ολοκλήρωση της περιοδείας του κ. Ερντογάν στη Σαουδική Αραβία, στο Κατάρ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, η διεθνή επικοινωνία της προεδρίας της Τουρκίας είχε ανακοινώσει πως έχουν υπογραφεί συμφωνίες επενδύσεων και συνεργασίας ύψους 100 δισ. δολαρίων. Ωστόσο, μία εβδομάδα μετά, ο κ. Ερντογάν ανακoinώσε πως οι συμφωνίες με τις χώρες του Κόλπου είναι ύψους 50,7 δισ. δολαρίων. Γεγονός που απογοήτευσε πολλούς, με την αντιπολίτευση να υποστηρίζει πως δεν υπάρχουν ξεκάθαρα δεδομένα και πως «ίσως να μην υπάρχει τίποτα ξεκάθαρο», παρά αμβιβολίες για την αξιοπιστία των ανακοινώσεων.

Τέλος, με τον κ. Ερντογάν να ανακοινώνει πως το κόστος του καταστροφικού σεισμού της 6ης Φεβρουαρίου αγγίζει τα 104 δισ. δολάρια, όλοι οι αναλυτές κατατείνουν πως έρχονται ιδιαίτερα σκληρές ημέρες για την τουρκική οικονομία.

ΑΠΟΨΗ

Τα ελληνοτουρκικά στο μικροσκόπιο του Διεθνούς Δικαστηρίου

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΡΟΖΑΚΗ

Οι πρόσφατες δηλώσεις του Έλληνα πρωθυπουργού για παραπομπή της διαφοράς μας με την Τουρκία για τις θαλάσσιες ζώνες έχουν προκαλέσει μια σειρά αντιθέσεων ανάμεσα στους αρνητές της παραπομπής και στους προασπιστές της. Σπεύδω να τονίσω ότι προσωπικά είμαι θερμός υποστηρικτής ενός τέτοιου ενδεχομένου, παρά το γεγονός ότι αναγνωρίζω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια τέτοια εκδοχή.

Πρώτη δυσκολία, η προσθήκη μιας νέας και ευφάνταστας διεκδίκησης της Τουρκίας από την οποία δύσκολα θα απαλλαγούμε: η διασύνδεση της στρατιωτικοποίησης των ακραίων ανατολικών νησιών με το καθεστώς κυριαρχίας τους. Παρά το έωλο αυτής της διεκδίκησης, οι Τούρκοι επιμένουν σε αυτήν και την ανάγνωση σε προτεραιότητα, με αποτέλεσμα να δυναμιτίζουν κάθε ενδεχόμενο συνεννόησης, αφού η Ελλάδα δεν είναι διατεθειμένη να δεχθεί να υποβάλει στη διεθνή δικαιοδοσία θέματα που άπτονται της κυριαρχίας της. Το πιθανότερο, λοιπόν, είναι η Τουρκία να επιβαρύνει με μια ακόμη διεκδίκηση τις διερευνητικές επαφές, καθιστώντας το έδαφος ολισθηρό για τον Έλληνα διαπραγματευτή.

Αλλά κι αν υποθέσουμε ότι το εκκεντρικό αυτό επιχείρημα της Τουρκίας θα υπερκεραστεί με την επικράτηση της κοινής λο-

Η Αθήνα δέχεται να εκδικαστεί μόνο η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, ενώ η Αγκυρα θέλει να ενταχθούν στο συνυποσχετικό όσα ζητήματα έχει κατά καιρούς εγείρει.

γικής, η οποία υποστηρίζει ότι η κυριαρχία δεν μπορεί να αμφισβητηθεί παρά μόνο με ρητό περιορισμό της, κάτι που η Συνθήκη της Λωζάννης ούτε καν υπαινίσσεται, παραμένει στο ακέραιο το αίτημα της αποστρατιωτικοποίησης των νησιών, που κι αυτό θα πρέπει να βρει τη λύση του, με την επικράτηση της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών.

Ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι η προθυμία της Τουρκίας να επιλυθούν οι διαφορές είναι απεριόριστη, κάτω από τις τρέχουσες δυσκολίες που αντιμετωπίζει και την ανανεωμένη προσήλωσή της στη Δύση, κι ότι όλα αυτά μας οδηγούν σε διμερείς διαπραγματεύσεις, η δυνατότητα οριοθέτησης στο Αιγαίο και στην υπόλοιπη Ανατολική Μεσόγειο είναι εξαιρετικά απομακρυσμένη. Το περισσότερο που μπορεί κανείς να περιμένει, στην καλύτερη περίπτωση, είναι μια μερική

οριοθέτηση στο Βόρειο Αιγαίο, επειδή εκεί η σχετική απουσία νησιών και η ανοικτή θάλασσα δίνουν μια ευκαιρία, πάντα βέβαια με την επίκληση της καλοπιστίας, να εξευρεθεί λύση οριοθέτησης. Για την υπόλοιπη θαλάσσια έκταση, δηλαδή για το Κεντρικό και Νότιο Αιγαίο, καθώς και τη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, οριοθετική λύση δεν μπορεί να εξευρεθεί με διαπραγματεύσεις, καθώς τα δύο μέρη διατηρούν διαμετρικά αντίθετες θέσεις, έστω και ως αφετηρία στις προσδοκίες τους.

Με γνώμονα αυτήν την παράμετρο (τις διαμετρικά αντίθετες θέσεις, που κι αν λειανθούν δεν πρόκειται ποτέ να φτάσουν σε οριοθετική λύση), η επίλυση της διαφοράς θα πρέπει να γίνει από το Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης (ΔΔΔ), το μόνο αρμόδιο, λόγω της τεράστιας εμπειρίας του, για επίλυση διαφορών οριοθέτησης.

Εχουν ακουστεί κατά καιρούς διάφορα επιχειρήματα κατά της παραπομπής, όπως ότι η Τουρκία δεν έχει υπογράψει και επικυρώσει τη σύμβαση του Montego Bay για το Δίκαιο της Θάλασσας, κι επομένως δεν αποδέχεται τις ρυθμίσεις της, και ότι θα πρέπει προηγουμένως να δεχθεί την υποχρεωτική δικαιοδοσία του ΔΔΔ, που χωρίς αυτή δεν είναι δυνατή η επιδίκαση της διαφοράς οριοθέτησης.

Η Τουρκία, αν αποδεχθεί μια συμ-

φωνία (συνυποσχετικό) με την Ελλάδα, αυτομάτως αποδέχεται και το δικαίο με το οποίο θα εκδικαστεί η διαφορά. Επιπλέον, οι κυριότερες ρυθμίσεις για το Δίκαιο της Θάλασσας που εμπεριέχονται στη σύμβαση αποτελούν σήμερα και εθνικό δικαίο, άρα δεσμεύουν την Τουρκία λόγω αυτού του δεδομένου. Οι επαγγελματίες επικλήσεις, συνεπώς, για επικύρωση της σύμβασης έχουν μικρή σημασία, αφού η Τουρκία δεσμεύεται ούτως ή άλλως από τις διατάξεις της, με τη μεσολάβηση του εθιμικού δικαίου.

Το δεύτερο επιχείρημα είναι εξίσου σαθρό: Η Τουρκία πράγματι δεν έχει αποδεχθεί την υποχρεωτική δικαιοδοσία του ΔΔΔ. Αλλά κι η Ελλάδα, που την έχει αποδεχθεί κι έχει συναινέσει σε αυτήν, το έχει κάνει με την προϋπόθεση να εξαιρούνται διαφορές που αφορούν θαλάσσιες ζώνες. Οπότε Τουρκία και Ελλάδα βρίσκονται στην ίδια μοίρα από νομικής πλευράς. Πώς θεραπεύεται αυτή η αδυναμία; Μα η ύπαρξη ενός συνυποσχετικού αίρει την αδυναμία του ΔΔΔ να επιδικάσει την υπόθεση οριοθέτησης, καθώς αυτή η συμφωνία καταδεικνύει τη σαφή πρόθεση των δύο μερών να καταστούν διάδικοι ενώπιόν του. Αυτό ρητά προκύπτει από διάταξη του καταστατικού του ΔΔΔ, η οποία ορίζει τρεις τρόπους προσφυγής: την υποχρεωτική δικαιοδοσία (optional clause), την προηγούμενη αποδοχή της μέσω

διμερούς ή πολυμερούς συμφωνίας και το συνυποσχετικό.

Κι ερχόμαστε τώρα στη σύνταξη της συμφωνίας (συνυποσχετικό, compromi). Κάποια στιγμή στις διμερείς διαπραγματεύσεις θα διαπιστωθεί το αδιέξοδο μιας συμφωνίας. Πάντως οι διαπραγματεύσεις, οι πραγματικές κι όχι προσχηματικές, αποτελούν προϋπόθεση για την ανάληψη δικαιοδοσίας από το Δικαστήριο, σύμφωνα με τη νομολογία του. Τη στιγμή που θα διαπιστωθεί το αδιέξοδο, τα δύο μέρη θα πρέπει να συμφωνήσουν σε τροποποίηση των συνορίδιών από διαπραγματεύσεις ουσίας σε διαπραγματεύσεις για τη σύνταξη συνυποσχετικού.

Η σύνταξη του συνυποσχετικού δεν θα είναι εύκολη υπόθεση, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα. Η Ελλάδα δέχεται να εκδικαστεί από το ΔΔΔ μόνο η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (ΑΟΖ). Η Τουρκία δέχεται τη δικαιοδοσία του με τον όρο να ενταχθούν στο συνυποσχετικό όλες οι διαφορές που κατά καιρούς έχει εγείρει εις βάρος της Ελλάδας. Αυτό αποτελεί και το κύριο εμπόδιο στη συμφωνία για παραπομπή. Εάν η Τουρκία επιμείνει στο σύνολο των διεκδικήσεών της, τότε δεν θα υπάρξει συμφωνία. Πάντως αυτό το οποίο υποστηρίζουν ορισμένοι κύκλοι, ότι δήθεν η Τουρκία εμμέσως θα κατορθώσει να βάλει στο συνυ-

ποσχετικό κι άλλα προβλήματα, όπως λ.χ. θέματα κυριαρχίας των νησιών, δεν ευσταθεί, διότι η Ελλάδα θα αρνηθεί να συμφωνήσει.

Πάντως, αν όλες οι δυσχέρειες ξεπεραστούν, το ΔΔΔ θα αναλάβει την υπόθεση οριοθέτησης και θα καταλήξει σε λύση. Κανένα από τα κεντρικά επιχειρήματα των δύο μερών δεν πρόκειται να επιβληθεί. Ούτε το τουρκικό επιχείρημα ότι τα νησιά δεν έχουν υφαλοκρηπίδα, καθώς το άρθρο 121 της σύμβασης και το ανάλογο έθιμο ρητά ορίζουν ότι τα νησιά απολαμβάνουν υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα όπως και οι ηπειρωτικές ακτές, αλλά ούτε και το ελληνικό ότι όλα τα νησιά μας έχουν πλήρη επήρεια, δηλαδή απολαμβάνουν την ίδια ακριβώς έκταση θαλάσσιας ζώνης με τα ηπειρωτικά εδάφη.

Εν κατακλείδι, βρισκόμαστε ακόμη μακριά από το ενδεχόμενο μιας προσφυγής στο ΔΔΔ. Παρ' όλα αυτά, η βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία και η κοινή προθυμία ενάρετης διαλόγου αποτελούν ένα μείζον βήμα για την επίλυση των διαφορών μας. Αρκεί η Τουρκία να αντιληφθεί ότι ορισμένες από τις διεκδικήσεις της αποτελούν εκκεντρικά αιτήματα, τα οποία κανείς στον κόσμο αυτόν δεν θα μπορούσε να δεχθεί με ειρηνικά μέσα.

Ο κ. Χρήστος Ροζάκης είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

«Μακροβούτι» για τον Λεβιάθαν

Η Chevron βλέπει το Ισραήλ σαν βατήρα για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων αερίου στη Μεσόγειο

Του **ΣΤΑΝΛΕΪ PINT**
THE NEW YORK TIMES

Εξι ναυτικά μίλια στα ανοικτά των ισραηλινών ακτών, μια ακαλαίσθητη μεταλλική μάζα στέκεται πάνω από τα νερά της Μεσογείου. Αυτός ο πύργος, ύψους 70 μέτρων, στεγάζει ενδιαιτήσεις, δεξαμενές καυσίμων και νερού, και εγκαταστάσεις οι οποίες αντλούν φυσικό αέριο από τον πυθμένα της θάλασσας. Χάρη στον «Λεβιάθαν», όπως ονομάζεται το συγκεκριμένο κοιτάσμα, το Ισραήλ διαθέτει πια περισσότερο φυσικό αέριο από όσο μπορεί να καταναλώσει ή να αποθηκεύσει στο περιορισμένο δίκτυό του.

«Μπορείς να χωρέσεις πεπερασμένο όγκο αερίου στις σωληνώσεις και τις δεξαμενές», λέει ο Τζιμ Χίμπερτ, επικεφαλής της εξέδρας και του πληρώματος 120 ανδρών που εργάζονται για την αμερικανική ενεργειακή Chevron. Ο αμερικανικός ενεργειακός κολοσσός είχε την τύχη να αποκτήσει πρόσβαση σε πλούσιο κοιτάσμα στο κατώφλι της Ευρώπης, την ώρα που ο πόλεμος στην Ουκρανία κατέστρεψε το φυσικό αέριο ιδιαίτερα πολύτιμο. Η ροή αερίου από τη Ρωσία –παραδοσιακά ο μεγαλύτερος προμηθευτής της Ευρώπης– περιορίστηκε στο ελάχιστο καθώς η Μόσχα προσπάθησε να αξιοποιήσει το καύσιμα ως οικονομικό όπλο, οδηγώντας στα ύψη τις τιμές και δημιουργώντας ζήτηση για εναλλακτικούς προμηθευτές.

Εξαγωγές

Η ισραηλινή θυγατρική της Chevron βοηθάει στην αναπλήρωση αυτού του κενού. Η εταιρεία εξάγει μεγάλο όγκο αερίου στην Αίγυπτο, η οποία διαθέτει μεγάλες εγκαταστάσεις μετατροπής του καυσίμου σε υγροποιημένο φυσικό αέριο (LNG), προκειμένου να εξαχθεί σε ευρωπαϊκά λιμάνια. Βήματα όπως η επέκταση του «Λεβιάθαν» και η δημιουργία δικτύου αγωγών μεταξύ του Ισραήλ και των γειτόνων του αναμένεται να οδηγήσουν σε διπλασιασμό της εξαγωγικής ικανότητας. Τέτοιοι όγκος εξαγωγής θα

Ελικόπτερο πετάει πάνω από την πλατφόρμα της Chevron, στα ανοικτά των ισραηλινών ακτών. Η αμερικανική εταιρεία θα μπορούσε να εξορύξει περισσότερο φυσικό αέριο αν είχε τρόπο να το διοχετεύσει στην Ευρώπη. Σχέδια υπάρχουν, όμως κάθε βήμα στην ενεργειακή σκακιέρα πρέπει να γίνεται με προσοχή.

Ο αμερικανικός κολοσσός προσβλέπει σε αυξημένη ζήτηση και αναμένει να εκμεταλλευθεί την αφθονία των κοιτασμάτων στη νοτιοανατολική λεκάνη.

μπορούσε να καλύψει πλήρως τις ενεργειακές ανάγκες μιας χώρας όπως η Ολλανδία.

Το κοιτάσμα «Λεβιάθαν» είναι τεράστιο, με παραγωγή αερίου αξίας 2,5 δισ. δολαρίων το περυσινό έτος. Στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, όμως, κάθε σχέδιο αύξησης της παραγωγής καυσίμου και εξαγωγής του στις αγορές γίνεται αντικείμενο προσεκτικών διαπραγματεύσεων. Σε αυτές τις συζητήσεις συμμετέ-

χουν η Chevron, άλλες εταιρείες ενέργειας και κυβερνητικοί αξιωματούχοι από το Ισραήλ, την Αίγυπτο και την Κύπρο.

Η Chevron, η οποία έχει αποκτήσει τα δικαιώματα άντλησης φυσικού αερίου και στις τρεις παραπάνω χώρες, δηλώνει αισιόδοξη για τη μεταμόρφωση της ταραγμένης περιοχής σε έναν από τους τελευταίους κόμβους ορυκτών καυσίμων στον κόσμο. «Διαθέτουμε ήδη μεγάλες τεχνικές εγκαταστάσεις στην περιοχή. Αυτά τα αποθέματα θα είναι αναγκαία για τον πληθυσμό», λέει ο Ρόμπερτ Νεφ, επικεφαλής διεθνών εξορύξεων της Chevron.

Το έντονο ενδιαφέρον πολλών κρατών για τον έλεγχο του ορυκτού πλούτου «δεν σημαίνει αναγκαία ότι αυτά τα εγχειρήματα ολοκληρώνονται πιο εύκολα», λέει ο Αλεξ Μάντον, επικεφαλής της εταιρείας συμβούλων Rapidan. Η πρόσφατη ενίσχυση των δραστηριοτήτων της Chevron στη

συγκεκριμένη ενεργειακά πλούσια θαλάσσια ζώνη δείχνει ότι οι προσδοκίες της είναι μεγάλες. «Έχουν την ικανότητα ολοκληρώσης μεγάλων έργων», λέει ο Αλα Αράφα, πρόεδρος της ενεργειακής Blue Ocean, η οποία αγοράζει ισραηλινό αέριο για να το πουλήσει στην Αίγυπτο.

Νέα κοιτάσματα

Η Chevron, με έδρα την Καλιφόρνια, άρχισε την εξορύξη ισραηλινού φυσικού αερίου πριν από τρία χρόνια με την εξαγορά της αμερικανικής εταιρείας Noble Energy έναντι 4 δισ. δολαρίων. Η μικρή αμερικανική εταιρεία είχε βοηθήσει το Ισραήλ να αναδειχθεί σε αναδυόμενη δύναμη στο φυσικό αέριο. Η θυγατρική της Chevron διαθέτει μερίδιο 40% στο «Λεβιάθαν» και 25% στο επίσης μεγάλο ισραηλινό κοιτάσμα «Ταμάρ». Η Chevron κατέχει επίσης μερίδιο σε ανεκμετάλλευτο κοιτάσμα στα χωρικά ύδατα της

Η επέκταση του «Λεβιάθαν» και η δημιουργία δικτύου αγωγών μεταξύ του Ισραήλ και των γειτόνων του θα διπλασιάσουν την εξαγωγική ικανότητά του.

Κύπρου, καθώς και σειρά οικοπέδων στα ανοικτά της Αιγύπτου, όπου η εταιρεία εντόπισε νέα κοιτάσματα.

Η αφθονία φυσικού αερίου μεταμόρφωσε τον τρόπο με τον οποίο το Ισραήλ παράγει ηλεκτρισμό. Η χώρα καλύπτει σήμερα ποσοστό 70% των αναγκών της σε ηλεκτρισμό από φυσικό αέριο, έχοντας εγκαταλείψει την καύση άνθρακα. Το Ισραήλ θα συνεχίσει στο μεταξύ να χρειάζεται περισ-

σότερη ενέργεια προκειμένου να φορτίσει τον ενισχυόμενο στόλο ηλεκτρικών οχημάτων του.

Το μεγαλύτερο μέρος του αερίου που θα αντλήσει η Chevron θα εξαχθεί, όμως, σε άλλες χώρες, αν και ο τρόπος με τον οποίο αυτό το αέριο θα φθάσει στις αγορές του εξωτερικού μένει να αποσαφηνισθεί. Η εταιρεία διοχετεύει ήδη το ήμισυ του ισραηλινού αερίου μέσω αγωγών σε Αίγυπτο και Ιορδανία.

Ο ρόλος του Καϊρού

Η Αίγυπτος ειδικά βρίσκεται σε αγωνιάδνη αναζήτηση ενεργειακών πόρων προκειμένου να συντηρήσει τον πληθυσμό των 110 εκατομμυρίων της, δεκαπλάσιο από εκείνον του Ισραήλ. Για να το πετύχει, η Αίγυπτος θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι μεγάλος όγκος αερίου από όλη την Ανατολική Μεσόγειο θα διέλθει μέσα από το δίκτυό της, με προορισμό τις δύο εγκαταστάσεις παραγωγής υγροποιημένου φυσικού αερίου στις αιγυπτιακές ακτές της Μεσογείου. Αυτές οι εγκαταστάσεις, συνδιοκτιπσίας του αιγυπτιακού κράτους, της Shell και της ιταλικής Eni, είναι οι μοναδικές στα παράλια της Μεσογείου. Το Κάιρο χρειάζεται επίσης σταθερή και άφθονη ροή φυσικού αερίου για τα εργοστάσια και τους σταθμούς παραγωγής ενέργειας στη χώρα.

Η Chevron αναφέρει ότι η αποστολή μεγαλύτερων ποσοτήτων ισραηλινού ή κυπριακού αερίου σε αυτούς τους τερματικούς σταθμούς στην Αίγυπτο είναι μία από τις λύσεις που εξετάζονται. Η εταιρεία και οι συνεταιίροι της μελετούν επίσης την κατασκευή εγκαταστάσεων LNG σε ισραηλινά χωρικά ύδατα. Κάτι τέτοιο θα επέτρεπε στη Chevron να ελέγχει «πού πάει το αέριο αφού το επεξεργασθούμε», λέει ο Τζεφ Γιούινγκ, εκτελεστικός διευθυντής της Chevron Ανατολικής Μεσογείου. Αυτό θα περιόριζε την επιρροή της Αιγύπτου και θα επέτρεπε στην εταιρεία να εξάγει αέριο ακολουθώντας τις διεθνείς τιμές, οι οποίες είχαν κορυφωθεί πέρυσι εξαιτίας της ευρωπαϊκής ζήτησης.

Στην πλατφόρμα της Chevron ζουν και εργάζονται 120 άτομα. Το φυσικό αέριο που εξορύσσουν έχει αντικαταστήσει σε ποσοστό 70% τον γαϊάνθρακα στην παραγωγή ενέργειας, γι' αυτό και το θερμοηλεκτρικό εργοστάσιο στη Χαντέρα υπολείπεται. Ωστόσο, οι οικολογικές οργανώσεις στο Ισραήλ, που βλέπουν την πλατφόρμα από την παραλία της Ναχολίμ, πιέζουν προς την κατεύθυνση των ΑΠΕ.

Σύννεφα στον ορίζοντα για το μέλλον των επενδύσεων

Ορισμένοι αναλυτές εκφράζουν αμφιβολίες για το κατά πόσον η Chevron θα είναι πρόθυμη να δαπανήσει μεγάλα χρηματικά ποσά προκειμένου να κατασκευάσει εργοστάσιο επεξεργασίας φυσικού αερίου σε LNG, όταν οι αιγυπτιακές μονάδες βρίσκονται λίγες ώρες μακριά.

«Δεν πιστεύω ότι θα βρεθεί κανείς να επενδύσει 5 έως 6 δισ. δολάρια για ένα εργοστάσιο LNG, όταν τα υπάρχοντα διυλιστήρια υπολείπονται», λέει ο Μαθίος Ρήγας, διευθύνων σύμβουλος της εισηγμένης στο χρηματιστήριο του Λονδίνου ελληνικής εταιρείας Energean, η οποία παράγει φυσικό αέριο στο Ισραήλ.

Ο,τι κι αν επιλέξει να πράξει η Chevron, το μόνο σίγουρο είναι ότι οι προοπτικές της Ανατολικής Μεσογείου ως παγκόσμιου ενεργειακού κόμβου είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Πριν από

δύο δεκαετίες το Ισραήλ ήταν από τις λίγες χώρες της Μέσης Ανατολής οι οποίες δεν είχαν στο ενεργητικό τους την ανακάλυψη σημαντικού κοιτάσματος φυσικού αερίου ή πετρελαίου. Σήμερα το φυσικό αέριο έχει αναδειχθεί σε κρίσιμη κινητήρια δύναμη της ισραηλινής οικονομίας, περιορίζοντας δραστηριότητες που εξάρτησαν από εισαγόμενο γαϊάνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ραντάρ και ένοπλοι φρουροί

Στην πλωτή εξέδρα «Λεβιάθαν», στα ανοικτά της Χαίφα, χειριστές σε σκοτεινό δωμάτιο ελέγχου συντονίζουν την εξορύξη, προκειμένου αυτή να ακολουθεί τη ζήτηση από εταιρείες ηλεκτρισμού και άλλους πελάτες. Αντικατοπτρίζοντας τους εγγενείς κινδύνους της περιοχής, η πλατφόρμα προστατεύεται από πολλαπλά συστήματα ασφαλείας, όπως

ειδικές περιστρεφόμενες κεραίες ραντάρ και συσκευή που παράγει εκκωφαντικούς θορύβους για να αποθαρρύνει εισβολείς.

Ένοπλοι άνδρες με μαύρες στολές περιπολούν στα καταστρώματα του «Λεβιάθαν», ενώ από θαλάσσης προστασία προσφέρει ακταιωρός του ισραηλινού ναυτικού από τον ναύσταθμο της Χαίφα.

Ο «Λεβιάθαν», όμως, είναι ταυτόχρονα και εργαλείο βελτίωσης των σχέσεων μεταξύ ιστορικών εχθρών και ενίσχυσης της περιφερειακής σταθερότητας. Ο ορυκτός πλούτος έφερε μαζί του νέους εμπορικούς δεσμούς. Η επενδυτική εταιρεία Mubadala από το Αμπου Ντάμπι έχει επενδύσει στο κοιτάσμα «Ταμάρ», ενώ η κρατική πετρελαϊκή εταιρεία των Εμιράτων βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις για την εξαγορά από κοινού με τη βρετανική

BP ποσοστού 50% της NewMed Energy, που συμμετέχει στον όμιλο του «Λεβιάθαν».

Συνεργασία με Λιβάνο

Ατυπη συμφωνία μεταξύ Ισραήλ και Λιβάνου το περασμένο φθινόπωρο άνοιξε τον δρόμο για την εξερεύνηση σε χωρικά ύδατα του Λιβάνου από διεθνείς ομίλους, προοπτική την οποία στηρίζει ενεργά η Ουάσιγκτον. «Διαπιστώνουμε πρωτόγνωρα επίπεδα περιφερειακής συνεργασίας», λέει ο Ντέιβιντ Γκόλντμιν, πρόεδρος της εταιρείας ενεργειακών συμβούλων Goldwyn Global Strategies, ο οποίος υπήρξε ειδικός απεσταλμένος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ κατά τη διάρκεια της θητείας Ομπάμα.

Η προσπάθεια του Ισραήλ και της ευρύτερης περιοχής να αναδειχθούν σε μεγάλους εξαγωγείς φυσικού αερίου αντιμετωπίζει,

όμως, χρονικούς περιορισμούς. Την ώρα που η Ευρωπαϊκή Ένωση θέλει να ενθαρρύνει τις ροές αερίου από την Αίγυπτο και το Ισραήλ, οι Βρυξέλλες μοιάζουν αποφασισμένες να αντικαταστήσουν το φυσικό αέριο με άλλες μορφές παραγωγής ενέργειας, όπως η αιολική, η ηλιακή και η καύση υδρογόνου. Η κατανάλωση αερίου στην Ευρώπη υποχώρησε κατά 14% το 2022 και συνεχίζει να περιορίζεται.

Υπάρχουν, επίσης, σημάδια ανησυχίας από το εσωτερικό του Ισραήλ, με μερίδα του πληθυσμού να εκφράζει αμφιβολίες για τη μετάβαση από το ένα περιβαλλοντικά επικίνδυνο καύσιμο στο άλλο. «Το φυσικό αέριο είναι λιγότερο ρυπογόνο από τον άνθρακα, αλλά δεν εξαφανίζει την ατμοσφαιρική ρύπανση και δεν μας φέρνει πιο κοντά στην καθαρή ενέργεια», λέει η Γιαέλ Κοέν Παράν, πρώην

μέλος της Κνέσετ, κατά τη διάρκεια συνέντευξης της σε ξενοδοχείο της Χαίφα, από όπου η πλατφόρμα «Λεβιάθαν» είναι ορατή με γυμνό μάτι.

Μέλη περιβαλλοντικών οργανώσεων υποστηρίζουν ότι η κυριαρχία του αερίου στην ισραηλινή οικονομία και η επιρροή της πετρελαϊκής βιομηχανίας στην πολιτική σκηνή της χώρας σημαίνουν ότι η χρηματοδότηση της έρευνας στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα παραμείνει ανεπαρκής. «Υπό μία έννοια είμαστε όμηροι», λέει ο Ελάντ Χόκμαν, επικεφαλής της περιβαλλοντικής οργάνωσης Green Course.

Από τη μεριά της η Chevron, παρότι δεν δημοσιεύει ισολογισμούς για τις ισραηλινές δραστηριότητές της, επιμένει ότι η επένδυσή της είναι κερδοφόρα και αποτελεί ευκαιρία για περαιτέρω επέκταση.

MICHAEL HELLER

Με φωτιά και τσάπες στα χέρια, κάτοικοι έριχναν χώμα στην καρβουνιασμένη γη προσπαθώντας να αναχαιτίσουν την πυρκαγιά στη Ρόδο. Η φωτιά ξεκίνησε σε ορεινό όγκο και συνέχισε απερίσπαστη την πορεία της, καταλήγοντας μέχρι τις ακτές του νησιού.

Πυροσβέστης επιχειρεί να περικλείσει την πυρκαγιά σε ένα από τα μέτωπα της Ρόδου. Οι προσπάθειες μπορεί να απέδιδαν τα πρωινά, αλλά σύντομα, το μεσημέρι, η φωτιά ξέφυγε ξανά.

MICHAEL HELLER

MICHAEL HELLER

Κάτοικοι του νησιού επάνω σε αγροτικό όχημα, εξοπλισμένο με βυτίο, καθ' οδόν για το μέτωπο. Συντονίζονταν κυρίως από μια σελίδα στο Facebook για να μεταβούν όπου υπήρχε ανάγκη.

MICHAEL HELLER

MICHAEL HELLER

Ενας εθελοντής στα καμένα της Ρόδου. Επί ημέρες, κάτοικοι του νησιού έδιναν τη δική τους, παράλληλη μάχη για να περιορίσουν την καταστροφική πορεία της φωτιάς.

MICHAEL HELLER

Παρά τις προσπάθειες που κατέβαλλαν επαγγελματίες πυροσβέστες, εθελοντές και κάτοικοι, η πυρκαγιά στη Ρόδο έκαιγε ανεξέλεγκτα για ημέρες, επιστρέφοντας σε κάποιες περιπτώσεις στους ίδιους οικισμούς.

Του απεσταλμένου μας
ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η φωτιά στη Ρόδο μετρούσε ήδη επτά ημέρες και συνέχιζε ακάθεκτη όταν ο Νίκος Νικολέττος και άλλοι κάτοικοι του νησιού έφθασαν πάνω σε καρότσες αγροτικών στο Ασκληπιείο. Είχαν ακούσει ήδη για δύο σπίτια με ξύλινες οροφές που κινδύνευαν και ήθελαν να περισώσουν ό,τι μπορούσαν. Τα μεγάλα πυροσβεστικά οχήματα δεν χωρούσαν στα καντούνια. Το χωριό είχε μείνει χωρίς νερό, οι εθελοντές δεν μπορούσαν να ανεφοδιάσουν τα βυτία από τις αυλές και έπρεπε να γεμίζουν από τη θάλασσα, πέντε χιλιόμετρα μακριά. Ήταν στέννα στη γειτονιά που επιχειρούσαν, οι προσβάσεις περιορισμένες. «Ανεβαίναμε από ταράτσα σε ταράτσα, σπάγαμε εισόδους, κατεβάσαμε πέργκολες», λέει. «Είδα σπίτια να καίγονται».

Είχε βρεθεί και σε άλλα πυρόπληκτα σημεία του νησιού, μαζί με συντοπίτες του, σε μια αναμέτρηση με τη φωτιά που έμοιαζε να μην έχει τελειωμό. Στις 19 Ιουλίου, δεύτερη ημέρα πυρκαγιάς, πήγε μαζί με δεκάδες εθελοντές στον Προφήτη Ηλία, σε μια απότομη πλαγιά, και έριχναν χώμα πάνω στην καρβουνιασμένη γη. Βρέθηκε και στο Γεννάδι, όπου σχημάτισαν ανθρώπινη αλυσίδα για να προσγγίσουν με τη μάνικα μια εστία, βοηθώντας επαγγελματίες πυροσβέστες που είχαν εξουθενωθεί από την πολυήμερη μάχη στο μέτωπο.

Μια από αυτές τις ημέρες περιγράφει ότι περικυκλώθηκε από τον καπνό. Φορούσε μια μάσκα για την COVID-19 που δεν του παρείχε την καλύτερη δυνατή προστασία για αυτές τις συνθήκες. «Εψαχνα να βρω ανάσα. Έκανα ένα βήμα δεξιά, δεν έβρισκα, ένα βήμα αριστερά, δεν έβρισκα», λέει. «Το δάσος το αγαπάμε, δεν θα το ξεπεράσουμε εύκολα αυτό που συνέβη. Ειδικά τα παιδιά που καταγγονται από αυτές τις περιοχές και θα βλέπουν τα καμένα κάθε μέρα».

Στα Απόλλωνα

Στις 18 Ιουλίου, σύμφωνα με την Πυροσβεστική, δειλώθηκε στις 19.11 πυρκαγιά σε περιοχή κοντά στα Απόλλωνα της Ρόδου. Τότε κυκλοφόρησε η πληροφορία ότι η φωτιά ξεκίνησε από παλιό σκουπιδότοπο και επεκτάθηκε σε δάσος, κάτι που μέχρι στιγμής δεν έχει επιβεβαιωθεί από την αρμόδια αρχή. Κατά μια άλλη εκδοχή, η αρχική εστία ήταν σε χαράδρα, η οποία κατάρνη σε παρθένο δάσος.

Ο Παναγιώτης Εγγλέζος, επικεφαλής της Εθελοντικής Ομάδας Αντιμετώπισης Καταστροφών Σαλάκου, λέει ότι με τη συνδρομή συντοπιτών τους που τους τροφοδοτούσαν με νερό κράτησαν τη φωτιά μακριά από το χωριό την επόμενη ημέρα. Στο σημείο είχε βρεθεί και ο Βασίλης Μαυρίκος, ζαχαροπλάστης στο επάγγελμα, που είχε έρθει μαζί με άλλους κατοίκους από τη Λίνδο για να βοηθήσει. «Με φτυάρια και αξίνες κάναμε μικρές αντιπυρικές ζώνες για να ανακόψουμε τη φωτιά, οι άνεμοι ήταν σχετική καλοί. Την επομένη, όμως, αναζωπυρώθηκε».

Τα εναέρια μέσα που είχαν επιχειρήσει κατά τις πρώτες ημέρες δεν κατάφεραν να ανακόψουν την πορεία της φωτιάς, η οποία βρήκε μπροστά της άφθονη καύσιμη ύλη. Σε δηλώσεις του, εκπρόσωπος της τοπικής αυτοδιοίκησης, στις 19 Ιουλίου, καθισούχαζε λέγοντας ότι δεν υπήρχε απειλή για το τουριστικό κομμάτι του νησιού και το πρόβλημα εντοπιζόταν στον ορεινό όγκο. Η εξέλιξη, όμως, αποδείχθηκε διαφορετική.

Η μεγάλη εκκένωση

Η φωτιά έφθασε μέχρι τη θάλασσα, καταστρέφοντας ολοσχερώς ένα μπαρ στην παραλία της Γλύστρας. Στο Κιοτάρι, ένα από τα πιο ανεπτυγμένα τουριστικά σημεία στη νότια Ρόδο, πλάνη σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες αντικρίζεις πλέον καμένη γη. Συναντάμε τον υπεύθυνο ξενοδοχείου που έχει υποστεί φθορές. Ζητάει να μη δημοσιευθεί το όνομά του, ούτε της επιχείρησής, καθώς ακόμη δεν έχουν καταγραφεί όλες οι ζημιές και εκκρεμεί η συνέντευξη με την ασφαλιστική εταιρεία. «Μας ρωτούσαν οι τουρίστες τι συμβαίνει. Κάθε πρωί διαβάζαμε

ότι η φωτιά είναι σε ύφεση και κάθε βράδυ τη βλέπαμε και ένα λόφο πιο κοντά», λέει. Το πρωί του Σαββάτου 22 Ιουλίου, ο καπνός είχε πλησιάσει απειλητικά. Το μεσημέρι στάλθηκε μήνυμα για εκκένωση του χωριού Λάρδου και κάποια μέλη του προσωπικού έφυγαν για τα σπίτια τους. «Μετά άλλαξε ο αέρας και η φωτιά κατέβηκε γρήγορα», περιγράφει ο υπεύθυνος του ξενοδοχείου. Λέει ότι δόθηκε εντολή για εκκένωση της περιοχής και μετακίνηση χιλιάδων τουριστών αρχικά προς Γεννάδι, στα έξι χιλιόμετρα μακριά, χωρίς διευκρίνιση όμως για το πώς θα μεταβούν εκεί. Εξηγεί ότι οι επιχειρήσεις της περιοχής είχαν σχέδιο πυρασφάλειας, αλλά για να αντιμετωπίσουν μια φωτιά που θα ξεσπούσε μέσα σε ξενο-

«Ο καπνός είναι ο ρουφιάνος της φωτιάς. Βλέπαμε πώς θα κινηθεί, είχαμε στήσει τα αυτοκίνητα και ξαφνικά με τον άνεμο άνοιγε νέο μέτωπο αλλού», λέει στέλεχος της Πυροσβεστικής.

δοχείο, όχι στο δάσος. Διέθεταν κυρίως μίνι βαν, όχι λεωφορεία, οπότε η μαζική μετακίνηση τόνων τουριστών δεν ήταν απλή υπόθεση. Μετά την εκκένωση, στο ξενοδοχείο του έμειναν πίσω ο υπεύθυνος συντήρησης μαζί με πυροσβέστες για να αντιμετωπίσουν τις φλόγες. Κάποια στιγμή αργά το απόγευμα, όταν η φωτιά έδειχνε να τους κυκλώνει, κατέφυγαν σε κτίριο για να γλιτώσουν.

Νωρίτερα, μετά το σήμα του 112, αρκετοί τουρίστες διέφυγαν με τα πόδια, περπατώντας χιλιόμετρα μέσα στον ήλιο, ενώ άλλοι ανέβηκαν στις καρότσες αγροτικών. Υπήρξε πάντως και περίπτωση μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας που μίσθωσε δύο λεωφορεία και έβαλε μέσα δύο μέλη

του προσωπικού της για να συνοδεύσουν τους τουρίστες, όπως ανέφερε στην «Κ» ο Ελβετός Μαρσέλ Ζόσο, ο οποίος παραθέριζε στο Κιοτάρι με την οικογένειά του. Εκείνη την ημέρα, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Αστυνομίας, 19.000 άνθρωποι μεταφέρθηκαν σε ασφαλή σημεία, εκ των οποίων οι 3.000 με πλωτά μέσα.

Αρκετοί Ροδίτες με τους οποίους μίλησε η «Κ» θεωρούν ότι τότε, μόλις στις 22 Ιουλίου, όταν οι φλόγες απείλησαν τουριστικές υποδομές του νησιού, στράφηκε η προσοχή στον τόπο τους, παρότι η φω-

τιά έκαιγε ήδη τέσσερις ημέρες. Δυνάμεις της Πυροσβεστικής είχαν διασπαστεί εκείνη την εβδομάδα στα άλλα μεγάλα νησιά, ενώ άνθρωποι που είχαν άμεση εικόνα του μετώπου στη Ρόδο από τις πρώτες κιόλας ημέρες, κάνουν λόγο για προβλήματα στον συντονισμό όσων πόρων ήταν άμεσα διαθέσιμοι. Ντόπιοι έχουν μιλήσει στην «Κ» για την αυταπαρνση πυροσβεστών στο

πεδίο ή, για παράδειγμα, πώς κάτοικοι υπερασπίστηκαν τα Λάερμα με την καθοριστική συνδρομή του τοπικού πυροσβεστικού κλιμακίου. Παράλληλα, όμως, επισημαίνουν τις δυσκολίες όταν δυνάμεις από άλλες περιοχές της χώρας επιχειρούσαν σε ένα άγνωστο για εκείνες μέρος. Ενδεικτικά, ένας κτηνοτρόφος είπε ότι απέτρεψε

στο μέτωπο τον εγκλωβισμό πυροσβεστικού οχήματος που όδευε προς αδιέξοδο.

Αφού δεν περιορίστηκε εγκαίρως, με την υποβοήθηση και ισχυρών ανέμων, η πυρκαγιά ξέφυγε το επόμενο διάστημα από κάθε έλεγχο, θυμίζοντας έως ένα βαθμό όσα είχαν συμβεί το 2021 στα χωριά της Εύβοιας. Για αρκετές ημέρες τα πρωινά υπήρχε αισιοδοξία ότι η κατάσταση θα αντιμετωπιστεί και το μεσημέρι προέκυπταν νέες μεγάλες αναζωπυρώσεις. Στη Ρόδο εκτιμάται ότι καταστράφηκαν πάνω από 188.000 στρέμματα, τα οποία αντιστοιχούν στο 13% της έκτασης του νησιού. Σε αυτά περιλαμβάνονται και πάνω από 21.900 στρέμματα προστατευόμενων εκτάσεων (περιοχές του δικτύου Natura, καθώς και καταφύγια

άγριας ζωής). Αυτή η εκτίμηση για τις πληγείσες εκτάσεις δεν είναι ακόμη οριστική.

Όσο η πυρκαγιά συνέχιζε ανεξέλεγκτα το έργο της, κυκλοφόρησαν διάφορες φήμες για εμπρηστές. «Περιορίζαμε όσο μπορούσαμε τη φωτιά σε κάποια μέρη, μέχρι να κουραστούμε πάρα πολύ, και μετά ακούγαμε πληροφορίες για εμπρησμούς, για το “τάδε μηχανάκι ή το τάδε άτομο”». Σου δημιουργείται μια ανησυχία, ότι όλοι είναι ύποπτοι, καταλαβαίνετε την ατμόσφαιρα», λέει ο κ. Νικολέττος. Τα βράδια, σε διάφορα σημεία του νησιού οργανώθηκαν περιπολίες πολιτών με βάρδιες μέχρι το ξημέρωμα. Σε κάποια χωριά, σύμφωνα με μαρτυρία ντόπιου στην «Κ», πολίτες σταμάτη-

Τις προσπάθειες ενίσχυαν σημαντικά ντόπιοι εθελοντές. Αυτοοργανώθηκαν κυρίως μέσω μιας σελίδας στο Facebook, που αριθμεί περισσότερα από 50.000 μέλη.

σαν για έλεγχο ακόμη και κατοίκους που επέστρεφαν στα σπίτια τους έπειτα από άλλες περιπολίες που έκαναν στα καμένα για να προλάβουν αναζωπυρώσεις.

Η έκταση της καταστροφής προκάλεσε σε μερίδα κόσμου καχυποψία, ενώ, στο ίδιο μήκος κύματος με αυτές τις προσεγγίσεις, ο δήμαρχος Ρόδου Αντώνης Καμουράκης ανακοίνωσε ότι θα υποβάλει μήνυση κατ' αγνώστην για εμπρησμό εκ προθέσεως. Παράλληλα, έχει ζητηθεί από τις εισαγγελικές αρχές του νησιού να διερευνηθούν τα αίτια της πυρκαγιάς, καθώς και αν οι αρμόδιες υπηρεσίες προέβλεψαν σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες για την έγκαιρη αντιμετώπισή της.

Στις 25 Ιουλίου, μία από τις διανοητικές αναζωπυρώσεις απει-

λούσε το Βάτι. Ενώ δημοσιογράφοι και ντόπιοι είχαν εστιάσει το βλέμμα σε ένα μέτωπο που έκαιγε μια πλαγιά, ξαφνικά ξεπρόβαλαν μεγάλες φλόγες σε λόφο στην αντίθετη πλευρά. «Αυτό δεν είναι εμπρησμός;» φώναξε ένας κτηνοτρόφος με απόγνωση, ενώ άλλος συντοπίτης του προσπάθησε να τον καθησυχάσει, εξηγώντας ότι φωτιές δεν μπαίνουν μόνο από δόλο.

Στέλεχος της Πυροσβεστικής με προϋπηρεσία στην ΕΜΑΚ, που έφθασε στο νησί από την Αθήνα και είχε εικόνα της πυρκαγιάς εκείνη την ημέρα, λέει στην «Κ» ότι η νέα εστία έξω από το Βάτι είχε προκληθεί από κηλίδωση, δηλαδή «την εξακόντιση αναμμένων τεμαχίων καύσιμης ύλης» σε μεγάλη απόσταση από τον άνεμο. Μεταξύ των δύο μετώπων υπήρχε φυσικό χώρισμα, ξεροπόταμος πλάτους τουλάχιστον 400 μέτρων, καθώς και ο δρόμος που οδηγούσε στο χωριό. Κι όμως, η φωτιά μεταδόθηκε. «Μας δυσκόλευε το ανάγλυφο», λέει πυροσβέστης. «Το βουνό είναι κατακερματισμένο, έχει ρεματιές, λόφους, ξανιά ρεματιές, πευκοδάσος και χαμηλή βλάστηση που φούντωνε και “έτρεχε” τη φωτιά».

Υπήρξαν και στιγμές που οι δυνάμεις πυρόσβεσης φαίνεται πως αιφνιδιάστηκαν. Περιέμεναν, όπως αναφέρθηκε στην «Κ», παρατεταγμένοι την πυρκαγιά να φθάσει σε ένα σημείο, όμως εκείνη έπαιρνε άλλη κατεύθυνση. «Ο καπνός είναι ο ρουφιάνος της φωτιάς», λέει στέλεχος της Πυροσβεστικής. «Βλέπαμε πώς θα κινηθεί, είχαμε στήσει τα αυτοκίνητα και ξαφνικά με τον άνεμο άνοιγε νέο μέτωπο αλλού. Συνέβη στα Λάερμα και όταν πήγε και προς το Κιοτάρι. Είχαμε στήσει όλα τα φορτηγά, την εγκατάσταση με τους σωλήνες, και είδαμε τη φωτιά να τραβερσάρε. Έπρεπε να μαζέψουμε όλο το δίκτυο και να μεταφερθούμε αλλού», λέει.

Η αυτοοργάνωση

Τις προσπάθειες Ελλήνων και ξένων πυροσβεστών ενίσχυαν σημαντικά όλες αυτές τις ημέρες και ντόπιοι εθελοντές. Αυτοοργανώθηκαν κυρίως μέσω μιας σελίδας στο Facebook, τον «Κυκλώνα Ρόδου», που αριθμεί πλέον πάνω από 50.000 μέλη. Φαίνεται πως δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2012 για να μοιράζονται μετεωρολογικές προγνώσεις για τη Ρόδο και τα υπόλοιπα νησιά των Δωδεκανήσων. Μετά τις 18 Ιουλίου, όμως, τα μέλη της, που όλο και αυξάνονταν, αναρτούσαν πληροφορίες για αναζωπυρώσεις. Μέσω της σελίδας έκλειναν ραντεβού για να μεταβούν στο μέτωπο ή για να σβήσουν «καντηλάκια» στην καμένη γη. Κάποιοι μοιράζονταν το τηλέφωνό τους για να φιλοξενηθούν εκτοπισμένοι ντόπιους ή τουρίστες ή ρωτούσαν πού υπάρχει ανάγκη για παροχή νερών, ισοτονικών και τροφίμων.

Ο Θανάσης Μακρίδης είναι ένας από τους ντόπιους που συμμετείχε σε παρόμοιες δράσεις. Όπως λέει, μετέφερε με το αγροτικό του τουρίστες κατά την εκκένωση στο Κιοτάρι και μια άλλη βραδιά άνοιγε με κατοίκους αντιπυρικές ζώνες για να μη φθάσει η φωτιά προς Μάλωνα. Ο 65χρονος Αμερικανός φωτογράφος Μάικλ Χέλερ συντονίστηκε μέσω Facebook με τους εθελοντές και τους ακολούθησε στα μέτωπα τρεις βραδιές. Τον τελευταίο χρόνο ζει μόνιμα στη Ρόδο, ενώ στην πατρίδα του επί 32 έτη υπήρξε εθελοντής πυροσβέστης. «Είναι τραγικό, είχα επισκεφθεί παλιότερα αυτά τα χωριά και κανείς δεν ήθελε να δει τα δάση τους να καίγονται», λέει.

Υπεύθυνος ξενοδοχείου στο Γεννάδι, όπου φιλοξενήθηκαν για κάποιο διάστημα πυροσβέστες από το εξωτερικό, λέει πως όταν το νησί κηρύχθηκε σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης ακυρώθηκαν κρατήσεις. «Υπάρχει μια ανησυχία εάν είναι ασφαλές να έρθουν στη Ρόδο για διακοπές. Γι' αυτό χρειάζεται να δοθεί έμφαση προς το εξωτερικό ότι παρά τη μεγάλη καταστροφή δεν είχαμε ανθρώπινες απώλειες», αναφέρει και επισημαίνει ότι η πυρκαγιά έπληξε το νησί τη χειρότερη στιγμή για τον τουρισμό. «Το τραύμα θα είναι διπλό, και οικονομικό και οικολογικό», λέει.

Του ΓΙΩΡΓΙΟΥ ΛΙΑΛΙΟΥ

Τα τελευταία 10-20 χρόνια, οι χώρες που έχουν αντιμετωπίσει καταστροφικές δασικές πυρκαγιές έχουν τετραπλασιάσει τους πόρους που διαθέτουν για την κατάσβεσή τους. Ταυτόχρονα όμως, οι ολοένα και πιο ακραίες πυρκαγιές έχουν αναδείξει τα όρια της πυρόσβεσης. Πού βρίσκεται η απάντηση; Διεπιστημονική έκθεση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) υποδεικνύει τη σημασία της διατήρησης υγιών οικοσυστημάτων και τη χρηματοδότηση της πρόληψης, της επανεξέτασης του χωροταξικού σχεδιασμού, του τρόπου που κτίζουμε κοντά και μέσα στα δάση και της καλύτερης εκτίμησης του κινδύνου δασικών πυρκαγιών. Η έκθεση αναλύει πώς πέντε χώρες –μεταξύ των οποίων η Ελλάδα και η Πορτογαλία– αντιμετώπισαν τις δασικές πυρκαγιές, με καλές πρακτικές, αλλά και αποτυχημένες προσεγγίσεις.

Η έκθεση με τίτλο «Περιορισμός των δασικών πυρκαγιών στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής» παρουσιάστηκε στο 8ο Διεθνές Συνέδριο για τις Δασικές Πυρκαγιές, που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στην Πορτογαλία. Όπως επισημαίνεται στα συμπεράσματα:

- Η κλιματική αλλαγή επιτείνει τον κίνδυνο ακραίων δασικών πυρκαγιών. Οι υψηλότερες θερμοκρασίες, η ξηρότητα του τοπίου, τα μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά των βροχοπτώσεων, των ανέμων και των κεραυνών αυξάνουν τον κίνδυνο. Επιπλέον, οι εκπομπές από τις ακραίες δασικές πυρκαγιές συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή, η οποία στη συνέχεια επιτείνει περαιτέρω τη συχνότητα, έκταση και σοβαρότητα των δασικών πυρκαγιών, δημιουργώντας έτσι έναν ανατροφοδοτούμενο κύκλο μεταξύ κλιματικής αλλαγής και ακραίων δασικών πυρκαγιών.
- Οι μη βιώσιμες πρακτικές χρήσης γης και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος έχουν επιπλέον την ανθεκτικότητα των φυσικών οικοσυστημάτων έναντι των πυρκαγιών. Η ανθρώπινη δραστηριότητα εν γένει συνιστά την κύρια αιτία των δασικών πυρκαγιών, καθώς ευθύνεται για το 70% περίπου των συνολικών καμένων εκτάσεων παγκοσμίως.
- Οι ακραίες δασικές πυρκαγιές έχουν σημαντικές κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις. Το κοινωνικό τους κόστος υπερβαίνει τις απώλειες σε ανθρώπινες ζωές και έχει επίσης εκτεταμένες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία. Για παράδειγμα, η ατμοσφαιρική ρύπανση που προκαλείται από τις δασικές πυρκαγιές ανά την υφήλιο συνδέεται με 340.000 πρόωρους θανάτους ετησίως. Οι ακραίες πυρκαγιές μπορούν να επιφέρουν μακροχρόνια και ενδεχομένως μη αναστρέψιμη βλάβη στα οικοσυστήματα.

Τι έκαναν πέντε χώρες

Η έκθεση του ΟΟΣΑ αφιερώνει ένα κεφάλαιο για να εξετάσει με ποιες πολιτικές και πρακτικές αντιμετώπισαν τις ακραίες δασικές πυρκαγιές πέντε χώρες: Η Αυστραλία, η Κόστα Ρίκα, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και οι ΗΠΑ. «Οι πρόσφατες εμπειρίες των χωρών αυτών υπογραμμίζουν την ανάγκη για αλλαγή παραδείγματος, που θα φέρει τις προσπάθειες προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και μείωσης του κινδύνου στο επίκεντρο της διαχείρισης ακραίων πυρκαγιών. Σε αντίθεση με τα περιορισμένα οφέλη της επένδυσης στην καταστολή, η υιοθέτηση μέτρων προσαρμογής εκ των προτέρων (ex ante) έχει μεγάλη, αναξιοποίητη δυναμική για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας των χωρών στις δασικές πυρκαγιές», αναφέρει η έκθεση.

Η διαχείριση των οικοσυστημάτων και της καύσιμης ύλης θεωρείται πλέον το «κλειδί» για την πρόληψη δασικών πυρκαγιών, ιδίως στις «μεικτές» περιοχές, όπου συνυπάρχουν δασική βλάστηση και ανθρωπογενείς δραστηριότητες (κατοικία, τουρισμός κ.ο.κ.). Σύμφωνα με την έκθεση:

– Η Αυστραλία και η Πορτογαλία κάνουν χρήση των λεγό-

Καμένο δάσος στον Καναδά. Μόνο η έγκαιρη παρέμβαση, πριν από την αντιπυρική περίοδο, μπορεί να προστατεύσει τις μεγάλες δασικές εκτάσεις.

«Λίφτινγκ» στα δάση για να αντέχουν

Έκθεση του ΟΟΣΑ περιγράφει τα αντίμετρα κατά της απειλής από την κλιματική κρίση και την παγκόσμια έκρηξη πυρκαγιών

Η ατμοσφαιρική ρύπανση που προκαλείται από τις δασικές πυρκαγιές ανά την υφήλιο συνδέεται με 340.000 πρόωρους θανάτους ετησίως.

μενων «στεγασμένων ζωνών», ζωνών όπου αραιώνεται η κόμη των δέντρων και αφαιρείται η χαμηλή βλάστηση, ώστε το δάσος να μην είναι ομοιογενές, αλλά να υπάρχει διαφοροποίηση η οποία κάνει δυσκολότερη την εξάπλωση μιας πυρκαγιάς. Οι δύο χώρες προωθούν τη δημιουργία ενός δικτύου τέτοιων ζωνών, μειώνοντας σημαντικά την ευφλεκτότητα του τοπίου και υποβοηθώντας παράλληλα τις επιχειρήσεις καταστολής.

– Η προσέγγιση αυτή γίνεται σε κάποιες περιοχές μετά την καταστροφή. Για παράδειγμα, ο δήμος Paradise στην Καλιφόρνια απαλλοτριώσε κάποιες από τις περιστασιακές εκτάσεις που κάηκαν εντελώς και τις μετέτρεψε σε χώρους πρασίνου, που λειτουργούν όπως οι «στεγασμένες ζώνες».

– Κάποιες χώρες, αναφέρει η έκθεση, δημιουργούν διαχωριστικές ζώνες (ζώνες με διαφορετική χρήση γης, λ.χ. αγροτική) ώστε

να προστατέψουν εκτεθειμένες υποδομές και οικισμούς. Στην Πορτογαλία είναι υποχρεωτικό τόσο για τα νέα όσο και για τα υφιστάμενα κτίρια σε «μεικτές» περιοχές να δημιουργούν τέτοιες ζώνες, ενώ στην Ελλάδα είναι υποχρεωτικός ο καθαρισμός των ιδιωτικών οικοπέδων πριν από την έναρξη της αντιπυρικής περιόδου.

– Στην Πορτογαλία δημιουργήθηκε πρόγραμμα (Condominio de Aldeia) που χρηματοδοτεί τη διαχείριση της βιομάζας γύρω από περιουσίες και οικισμούς και συγχρηματοδοτεί τα μέτρα προστασίας που λαμβάνουν οι κάτοικοι.

– Οι γεωργικές πρακτικές παίρνουν κρίσιμο ρόλο στη δημιουργία «στεγασμένων» ή διαχωριστικών ζωνών. Καλλιέργειες που δεν είναι εύφλεκτες (λ.χ. φρούτων) και οργανωμένη βόσκηση είναι πολύ συνηθισμένες σε χώρες όπως η Γαλλία, το Ισραήλ, η Πορτογαλία και η Ισπανία. Η Πορτογαλία και η Ισπανία ενισχύουν αυτές τις πρακτικές μέσω συστημάτων επιβράβευσης των κτηνοτρόφων που οδηγούν τα κοπάδια τους για βόσκηση σε δημόσια δάση ή σε δάση γύρω από οικισμούς.

– Μια άλλη μέθοδος που κερδίζει συνεχώς έδαφος είναι η προδιαγεγραμμένη καύση, δηλαδή

η ελεγχόμενη καύση εκτάσεων από τη χαμηλή βλάστηση. Χώρες όπως η Αυστραλία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν εδώ και δεκαετίες τη μέθοδο, αντίθετα με την Ευρώπη όπου υπάρχουν πολλοί περιορισμοί (λ.χ. Γαλλία και Πορτογαλία) ή απαγορεύεται (λ.χ. Ελλάδα). Κάποιες χώρες όπως η Κύπρος, η Πορτογαλία και η Ισπανία χρησιμοποιούν το αντιπύρ ως μέθοδο κατάσβεσης (επετράπη πρόσφατα και στην Ελλάδα).

Πάντως, σημειώνει η έκθεση, τα ολοένα και πιο απρόβλεπτα καιρικά φαινόμενα και η χρονική επέκταση των αντιπυρικών περιόδων περιορίζουν τις δυνατότητες της προδιαγεγραμμένης καύσης.

– Η έκθεση υπογραμμίζει τη σημασία των υγιών και ανθεκτικών δασικών οικοσυστημάτων, ιδίως σε περιοχές υψηλού κινδύνου. Η φύτευση λιγότερο εύφλεκτων ειδών δέντρων και η απομάκρυνση όσων είναι ιδιαίτερα εύφλεκτα είναι «κλειδί» για την αύξηση της ανθεκτικότητας. Στην Πορτογαλία, για παράδειγμα, η έκταση που καταλάμβαναν τα δάση ευκαλύπτην αυξήθηκε κατά 62% από το 1990 έως το 2017, καταλαμβάνοντας συνολικά το 26% των δασικών εκτάσεων της χώρας. Για να αντιμετωπίσει το ζήτημα η Πορτογαλία

Οι «στεγασμένες ζώνες», η προληπτική καύση εκτάσεων, η απομάκρυνση εύφλεκτων δέντρων και τα κίνητρα σε κτηνοτρόφους.

επιδότησε τους ιδιώτες που προτιμούν να φυτεύουν τοπικά είδη δέντρων. Οι προσπάθειες αυτές πάντως δυσχεραίνονται από το περίπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Στην Πορτογαλία, σημειώνει η έκθεση, μόλις 3% των δασών ανήκει στο κράτος και περισσότερο από το 20% είναι αγνώστου ιδιοκτητή. Στην Ελλάδα, όπου στην πλειονότητά τους οι δασικές εκτάσεις είναι δημόσιες, οι δυσκολίες αυτές επιτείνονται από την απουσία δασικών χαρτών. Για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα, η Πορτογαλία πρόσφατα εισήγαγε νομοθετική ρύθμιση με την οποία η Πολιτεία μπορεί να επέμβει σε οποιαδήποτε δασική έκταση είναι αγνώστου ιδιοκτητή, ή ο ιδιοκτήτης δεν έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα για τη μείωση της βιομάζας.

Πολεοδομικός σχεδιασμός

Η έκθεση αφιερώνει ένα χωριστό κεφάλαιο στη σημασία του

πολεοδομικού σχεδιασμού και των χρήσεων γης, για την αντιμετώπιση των δασικών πυρκαγιών. Όπως αναφέρεται:

– Στην Πορτογαλία απαγορεύτηκε η κατασκευή κτιρίων σε περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί υψηλού ή πολύ υψηλού κινδύνου για πυρκαγιά. Εξαιρέσεις δίνονται μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις όταν λαμβάνονται εκτεταμένα μέτρα προστασίας.

– Στη Γαλλία απαγορεύεται η οικιστική ή τουριστική ανάπτυξη σε περιοχές υψηλού κινδύνου ή σε εκείνες όπου η αντιπυρική προστασία της έκτασης είναι αδύνατη.

– Η έκθεση κάνει αναφορά για τις οικιστικές πιέσεις που υφίστανται οι «μεικτές» περιοχές στη χώρα μας. Στην Ελλάδα, αναφέρει, η υψηλή ζήτηση σε συνδυασμό με την απουσία πολεοδομικού σχεδιασμού και χρήσεων γης υποβοήθησαν τη δημιουργία άτυπων οικισμών σε «μεικτές» περιοχές. Εκτιμάται ότι το 1991-2001 κτιζόνταν 31.000 παράνομα κτίρια κάθε έτος σε «μεικτές» περιοχές. Ο μεγάλος αριθμός αυθαιρέτων στο Μάτι, αναφέρει η έκθεση, συνέβαλε στην επιδείνωση της πυρκαγιάς, η οποία οδήγησε στην καταστροφή του 80% των κτιρίων.

– Κάποιες χώρες στρέφονται στη χρήση οικοδομικών κανονισμών ως μέσο πυροπροστασίας. Στην Καλιφόρνια, τα κτίρια που ανεγείρονται σε περιοχές όπου υπάρχει κίνδυνος πυρκαγιάς υπόκεινται σε ειδικούς περιορισμούς, που συμπεριλαμβάνουν τη δημιουργία ζωνών προστασίας και τα υλικά κατασκευής. Στο Κολοράντο, η τοπική κυβέρνηση χρηματοδοτεί ελέγχους σε κατοικίες, οι οποίοι καταλήγουν σε λεπτομερείς συστάσεις για τη μείωση του κινδύνου. Όσοι αποδεχόμενα εφαρμόσουν τις συστάσεις, θα μπορούν να ασφαλιστούν για τον κίνδυνο πυρκαγιάς.

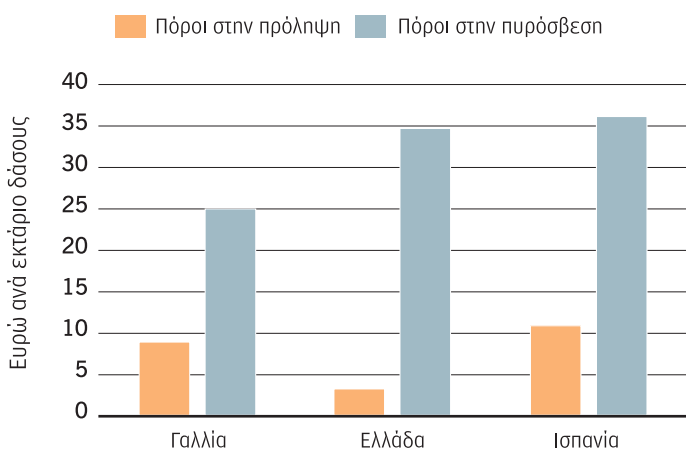
– Η διαχείριση των υποδομών έχει μεγάλη σημασία στην πρόληψη δασικών πυρκαγιών. Μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις η κακή διαχείρισή τους αυξάνει τον κίνδυνο πυρκαγιάς. Στην Καλιφόρνια εκτιμάται ότι το 40% των πυρκαγιών ξεκίνησε από πυλόνες ρεύματος. Ως αποτέλεσμα πολλές χώρες στρέφονται στη λήψη ειδικών μέτρων. Στον Καναδά, για παράδειγμα, η ταχύτητα των τρένων πρέπει να μειώνεται κατά τις περιόδους αυξημένου ρίσκου πυρκαγιάς, ενώ η πολιτεία της Βικτόρια στην Αυστραλία χρηματοδότησε με 750 εκατ. δολάρια ένα πρόγραμμα αναβάθμισης των δικτύων μεταφοράς ρεύματος στις περιοχές υψηλού ρίσκου. Στην Πορτογαλία ο μεγάλος πάροχος ενέργειας ανέπτυξε εδελοντικά ένα σχέδιο μείωσης του κινδύνου πρόκλησης πυρκαγιάς, που περιλαμβάνει παρεμβάσεις για τη μείωση της βιομάζας και επιτήρηση κρίσιμων εκτάσεων.

– Οι προσπάθειες αποκατάστασης των πυρόπληκτων περιοχών παίζει σημαντικό ρόλο στην προστασία τους στο μέλλον. Χώρες όπως η Αυστραλία, η Κόστα Ρίκα και η Ελλάδα έκαναν βήματα για να ενισχύσουν την κατανόηση και τη διαχείριση πυρόπληκτων οικοσυστημάτων, αναφέρει η έκθεση. Μετά τη φωτιά στην Εύβοια το 2021, η Ελλάδα δημιούργησε έναν κόμβο αποκατάστασης της βιοποικιλότητας, που δίνει ένα πλαίσιο για τη βελτίωση της αποκατάστασης των πληγέντων οικοσυστημάτων.

– Η έκθεση αναφέρει ως παράδειγμα των προβλημάτων που δημιουργούνται στις προσπάθειες βελτίωσης των πυρόπληκτων περιοχών, αυτό που συνέβη στο Μάτι. Όπως επισημαίνει, ομάδες πολιτών αντιτίθενται στη διαπλάτυνση του τοπικού οδικού δικτύου, παρότι οι στενοί δρόμοι και η απουσία εξόδων διαφυγής θεωρείται ότι συνέβαλαν στον πολύ μεγάλο αριθμό των θυμάτων.

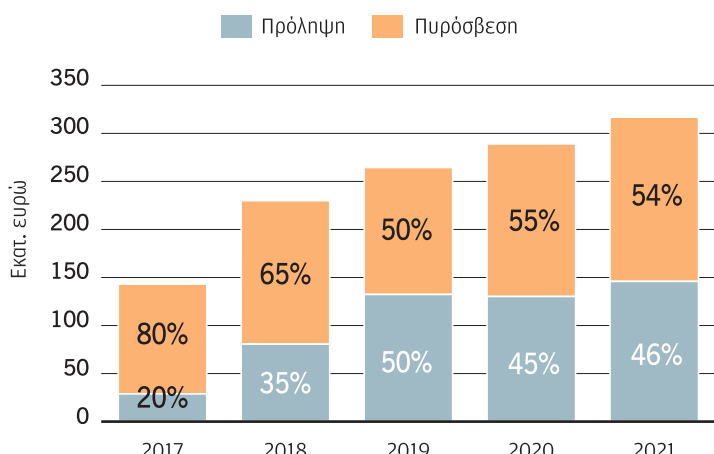
Τέλος, πολλές χώρες αναγνώρισαν τη σημασία της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης. Στην Πορτογαλία το πρόγραμμα «Ασφαλή χωριά, ασφαλείς κάτοικοι» στόχευσε στις αγροτικές περιοχές, ενώ στο Κολοράντο των ΗΠΑ οι ιδιοκτήτες κατοικιών μπορούν να δουν σε ψηφιακό χάρτη πόσο υψηλό είναι το ρίσκο πυρκαγιάς στην περιοχή τους.

Δημόσιες επενδύσεις στην πρόληψη και καταστολή πυρκαγιών

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η χρηματοδότηση για την καταστολή και την πρόληψη πυρκαγιών στην Πορτογαλία

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ντανιέλα Σμιντ, καθηγήτρια Επιστημών της Γης στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ

Δεν είναι απλώς ένα θερμό καλοκαίρι

Εχουμε καύσωνες πρωτοφανούς διάρκειας σε τρεις ηπείρους. Ο,τι συμβαίνει αυτές τις μέρες θα έχει συνέπειες

Συνέντευξη στον **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

«**Αυτοί οι καύσωνες** θα ήταν αδύνατοι χωρίς την ανθρώπινη παρέμβαση στο κλίμα», τονίζει στην «Κ» η καθηγήτρια Επιστημών της Γης στο Πανεπιστήμιο του Μπρίστολ, Ντανιέλα Σμιντ, η οποία εξηγεί γιατί αυτές οι καιρικές συνθήκες δεν έχουν ιστορικό προηγούμενο. Επιστήμονας του κλίματος, η κ. Σμιντ μιλάει για επιπτώσεις στις καλλιέργειες τα χρόνια που θα ακολουθήσουν και προβλέπει δύσκολες αποφάσεις στη διαχείριση του νερού. Στην Ευρώπη κάθε μέρα είναι σαν να «πέφτει ένα αεροπλάνο με επιβάτες», αναφέρει χαρακτηριστικά, περιγράφοντας τις ανθρώπινες απώλειες λόγω της κλιματικής αλλαγής και απευθύνει έκκληση να επιταχυνθεί η προσπάθεια για μείωση των εκπομπών CO₂. Το βέβαιο είναι ότι «θα πρέπει να σκεφτόμαστε πλέον πολύ περισσότερο προτού αποφασίσουμε να καταπατήσουμε μια δασική έκταση».

– **Φέτος η Ευρώπη είναι αντιμέτωπη με έντονους και παρατεταμένους καύσωνες. Πώς γνωρίζουμε αν πρόκειται για αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής; Είναι χωρίς προηγούμενο οι τρέχουσες καιρικές συνθήκες ή τις έχουμε ξαναδεί στο παρελθόν;**

– Αυτοί οι καύσωνες θα ήταν αδύνατοι χωρίς την κλιματική αλλαγή, δηλαδή χωρίς την ανθρώπινη παρέμβαση στο κλίμα. Πολύς κόσμος αναρωτιέται: «Δεν έχουν υπάρξει και στο παρελθόν ιδιαίτερα υψηλές θερμοκρασίες;». Ναι, έχουν υπάρξει. Αλλά για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Αυτή τη στιγμή έχουμε καύσωνες σε τρεις ηπείρους, οι οποίοι διαρκούν πλέον εδώ και εβδομάδες. Εχουμε το 44% του ωκεανού σε καύσωνα – ένα απίστευτο υψηλό ποσοστό της επιφάνειας της Γης. Το Ελ Νίνιο έχει μεγάλη

Η καθηγήτρια Ντανιέλα Σμιντ υπογραμμίζει το μεγάλο χρονικό διάστημα που διαρκούν οι καύσωνες. «Και αυτό οφείλεται στην ανθρώπινη παρέμβαση», λέει κατηγορηματικά.

“

Εχουμε το 44% του ωκεανού σε καύσωνα – ένα απίστευτο υψηλό ποσοστό της επιφάνειας της Γης.

Στη Μεσόγειο, αλλά και σε άλλες περιοχές της Ευρώπης, οι ελλείψεις νερού θα γίνονται πιο επιτακτικές απ’ ό,τι φοβόμασταν.

Τουρίστες δροσιζονται από ποτιστικό μηχανήμα δίπλα στον ναό του Ηφαίστου, στο Θησείο. Η Ντανιέλα Σμιντ επισημαίνει ότι τα επόμενα χρόνια η διαχείριση των υδάτινων πόρων θα είναι αναπόφευκτη.

συμμετοχή και δεν θα είχε οδηγήσει στους καύσωνες αυτού του εύρους αν δεν είχαμε θερμάνει τον πλανήτη εμείς οι άνθρωποι.

– **Πρακτικά, πώς «δουλεύει» το ντόμινο της κλιματικής κρίσης;**
– Ιδίως στην Ευρώπη η κλιματική αλλαγή αυξάνει τη ζέστη, με αντίκτυπο στους ανθρώπους και τα οικοσυστήματα στην ξηρά και τη θάλασσα. Προκαλεί ξηρασίες οι οποίες έχουν δριμύειες επιπτώσεις στη γεωργία. Ιδιαίτερα επιζήμιος είναι ο αντίκτυπος στα δασικά μας συστήματα, με τα δέντρα να χρειάζονται χρόνια για να μεγαλώσουν ξανά. Αυτό εδώ δεν είναι απλώς ένα θερμό καλοκαίρι. Ο,τι συμβαίνει αυτές τις μέρες θα έχει συνέπειες για τις σοδειές των επόμενων ετών. Θα χρειάζεται πλέον να κάνει κανείς επιλογές για τη διαχείριση

του νερού. Για παράδειγμα, θα διατεθεί στις καλλιέργειες; Ή για τις ανάγκες της αντιπυρικής περιόδου; Ιδίως στη Μεσόγειο, αλλά και σε άλλες περιοχές της Ευρώπης, οι ελλείψεις νερού θα γίνονται πιο επιτακτικές απ’ ό,τι φοβόμασταν. Στην πραγματικότητα, μπαίνουμε πλέον σε ακατογράφητα νερά.

– **Και πώς συνδέονται οι υψηλές θερμοκρασίες με τις πυρκαγιές; Στην Ελλάδα συχνά αναρωτιόμαστε αν οι φωπιές προκύπτουν κυρίως από τις κλιματικές συνθήκες αυτές καθαυτές ή από πρόθεση.**

– Πριν απ’ όλα, αν είχαμε αρκετές βροχές, τότε όλα θα ήταν πιο υγρά, γεγονός που θα διευκόλυνε τη διαχείριση μιας πυρκαγιάς. Υπό κανονικές συνθήκες μπορεί να διαχειριστεί κανείς

τις πυρκαγιές. Στη Μεσόγειο τις αντιμετωπίζετε επί αιώνες. Το πρόβλημα είναι ότι η έλλειψη υγρασίας διαμορφώνει συνθήκες υπό τις οποίες αρκεί το παραμικρό, ανεξαρτήτως πρόθεσης, για να ξεκινήσει μια φωτιά. Και φυσικά, η φωτιά από μόνη της είναι ένα πράγμα. Το άλλο επίπεδο είναι οι συνέπειες για τα σπίτια και τις υποδομές. Θα πρέπει να σκεφτόμαστε πλέον πολύ περισσότερο προτού αποφασίσουμε να καταπατήσουμε μια δασική έκταση. Ευρύτερα, θα πρέπει να λάβει κανείς υπόψη ότι τα δασικά οικοσυστήματα είναι εξαιρετικά πεσμένα πλέον και έχουν όλο και λιγότερη ικανότητα να αναγεννηθούν. Τα δέντρα χρειάζονται χρόνια με αρκετό νερό για να μεγαλώσουν βαθιά τις ρίζες τους και να μπορέσουν να διαχειριστούν τη ζέστη και την ξηρασία.

– **Η ανάγκη για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα είναι δεδομένη παγκοσμίως. Πέρα από αυτό, θα μπορούσαν τα κράτη να αντέξουν τις έντονες καιρικές συνθήκες αν προσαρμοστούν σε μια νέα πραγματικότητα; Με άλλα λόγια, μπορούμε να μάθουμε να ζούμε με έναν πιο θερμό πλανήτη;**

– Μπορούμε σίγουρα να μειώσουμε τα ρίσκα. Και μπορεί να μάθει η μια χώρα από την άλλη. Η Μεσόγειος μπορεί να μας διδάξει ότι δεν είναι η καλύτερη ιδέα να βγεις έξω ένα μεσημέρι με καύσωνα. Θα πρέπει επίσης να μάθουμε τι φυτεύουμε και πού φυτεύουμε. Δεν μπορούμε να είμαστε εξαρτημένοι πλέον από την άρδευση. Δεν θα υπάρχει αρκετό νερό. Χώρες όπως η Ισπανία ήδη το αντιμετωπίζουν. Υπάρχουν τρόποι να προσαρμοστούμε, όπως υπάρχουν και λύσεις. Όμως, ό,τι και να καταφέρουμε σε αυτό το επίπεδο, αυτή τη στιγμή βρισκόμαστε σε πορεία να θερμάνουμε τον πλανήτη κατά μέσον όρο 2,7 βαθμούς Κελσίου. Η ξηρά θα θερμανθεί περισσότερο από τον ωκεανό. Και στην Ευρώπη λόγω της θέσης μας βρισκόμαστε πάνω από τον παγκόσμιο μέσο όρο – επομένως, θα θερμανθούμε ακόμη περισσότερο. Ο,τι και να κάνουμε σε επίπεδο προσαρμογής, αν δεν αντιμετωπίσουμε την αιτία του προβλήματος, θα υπάρξουν απώλειες ζωών και ζημιές σε υποδομές. Θα δούμε επίσης –λιγότερο στη Μεσόγειο, περισσότερο σε άλλα μέρη της Ευρώπης– άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Το περυσινό καλοκαίρι, μόνο στην Ευρώπη, πάνω από 60.000 άνθρωποι έχασαν πρόωρα τη ζωή τους. Είναι σαν να πέφτει ένα επιβατικό αεροπλάνο κάθε μέρα, ετησίως. Αν έπεφτε κάθε μέρα ένα αεροπλάνο, θα μας είχε αναστατήσει. Με την κλιματική αλλαγή, δεν μας έχει θορυβήσει όσο θα έπρεπε.

Τίμοθι Λέντον, καθηγητής της Κλιματικής Αλλαγής και της Επιστήμης Συστημάτων της Γης στο Πανεπιστήμιο Εξετερ

«Σκάσαμε» τον πλανήτη με τα αέρια του θερμοκηπίου

Συνέντευξη στην **ΗΛΙΑΝΑ ΜΑΓΡΑ**

Τις τελευταίες εβδομάδες, απίστευτα ακραία θερμά κύματα εξάντλησαν τη νότια Ευρώπη, με τη φλεγόμενη Ελλάδα να «μετράει» 46,4 βαθμούς Κελσίου στο Γύθειο, την 4η υψηλότερη θερμοκρασία που έχει σημειωθεί ποτέ στη χώρα. Τον Ιούνιο, εκατοντάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και νοσηλεύτηκαν στην Ινδία, για λόγους που επιστήμονες συνέδεσαν με την εκτίναξη του υδραργύρου. Κάτι ανάλογο θα βιώνουμε από εδώ και πέρα;

Ο Τίμοθι Λέντον, ιδρυτής του Ινστιτούτου Παγκόσμιων Συστημάτων και καθηγητής της Κλιματικής Αλλαγής και της Επιστήμης Συστημάτων της Γης στο Πανεπιστήμιο Εξετερ, έχει αφιερώσει στην έρευνα περισσότερα από 20 χρόνια, ενώ έχει συγγράψει δύο βιβλία για το θέμα που καίει τον πλανήτη. «Αυτά τα ακραία φαινόμενα αποτελούν παράδειγμα του τι έρχεται», λέει στην «Κ». «Φοβάμαι πως τα πράγματα θα χειροτερέψουν πριν γίνουν καλύτερα», συμπληρώνει, «αλλά υπάρχουν πολλά για τα οποία μπορούμε να πολεμήσουμε ακόμη».

Οι καύσωνες μας δείχνουν πως το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε δεν είναι γραμμικό, λέει. Ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής δεν αυξάνεται αναλογικά με τη θερμοκρασία, εξηγεί, αλλά πολύ πιο απότομα.

«Ο πλανήτης θερμαίνεται γιατί εισέρχεται σε αυτόν περισσότερη ενέργεια απ’ ό,τι εξέρχεται, εξαιτίας της αύξησης της

«**Να σταματήσουμε**, το συντομότερο δυνατόν, την καύση ορυκτών καυσίμων», προτείνει ως λύση για το περιβάλλον ο καθηγητής Τίμοθι Λέντον.

“

Φοβάμαι πως τα πράγματα θα χειροτερέψουν πριν γίνουν καλύτερα, αλλά υπάρχουν πολλά για τα οποία μπορούμε να πολεμήσουμε ακόμη.

συγκέντρωσης αερίων του θερμοκηπίου». Αλλά ακόμη κι αν «παγώναμε» τη συγκέντρωσή τους, σταματώντας την αύξηση της ποσότητας ζέστης που παγιδεύουμε στη Γη, ο πλανήτης θα συνέχιζε να υπερθερμαίνεται μέχρι η ποσότητα ενέργειας που μένει και βγει από την ατμόσφαιρα έρθει σε ισορροπία. Οπότε θα είχαμε έτσι κι αλλιώς αναπόφευκτα κατάλοιπα υπερθέρμανσης, αλλά τώρα δεν έχουμε καν σταματήσει ακόμη την αύξηση της συγκέντρωσης αερίων του θερμοκηπίου που παγιδεύουμε στον πλανήτη», τονίζει.

Η μόνη λύση είναι να σταματήσουμε τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου, αναφέρει. «Να σταματήσουμε, όσο πιο γρήγορα μπορούμε, την καύση ορυκτών καυσίμων παντού, την αποψίλωση των τροπικών δασών και την αλλοίωση της γης με τρόπο που απελευθερώνει άνθρακα –και ιδιαιτέρως διοξείδιο του άνθρακα– στην ατμόσφαιρα», δηλώνει ο καθηγητής Λέντον.

Επιτάχυνση των αλλαγών

Παγκοσμίως υπάρχουν πολλά υποσχόμενα σημάδια. «Κάποιες χώρες θα έχουν σταματήσει πλήρως την καύση ορυκτών καυσίμων πριν από το 2050», σημειώνει. Αλλά για να διορθώσουμε την κλιματική αλλαγή θα χρειαστεί μια ηρωική προσπάθεια επιτάχυνσης των απαιτούμενων αλλαγών, λέει.

Ο κ. Λέντον έχει αναπτύξει τη θεωρία των θετικών και αρνητικών σημείων καμψής, ορί-

ζοντας ως τέτοιο σημείο κάθε μικρή αλλαγή σε ένα σύστημα που καταλήγει να το διαφοροποιεί σημαντικά. Η κλιματική κρίση είναι, προφανώς, αρνητικό σημείο καμψής. Τα θετικά σημεία, όμως, επιταχύνουν την αλλαγή προς μια επιθυμητή, για τον ίδιο, κατεύθυνση, εν προκειμένω προς το τέλος της καύσης ορυκτών καυσίμων.

«Παράδειγματος χάριν, όσο περισσότερα ηλιακά πάνελ φτιάχνουμε, τόσο θα χαμηλώνει το κόστος παραγωγής τους, όπως έχει γίνει τα τελευταία δέκα χρόνια. Το ίδιο ισχύει και για τις μπαταρίες για ηλεκτρικά αυτοκίνητα ή για τις ανεμογεννήτριες. Πρέπει να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να αναπτυσσόμαστε, αλλά αυτή η ανάπτυξη να μη βασίζεται στα ορυκτά καύσιμα», σημειώνει.

Τα καλά νέα είναι πως τώρα η ανανεώσιμη ενέργεια είναι η πιο φθηνή επιλογή. «Αλλάζει το ενεργειακό μας σύστημα και φτιάχνουμε τεράστιες υποδομές, δημιουργώντας πολλές δουλειές. Μέσω του Green New Deal στις ΗΠΑ ή του ευρωπαϊκού Green Deal υπάρχει προοπτική για ένα ακμάζον μέλλον, με περισσότερες δουλειές και οικονομική ανάπτυξη μέσω της μετάβασης σε έναν διαφορετικό τρόπο ενεργειακής τροφοδότησης της κοινωνίας», εξηγεί.

Όσο η υπερθέρμανση του πλανήτη συνεχίζεται, οι ζωές μας θα πρέπει να προσαρμοστούν αναλόγως, λέει. Αλλά η οικονομική δυνατότητα ανθρώπων και κρατών θα ορίζει τη δυνατότητα

αναπροσαρμογής τους. «Κατά τη διάρκεια του ασιατικού καύσωνα, περισσότεροι από 100 άνθρωποι πέθαναν στη ζέστη, στην υγρασία – αυτά τα θανατηφόρα ακραία φαινόμενα εξαπλώνονται», σημειώνει. «Πάρα πολλοί άνθρωποι παγκοσμίως δεν έχουν πρόσβαση σε κλιματιζόμενους χώρους», αναφέρει.

Μετανάστευση

Πιο ευάλωτοι στην ακραία ζέστη είναι οι πιο φτωχοί, οι ηλικιωμένοι, οι άρρωστοι. «Όσο πιο πλούσιοι είμαστε, τόσες πιο πολλές επιλογές προσαρμογής έχουμε», σημειώνει, τονίζοντας πως μία από αυτές είναι ακόμη και η μετανάστευση σε μέρη με καλύτερο κλίμα. «Η μεγαλύτερή μου ανησυχία είναι πως ο αριθμός των ανθρώπων που εκτίθεται σε ακραία ζέστη αυξάνεται ραγδαία», τονίζει.

Κάποιες χώρες, λέει ο κ. Λέντον, δίνοντας παράδειγμα τη Ρωσία, δεν βλέπουν ένα θερμότερο κλίμα ως κάτι αρνητικό, καθώς αν οι συνθήκες σε κρύες περιοχές βελτιωθούν, τους δίνεται η ευκαιρία να υποστηρίξουν μεγαλύτερη πληθυσμιακή πυκνότητα. Ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής, άλλωστε, είναι πολύ εμφανής στη γεωργία, γεγονός που ανησυχεί έντονα τον κ. Λέντον. Περισσότεροι από 61.000 άνθρωποι πέθαναν πέρυσι το καλοκαίρι στην Ευρώπη λόγω της ζέστης, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύθηκε αυτόν τον μήνα. «Η κλιματική αλλαγή απειλεί ολόκληρα οικοσυστήματα. Με την

άνοδο της στάθμης της θάλασσας μπορεί να έχουμε περισσότερες καταγίδες, τυφώνες και φυσικά ακραία ζέστη. Όλα αυτά μπορεί να οδηγήσουν στην απώλεια καλλιεργειών και ακολούθως επισιτιστική κρίση και στην κοινωνική αναταραχή».

Στην Ινδία φέτος είχαν ξηρασία. Από το πώς θα πάει το καλοκαίρι θα εξαρτηθούν και οι καλλιέργειες στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ, στη Βραζιλία. «Έχουμε μόνο ορισμένες μεγάλες περιοχές παραγωγής τροφίμων – αν περισσότερες από μία χτυπηθούν ταυτόχρονα, θα έχουμε πρόβλημα», τονίζει.

Δεν θα είναι όλα τα καλοκαίρια ίδια, αναφέρει, αλλά μέχρι να μειώσουμε τη θερμοκρασία του πλανήτη, τα ακραία καιρικά φαινόμενα θα γίνονται συνηθισμένα. Μπορούμε στις πόλεις να μειώσουμε τις θερμικές νησίδες, αυξάνοντας το πράσινο ή να κάνουμε ακόμη και πολιτισμικές αλλαγές, όπως το να θερμοθετηθεί η σιέστα! Αλλά το βασικό που έχουμε να κάνουμε είναι να απεξαρτητοποιήσουμε την οικονομία από τον άνθρακα, λέει στην «Κ».

Είναι αισιόδοξος για το μέλλον; «Το ανθρώπινο είδος έχει τεράστιες δυνατότητες, θα πρέπει να είμαστε σε θέση να διορθώσουμε το χάος που έχουμε δημιουργήσει», δηλώνει. «Ταυτόχρονα, είμαι και ρεαλιστής, δεν θέλω να δίνω φρούδες ελπίδες – δεν δείχνουμε ακόμη ότι μπορούμε να το λύσουμε. Αλλά έχουμε την προοπτική».

Στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης οι ΑΠΟΕΛίστες δείχνουν πρόθυμοι να συνδράμουν ουσιαστικά στη δημιουργία ιδιόκτητου γηπέδου, όχι μόνο με την αγορά εισιτηρίων διαρκείας αλλά και συνεισφέροντας διάφορα ποσά ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα.

Οι «Πορτοκαλί» θέλουν το δικό τους «σπίτι»

Στόχος το 2026, στα 100χρονα του ΑΠΟΕΛ, να έχει ιδιόκτητο γήπεδο

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΤΤΙΧΗ

Η ανέγερση ιδιόκτητου γηπέδου δεν είναι μόνο το όνειρο του προέδρου της Εταιρείας «ΑΠΟΕΛ Ποδόσφαιρο» Πρόδρομου Πετρίδη, αλλά και το όραμα κάθε ΑΠΟΕΛίστα. Είναι ο διακαής πόθος όλων όσων νοιάζονται και θέλουν την περαιτέρω πρόοδο του συλλόγου με τους περισσότερους τίτλους και διακρίσεις, του συλλόγου που διάθεσε και τα περισσότερα εισιτήρια στους αγώνες του στον 21ο αιώνα. Οι γαλαζοκίτρινοι θα είναι έτοιμοι με την εξασφάλιση αδειών πολεοδομίας και οικοδομής να προχωρήσουν αποφασιστικά στην εφαρμογή των σχεδίων τους για ιδιόκτητο γήπεδο χωρητικότητας 15 χιλιάδων θεατών στην περιοχή της Κοκκινотριμιθιάς (πολύ κοντά στο νέο εμπορικό κέντρο), εφόσον συμφωνήσουν με σοβαρό επενδυτή που θα πληρώσει τα κριτήρια που έχουν θέσει. Ιδιόκτητο γή-

Ετοιμα είναι τα αρχιτεκτονικά σχέδια (δύο διαφορετικά) που όσοι τα είδαν λένε ότι είναι εντυπωσιακά.

πεδο μέχρι το 2026 έθεσε ως στόχο του ΑΠΟΕΛ ο Πρόδρομος Πετρίδης. Κατά τη διάρκεια της ομιλίας του στη Γενική Συνέλευση της Εταιρείας στις 15 Ιουνίου, ο πρόεδρος Πρόδρομος Πετρίδης αποκάλυψε πως μετά από διαδικασία δύο χρόνων εξασφαλίστηκε μεγάλη έκταση για ανέγερση γηπέδου και στόχος είναι να παίξει η ομάδα στο δικό της γήπεδο στα 100χρονά της το 2026.

Ο Πρόδρομος Πετρίδης πιστεύει ότι είναι εφικτή η υλοποίηση ενός τέτοιου μεγαλεπήολου στόχου και τονίζει ότι το γήπεδο είναι η σωτηρία του ΑΠΟΕΛ αγωνιστικά και οικονομικά.

Ο κ. Πετρίδης ανέφερε τρία πολύ σημαντικά πράγματα. Το ένα είναι ότι έχει υπομνησθεί στον ΑΠΟΕΛ ένα τεμάχιο γης στην Κοκκινотριμιθιά που είναι έκτασης 147.000 τετραγωνικών μέτρων. Ενημέρωσε επίσης τους μετόχους του ΑΠΟΕΛ, πως έχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του οδικού δικτύου από το οποίο θα επωφεληθεί το γήπεδο και η γύρω περιοχή. Με την ολοκλήρωση αυτού του σχεδια-

σμού οι γαλαζοκίτρινοι θα προχωρήσουν στην αναγκαία μελέτη. Μόλις γίνει αίτηση για την πολεοδομική άδεια θα μπορούν να υπογράψουν συμφωνία με οποιονδήποτε χρηματοδότη και να ξεκινήσουν την ανέγερση του γηπέδου.

Ετοιμα είναι και τα αρχιτεκτονικά σχέδια (δύο διαφορετικά) που όσοι τα είδαν λένε ότι είναι εντυπωσιακά. Το θέμα του ιδιόκτητου γηπέδου μπο-

ρεί να είναι εντελώς ανεξάρτητο, είναι μια επιχείρηση δεδομένα κερδοφόρα. Πρέπει να αναφέρουμε στο ρεπορτάζ μας ότι ο ΑΠΟΕΛ πληρώνει μισό εκατομμύριο κάθε χρόνο για να αγωνίζεται στο ΓΣΠ, την ίδια ώρα που το γήπεδο της ΑΕΚ, της φέρνει σημαντικά έσοδα.

Μόνο σοβαροί επενδυτές

Στο πρόσφατο παρελθόν, ο Πρόδρομος Πετρίδης είχε αποκαλύψει ότι έγιναν παρουσιάσεις σε ορισμένους και στην Ευρώπη αλλά και σε χώρες των Αραβικών Εμιράτων, όμως για διάφορους λόγους δεν προχώρησαν οι όποιες επαφές. «Ψάχνουμε να βρούμε μια ολοκληρωτική, αλλά σωστή κι αξιόπιστη λύση. Δεν πρόκειται να φέρω τον οποιονδήποτε επενδυτή, πέραν από το να ενδιαφέρει το ποδοσφαιρικό οικοδόμημα του ΑΠΟΕΛ»

Εχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του οδικού δικτύου από το οποίο θα επωφεληθεί το γήπεδο και η γύρω περιοχή.

είναι η θέση του διοικητικού ηγέτη των «γαλαζοκιτρίνων».

Ο Πρόδρομος Πετρίδης πιστεύει ότι είναι εφικτή η υλοποίηση ενός τέτοιου μεγαλεπήολου στόχου και με κάθε ευκαιρία τονίζει την πίστη αλλά και την αποφασιστικότητα του: «Θα το κάνουμε το γήπεδο! Για όλους όσοι κλέυαζαν το γήπεδο είναι η σωτηρία του ΑΠΟΕΛ αγωνιστικά και οικονομικά. Παιζέτε μεγάλο και καθοριστικό ρόλο η πόλη με αυτούς τους οπαδούς που έχουμε».

είναι, ο αριθμός των εισιτηρίων που έχει διαθέσει, οι διακρίσεις – τίτλοι του συλλόγου και ο αριθμός των καθισμάτων στο γήπεδο που θα ανεγείρει. Βάσει των διαδικασιών του ΚΟΑ, ένα σωματείο δικαιούται κρατική επιδότηση ίση με το 60% της δαπάνης του σε έργα υποδομής, νοούμενου ότι τα χρήματα υπάρχουν στον κρατικό προϋπολογισμό. Τα χρήματα της κρατικής επιδότησης θα δοθούν στο Σωματείο ΑΠΟΕΛ, το οποίο θα επενδύσει τα χρήματα και θα πάρει μετοχές στην πολυμετοχική εταιρεία η οποία θα αναγείρει και θα διαχειρίζεται το ιδιόκτητο γήπεδο των γαλαζοκιτρίνων.

ΑΠΟΦΕΙΣ

Καλή χρονιά, με υγεία

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Μην μπερδεύεστε. Δεν πρόκειται περί τυπογραφικού λάθους ούτε και μας χτύπησε ο «δαίμονας του τυπογραφείου». Ούτε και ν' ανησυχήσετε μήπως «καήκαμε» γενικώς από τον καύσωνα, αραδιάζοντας πρωτοχρονιάτικες ευχές, ντάλα καλοκαίρι. Να με συγχωρέσετε, μα διαφορετικό καλεντάρι ακολουθούν οι πιστοί της μπάλας, σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Στον δικό τους πλανήτη, στον δικό τους πολιτισμό, η νέα χρονιά δεν καλωσορίζεται μίτε με βασιλόπιττα, μίτε με γαλοπούλα, ούτε και τρέχουν με τα πουλόβερ και τα σακάκια σε στίπια συγγενών και φίλων για να γιορτάσουν την είσοδο του νέου έτους. Στον κόσμο της στρογγυλής θεάς, η πρώτη μέρα του χρόνου είναι ομολογουμένως μεταβλητή με πάντοτε τον μήνα Ιούλιο ήμα η ομάδα βγήκε στην Ευρώπη.

Και αν στην Πρωτοχρονιά των ανθρώπων επικρατεί χαρά και αισιοδοξία για το καινούργιο που μπαίνει, στον κόσμο των ποδοσφαιρόφιλων επικρατεί η αγωνία, ο ενθουσιασμός καμία φορά και ο θυμός, αν η ομάδα είναι ηφαίστειο να εκραγεί.

Εντελώς διαφορετικά είναι όλα. Η «πρώτη» για τον οπαδό είναι μια ολόκληρη μυσταγωγία. Ανάλογα τα κουσούρια του καθενός, κάποιος κρατάει το κουπονάκι του, κάποιος άλλος είναι έτοιμος να συγκρίνει την ομάδα σε σχέση με την περσινή, κάποιος απλώς επικεντρώνεται στους νέους παίκτες, κάποιος ξεκινά από την πρώτη κιάλας μέρα να υποδέχεται τον προπονητή και τον ξερόλα και κάποιος άλλος πάει γήπεδο απλώς και μόνο για να κράξει ή να αποδοκιμάσει τον προπονητή ή τη διοίκηση.

Κάποιοι δε, πιο γιορτάρηδες και πιο ζωηροί, πάνε στο γήπεδο, για να πάρουν ακόμη περισσότερους πυρσούς, να (ξανά) αφήσουν τις αμυγδαλές τους στα τσιμέντα των κερκίδων, κρεμώντας ή ανεμίζοντας τα λάβαρα της λατρείας τους.

Με αυτά και με αυτά και ίσως και άλλα πολλά που θα μπορούσαν να αποτελέσουν το βασικό περιεχόμενο ενός βιβλίου λαογραφικού για τους πιστούς της μπάλας, οι ανά την Κύπρο ακόλουθοι έχουν ήδη σπεύσει στους ναούς τους, για να παραστούν από κοντά ή και εκ της οθόνης για να παρακολουθήσουν από κοντά την «πρώτη» της ομάδας τους.

Υπάρχουν και άλλοι ποδοσφαιρικοί λαοί που θ' ακολουθήσουν καθότι η νέα χρονιά θ' αργήσει γι' αυτούς όχι απαραίτητα γιατί βρίσκονται σε διαφορετικό ηλιοστάσιο ή συντεταγμένες, αλλά γιατί δεν πρόλαβαν το τρένο της Ευρώπης.

Όπως και να έχει, εμείς ξεκινήσαμε. Καλή χρονιά και χρόνια πολλά σε όλους. Τελειώνουμε καλά να είμαστε τον επόμενο Μάιο. Μέχρι τότε καλή χρονιά με υγεία σε όλους!

Τέσσερις νίκες, αλλά...

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΤΗ

Τέσσερις νίκες, μία δεδομένη πρόκριση, μία εξασφαλισμένη θέση σε φάση ομίλων και τρία αποτελέσματα που δίνουν προβάδισμα για πρόκριση. Σαφώς και είναι ικανοποιητικός ο απολογισμός της πρώτης προσπάθειας των τεσσάρων κυπριακών ομάδων στη φετινή ευρωπαϊκή τους πορεία. Ας μην πετάμε, ωστόσο, στα σύννεφα!

Αν ο Άρπς δεν παρουσίαζε ψηλό βαθμό ετοιμότητας, σε συνδυασμό με την αδιαμφισβήτητη ποιότητά του, η διαφορά δυναμικότητας από μόνη της δεν θα αρκούσε για να πετύχει έξι γκολ. Παρά το ολιγόλεπτο μπλακ άουτ στο δεύτερο ημίχρονο, αν η ΑΕΚ δεν υπερτερούσε σε ποιότητα και εμπειρία της αντιπάλου της, θα αναμέναμε την Πέμπτη ένα πολύ πιο δύσκολο επαναληπτικό. Ο Άρπς πέρασε, λογικά στη Λάρνακα η ΑΕΚ θα βρει τον τρόπο, αφού έχασε το ξεκάθαρο προβάδισμα της Ουγγαρίας, απ' εκεί και πέρα όμως, καλό είναι να συνειδητοποιήσουμε πως οι ομάδες της Λευκορωσίας μας τελείωσαν, άρα γκολ – δώρα στον αντίπαλο ή κενά διαστήματα στο παιχνίδι, το πιο πιθανό είναι να στοιχίσουν ακριβή.

Μετρά η νίκη στο Αζερμπαϊτζάν, έστω και χωρίς τη διπλή αξία των εκτός έδρας γκολ, σημαντική η σωστή αντίδραση, η ανατροπή και το προβάδισμα στο σκορ δύο φορές για την Ομόνοια. Τόσο για τον επαναληπτικό όμως και πολύ περισσότερο για την πολύ πιο δύσκολη συνέχεια, είναι πολλά τα οποία χρίζουν βελτίωσης, κυρίως μεσομυντικά αλλά και με λογική την εκτίμηση πως τα... αψεγάδιαστα κτυπήματα του Μπέζους στο Αζερμπαϊτζάν δεν μπορεί να θεωρούνται δεδομένα στη συνέχεια...

Όπως αποδείχθηκε η ομάδα του ΑΠΟΕΛ είχε τον αντίπαλο με τον ψηλότερο βαθμό δυσκολίας. Η νίκη, έστω με την ελάχιστη διαφορά, σαφώς και είναι σημαντική, δεδομένο, ωστόσο, πως στον επαναληπτικό οι γαλαζοκίτρινοι θα δοκιμαστούν και θα χρειαστεί να παρουσιάσουν βελτιωμένοι, πιο αποτελεσματικοί στην επίθεση και πιο ικανοί κόντρα στους επικίνδυνους επιθετικά ποδοσφαιριστές της Βοϊβοντίνια.

Τα κεφάλια κάτω λοιπόν. Είμαστε μόλις στην αρχή και τα πολύ πιο δύσκολα ακολουθούν. Η κάθε επιτυχία μετρά, είναι σημαντική αλλά θα πρέπει να αξιολογείται και αναλόγως αντιπάλου. Όπως και για την κάθε ανάλυση – κριτική, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και πολλά άλλα δεδομένα, πέραν της λογικής απαίτησης για τέσσερις προκρίσεις σε επίθεση δευτέρων προκριματικών γύρων. Απαίτηση λογική, αν θέλουμε να μιλάμε για πρόοδο αλλά και για αποτελέσματα τα οποία και (εν μέρει) δικαιολογούν και απόσβεση κάνουν έναντι των τεράστιων προϋπολογισμών...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,96%

Χ.Α.
-0,4%

0,16%

-0,22%

0,53%

1,25%

0,61%

ΤΟΥΡΚΙΑ
Πληθωρισμός
58% βλέπει
η κεντρική
τραπεζίτης
Σελ. 10

Πετρέλαιο
3,49%

€/ \$
1,34%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΤΖΙΡΟΥ ΤΗΣ

Σωσίβιο στην «Barbie» αναζητεί τώρα η Mattel

Μετά την τεράστια επιτυχία της ταινίας «Barbie» στο box office, η Mattel σχεδιάζει να στρώσει το «κόκκινο χαλί» και σε άλλα δημοφιλή προϊόντα της, όπως το Polly Pocket και τα Hot Wheels, σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσει την πτώση του τζίρου της από τα παιχνίδια. **Σελ. 11**

ΠΟΛΥ ΛΙΓΕΣ ΟΙ ΑΚΥΡΩΣΕΙΣ

Οι φωτιές δεν έκαψαν τον τουρισμό της Ρόδου

Περιορισμένες εκτιμάται ότι θα είναι οι συνέπειες της μεγάλης πυρκαγιάς στην τουριστική βιομηχανία της Ρόδου, που πέρυσι φιλοξένησε 2,6 εκατ. τουρίστες. Οι ακυρώσεις είναι πολύ λίγες, ενώ σημαντικές ζημιές έχει υποστεί περίπου το 10% του αριθμού κλινών που διαθέτει το νησί. **Σελ. 8**

ΣΤΑ ΥΨΗ ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

Στο ενοίκιο δαπανάται το 35% του εισοδήματος

Σε οριακό σημείο βρίσκονται οι οικονομικές «αντοχές» των ενοικιαστών, που αναζητούν ακίνητο στην Αττική, ως αποτέλεσμα της ταχείας ανόδου των ενοικίων κι ενώ οι μισθοί δεν έχουν αυξηθεί με τον ίδιο ρυθμό. Εκτιμάται ότι για το ενοίκιο δαπανάται το 35% του εισοδήματος. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,37%	-0.3%
Γερμανία	2,47%	0%
Γαλλία	2,99%	-0.02%
Ιταλία	4,06%	-0.03%
Ισπανία	3,47%	0.01%
Ιρλανδία	2,86%	-0.04%
Ελλάδα	3,75%	-0.06%
Ην. Βασίλειο	4,30%	0.04%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Οι δρόμοι δεν λύνουν το κυκλοφοριακό

Υπ. Μεταφορών: Εμφαση στη μικροκινητικότητα - Οκτώ έργα στις πρώτες προτεραιότητες

«Όταν ολοκληρωθεί ο περιμετρικός δρόμος θα βοηθήσει μεν σημαντικά, αλλά δεν αναμένω ότι θα λύσει το κυκλοφοριακό, ούτε τα προβλήματα μέσα στην πόλη» επισημαίνει ο υπ. Μεταφορών, Επικοιωνιών και Έργων. Ο κ. Αλέξης

Βαφεάδης περιγράφει τις λύσεις που δίνει η μικροκινητικότητα και τα λεωφορεία και εξηγεί γιατί μια επένδυση όπως το τραμ δεν είναι η πιο βιώσιμη λύση για τα δεδομένα της Κύπρου. Αναφέρεται στα οκτώ νέα έργα τα οποία είναι

Συνέντευξη του Αλέξη Βαφεάδη στην «Κ»

στις πρώτες προτεραιότητες του υπουργείου, και που έχουν εγκριθεί από το Υπουργικό. «Είμαστε το υπουργείο που θα κριθούμε από το πόσα αναπτυξιακά έργα έχουμε υλοποιήσει» αναφέρει. Αναλύει τους στόχους για την αεροπορική

συνδεσιμότητα της Κύπρου και εκφράζει την πρόθεση για συζήτηση με τη διαχειρίστρια εταιρεία των αεροδρομίων, επίλυση των διαφορών τους και την υλοποίηση της δεύτερης φάσης υποδομών στα κυπριακά αεροδρόμια. **Σελ. 4**

Ξηρασία, καύσωνας «καίνε» τις σοδειές

Η Ξηρασία, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και ο παρατεταμένος καύσωνας έπληξαν φέτος την αγροτική παραγωγή στις χώρες της Μεσογείου, προκαλώντας ζημιές, από τους ελαιώνες της Ισπανίας μέχρι τους σιτοβολώνες της Αλγερίας. Η Ξηρασία πιέζει το φτωχότερο νότιο άκρο της Μεσογείου, όπου οι οικονομίες αναγκάζονται να εισάγουν περισσότερο σιτάρι και άλλα βασικά τρόφιμα. Στην Αλγερία και το Μαρόκο τα χωράφια με σιτάρι, κριθάρι και άλλες βασικές καλλιέργειες ξεράθηκαν από την παρατεταμένη έλλειψη βροχοπτώσεων. Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει επίσης τους κτηνοτρόφους, με τις αγελάδες να παράγουν λιγότερο γάλα, ενώ η παραγωγή μελιού μόνο στην Ιταλία έχει συρρικνωθεί κατά 70%. **Σελ. 9**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΕΝΤΖΟ ΒΕΜΠΕΡ*

Αναζητώντας το ιδανικό ωράριο εργασίας

Καλό θα ήταν ο καθένας να εργάζεται όσες ημέρες επιθυμεί μέσα στην εβδομάδα και να αμείβεται αναλόγως.

χρόνους μετακίνησης, ωστόσο, αυτό θα ξεπερνούσε κατά πολύ τις δέκα ώρες την ημέρα. Τέτοιες μεγάλες ημέρες δεν ευνοούν τις επιδόσεις και οι ώρες λειτουργίας του νηπιαγωγείου δεν τις εξυπηρετούν. Αυτό το μοντέλο χρόνου εργασίας είναι πιθανό να έχει ως αποτέλεσμα τη φροντίδα να επωμίζονται ακόμη πιο μονόπλευρα

οι γυναίκες. Με μια πραγματική μείωση των ωρών εργασίας, η πλήρης αποζημίωση θα μπορούσε να δημιουργηθεί μόνο εάν η ωριαία παραγωγικότητα αυξανόταν ανάλογα. Θα μπορούσε κανείς σίγουρα να επιτύχει υψηλότερη παραγωγικότητα με μικρότερο χρόνο εργασίας: η παραγωγικότητα καθώς και η υγεία μπορεί να βελωθούν όταν οι ώρες είναι πολλές.

Ωστόσο, πιλοτικές μελέτες στην Ισλανδία ή πιο πρόσφατα στο Ηνωμένο Βασίλειο υποδηλώνουν ότι τελικά θα μπορούσε να επιτευχθεί πλήρης αποδοτικότητα με τέσσερις εργάσιμες ημέρες. Βέβαια, η συμμετοχή σε τέτοιες μελέτες είναι συνήθως εθελοντική. Όσοι είναι ήδη ευ-

νοϊκά διακείμενοι σε μια τετραήμερη εβδομάδα είναι πιο πιθανό να συμμετάσχουν. Όλα αυτά μπορούν να φέρουν πρόοδο, αλλά τα ίδια αποτελέσματα θα ήταν δυνατό με πέντε ή τρεις ημέρες την εβδομάδα, αντί για τέσσερις. Οπότε καλό θα ήταν ο καθένας να εργάζεται όσες ημέρες επιθυμεί, τέσσερις, τρεις ή πέντε, και όσο πιο πολύ τόσο υψηλότερες να είναι οι αποδοχές του, αλλά χωρίς να στερείται την επαγγελματική του πρόοδο.

* Ο κ. Εντζο Βέμπερ είναι καθηγητής Οικονομικών στο Ινστιτούτο Εργασιακών Ερευνών της Γερμανίας. Το άρθρο δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα socialeuro-pe.eu.

PwC Foundation

Μια νέα πνοή κοινωνικής προσφοράς

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του **ΤΟΜΙ ΓΟΥΙΑΚΙΣ / REUTERS**

Οι ευρωπαϊκές εταιρείες και τα πράσινα κριτήρια της Ε.Ε.

Σχεδόν τα δύο τρίτα των ευρωπαϊκών εταιρειών δεν έχουν έσοδα που να πληρούν τα κριτήρια της Ε.Ε. για φιλικές προς το κλίμα δραστηριότητες και οι μισές δεν έχουν προγραμματισμένες κεφαλαιουχικές δαπάνες που μπορούν να θεωρηθούν πράσινες, σύμφωνα με μια νέα ανάλυση που είδε χθες το φως της δημοσιότητας. Η κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ταξινομεί τις οικονομικές δραστηριότητες που μπορούν να προωθηθούν ως βιώσιμες για τη βελτίωση της διαφάνειας και την ενθάρρυνση των επενδύσεων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Οι εταιρείες καλούνται

Πολύ χαμηλά τα επίπεδα συμμόρφωσης για φιλικές προς το κλίμα δραστηριότητες.

τώρα να αποκαλύπτουν τι μέρος από τα έσοδά τους είναι σύμφωνο με την ταξινόμηση.

Η ευθυγράμμιση με τα πράσινα κριτήρια σημαίνει έσοδα που παράγονται από φιλικούς προς το κλίμα κλάδους, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ή άλλους τομείς που πληρούν ορισμένα κριτήρια – για παράδειγμα, μια χαλυβουργία που έχει εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κάτω από ένα συγκεκριμένο επίπεδο.

Μία ανάλυση από την εταιρεία δεδομένων βιωσιμότητας ESG Book, στην οποία εξετάστηκαν 683 επιχειρήσεις που αντιπροσωπεύουν το 40% της κεφαλαιοποίησης της ευρωπαϊκής αγοράς, διαπίστωσε ότι το μέσο μερίδιο των εσόδων της εταιρείας σύμφωνα με την ταξινόμηση ήταν 8%, ενώ για τις κεφαλαιουχικές δαπάνες, οι οποίες αφορούν τα εταιρικά μακροπρόθεσμα σχέδια δαπανών, το ποσοστό ήταν στο 13%.

Πάνω από το 60% των ευρωπαϊκών εταιρειών που μελετήθηκαν είχε μηδενικά έσοδα βάσει της ταξινόμησης και το 50% δεν είχε ευθυγραμμισμένη κεφαλαι-

οποίηση, σύμφωνα με την ESG Book. «Το μέγεθος της πρόκλησης για την πορεία με κατεύθυνση μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα γίνεται πολύ πιο ξεκάθαρο», δήλωσε ο Λίον Σόντερς Κάλμπερτ, γενικός διευθυντής προϊόντων της ESG Book. «Για πολλές επιχειρήσεις που πρέπει να περάσουν από μια μετάβαση, θα θέλαμε και θα περιμέναμε περισσότερα να γίνονται με γνώμονα τα κεφάλαιά τους, ώστε να επιτευχθεί μια ευθυγράμμιση». Επιπλέον, υπογράμμισε ότι τα ευρήματα κατέδειξαν τον βαθμό στον οποίο, για παράδειγμα, οι αυτοκινητοβιομηχανίες εξακολουθούν να κερδίζουν πολύ περισσότερα χρήματα από κινητήρες εσωτερικής καύσης παρά από ηλεκτρικά οχήματα, και οι εταιρείες πετρελαίου και φυσικού αερίου από ορυκτά καύσιμα παρά από ανανεώσιμες πηγές παραγωγής ενέργειας.

Οι αναλυτές επισημαίνουν ότι τα δεδομένα, που προκύπτουν από το σύστημα ταξινόμησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ένα από τα πολλά, που αφορούν τη βιωσιμότητα και δημιουργούνται σε παγκόσμια κλίμακα είναι χρήσιμα επειδή δείχνουν πώς και από πού βγάζουν χρήματα οι εταιρείες. Τα περισσότερα δεδομένα που σχετίζονται με το περιβάλλον, την κοινωνική εταιρική ευθύνη και τη διακυβέρνηση (ESG) μετρούν την έκθεση των εταιρειών σε αυτού του είδους τους κινδύνους με τα αρχικά ESG. Τα πολύ χαμηλά επίπεδα συμμόρφωσης αντικατοπτρίζουν εν μέρει ότι πρόκειται για καινούργιους κανονισμούς, ενώ ο κ. Σόντερς Κάλμπερτ τόνισε ότι οι σχετικές εκθέσεις των εταιρειών θα πρέπει να βελτιωθούν με την πάροδο του χρόνου. Ούτως ή άλλως, όπως πρόσθεσε, «η πραγματικότητα είναι ότι έχουμε περιορισμένη συμμόρφωση».

Τέλος, η ταξινόμηση της Ε.Ε. δεν καταγράφει έσοδα που είναι κλιματικά ουδέτερα. Ο δε κ. Σόντερς Κάλμπερτ παρατήρησε ότι οι εταιρείες χωρίς πολλά έσοδα που, ωστόσο, πληρούν τα πράσινα κριτήρια δεν αποτελούν απαραίτητα πρόβλημα.

ΔΗΚΤΗΣ

Πλήγμα για τον τουρισμό

Οι έντονες θερμοκρασίες και η ξηρασία του χειμώνα προκαλούν το φαινόμενο των πυρκαγιών που επηρεάζει αρνητικά τον τουρισμό μη επιτρέποντας περιθώρια μεγαλύτερης από την παρούσα ανάκαμψη το επόμενο διάστημα την ίδια ώρα που πολλές κρατήσεις της τελευταίας στιγμής δεν έχουν πραγματοποιηθεί. Μόνο στη Ρόδο έχουν απομακρυνθεί από τα πύρινα μέτωπα 20.000 τουρίστες. Δύσκολες παραμένουν οι συνθήκες και στην Ιταλία όπου το αεροδρόμιο του Παλέρμο παρέμεινε κλειστό για μερικές ώρες λόγω της απειλής να πληγεί από πυρκαγιές που μαινούνται στη περιοχή. Η κατάσταση έχει θεωρηθεί τους αρμόδιους του τουρισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οποίοι στέλλουν μηνύματα στους πολίτες να συνεχίσουν να απολαμβάνουν τις διακοπές τους και να μην επηρεάζονται από τις κλιματικές συνθήκες.

• • • •

Προοπτική παύσης

Νέο ρεκόρ για το επιτόκιο στο ευρώ που μετά από δέκα διαδοχικές αυξήσεις βρίσκεται στο 3,75%. Η απόφαση της ΕΚΤ στηρίχθηκε στην εκτίμηση για την επιμονή του πληθωρισμού που προβλέπεται να παραμείνει πάνω από το όριο του 2% για μια εκτεταμένη χρονική περίοδο. Το περιεχόμενο της δήλωσης από τους επικεφαλής της ΕΚΤ παραπέμπει στην προοπτική να δούμε για πρώτη φορά παύση στην επόμενη συνάντηση που θα λάβει χώρα τον Σεπτέμβριο. Η πρόεδρος Λαγκάρντ είχε και μια είδηση για τους δημοσιογράφους αφού κατόπιν επίμονων ερωτήσεων δήλωσε ότι δεν θα πρέπει να αναμένεται μείωση των επιτοκίων εντός του 2023. Η απόφαση για αύξηση 25 μονάδων βάσης προκάλεσε την πτώση του ευρώ και των αποδόσεων των κυβερνητικών ομολόγων ενώ άνοδος καταγράφηκε για τις μετοχές.

• • • •

Υποχωρεί η ζήτηση

Οι τράπεζες έχουν χαλαρώσει τα κριτήρια παραχώρησης δανείων κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους σε σχέση με παλαιότερες καταγραφές όμως βρίσκονται αντιμετώπιες με σημαντική υποχώρηση της ζήτησης. Η μειωμένη ζήτηση αποδίδεται στην αύξηση του κόστους χρήματος, στην υποχώρηση στις επενδύσεις κεφαλαίου, στην εξασθένιση της κτηματικής αγοράς και στην μείωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών για τις οικονομικές προοπτικές. Η κατάσταση από πλευράς τραπεζών παραμένει επιφυλακτική, καθώς αυξάνεται η ανησυχία για τη συσσώρευση νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων. Στις προηγμένες αγορές της Ευρώπης παρατηρείται επίσης διαχωρισμός των επιχειρήσεων σε σχέση με το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα, επηρεάζοντας καθοριστικά την πιστωτική τους αξιολόγηση και άρα τα κριτήρια παραχώρησης δανείων.

• • • •

Πράσινη συμμόρφωση

Οι οικονομίες θα κληθούν σύντομα να αντιμετωπίσουν τις ακραίες καιρικές συνθήκες οι

Η κρίση στην Ελλάδα προκαλεί τεράστια ζημιά στο τουριστικό προϊόν και λογικά θέτει την Κύπρο σε αυξημένη επιφυλακή λόγω παρόμοιων συνθηκών.

οποίες αποτελούν σήμερα την μεγαλύτερη απειλή θέτοντας τους αρμόδιους σε αυξημένο συναγερμό αφού σε περίπτωση αποτυχίας οι ζημιές θα είναι ανυπολόγιστες. Σε αυτήν τη διαδικασία οι τράπεζες έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο παράλληλα με τις κανονιστικές τους υποχρεώσεις. Μέσα σε αυτές τις υποχρεώσεις περιλαμβάνονται οι εσωτερικές αξιολογήσεις από πλευράς τραπεζών σε σχέση με τις ανάγκες επιπλέον κεφαλαίων ως αποτέλεσμα των αυξημένων πιστωτικών και λειτουργικών κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή.

• • • •

Θετική αναθεώρηση

Αναθεωρημένη πρόβλεψη για την παγκόσμια ανάπτυξη πραγματοποιεί το ΔΝΤ ενθαρρυνόμενο από την ανάκαμψη του τουρισμού. Σύμφωνα με νεότερες εκτιμήσεις η ανάπτυξη του έτους θα κυμανθεί στο 3% και είναι βελτιωμένη κατά 0,2% σε σχέση με την πρόβλεψη Απριλίου. Στα θετικά της οικονομικής συγκυρίας το ΔΝΤ περιλαμβάνει την αγορά εργασίας και τη θετική πορεία του τομέα των υπηρεσιών. Προβληματισμό στους οικονομολόγους του διεθνούς οργανισμού συνεχίζει

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τιμή Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων

CYPRUS INSTITUTE of MARKETING
THE CYPRUS BUSINESS SCHOOL

Τιμή Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων καλείται η τιμή στην οποία ο επενδυτής αγοράζει τα μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων, και υπολογίζεται από το άθροισμα της καθαρής τιμής των μεριδίων και της προμήθειας αγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Αναμένονται συχνότεροι καύσωνες

ΛΟΝΔΙΝΟ. Με θερμοκρασίες 45 βαθμών Κελσίου σε Ελλάδα, Ιταλία και Ισπανία, αλλά και άνω των 50 βαθμών στο Τούσον της Αριζόνας, το βόρειο ημισφαίριο υφίσταται από τις αρχές Ιουλίου αλλεπάλληλα κύματα ακραίου καύσωνα. Οι φυσικές αυτές καταστροφές δεν έχουν να κάνουν με την τύχη ή τις φυσιολογικές διακυμάνσεις των εποχικών θερμοκρασιών. Οι καύσωνες σε Ευρώπη και Βόρεια Αμερική θα ήταν πρακτικά αδύνατοι χωρίς την κλιματική απορρύθμιση, με τον σημερινό καύσωνα στην Κίνα να έχει 50 φορές μεγαλύτερες πιθανότητες να εμφανισθεί εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύθηκε χθες. Παρότι τέτοια ακραία καιρικά φαινόμενα μας φαίνονται ακόμη σπάνια, η υπερθέρμανση του πλανήτη θα τα καταστήσει συχνότερα και πιο έντονα στο προσεχές μέλλον.

Βρετανική έρευνα

Στα συμπεράσματα αυτά καταλήγει έρευνα του ινστιτούτου World Weather Attribution του Πανεπιστημίου Ιμπέριαλ του Λονδίνου. Η επιστημονική ομάδα αφιέρωσε τις προσπάθειές της στον εντοπισμό της συμβολής της κλιματικής αλλαγής στη συχνότητα και στην ένταση ακραίων καιρικών φαινομένων. Η έρευνα βασίζεται σε συγκεκριμένο επιστημονικό πρωτόκολλο, αποδεκτό από το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας.

Στάση δροσιάς για τους τουρίστες, που περιμένουν υπομονετικά στη σειρά για να δουν από κοντά το Κολοσσαίο, σε μια Ρώμη που φλέγεται. Ακραίοι καύσωνες αναμένεται να σημειώνονται κάθε 15 χρόνια στη Βόρεια Αμερική, κάθε δεκαετία στη νότια Ευρώπη και κάθε πενταετία στην Κίνα. Αν ο πλανήτης δεν είχε υποστεί ανθρώπινη βιομηχανική παρέμβαση, τα φαινόμενα θα εμφανίζονταν μία φορά κάθε 250 χρόνια.

Οι επιστήμονες αξιοποίησαν στοιχεία από μετεωρολογικούς σταθμούς και κλιματικά πρότυπα προκειμένου να δημιουργήσουν

προσομοίωση των κυμάτων καύσωνα, τόσο στις σύγχρονες κλιματικές συνθήκες όσο και σε κλιματικά μοντέλα της προβιομηχανικής

εποχής. Η μέση θερμοκρασία της Γης πριν από τη Βιομηχανική Επανάσταση, στα μέσα του 19ου αιώνα, ήταν 1,2 βαθμούς Κελσίου χαμη-

Τα φαινόμενα ακραίων θερμοκρασιών στον πλανήτη θα εμφανίζονται νωρίτερα και με μεγαλύτερη ένταση τα επόμενα χρόνια.

λότερη από τη σημερινή. Η ανάλυση επικεντρώθηκε στις εντονότερες και πιο επικίνδυνες ημέρες του καύσωνα στη νότια Ευρώπη (12-18 Ιουλίου), στη Βόρεια Αμερική (1-18 Ιουλίου) και στην κεντρική Κίνα (5-18 Ιουλίου). Κατά τη διάρκεια των ημερών αυτών, το θερμόμετρο ξεπέρασε τους 53 βαθμούς στην έρημο της Καλιφόρνιας και τους 52 βαθμούς στην Κίνα. Η Καταλωνία σημείωσε τη θερμότερη ημέρα στην ιστορία της με 45 βαθμούς, ενώ περισσότεροι από 200 Μεξικανούς έχασαν τη ζωή τους από θερμοπληξία.

Δεν φαίται το Ελ Νίνιο

«Ανεξάρτητα από το πώς χαρακτηρίζουμε και κατηγοριοποιούμε τα φαινόμενα αυτά όσον αφορά τη χρονική διάρκεια και το γεωγραφικό εύρος τους, τα αποτελέσματα είναι ακριβώς ίδια και υπογραμμίζουν τον καταλυτικό ρόλο που διαδραματίζει η κλιματική αλλαγή», τονίζει η Φριντερίκε Οτο, ειδικός του κλίματος στο Πανεπι-

στήμιο Ιμπέριαλ. Αντιθέτως, το μετεωρολογικό φαινόμενο Ελ Νίνιο, που άρχισε να καταγράφεται τον Ιούνιο, δεν έπαιξε σημαντικό ρόλο. Παρότι το Ελ Νίνιο ευθύνεται για την άνοδο των θερμοκρασιών στον Ειρηνικό Ωκεανό, δεν επηρεάζει το κλίμα της Ευρώπης, της ηπειρωτικής Κίνας ή των ΗΠΑ.

Καθημερινότητα

«Το πόρισμά μας δεν περιλαμβάνει κάτι καινούργιο ή κάτι απροσδόκητο. Τα αλλεπάλληλα κύματα καύσωνα, που ήταν αδιανόητα στο παρελθόν, αποτελούν πια καθημερινότητα», υπογραμμίζει η δρ Οτο. Η κλιματική αλλαγή που προκαλείται από τις εκπομπές καυσαερίων και την αποψίλωση των τροπικών δασών αυξάνει τη συχνότητα, την ένταση και τη διάρκεια των κυμάτων καύσωνα, όπως έχει αποδειχθεί από σειρά επιστημονικών μελετών. «Καύσωνες τέτοιας κλίμακας όπως αυτοί του Ιουλίου δεν είναι πια σπάνια και δεν πρέπει να θεωρούνται ακραίοι με τις σημερινές κλιματικές συνθήκες», λέει η δρ Οτο. Τέτοια καιρικά φαινόμενα αναμένεται να σημειώνονται κάθε 15 χρόνια στη Βόρεια Αμερική, κάθε δεκαετία στη νότια Ευρώπη και κάθε πενταετία στην Κίνα. Αντιθέτως, σε έναν πλανήτη που δεν θα είχε υποστεί ανθρώπινη βιομηχανική παρέμβαση τα φαινόμενα αυτά θα εμφανίζονταν μία φορά κάθε 250 χρόνια.

REUTERS

Αυξάνονται οι αγροτουριστικές μονάδες

Η Λάρνακα καταγράφει πρωτιά με 54 σε επίπεδο επαρχίας - Ψηλά οι πληρότητες και στις ορεινές περιοχές

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Αυξάνεται το ενδιαφέρον τουριστών και κατ’ επέκταση των επενδύσεων, για αγροτουριστικά καταλύματα. Σύμφωνα με την Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού, καταγράφεται μια αυξητική τάση στις κλίνες για καταλύματα αγροτουριστικά, με εξαίρεση την περίοδο του covid, κάτι που αποδίδεται στα σχέδια κινήτρων του υφυπουργείου Τουρισμού και την προσέλευση τουρισμού στην ενδοχώρα μέσα από το Heartland of Legenst, αλλά και στην ευαισθητοποίηση των ιδιοκτητών παραδοσιακών οικοδομών, να τις αναπαλαιώσουν και να τις συντηρήσουν. Η Εύη Παναγιώτου, λειτουργός της Κυπριακής Εταιρείας Αγροτουρισμού, ανέφερε στην «Κ» ότι εκτός από τους ιδιοκτήτες καταλυμάτων και μικρών ξενοδοχείων ο αγροτουρισμός συνδέεται και με

Η παγκόσμια αγορά αγροτουρισμού έφτασε τα €58,8 δισ. δολάρια το 2022, με τις εκτιμήσεις να αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη αγορά θα ανέλθει σε αξία τα 114,3 δισ. δολάρια μέχρι το 2028.

άλλες επιχειρήσεις με συναφείς τουριστικές δραστηριότητες στην ύπαιθρο, οινοποιεία, φάρμες, επισκέψιμα θεματικά πάρκα, εργαστήρια παραδοσιακών προϊόντων και τεχνών. Βεβαίως, δεν πρόκειται για τάση η οποία γεννήθηκε στην Κύπρο. Σύμφωνα με έρευνα της imarc (International Market Analysis Research and Consulting Group) ο Αγροτουρισμός, κερδίζει τεράστια δυναμική παγκοσμίως. Από τη μία εντάσσεται στο πλαίσιο του βιώσιμου τουρισμού, αφού αναζωογονεί τις αγροτικές οικονομίες και κοινωνίες και δίνει ευκαιρίες απασχόλησης. Από την άλλη, καλύπτει την ανάγκη μερίδας τουριστών για πιο εξατομικευμένες διακοπές και φαίνεται να συνδέεται

Σύμφωνα με στοιχεία του υφυπουργείου Τουρισμού, το 2022, από το σύνολο των επισκεπτών των παραδοσιακών καταλυμάτων, το 50% ήταν εγχώριος τουρισμός, 10% από το Ηνωμένο Βασίλειο, 4,6% από τη Γερμανία, 5,6% από τη Ρωσία.

περισσότερο με τους μεμονωμένους ταξιδιώτες, το ποσοστό των οποίων αυξάνεται ολόένα και περισσότερο, κυρίως μετά την περίοδο της πανδημικής κρίσης. Σε οικονομικά δεδομένα, η παγκόσμια αγορά αγροτουρισμού έφτασε τα €58,8 δισ. δολάρια το 2022, με τις εκτιμήσεις να αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη αγορά θα ανέλθει σε αξία τα 114,3 δισ. δολάρια μέχρι το 2028, παρουσιάζοντας ρυθμό ανάπτυξης 11,3% σε μια πενταετία.

Οι αριθμοί

Σχεδόν δύο χιλιάδες αγροτουριστικές κλίνες υπάρχουν διαθέσιμες αυτή τη στιγμή στην Κύπρο, οι οποίες αντιστοιχούν σε πέραν των 200 μονάδων. Η πλειοψηφία αυτών εν-

Η ζήτηση και στα ορεινά θέρετρα

Μιλώντας στην «Κ» ο πρόεδρος ΠΑΣΥΞΕ Ορεινών Θερέτρων Αντρέας Μαντάλας, ανέφερε ότι, πλέον οι επισκέπτες στις ορεινές περιοχές μοιράζονται στα ξενοδοχεία και τα αγροτουριστικά καταλύματα. Διαπιστώνεται ότι, έχουν αυξηθεί οι κλίνες τα τελευταία χρόνια, και υπάρχει περισσότερη κίνηση από τους τουρίστες για τέτοιου είδους καταλύματα. Αυτή η τάση μειώνει, τουλάχιστον θεωρητικά τη ζήτηση για τα ξενοδοχεία των ορεινών, ωστόσο η μεγαλύτερη εικόνα είναι ότι αυξάνει τις επιλογές

στις ορεινές κοινότητες και κατ’ επέκταση και την επισκεψιμότητα. Εκτός από τα αγροτουριστικά, και τα ξενοδοχεία της περιοχής αυτές τις μέρες έχουν την τιμητική τους και επιλέγονται από μεγάλη μερίδα του κοινού για διακοπές την καλοκαιρινή περίοδο. Ήδη από την Παρασκευή, ο δείκτης πληρότητας άρχισε να ανεβαίνει και να κτυπά μέσους όρους της τάξης του 80-85%, ενώ αναμένεται ότι θα κτυπήσουν το 100% μέσα στον Αύγουστο, λόγω και των αδειών του Δεκαπενταύγουστου.

τοπίζεται στην επαρχία Λάρνακας και στα ορεινά. Αναλυτικά τα στοιχεία έχουν ως εξής. Η επαρχία με τις περισσότερες κλίνες είναι η Λάρνακα, στην οποία δραστηριοποιούνται 54 μονάδες και είναι διαθέσιμες 503 αγροτουριστικές κλίνες για το 2023.

-Στη Λεμεσό, φέτος δραστηριοποιούνται 46 παραδοσιακές οικοδομές οι οποίες διαθέτουν 380 κλίνες.

-Στη Λευκωσία δραστηριοποιούνται 46 μονάδες με χωρητικότητα 448 κλινών.

-Στην Πάφο, ο αριθμός των αγροτουριστικών μονάδων είναι 37 και των κλινών 281

-Η Αμμόχωστος δεν έχει καταλύματα αγροτουριστικά.

Σημειώνεται ότι ο αριθμός των ορεινών αγροτουριστικών καταλυμάτων ανέρχεται σε 76 μονάδες και 610 κλίνες, με την πλειοψηφία αυτών να επιπίπτει στις επαρχίες Λευκωσίας και Λεμεσού. Ως σύνολο, η περιοχή Τροόδους είναι αυτή με το περισσότερα αγροτουριστικά καταλύματα και σε επίπεδο επαρχίας, η επαρχία Λάρνακας.

Κοινό των αγροτουριστικών

Το ζητούμενο είναι πάντως και η αύξηση των πληροτήτων σε τέτοια καταλύματα. Το 2022, σύμφωνα με στοιχεία του υφυπουργείου Τουρισμού, η πληρότητα στα παραδοσιακά τουριστικά κτήρια ήταν κάτω του 30%.

Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, τα παραδοσιακά καταλύματα, ξενώνες κ.ο.κ. προσέλκυαν περίπου 400

Περίπου 400 χιλιάδες διανυκτερεύσεις, προσέλκυαν τα παραδοσιακά καταλύματα, ξενώνες κ.ο.κ. μέσα στον προηγούμενο χρόνο. Πρόκειται για ποσοστό γύρω στο 3% των συνολικών διανυκτερεύσεων.

χιλιάδες διανυκτερεύσεις μέσα στον προηγούμενο χρόνο. Πρόκειται για ποσοστό γύρω στο 3% των συνολικών διανυκτερεύσεων. Πρόκειται συνήθως για επισκέπτες με υψηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο όπως περιγράφει η κ. Εύη Παναγιώτου, οι οποίοι εντάσσονται στην κατηγορία του ποιοτικού τουρισμού. Τα αγροτουριστικά καταλύματα κερδίζουν ποσοστά από όλες τις αγορές.

Σύμφωνα με στοιχεία του υφυπουργείου Τουρισμού, το 2022, από το σύνολο των επισκεπτών, το 50% ήταν εγχώριος τουρισμός, 10% από το Ηνωμένο Βασίλειο, 4,6% από τη Γερμανία, 5,6% από τη Ρωσία, 2,5% από τη Γαλλία, 2,2% από την Ιταλία και 1,8% από την Ελλάδα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΜΑΡΙΟΥ ΛΟΥΚΑΪΔΗ

Οικογενειακή Επιχείρηση: Είναι η πώληση επιλογή;

Μια συνθησιμένη απάντηση από ιδιοκτήτες οικογενειακών επιχειρήσεων, όταν τους τεθεί η ερώτηση «Οικογενειακή Επιχείρηση: Είναι η πώληση επιλογή;» είναι «ας μας κάνουν πρόταση και βλέπουμε». Αν ρωτηθούν ποια είναι η αξία της επιχείρησης συνήθως δεν υπάρχει απάντηση. Οι περισσότεροι ιδιοκτήτες είναι συναισθηματικά δεμένοι με τις επιχειρήσεις τους. Τους αρέσει να τους κάνουν προτάσεις για πώληση αλλά ως κομπλιμέντο και όχι ως μια ειλικρινή πρόθεση πώλησης, αν βρεθεί το σωστό τιμήμα. Είναι πάρα πολύ δύσκολο από τη μία μέρα στην άλλη να χάσεις την ταυτότητά σου, σκοπό αλλά και συνοδευόμενη καταξίωση όσο καλό και αν είναι το τιμήμα. Άσε που κάποιες φορές και το πολύ χρήμα μπορεί να είναι πρόβλημα. Ναι, σωστά διαβάσατε, για ανθρώπους που ζούσαν ταπεινά και ο κύριος όγκος εσόδων γινόταν επένδυση στην επιχείρηση, η απότομη εισροή και διαχείριση μεγάλων ποσών χρημάτων στο σπιτικό δεν θα ήταν και τόσο εύκολη.

Αναγνωρίζουμε ότι όλοι ιδρυτές επιχειρήσεων έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά όπως σκληρή δουλειά, όραμα και αποφασιστικότητα. Ακόμη ένα κοινό χαρακτηριστικό σε όλους τους ιδρυτές επιχειρηματίες είναι η ανάγκη κάποια μέρα να υπάρξει μετάβαση σε διαδοχή, τόσο στο θέμα ιδιοκτησίας αλλά και στον έλεγχο της επιχείρησης. Για τους περισσότερους, στόχος

Θα πρέπει κάθε στιγμή να γνωρίζουμε την αξία της επιχείρησής μας και να εργαζόμαστε συνεχώς για την αύξησή της, έτσι αν το επιθυμήσουμε κάποτε να την πουλήσουμε να είμαστε έτοιμοι.

είναι η διαδοχή τόσο ιδιοκτησιακά αλλά και ελέγχου να μεταφερθεί στην επόμενη γενιά, δηλαδή στα παιδιά τους, το οποίο δεν είναι πάντα εφικτό. Η διαδοχή όπως και η συνταξιοδότηση δεν είναι ευχάριστες δραστηριότητες, μας θυμίζουν ότι δεν είμαστε αθάνατοι και μας φέρνουν ένα βήμα πιο κοντά στον θάνατο. Μας στερούν την ταυτότητα αλλά και τη δύναμη που κουβαλά το πόστο. Προτιμούν λοιπόν να ξεχνιούνται στην καθημερινότητα με σκληρή δουλειά και λειτουργικά επιχειρησιακά θέματα, μη τολμώντας να αντιμετωπίσουν την πραγματικότητα.

Το ποιος και το πότε θα είναι ο επόμενος ιδιοκτήτης της επιχείρησής σου είναι μια σημαντική λαγή που χρειάζεται χρόνο και προσπάθεια τον οποίο δυστυχώς οι περισσότεροι αγνοούμε (75% των οικογενειακών επιχειρήσεων σε παγ-

Λιγότερο από 1 στις 3 επιχειρήσεις μεταφέρονται στην επόμενη γενιά με επιτυχία και ακόμη πιο λίγες στην Κύπρο.

κόσμιο επίπεδο δεν έχουν πλάνο διαδοχής). Έτσι, λιγότερο από 1 στις 3 επιχειρήσεις μεταφέρονται στην επόμενη γενιά με επιτυχία και ακόμη πιο λίγες στην Κύπρο.

Τώρα ενώ μιλάμε για διαδοχή με προτεραιότητα στην επόμενη γενιά διερωτηθήκαμε ποτέ αν θα πουλούσαμε την επιχείρησή μας; Το ερώτημα αυτό δυστυχώς σπάνια μπαίνει κυρίως για συναισθηματικούς λόγους και λόγους εγώ. Οι περισσότεροι ιδιοκτήτες ισχυρίζονται ότι έφτιαξαν την επιχείρηση για τα παιδιά τους και έτσι πιθανή πώληση θεωρείται αποτυχία. Η πραγματικότητα όμως είναι ότι την έφτιαξαν για τον εαυτό τους, την προσωπική τους ταυτότητα και το

εγώ, έστω και αν δεν απόλαυσαν τους καρπούς της δημιουργίας τους όσο θα έπρεπε. Την επιτυχία τους αυτή που ήταν αποτέλεσμα πολλών κόπων και δυσκολιών έχουν ευθύνει να αναγνωρίζουν οι επόμενες γενιές.

Η πιθανότητα πώλησης θα πρέπει να είναι πάντα στις επιλογές έστω και αν δεν είναι επιθυμία. Θα πρέπει κάθε στιγμή να γνωρίζουμε την αξία της επιχείρησής μας και να εργαζόμαστε συνεχώς για την αύξησή της, έτσι αν το επιθυμήσουμε κάποτε να την πουλήσουμε να είμαστε έτοιμοι. Ταυτόχρονα κτίζουμε τις βάσεις να ξεπεράσουμε το εμπόδιο της συναισθηματικής ταύτισης με την επιχείρηση ούτως

ώστε, αν το προσφέρουν οι συνθήκες, να είμαστε πιο έτοιμοι να κάνουμε το μεγάλο βήμα. Επιπλέον, με την προσέγγιση αυτή υπάρχουν μετρήσεις για την εξέλιξη της εταιρείας και δεν βρίσκεται η επόμενη γενιά με μια επιχείρηση στα χέρια και η προηγούμενη να παραπονιέται ότι παρέδωσε μια πετυχημένη επιχείρηση (μετρώντας μόνο τον τζίρο) και η νέα γενιά την κατάρθει. Τέλος, μπορεί να αποφασίσουμε να πάρουν την επιχείρηση ένας μόνο ή κάποιοι από τους απογόνους, ίσως όσοι εργάζονται σε αυτή και στους πλόλοιπους να δοθεί αντίστοιχος πλούτος. Γνωρίζοντας την αξία της επιχείρησης βοηθά να γίνει αυτό πιο εύκολα και αντικειμενικά. Επίσης, αν υπάρχουν στοιχεία αντίστοιχων εταιρειών του τομέα, πώς συγκρινόμαστε και τι κάνουμε για να βελτιωθούμε; Η γνώση και διαφάνεια μόνο βελτίωση μπορούν να φέρουν.

Κάποιοι λόγοι για τους οποίους η πιθανότητα πώλησης πρέπει να είναι στις επιλογές μιας οικογενειακής επιχείρησης είναι:

- Δεν υπάρχει επόμενη γενιά
- Η επόμενη γενιά δεν ενδιαφέρεται ή ενδιαφέρεται για άλλα πράγματα
- Η επόμενη γενιά δεν μπορεί να διαχειριστεί την επιχείρηση με αυξημένους κινδύνους για την επιχείρηση και την οικογένεια
- Η επόμενη γενιά είναι διασκορπισμένη σε όλο το κόσμο
- Η επόμενη γενιά είναι πολυάριθμη και αδύνατο να απορροφήσει

όλη την οικογένεια ή την επιχείρηση

- Η οικογένεια αποφάσισε να εστιάσει σε άλλους τομείς
- Ο τομέας δραστηριοποιήσεως νοσεί
- Οι οικονομικές συνθήκες εξυπηρετούν την πώληση
- Βρέθηκε μια ευκαιρία που πιστεύουμε δεν θα επαναληφθεί
- Η ανάληψη και η ενδοσκοπήση για αποτίμηση της αξίας της επιχείρησης είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για μια διαφορετική οπτική γωνία. Όσο πιο γρήγορα προβούμε σε αξιολόγηση της αξίας της επιχείρησης τόσο πιο γρήγορα μπορούμε να λάβουμε βελτιωτικά μέτρα. Δεν διαφέρει και πολύ από την προληπτική ιατρική, με τις αναλύσεις, καρδιογραφήματα και τεστ κοπώσεως.

Το οικονομικό κλίμα στην Κύπρο σήμερα παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για εξαγορές σε αρκετούς τομείς και ελάχιστο για πωλήσεις. Αν ισχύει ο όρος Ζήτηση και Προσφορά (δεν βλέπω λόγο να μην ισχύει) τότε, οι οικονομικές συνθήκες προσφέρονται για να είναι κάποιος έτοιμος για τη πιθανότητα πώλησης. Σε πρώτο στάδιο εισπυγύμαι την αξιοποίηση εξειδικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών, παίρνοντας έτσι και μια εξωτερική γνώμη για την επιχείρησή μας. Η δικαιολογία ότι δεν έχουμε χρόνο τώρα για 1000 τόσους λόγους δεν είναι αρκετή.

Ο κ. Μάριος Λουκαΐδης είναι ιδρυτής της Synpraxis Management Services.

Οκτώ έργα στο πλάνο του υπ. Μεταφορών

Α. Βαφεάδης: *Η λύση της μικροκινητικότητας, η ανάγκη για τη νέα φάση στα αεροδρόμια και η επέκταση της συνδεσιμότητας*

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

«**Δεν θα λύσει** ο περιμετρικός δρόμος το κυκλοφοριακό πρόβλημα» επισημαίνει ο υπουργός Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων. Ο κ. Αλέξης Βαφεάδης περιγράφει τις λύσεις που δίνει η μικροκινητικότητα και εξηγεί γιατί μια επένδυση όπως το τραμ δεν είναι η πιο βιώσιμη λύση για τα δεδομένα της Κύπρου. Δίνει τα οκτώ νέα έργα τα οποία είναι στις πρώτες προτεραιότητες του υπουργείου, ο κατάλογος των οποίων έχει εγκριθεί από το Υπουργικό και βάζει τους στόχους για την αεροπορική συνδεσιμότητα της Κύπρου. Εκφράζει επίσης την πρόθεση για συζήτηση με τη διαχειρίστρια εταιρεία των αεροδρομίων, επίλυση των διαφορών τους και την υλοποίηση της δεύτερης φάσης υποδομών στα κυπριακά αεροδρόμια.

–**Πρόβλημα που χρονίζει η κίνηση τόσο στα κέντρα των πόλεων, όσο και στους αυτοκινητόδρομους κυρίως από και προς την πρωτεύουσα. Ποιες οι λύσεις που θα προωθήσετε, και τι γίνεται με τον περιμετρικό Λευκωσίας; Ήταν η υπόσχεση ότι θα λύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της κυκλοφοριακής συμφόρησης στον αυτοκινητόδρομο και την είσοδο της Λευκωσίας.**

–Η αλήθεια είναι ότι όσους περισσότερους δρόμους κάνεις και όσο πιο άνετη είναι η διαδρομή με το αυτοκίνητο, τόσο περισσότερα αυτοκίνητα έχεις στους δρόμους. Αναμένουμε λοιπόν ότι, όταν ολοκληρωθεί ο περιμετρικός δρόμος (σε ένα χρόνο η πρώτη φάση) θα βοηθήσει μεν σημαντικά, αλλά δεν αναμένω ότι θα λύσει το κυκλοφοριακό, ούτε τα προβλήματα μέσα στην πόλη. Αυτά θα συνεχίσουν να υπάρχουν, αφού όσο πιο πυκνή είναι η δόμηση, τόσο περισσότερος ο πληθυσμός μέσα στην πόλη, τόσα πιο πολλά αυτοκίνητα διακινούνται και τόσο περισσότερες διαδρομές στο οδικό δίκτυο. Η λύση λοιπόν δεν είναι να κάνουμε δρόμους, αλλά να βρούμε εναλλακτικούς τρόπους μεταφοράς των πολιτών και αυτό καταλήγει στα λεωφορεία και τη μικροκινητικότητα, ποδήλατα, σκούτερ, πεζοί. Στο υπεραστικό επίπεδο, αυτή τη στιγμή, η Intercity είναι πολύ δημοφιλής, και τα λεωφορεία της είναι γεμάτα. Στο ιδανικό σενάριο, εγώ θα ήθελα να προχωρήσει πιο πυκνή σύνδεση που να μπορεί να μεταφέρει περισσότερους επιβάτες. Τώρα, αν αυτό θα είναι τρένο, ή πιο μεγάλα λεωφορεία για υπεραστικές χρήσεις, θα πρέπει να το δούμε.

–**Είναι μέσα στη στρατηγική και το σενάριο κατασκευής γραμμών τραμ ή ακόμα και τρένου;**

–Είναι ξεκάθαρα τεχνοοικονομικό το θέμα, μιλάμε για έργα με πολύ υψηλό κόστος πολλών εκατοντάδων εκατομμυρίων. Αν αυτή η δράση έχει οικονομικό νόημα, τότε να το κάνουμε. Αλλά, οποιαδήποτε κακή επένδυση στερεί τη χώρα μας από υποδομές σε μόρφωση και υγεία. Αν μπορούμε να έχουμε τα ίδια αποτελέσματα με €5 εκατ. με γραμμές λεωφορείων, δεν πρέπει να το σκεφτούμε δύο φορές. Εξάλλου, δεν έχουμε τον πληθυσμό που να δικαιολογεί τέτοιες μεγάλες επενδύσεις.

–**Ποιες λύσεις μπορούν να δοθούν άμεσα για την αποσυμφόρηση των δρόμων εντός των πόλεων;**

–Εγώ πιστεύω ότι εκτός από τα λεωφορεία είναι η μικροκινητικότητα. Πρέπει να ενισχύσουμε το ποδήλατο με υποδομές οι οποίες νομίζω ότι απουσιάζουν σήμερα.

Δόθηκε η έμφαση στη σύνδεση των πανεπιστημίων με ποδηλατοδρόμους, πρέπει όμως να δούμε τις υποδομές μας στην υπόλοιπη πόλη της Λευκωσίας και σε όλες τις πόλεις. Μικροκινητικότητα είναι και οι πεζοί, οπότε πρέπει να δούμε πώς βελτιώνουμε τις συνθήκες για να περπατήσει ένας πεζός μέσα στον καύσωνα. Οπότε,

«**Είμαστε** το υπουργείο που θα κριθούμε από το πόσα αναπτυξιακά έργα έχουμε υλοποιήσει» αναφέρει στη συνέντευξη του στην «Κ» ο υπουργός Μεταφορών Αλέξης Βαφεάδης.

Όταν ολοκληρωθεί ο περιμετρικός δρόμος θα βοηθήσει πάρα πολύ, αλλά δεν αναμένω ότι θα μας λύσει το κυκλοφοριακό.

θέλουμε να δώσουμε έμφαση σε ποδηλασία, σκούτερ και πεζοούς. Είναι κάτι που μας προβληματίζει και θέλουμε να δούμε πώς το προχωράμε. Ξεκινάμε τώρα μια δράση που ουσιαστικά θα μεταφέρει όλες μας τις δραστηριότητες, σε γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών ώστε να έχουμε καλύτερη εικόνα για λήψη στρατηγικών αποφάσεων και για τα επόμενα σημεία για τις κάμερες και τα φώτα τροχαίας, τις γραμμές λεωφορείων κ.ο.κ. Ουσιαστικά θα έχουμε για πρώτη φορά το οδικό δίκτυο σε μια βάση δεδομένων και θα αξιολογούμε διάφορα θέματα με τη βοήθεια της τεχνολογίας και αυτό θα μας βοηθήσει να χαράξουμε καλύτερη στρατηγική για τα επόμενα χρόνια.

Αεροπορική κίνηση
–**Είμαστε στην καρδιά της του-**

Οριο τετραγωνικών για γραφεία

–**Προχώρησε πρόσφατα ο διαγωνισμός για τα γραφεία της Νομικής Υπηρεσίας. Με ποια κριτήρια έχει επιλεγεί και εγκριθεί το συγκεκριμένο πρότζεκτ με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά;**
–Υπάρχει μια απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου η οποία χρονολογείται, που καθορίζει ποια είναι τα πρότυπα που πρέπει να ακολουθούν τα κυβερνητικά κτίρια. Με βάση αυτά τα πρότυπα έγινε η συγκεκριμένη επιλογή. Υπάρχει όμως μια συζήτηση ότι θα πρέπει να αξιολογήσουμε αυτά τα κριτήρια και στο πλαίσιο της προσπάθειας που κάνουμε ως χώρα για την πράσινη μετάβαση. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να κινηθούμε προς δύο κατευθύνσεις. Η μία

είναι να παραγάγουμε ενέργεια με ΑΠΕ και η δεύτερη να μειώσουμε τις ενεργειακές απαιτήσεις. Αυτό δεν είναι μόνο θέμα θερμομόνωσης, είναι και θέμα εμβადού. Συνεπώς, το πώς στεγάζουμε τα σπίτια μας, τις επιχειρήσεις και τις λειτουργίες του κράτους είναι κάτι που πρέπει να μας απασχολήσει. Θα δούμε λοιπόν μια τάση να μειώνονται οι χώροι που χρειάζε-ται ο κάθε εργαζόμενος. Ως υπουργείο θα κάνουμε κάποιες μελέτες για να ανοίξουμε τη συζήτηση και με τα άλλα υπουργεία και με την προεδρία και τις συντεχνίες για να ορίσουμε το όριο των τετραγωνικών. Η πράσινη μετάβαση είναι οδηγός της όλης της προσπάθειας.

ριστικής σεζόν, η επιβατική κίνηση φαίνεται ότι πάει πολύ καλά. Ποιες είναι οι ενδείξεις για τους επόμενους μήνες;

–Σύμφωνα με τη Hermes Airports το 2023 αναμένεται να κλείσει κάπως πιο κάτω από το 2019 και αυτό είναι τεράστια επιτυχία για εμάς. Πρόσφατα ανακοίνωσε και ότι η Κύπρος είναι από τις χώ-

ρες που έχουν ανακάμψει πιο γρήγορα, στο 17% σε σχέση με το 2019. Αυτό σημαίνει ότι οι ανάγκες και τα μέτρα που έχουν ληφθεί για να ανακάμψουμε τουριστικά έχουν φέρει πολύ καλό αποτέλεσμα.

–**Θα δούμε δρομολόγια από νέες εταιρείες το επόμενο διάστημα;**

Ανοίγει η συζήτηση και με τα άλλα υπουργεία, με την προεδρία και τις συντεχνίες για να ορίσουμε το όριο των τετραγωνικών στα γραφεία.

–Εμείς κινούμαστε προς δύο κατευθύνσεις. Να πείσουμε αεροπορικές εταιρείες οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, να εισαγάγουν νέα δρομολόγια, όπως την προηγούμενη εβδομάδα με την ανακοίνωση της Finn Air για καινούργια δρομολόγια. Στην περίπτωση της WizzAir προσπαθούμε να τους πείσουμε να φέρουν και άλλο αεροπλάνο με βάση την Κύπρο. Ταυτόχρονα επιθυμούμε να δημιουργήσουμε τέτοιες σχέσεις που να προσελκύσουμε νέες αεροπορικές εταιρείες. Αυτό αναπόφευκτα θα το πετύχουμε αν καταφέρουμε να αυξήσουμε τον τουρισμό, αφού η κάθε διαδρομή είναι οικονομικά βιώσιμη, αν στηρίζεται από τον τουρισμό. Συνεπώς, προσπαθούμε να δουλέψουμε παράλληλα με το υπουργείο Τουρισμού για να ανοί-

ξουμε νέες διαδρομές. Ο υφυπουργός κάνει απίστευτες προσπάθειες για να στηρίξει και να ενισχύσει τουριστικά αυτές τις γραμμές, ενώ πρόσφατα επισκέφτηκε τη Σαουδική Αραβία για να δει πώς μπορεί να βοηθήσει την επιβατική κίνηση. Γενικότερα, η περιοχή της Μέσης Ανατολής, αναπτύσσεται συνεχώς. Βλέπουμε τεράστια άλματα στη δυνατότητα για ταξίδια, πιστεύω ότι θα δούμε να βελτιώνεται η συνδεσιμότητα με αυτές τις χώρες και θα δούμε και περισσότερους τουρίστες από τις ανατολικές αγορές.

–**Η αύξηση της επιβατικής κίνησης εγείρει εκ νέου το ερώτημα για τις υποδομές στα αεροδρόμια μας. Τι γίνεται με την ανάπτυξη της δεύτερης φάσης;**

–Όσον αφορά στη δεύτερη φάση, το θέμα είχε παγώσει εν όψει των εκλογών, αλλά η συζήτηση πρέπει να ξεκινήσει ξανά, γιατί υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ του κράτους και της ανάδοχου εταιρείας, που δηλώνει αδυναμία να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για την υλοποίησή της. Εμείς σαν κυβέρνηση θέλουμε να γίνει η συζήτηση με την ανάδοχο εταιρεία, για το πώς μπορούμε να προχωρήσουμε στην επίλυση των διαφορών μας και στην υλοποίηση της β' φάσης υποδομών. Πρέπει να πούμε ότι πρόκειται για έργο υψίστης σημασίας για εμάς, αφού ήδη νιώθουμε τα προβλήματα που δημιουργούνται λόγω της απουσίας του. Μέσα στη σύμβαση προνοείται ότι κάποια γεγονότα θα προκαλούσαν την έναρξη της β' φάσης ουσιαστικά έχει να κάνει με τον όγκο των επιβατών. Αυτά τα γεγονότα, επαληθεύτηκαν στην πορεία, ωστόσο η β' φάση δεν ξεκίνησε. Το αποτέλεσμα είναι πως στην Πάφο, ενώ το αεροδρόμιο είναι σχεδιασμένο να εξυπηρετεί 2,7 εκατ. τουρίστες τον χρόνο, αυτή την στιγμή έχουμε ξεπεράσει τα 3 εκατομμύρια και γι' αυτό παρατηρούμε και όλες αυτές τις ουρές που δημιουργούνται. Οπότε η γρήγορη διεύθετση του θέματος είναι σημαντική για μας.

–**Μπορεί να προχωρήσει άμεσα;**

–Είναι προτεραιότητα για εμάς και θέλουμε να προχωρήσει άμεσα. Δυστυχώς όμως, και σήμερα να βρούμε τη λύση, η υλοποίηση της β' φάσης είναι τρία χρόνια μετά την έναρξή της. Αυτό σημαίνει ότι θα έχουμε τρία χρόνια με προβλήματα και ουρές στα αεροδρόμια, διότι ελπίζουμε να διατηρήσουμε και να βελτιώσουμε την επιβατική κίνηση.

Συνάντηση για δρόμο Πάφου

–Εκτός από την ανάπτυξη και τη βελτίωση των υποδομών στην Πάφο, ένα έργο ζωτικής σημασίας είναι η σύνδεση του αεροδρομίου με το τουριστικό κέντρο της πόλης.

–Στην Πάφο έχουμε εντοπίσει τρία πολύ σημαντικά έργα. Το ένα είναι ο δρόμος από τους Τάφους των Βασιλείων που οδηγεί στο σημείο που θα γινόταν η μαρίνα, ο οποίος είναι πολύ υποβαθμισμένος σήμερα. Πρέπει επίσης να γίνει και ένας παρακαμπτήριος για να συνδέσει δύο άλλους δρόμους που θα αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Τώρα, στην περίπτωση του αεροδρομίου, αν καταφέρουμε να ενώσουμε το αεροδρόμιο υπεράνω του ποταμού της Έζουσας με την πόλη της Πάφου, ουσιαστικά είναι άμεση η σύνδεση. Αυτό όμως αντιμετωπίζει προβλήματα με το Τμήμα Περιβάλλοντος, το οποίο έχει εντοπίσει ότι οποιαδήποτε εργασία στον ποταμό της Έζουσας έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

–**Άρα σταματά το έργο;**

–Εμείς ακούμε τι λέει το Τμήμα Περιβάλλοντος, διότι ξέρουν καλύτερα τι πρέπει να γίνει. Έχω πρόθεση να ζητήσω συνάντηση μαζί τους. Αντιλαμβάνομαι ότι υπάρχουν κριτήρια και συνθήκες, αλλά θα ήθελα να μιλήσω με τον αρμόδιο υπουργό και το αρμόδιο Τμήμα για το να καταλήξουμε αν μπορούν να βρεθούν οποιεσδήποτε άλλες λύσεις.

Τα επόμενα έργα και το κατασκευαστικό κόστος

–**Τι γίνεται με το Κυπριακό Μουσείο, ένα έργο πολλά υποσχόμενο. Πότε ολοκληρώνεται;**

–Πρόκειται για ένα έργο γύρω στα 140 εκατ. (το κόστος δεν περιλαμβάνει τη συντήρηση του κτιρίου) και θεωρούμε ότι θα είναι ένα στολίδι όχι μόνο για τη Λευκωσία αλλά και για την Κύπρο, θα δημιουργήσει ένα πόλο έλξης τουρισμού και ελπίζουμε ότι θα βελτιώσει και το τουριστικό προϊόν στην πρωτεύουσα. Το κτίριο τελειώνει το 2026 και μετά ξεκινά μια περίοδος 18 μηνών στην οποία το Τμήμα Αρχαιοτήτων θα έχει τον χρόνο για να τοποθετήσει τα εκθέματα.

–**Ποιος ο προγραμματισμός για νέα έργα;**

–Θέλουμε να προκηρύξουμε

την ανέγερση νέου κτιρίου του Κρατικού Χημείου, έχει επιλεγεί και ο χώρος που θα ανεγερθεί παραπλεύρως του Γενικού Νοσοκομείου. Το έργο είναι ώριμο, προχωρούμε αυτή τη στιγμή στην ετοιμασία του κτιριολογικού προγράμματος, στην οριστικοποίηση του και την ετοιμασία των εγγράφων για πρόσκληση προσφορών και νουμένου ότι θα ληφθεί το πράσινο φως από το υπουργείο Οικονομικών, τότε θα προχωρήσουμε. Ο προϋπολογισμός θα είναι γνωστός μετά την συζήτηση με το υπουργείο Οικονομικών.

–**Εκτός από το Χημείο;**

–Στο σύνολο πρόκειται για οκτώ έργα προτεραιότητας, μεταξύ αυτών το Νέο Γενικό Χημείο του Κράτους, το νέο κτίριο στις

Κεντρικές Φυλακές και οι μετατροπές στο υφιστάμενο, το κτιριακό συγκρότημα του υφυπουργείου Ναυτιλίας, η μεταστέγαση και ανακαίνιση των κεντρικών γραφείων του υπουργείου Εξωτερικών, άλλα κτίρια όπως π.χ. προτεραιότητες Υπουργείων και το νέο κτίριο της Βουλής των Αντιπροσώπων, τα κτίρια για την Προεδρία της Ε.Ε. και το επαρχιακό δικαστήριο Λευκωσίας, διότι για να μπορέσει να λειτουργήσει η δικαιοσύνη στην Κύπρο ένα από τα πράγματα που χρειάζεται είναι και οι κτιριακές υποδομές. Ο προϋπολογισμός των έργων για φέτος αλλά και το 2024 θα ξεκαθαρίσει μετά τη διαβούλευση με το υπουργείο Οικονομικών. Υπάρχουν φυσικά κι άλλα έργα που μπορεί να είναι

προτεραιότητα για εμάς. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα προκηρυχθούν άμεσα, εντός του έτους, αλλά θα αφιερώσουμε πολλή προσπάθεια για να τα προχωρήσουμε.

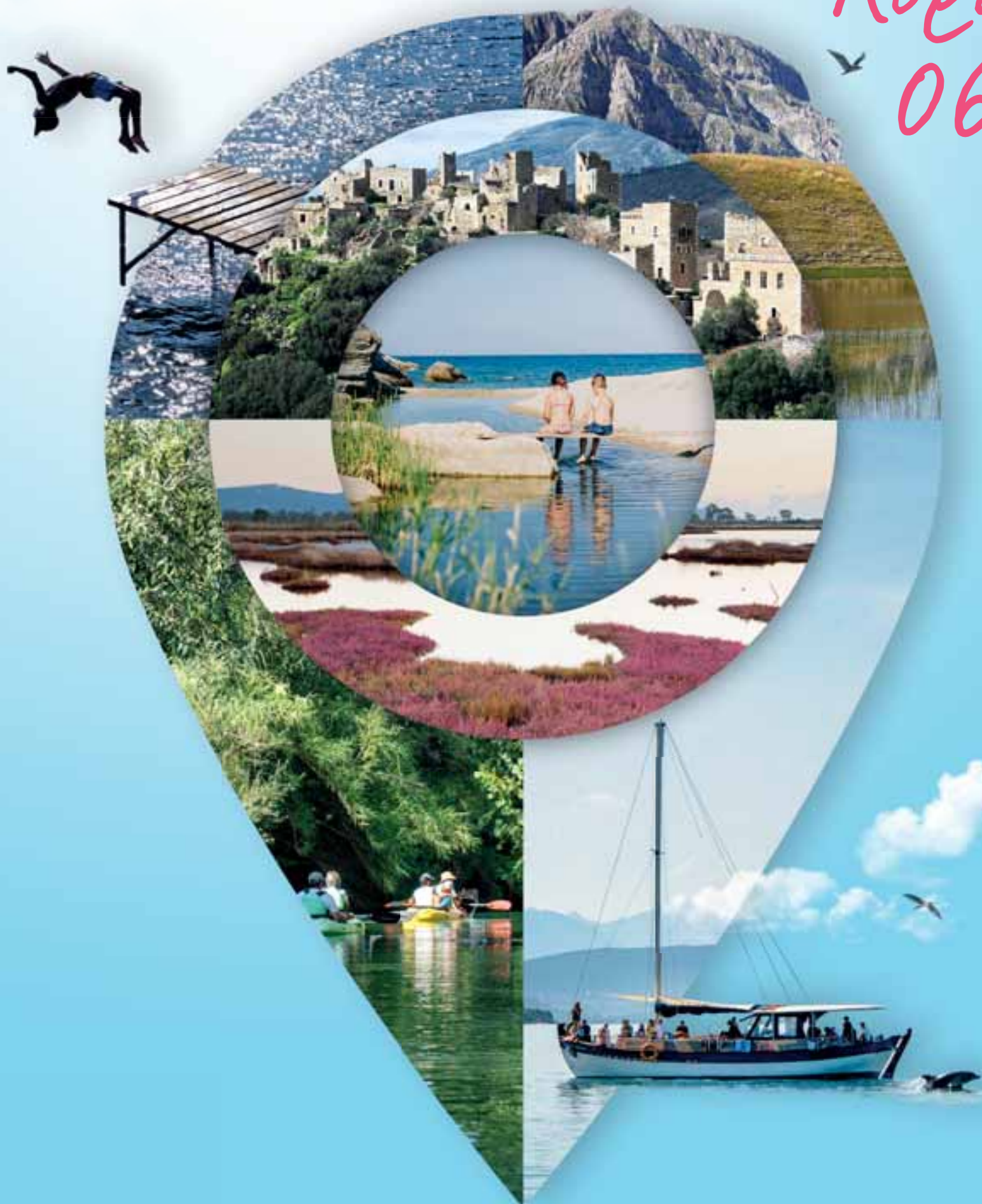
–**Πόσο επηρεάζει τον προγραμματισμό η αύξηση του κατασκευαστικού κόστους;**

–Σίγουρα επηρεάζει η αύξησή του. Βλέπουμε συχνά ότι, ξεκινούμε με ένα προϋπολογισμό και έρχονται προσφορές με άλλο κόστος. Σε τέτοιες περιπτώσεις συνήθως απορρίπτονται από την αρμόδια επιτροπή προσφορών και αυτό μας κρατά πίσω από τον προγραμματισμό μας. Εμείς θέλουμε να βλέπουμε έργα. Είμαστε το υπουργείο που θα κριθούμε με το πόσα έργα αναπτυξιακά έχουμε υλοποιήσει.

ταξίδια

Κυριακή
06/8

Πού πάμε φέτος;

160 ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ
10 ΑΠΟΛΑΥΣΤΙΚΑ ROAD TRIPS
10 INSIDERS ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ
ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΤΟΥΣ

Περισσότερες πωλήσεις, αλλά με λιγότερα στεγαστικά

Τα υψηλά επιτόκια επανέφεραν τις αγορές κατοικιών με μετρητά

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Ενισχύεται, όπως δείχνουν τα στατιστικά στοιχεία, το μερίδιο των μετρητών στις αγοραπωλησίες ακινήτων. Η απότομη αύξηση των επιτοκίων δανεισμού έχει περιορίσει κατακόρυφα τη ζήτηση στεγαστικών δανείων, αλλά την ίδια στιγμή οι συναλλαγές συνεχίζουν να κινούνται ανοδικά, όπως άλλωστε και οι τιμές πώλησης, που σπάνε το ένα ρεκόρ μετά το άλλο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, η ροή χρηματοδότησης στη στεγαστική πίστη υποχώρησε κατά 646 εκατ. ευρώ κατά το φετινό πρώτο εξάμηνο σε σχέση με πέρυσι, ενώ μόνο τον Ιούνιο η αρνητική ροή χρηματοδότησης άγγιξε τα 38 εκατ. ευρώ.

Όπως τονίζει η ΤτΕ, «η αποφυγή δανεισμού αποδίδεται στην αύξηση των τιμών των κατοικιών, που αποθαρρύνει τις πρωτοβουλίες για απόκτηση κατοικίας, παρά τη συγκράτηση των νέων επιτοκίων για στεγαστικά δάνεια που προσφέρουν οι τράπεζες». Στην πρόσφατη έκθεση για τη νομισματική πολιτική η ΤτΕ είχε σημειώσει ότι κατά το φετινό πρώτο τετράμηνο το συνολικό ύψος των νέων στεγαστικών δανείων μειώθηκε κατά 7,2% σε ετήσια βάση, έναντι αύξησης κατά 67,3% που είχε σημειωθεί κατά το πρώτο τετράμηνο του 2022. Παράλληλα,

έπεται από δύο χρόνια συνεχούς αύξησης της ζήτησης στεγαστικών δανείων, έχει παρατηρηθεί μείωση για τέσσερα διαδοχικά τρίμηνα (έως και το πρώτο τρίμηνο του 2023).

Αύξηση πράξεων

Τη στιγμή, όμως, που τα στοιχεία από την πορεία της στεγαστικής πίστης θα έπρεπε να αντανakλούν και μια γενικότερη υστέρηση των πράξεων αγοραπωλησίας, αλλά και την επιβράδυνση της ανόδου των τιμών έως και τη σταθεροποίησή τους, συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, οι ηλεκτρονικές δηλώσεις φόρου μεταβίβασης (που καταβάλλεται σε κάθε αγοραπωλησία ακινήτου) ανήλθαν σε 56.000 κατά το φετινό πρώτο τετράμηνο. Πρόκειται για μέγεθος που μεταφράζεται σε 168.000 συναλλαγές σε ετησιοποιημένη βάση, αριθμός που εφόσον επιβεβαιωθεί θα συνιστά ετήσια αύξηση της τάξεως του 21% σε σχέση με το 2022, όταν οι αντίστοιχες δηλώσεις είχαν ανέλθει σε 139.239.

Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, είναι σαφές ότι στην αγορά κατοικίας διακινούνται πλέον περισσότερα μετρητά και ίδια κεφάλαια συγκριτικά με το προηγούμενο διάστημα. Υπενθυμίζεται ότι πριν από λίγους μήνες ο πρόεδρος της Εθνικής Τράπεζας Γκίκας Χαρδούβελης είχε αναφέ-

Αν οι εκτιμήσεις επιβεβαιωθούν, οι αγοραπωλησίες του 2023 θα είναι περισσότερες κατά 21% σε σύγκριση με το 2022.

ρει σε ομιλία του στο ετήσιο συνέδριο της ΠΟΜΙΔΑ ότι το 80% των αγορών κατοικίας πραγματοποιούνται χωρίς τραπεζικό δανεισμό, δηλαδή αποκλειστικά με ίδια κεφάλαια.

Αυτή η αύξηση του μεριδίου των ιδίων κεφαλαίων που δαπανώνται για την αγορά κατοικίας οφείλεται κατ' αρχάς στη διατήρηση του υψηλού αγοραστικού ενδιαφέροντος από το εξωτερικό, που ασφαλώς δεν πραγματοποιείται με τραπεζικό δανεισμό από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Με βάση τα στοιχεία

της ΤτΕ, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 οι εισροές κεφαλαίων από το εξωτερικό ανήλθαν σε 497 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση κατά 33% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα, όταν είχαν διαμορφωθεί σε 374 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχα, από τις αιτήσεις για λήψη πρώτης άδειας μόνιμου επενδυτή, στο πλαίσιο του προγράμματος «Χρυσή βίζα», προκύπτει ότι κατά το φετινό πεντάμηνο (Ιανουάριος - Μάιος) έχουν πραγματοποιηθεί αγοραπωλησίες αξίας 831 εκατ. ευρώ, έναντι 361 εκατ. ευρώ κατά το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

Το «μαύρο» χρήμα

Αναμφίβολα, όμως, ένα σημαντικό μέρος των αγορών ακινήτων αφορά Έλληνες αγοραστές και πραγματοποιείται τόσο μέσω αποταμιεύσεων όσο και με αδήλωτο πλούτο, δηλαδή κεφάλαια που έχουν αποκτηθεί, π.χ., μέσω φοροδιαφυγής ή φοροαποφυγής και άλλων δραστηριοτήτων. Πρόκειται για μια χρόνια

παθογένεια του τομέα των ακινήτων (ως «υποδοχέα» τέτοιων κεφαλαίων), που δεν φαίνεται να επιλύθηκε ούτε με την υποχρέωση δήλωσης «πόθεν έσχες» κατά την αγορά. Αλλωστε υπάρχουν τρόποι να παρακαμφθεί και αυτή η υποχρέωση, είτε μέσω λογιστικών μεθόδων είτε και μέσω της αναγραφής χαμηλότερου ποσού από το πραγματικό ύψος της αγοραπωλησίας κατά τη σύνταξη του συμβολαίου.

Ποιοι αγοράζουν

Σύμφωνα με μεσιτικές πηγές, το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων αγοραστών κατοικίας αφορά ελεύθερους επαγγελματίες και αυτοαπασχολούμενους, π.χ. γιατρούς, δικηγόρους ή ακόμη και επαγγελματίες του κλάδου της οικοδομής (π.χ. υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι), όπως επίσης και στελέχη επιχειρήσεων. Το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό των παραπάνω επαγγελματιών δηλώνει στην εφορία εισοδήματα κάτω από το αφορολόγητο

όριο συνιστά μια πολύ ξεκάθαρη ένδειξη για την προέλευση των χρημάτων με τα οποία γίνονται οι αγορές κατοικιών.

Αυτή η εξέλιξη συντηρεί σε υψηλό επίπεδο τη ζήτηση για αγορά κατοικίας και συνεπώς τροφοδοτεί και το «ράλι» των τιμών, καθιστώντας όλο και πιο απρόσιτη την απόκτηση ακινήτου από μισθωτούς που δεν έχουν τρόπους να «κρύψουν» εισοδήματα, τουλάχιστον όχι με την ίδια ευκολία. Με βάση τους δείκτες τιμών της ΤτΕ υπολογίζεται ότι από την έναρξη της ανάκαμψης της αγοράς κατοικίας, δηλαδή από το πρώτο τρίμηνο του 2017 μέχρι και το τέλος του πρώτου τριμήνου του 2023, η μέση άνοδος των τιμών πώλησης στην Αττική διαμορφώνεται σε 68%! Μόνο κατά το φετινό πρώτο τρίμηνο η ετήσια αύξηση άγγιξε το 16,5%, επίδοση που αποτελεί ιστορικό υψηλό. Σε πανελλαδικό επίπεδο η αύξηση της περιόδου 2017-2023 αγγίζει το 50% (14,5% κατά το πρώτο τρίμηνο).

Σε υψηλό 15ετίας οι τιμές των φοιτητικών κατοικιών

Τις υψηλότερες τιμές της τελευταίας 15ετίας αναμένεται να συναντήσουν οι φοιτητές που ενδιαφέρονται να ενοικιάσουν διαμερίσματα στην Αθήνα ενόψει της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς. Μετά και την ανακοίνωση των βάσεων έχει ξεκαθαρίσει πλέον ο «χάρτης» των εισακτέων, με αποτέλεσμα να ξεκινάει και επίσημα το ετήσιο «σαφάρι» για την αναζήτηση κατοικίας. Ωστόσο, όπως φαίνεται, η εύρεση του κατάλληλου ακινήτου σε προσιτή τιμή μάλλον φαντάζει «όνειρο θερινής νυκτός».

Σύμφωνα με τα στοιχεία που επιμελήθηκε το δίκτυο ηλεκτρονικών αγγελιών Spitogatos, τα διαμερίσματα που προτιμούν οι φοιτητές, δηλαδή επιφάνειες έως 65 τ.μ., στο κέντρο των πόλεων, καταγράφουν φέτος αύξηση κατά 10% της μέσης ζητούμενης τιμής ενοικίασης. Ετσι, το μέσο ενοίκιο διαμορφώνεται σε 9,1 ευρώ/τ.μ. στο σύνολο της χώρας, ενώ στην Αθήνα αγγίζει πλέον τα 10,8 ευρώ/τ.μ. Όπως εξηγεί ο διευθυντής σύμβουλος του Spitogatos, Δημήτρης Μελαχροινός, «στο πλαίσιο της γενικότερης αύξησης της εγχώριας

Μέσες ζητούμενες τιμές ενοικίασης φοιτητικών διαμερισμάτων 2023

ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΤΙΜΗΣ		Εως 65 τ.μ.	Στούντιο	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Αθήνα	Προάστια Πειραιά	€450	€390	11%
	Πατησίων	431	380	11%
	Κυψέλη	433	355	7%
	Αιγάλεω	429	400	2%
	Καλλιθέα	500	400	9%
	Γκάζι	500	370	13%
	Υμηττός	500	420	8%
	Πειραιάς	500	383	14%
	Ζωγράφου	500	400	6%
	Νέα Σμύρνη	550	480	4%
	Νέος Κόσμος	558	450	11%
	Ιλίσια	600	390	7%
	Κέντρο	650	490	10%
	Καίσαριανή	500	350	13%
	Εξάρχεια	600	499	26%
	Γουδί	500	450	11%
Θεσσαλονίκη	Δάφνη	550	450	14%
	Μετς	750	220	-1%
	Κουκάκι	600	480	25%
	Σταυρούπολη	€360	€330	8%
	Εύοσμος	400	338	6%
	Τούμπα	437	366	9%
	Χαριλάου	400	350	8%
	Νέα Παραλία	437	382	13%
	Ντεπώ	450	450	2%
	Τριανδρία	439	382	14%
ΗΓΗ: SPITOGATOS	40 Εκκλησιές	400	366	10%
	Κέντρο	472	410	13%

Το μέσο ενοίκιο διαμορφώνεται σε 9,1 ευρώ/τ.μ. στο σύνολο της χώρας.

και της διεθνούς ζήτησης για το ελληνικό real estate, η ζήτηση για φοιτητική εστία κυμαίνεται ανάλογα, επηρεάζοντας τις μέσες ζητούμενες τιμές ενοικίασης. Οι αυξήσεις τιμών ενοικίασης φοιτητικών κατοικιών σε περιοχές που ταυτόχρονα αποτελούν και δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς ενισχύονται επιπλέον

και από το φαινόμενο των βραχυπρόθεσμων μισθώσεων. Ταυτόχρονα, καθώς φαίνεται πως στα κέντρα των μεγαλουπόλεων οι αυξήσεις στις μέσες ζητούμενες τιμές είναι μεγαλύτερες, υπάρχει μια τάση μετακίνησης των φοιτητών σε πιο απομακρυσμένες περιοχές, θυσιάζοντας την απόσταση για μια πιο value

for money στέγη». Στην Αθήνα, οι υψηλότερες τιμές εντοπίζονται σε Κολωνάκι - Λυκαβηττό, Κουκάκι, Μετς, Δάφνη, Γουδί και Εξάρχεια. Από την άλλη, η χαμηλότερη ζητούμενη τιμή ενοικίασης φοιτητικών κατοικιών εντοπίζεται στη Νίκαια, στην περιοχή Πατησίων - Αχαρνών, στην Κυψέλη καθώς και ευρύ-

τερα στα προάστια του Πειραιά. Αντίστοιχα, στη Θεσσαλονίκη η μέση αύξηση αγγίζει το 9% από πέρυσι, ενώ η μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης κινείται περίεξ των 9,2 ευρώ/τ.μ. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στις μέσες ζητούμενες τιμές ενοικίασης φοιτητικών διαμερισμάτων εντοπίζονται στην περιοχή Τριανδρία - Δόξα με αυ-

ξηση 14% σε σχέση με πέρυσι και μέση τιμή ενοικίασης 9,6 ευρώ/τ.μ. Παρ' όλα αυτά, η περιοχή με την υψηλότερη ζητούμενη τιμή ενοικίασης φοιτητικής κατοικίας παραμένει σταθερά το κέντρο της Θεσσαλονίκης, με μέση ζητούμενη τιμή 10,7 ευρώ/τ.μ.

Στις πιο οικονομικές περιοχές συγκαταλέγονται η Σταυρούπο-

λη και ο Εύοσμος, όπου κι εκεί ακόμη παρατηρήθηκαν αυξήσεις στη μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης φοιτητικών κατοικιών κατά 8% και 6% αντίστοιχα.

Μία από τις λύσεις που έχουν προκρίνει κάποιοι ενδιαφερόμενοι είναι αυτή της συγκατοίκησης. Επιλέγοντας ένα μεγαλύτερο διαμέρισμα, π.χ. άνω των 70 τ.μ. με δύο ή και τρία υπνοδωμάτια, μπορεί μεν να αυξηθεί το μηνιαίο ενοίκιο, ωστόσο, λόγω ακριβώς του επιμερισμού του κόστους μεταξύ δύο και παραπάνω μελών, η τελική μηνιαία επιβάρυνση καταλήγει να είναι αρκετά χαμηλότερη, συγκριτικά π.χ. με ένα δωάρι ή μια γκαρσονιέρα. Ωστόσο, όπως φαίνεται αυτή η σκέψη έχει ήδη οδηγήσει σε ακόμη μεγαλύτερες αυξήσεις στα συγκεκριμένα ακίνητα περισσότερων τετραγωνικών.

Σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία, ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων π.χ. στο Γουδί ενοικιάζεται πλέον αντι 9,5 ευρώ/τ.μ., μια αύξηση της τάξεως του 20% σε σχέση με πέρυσι. Στο κέντρο της Αθήνας η αντίστοιχη αύξηση αγγίζει το 13% και στου Ζωγράφου το 16%. Στη δε περιοχή Πατησίων - Αχαρνών το μέσο ζητούμενο ενοίκιο για ένα ακίνητο με τρία υπνοδωμάτια αγγίζει πλέον τα 5,9 ευρώ/τ.μ., σημειώνοντας ετήσια αύξηση 11%.

Στην υπόλοιπη Ελλάδα η υψηλότερη μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης φοιτητικών κατοικιών καταγράφηκε σε Κέρκυρα, Κρήτη και Ρόδο, νησιά που ταυτόχρονα αποτελούν τρεις από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς για το δεύτερο τρίμηνο του 2023. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αύξηση στη μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης κατοικιών κατά 28% και 20%, αντίστοιχα, σε Ρίο και Πάτρα.

ΝΙΚΟΣ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ

Επιδόσεις-ρεκόρ αναμένει για τη φετινή χρονιά η Aegean

Κερδοφόρο το α΄ εξάμηνο για πρώτη φορά στην ιστορία της αεροπορικής

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Χρονιά επιδόσεων-ρεκόρ θα είναι η φετινή για την Aegean, με το πρώτο εξάμηνο του 2023 να αναμένεται ότι θα είναι, για πρώτη φορά στην ιστορία της αεροπορικής, κερδοφόρο. «Φέτος αναμένουμε άλλη μία χρονιά-ρεκόρ με σημαντικά βελτιωμένα αποτελέσματα», σημείωσε κατά την επίσηια γενική συνέλευση ο πρόεδρος του αερομεταφορέα, Ευτύχης Βασιλάκης. Τόνισε ότι η Aegean έχει την απαιτούμενη ρευστότητα για να αγοράσει τους τίτλους δικαιωμάτων κτήσης (warrants) που απέκτησε το Δημόσιο το 2021 ως αντάλλαγμα για την οικονομική ενίσχυσή της.

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 η Aegean βελτίωσε σε άνω του 83% το ποσοστό πληρότητας των αεροσκαφών, ενώ η χωρητικότητα σε διαθέσιμες θέσεις επανήλθε στο 93%, που αντιστοιχεί στα επίπεδα πριν από την πανδημία. Η αεροπορική προσφέρει φέτος συνολικά 18 εκατ. θέσεις, από τις οποίες 11 εκατομμύρια αντιστοιχούν στο δίκτυο εξωτερικού και είναι κατά 2 εκατ. περισσότερες σε σχέση με το 2022. Επιχειρεί προς 165 προορισμούς σε 46 χώρες με 272 απευθείας δρομολόγια και με ένα στόλο 76 αεροσκαφών. «Με τις 2 εκατ. επιπλέον θέσεις η Aegean αποτελεί για το 2023 τον βασικό αρωγό ανάπτυξης του μεταφορικού έργου αλλά και του τουριστικού προϊόντος της χώρας μας», ανέφερε χθες ο διευθύνων σύμβουλος της Aegean, Δημήτρης Γερογιάννης. Όπως πρόσθεσε, κατά το πρώτο εξάμηνο, σε επίσηια βάση, η Aegean μετέφερε κατά 42% περισσότερους επιβάτες, των οποίων ο συνολικός αριθμός ανήλθε σε 6,7 εκατ. άτομα, και πρόσφερε 8,7 εκατ. χιλιομετρικές θέσεις, που είναι κατά 34% περισσότερες.

Η βελτιωμένη πληρότητα οδηγεί σε μεγαλύτερα έσοδα ανά θέ-

Κατά το πρώτο εξάμηνο, σε επίσηια βάση, η Aegean μετέφερε κατά 42% περισσότερους επιβάτες, των οποίων ο συνολικός αριθμός ανήλθε στα 6,7 εκατ. άτομα.

Η εταιρεία έχει την απαιτούμενη ρευστότητα για να αγοράσει τους τίτλους δικαιωμάτων κτήσης που απέκτησε το Δημόσιο το 2021.

ση, με την Aegean να έχει από τον περασμένο Μάρτιο αποπληρώσει το σύνολο των ληφθέντων δανείων κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Επίσης, τον Ιούνιο παρέλαβε ένα νέο αεροσκάφος Airbus A320neo έχοντας στηριχθεί μόνο σε ταμειακά διαθέσιμα και αποπλήρωσε ένα προϋπάρχον δάνειο που συνδέεται με ένα αεροσκάφος A321neo. Ως εκ τούτου, όπως διευκρίνισε ο κ. Γερο-

γιάννης, η αεροπορική διαθέτει 11 αεροσκάφη ελεύθερα βαρών ή κόστους μισθώσεων από μόλις τέσσερα στα τέλη του 2019. Φέτος η αεροπορική παρέλαβε επτά νέα αεροσκάφη της οικογένειας neo και πρόκειται να παραλάβει ακόμη δύο τις επόμενες ημέρες, φθάνοντας τα 28 αεροσκάφη. Το τρίτο και το τέταρτο τρίμηνο της χρονιάς θα επιχειρεί με 10% και 15% περισσότερες χιλιομετρικές θέσεις συγκριτικά με το 2022, θέτοντας ως στόχο τη διάχυση του μεταφορικού έργου σε περισσότερες περιοχές, όπως και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό, η Aegean ενεργοποίησε πρόγραμμα ετήσιας ανταμοιβής αξίας 8 εκατ. ευρώ για περίπου 400 στελέχη της, εξαιρουμένων εκτελεστικών μελών του διοικητικού συμβουλίου.

Όσον αφορά τα warrants του Δημοσίου, που αντιστοιχούν στο 10% του κεφαλαίου της Aegean, η αεροπορική διαθέτει την απαιτούμενη ρευστότητα για να προχωρήσει στην απόκτησή τους, πληρώνοντας τη διαφορά μεταξύ της τρέχουσας αξίας της μετοχής και της τιμής των 3,2 ευρώ επί της οποίας έλαβε χώρα η αύξηση κεφαλαίου 60 εκατ. ευρώ που κάλυψαν οι ιδιώτες μέτοχοι το 2021. «Είμαστε πάρα πολύ περήφανοι ότι αυτά τα warrants έχουν πολύ μεγαλύτερη αξία απ' ό,τι υπολογίζαμε όλοι ότι θα έχουν. Και άρα το ελληνικό Δημόσιο μπορεί, πράγματι, έχοντας υποστηρίξει μια εταιρεία η οποία συνεισφέρει 400 εκατ. ετησίως, ουσιαστικά να ανακτήσει το μείζον κομμάτι από αυτά που έδωσε, εάν και όταν αποφασίσει να προχωρήσει στην άσκηση των δικαιωμάτων του» τόνισε ο κ. Βασιλάκης.

Οι απώλειες που υπέστησαν οι μισθοί από τα μνημόνια δεν έχουν καλυφθεί

Στο 83,6% του επιπέδου όπου βρισκονταν προ κρίσης, το 2009, ήταν το 2022 οι αμοιβές ανά απασχολούμενο, ενώ σε αποπληθωρισμένες τιμές βρίσκονται στο 71,3%, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ που επεξεργάστηκε η Eurobank και παρουσιάζει στο εβδομαδιαίο δελτίο της «7 Ημέρες Οικονομία». Ουσιαστικά, δηλαδή, στα τελευταία 13 χρόνια έχει μειωθεί κατά σχεδόν 30% η αγοραστική δύναμη ανά απασχολούμενο. Σύμφωνα με την περιγραφή των αναλυτών της τράπεζας (επικεφαλής οικονομολόγος Τάσος Αναστασάτος), οι αμοιβές ανά απασχολούμενο, μετά τις απώλειες που υπέστησαν τα πρώτα μνημονιακά χρόνια, 2010-2014 (-20,1% σε τρέχουσες τιμές και -25,1% σε σταθερές), παρέμειναν κατά μέσον όρο στάσιμες την περίοδο 2015-2020. Το 2021 και το 2022 καταγράφηκε αύξηση των αμοιβών ανά απασχολούμενο κατά 2,5% και 1,5% αντίστοιχα, ενώ το πρώτο τρίμηνο φέτος σημειώθηκε επιτάχυνση του ρυθμού μεταβολής στο 5,6%. Μάλιστα, καθώς σημειώθηκε αύξηση και στις υπόλοιπες κατηγορίες πρωτογενών εισοδημάτων των νοικοκυριών (όπως το λειτουργικό πλεόνασμα / μεικτό εισόδημα και το εισόδημα περιουσίας), το ετήσιο εισόδημα αυξήθηκε σημαντικά κατά 11,3%. Ωστόσο, αν ληφθεί υπόψη και ο πληθωρισμός, 9,3% το προηγούμενο έτος, προκύπτει ότι οι πραγματικές αμοιβές ανά απασχολούμενο στην Ελλάδα, έπειτα από αύξηση 1,9% το 2021, συρρικνώθηκαν κατά 7,1% το 2022, ενώ το

Οι πραγματικές αμοιβές ανά απασχολούμενο στην Ελλάδα συρρικνώθηκαν κατά 7,1% το 2022.

Βρίσκονται στο 83,6% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2009 - Στο 71,3% σε αποπληθωρισμένες τιμές.

πρώτο τρίμηνο του 2023 η μείωση ήταν σαφώς ηπιότερη στο 0,7% λόγω της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού και της περαιτέρω αύξησης των ονομαστικών μισθών, αναφέρει το δελτίο της Eurobank. Οι αναλυτές της τράπεζας σημειώνουν ότι ενώ στο τέλος του 2013, δηλαδή στην κορύφωση των αρχικών επιπτώσεων της κρίσης χρέους, μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις

που αντιμετώπιζε η ελληνική οικονομία ήταν η αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας και η αύξηση της απασχόλησης, δέκα χρόνια μετά το ποσοστό της ανεργίας έχει μειωθεί σημαντικά και η απασχόληση έχει ανακτήσει σημαντικό μέρος των απωλειών. Και ενώ αυτές οι θετικές εξελίξεις πρέπει να συνεχιστούν, εξίσου σημαντική είναι η ανάκαμψη των πραγματικών αμοιβών ανά απασχολούμενο. «Σε μεγάλο βαθμό η στασιμότητα των πραγματικών μισθών στην Ελλάδα, όπως και το χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. 27 και της Ευρωζώνης, αποτελεί την άλλη όψη του νομίσματος της στασιμότητας που χαρακτηρίζει την παραγωγικότητα της

εργασίας», σημειώνει το δελτίο. «Ως εκ τούτου, κλειδί για την ανάκαμψη των πραγματικών αμοιβών ανά απασχολούμενο είναι η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Η τελευταία δύναται να επιτευχθεί μέσω παραγωγικών επενδύσεων, μεταρρυθμίσεων, αποτελεσματικής εισαγωγής (ή και παραγωγής όπου είναι εφικτό) και διάχυσης νέων τεχνολογιών και βελτίωσης της ποιότητας των θεσμών, δηλαδή μέσω πολιτικών που στοχεύουν στην προσφορά». Στην ανάλυση επισημαίνεται, επίσης, ότι κατά την 9ετία 2014-2022 το ποσοστό ανεργίας συρρικνώθηκε κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες και ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 627.400 άτομα.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Επιδότηση ρεύματος μόνο σε ενεργειακά ευάλωτα νοικοκυριά

Ανοικτό το ενδεχόμενο παράτασης των έκτακτων μέτρων στην αγορά ηλεκτρισμού άφησε χθες ο υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας Θεόδωρος Σκυλακάκης, ενώ προανήγγειλε το τέλος των οριζόντιων επιδοτήσεων και ένα νέο πιο στοχευμένο πακέτο για τους «ενεργειακά» ευάλωτους καταναλωτές, τους οποίους διαχώρισε από τους «κοινωνικά» ευάλωτους.

Σε ό,τι αφορά τις επιδοτήσεις ο υπουργός φωτογράφησε ένα νέο μοντέλο που θα επαναπροσδιορίζει τους πραγματικά «ενεργειακά ευάλωτους» και με κριτήρια γεωγραφικά, αφού οι ανάγκες για κατανάλωση ρεύματος διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή, τόσο τους θερινούς όσο και τους χειμερινούς μήνες. «Πρέπει να τους προσδιορίσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια. Διαφέρει ο κοινωνικά ευάλωτος από τον ενεργειακά ευάλωτο», είπε ο υπουργός κάνοντας σαφές κατ' αρχήν ότι οι επιδοτήσεις θα είναι στοχευμένες, ενώ συνάρτησε τη στήριξη όλων των νοικοκυριών με την ανάπτυξη των ΑΠΕ και της αποθήκευσης που θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών ρεύματος. «Ενεργειακά ευάλωτος», όπως εξήγησε ο υπουργός, είναι αυτός που από τη φύση του νοικοκυριού του, σε ένα πολύ κρύο μέρος της χώρας, π.χ. έχει πολύ μεγαλύτερο ποσοστό του εισοδήματός του που πρέπει να καταναλώνει σε ενέργεια. «Εκεί, λοιπόν, εμείς θα σχεδιάσουμε και θα παρουσιάσουμε, πολύ σύντομα, ένα πακέτο μέτρων για να βελτιώσουμε τη στήριξη που δίνουμε στους ενεργειακά ευάλω-

τους και ταυτόχρονα να βρούμε πόρους, για να βοηθήσουμε το σύνολο των καταναλωτών. Έχει μεγάλη σημασία να κάνουμε σωστές επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας», επεσήμανε, προειδίζοντας για το νέο μοντέλο επιδοτήσεων.

«Αξιολογούμε τι θα κάνουμε για τη μετάβαση σε μία ομαλότητα. Θα χρειαστεί χρόνος, αλλά μέσα στις επόμενες μέρες θα ανακοινωθούν οι αποφάσεις για το πότε θα γίνει η μετάβαση από τα έκτακτα μέτρα. Υπάρχουν σημαντικές αβεβαιότητες σήμερα στις αγορές, μπορεί να χρειαστεί μία παράταση», είπε ο υπουργός.

Σε σχέση με την ανθεκτικό-

Το χρονοδιάγραμμα τερματισμού των έκτακτων μέτρων θα ανακοινωθεί σύντομα, σύμφωνα με το υπ. Ενέργειας.

τητα του ηλεκτρικού δικτύου, δεδομένου του παρατεταμένου καύσωνα, τόνισε πως γίνεται μια τεράστια προσπάθεια στην ηλεκτροδότηση. «Υπήρξε πολύ μεγάλη επιτάχυνση και στα έργα στο δίκτυο, αλλά και στην εισοδο ΑΠΕ, κυρίως φωτοβολταϊκών, που αυξήθηκαν πολύ τα τελευταία χρόνια της δικής μας διακυβέρνησης. Το αποτέλεσμα είναι ότι ειδικά στους καύσωνες τα φωτοβολταϊκά παράγουν πολύ περισσότερο».

ΧΡΥΣΑ ΛΙΑΓΓΟΥ

Ανοδος τζίρου με μείωση του όγκου πωλήσεων στα σούπερ μάρκετ

Λιγότερα πράγματα έβαλαν στο «καλάθι», αλλά περισσότερα χρήματα έβγαλαν οι καταναλωτές από το πορτοφόλι κατά το α΄ εξάμηνο του 2023 κατά τις επισκέψεις τους στα σούπερ μάρκετ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της NielsenIQ, η αξία των πωλήσεων στα σούπερ μάρκετ, συμπεριλαμβανομένης πλέον και της Lidl, αυξήθηκε το α΄ εξάμηνο του 2023 κατά 8,7%, αύξηση, όμως, που οφείλεται στον πληθωρισμό, καθώς την ίδια ώρα ο όγκος πωλήσεων υποχώρησε κατά 2,5%. Ο συνολικός «λογαριασμός» που πληρώσαμε το α΄ εξάμηνο ήταν 6,28 δισ. ευρώ, ενώ το αντίστοιχο διάστημα του 2022, χρονιά κατά την οποία επίσης υπήρχαν έντονα πληθωριστικές πιέσεις, ειδικά από τον Μάρτιο και έπειτα, για να αγοράσουμε περισσότερα προϊόντα είχαμε πληρώσει 5,77 δισ. ευρώ. Αξίζει να σημειωθεί ότι αν και οι τιμές αυξάνονται με μικρότερο ρυθμό σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του 2022 (13,5% η αύξηση της τιμής ανά μονάδα σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2021), διατηρείται ο διψήφιος ρυθμός αύξησης, ο οποίος διαμορφώθηκε σε 11,1% το διάστημα Απριλίου - Ιουνίου 2023.

Ο τζίρος στα τρόφιμα και ποτά αυξήθηκε κατά 8,9% το α΄ εξάμηνο του 2023, φτάνοντας στα 3,39 δισ. ευρώ περίπου, ενώ τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση τζίρου κατέγραψε η κατηγορία των ειδών οικιακής χρήσης, 10,6%, στα 590 εκατ. ευρώ από 533 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Κατά 7,8% αυξήθηκε ο τζίρος των ειδών ατομικής υγιείας και ομορφιάς, κατά 9,2% ο τζίρος φρέσκων - χυμών προϊόντων, στο 1,51 δισ. ευρώ από 1,390 δισ. ευρώ το α΄ εξάμηνο του 2022, ενώ η μικρότερη ανάπτυξη, 2,7%, καταγράφηκε στην κατηγορία των ειδών

bazaar (είδη ένδυσης, υπόδησης, συσκευές, παιχνίδια), λόγω κυρίως του γεγονότος ότι οι καταναλωτές περιόρισαν αυτές τις αγορές για να αντεπεξέλθουν στο αυξημένο κόστος της αγοράς τροφίμων.

Παρά το τέλος της πανδημίας, οι καταναλωτές εξακολουθούν να προτιμούν τα μεγάλα σημεία πώλησης, τα υπερμάρκετ. Ο λόγος; Εκεί μπορούν να βρουν μεγαλύτερη ποικιλία σε κωδικούς, επομένως και σε τιμές, καθώς και περισσότερες προσφορές. Έτσι στα υπερμάρκετ, καταστήματα επιφάνειας άνω των 2.500 τ.μ., καταγράφηκε αύξηση του τζίρου κατά 13,4% το α΄ εξάμηνο του 2023 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Κατά 9,7% αυξήθηκε ο τζίρος στα μικρά σούπερ μάρκετ, κατά 8,9% στα πολύ μικρά σημεία και κατά 6,5% στα μεγάλα σούπερ μάρκετ. Η αύξηση της τουριστικής κίνησης είχε ως συνέπεια να καταγραφούν οι υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης στην Κρήτη και την Πελοπόννησο, 14,2% και 10% αντίστοιχως. Ο ρυθμός ανάπτυξης στην Αττική, όπου πραγματοποιείται το 47,6% του συνολικού τζίρου, ήταν 8,3%, στη Θεσσαλονίκη 7,9%, στη Μακεδονία - Θράκη 7,4% και στην Κεντρική Ελλάδα 8%.

Η διατήρηση των τιμών σε υψηλά επίπεδα στρέφει τους καταναλωτές σε φθηνότερες επιλογές, όπως είναι τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας και οι προσφορές. Το μερίδιο των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας διαμορφώθηκε σε 24,8% κατά το πρώτο εξάμηνο, μερίδιο που αποτελεί ιστορικό ρεκόρ, ενώ την ίδια ώρα το 69,3% των πωλήσεων επώνυμων προϊόντων αφορούσε είδη που βρίσκονταν υπό καθεστώς προωθητικών ενεργειών.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Ο τρόπος διαχείρισης της κρίσης και περίθαλψης των ξένων επισκεπτών αναδεικνύει την ελληνική φιλοξενία, η οποία αποτελεί πυλώνα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, τονίζουν στελέχη του ΣΕΤΕ και του ΕΟΤ.

Η ζημία στον τουριστικό κλάδο της Ρόδου θα είναι περιορισμένη

Μικρός ο αριθμός των ακυρώσεων, γρήγορη επιστροφή στην κανονικότητα

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Ο πλήρης έλεγχος των καταστροφικών πυρκαγιών μαζί με την προστασία της ανθρώπινης ζωής είναι απόλυτη σχεδόν προτεραιότητα για τους παράγοντες του τουρισμού στη Ρόδο που προσπαθούν να χαράξουν την επόμενη μέρα. Η καταστροφή τμήματος του φυσικού περιβάλλοντος, οι ζημιές που υπέστη αριθμός καταλυμάτων, όπως και το γεγονός ότι η πύρινη λαίλαπα δεν έχει πλήξει περισσότερο από το 10% των κλινών του νησιού, αποτελούν τα δεδομένα που περιβάλλουν το τουριστικό προϊόν του νησιού. Ολα αυτά έχουν ως κοινό παρονομαστή, όπως αναφέρουν στην «Κ» τουριστικοί παράγοντες του νησιού, το γεγονός ότι στη Ρόδο, που πέρυσι υποδέχθηκε περίπου 2,6 εκατ. επισκέπτες, οι ακυρώσεις κρατήσεων, τουλάχιστον μέχρι τώρα, δεν είναι πολλές. Ως εκ τούτου, όπως εξηγούν επιχειρηματίες της Ρόδου, σε πρώτη φάση, τα καταλύματα που βρίσκονται σε περιοχές που δεν επηρεάζουν οι πυρκαγιές υιοθετούν ήδη επικοινωνιακές δράσεις με στόχο να καταδειχθεί ότι το νησί αποτελεί ασφαλές προορισμό. Προς την κατεύθυνση αυτή συμβάλλουν δηλώσεις, όπως αυτή του υπουργού Στέφανου και Διακρατικών Σχέσεων της Βρετανίας Μάικλ Γκόνου, ότι «η

Ρόδος είναι ασφαλής» και πως ο ίδιος «θα πήγαινε αύριο στο νησί εάν είχε προγραμματίσει εκεί τις διακοπές του» (σημ.: θα μεταβεί στην Εύβοια).

Στο νησί βρέθηκε ο επικεφαλής του ομίλου TUI Σερπαστιάν Εμπέλ, με στόχο να εκπέμψει μήνυμα στήριξης τόσο προς τους ξένους τουρίστες όσο και προς τον ελληνικό τουρισμό. Υπολογίζεται ότι ο γερμανικός tour

Στις πληγείσες περιοχές ο ρυθμός ανάκαμψης θα είναι πιο αργός, αλλά εκτιμάται ότι σύντομα η Ρόδος δεν θα είναι στην πρώτη γραμμή της επικαιρότητας.

operator, που έχει ακυρώσει τις πτήσεις στο νησί μέχρι τις 28 Ιουλίου, έχει φέρει φέτος στη Ρόδο περίπου 40.000 τουρίστες. Το ερώτημα όμως είναι κατά πόσον θα πληγεί βραχυπρόθεσμα το τουριστικό προϊόν στο νησί που αντιπροσωπεύει το 11% των αφίξεων όλης της Ελλάδας, βάσει στοιχείων του 2022.

«Μια φυσική καταστροφή δεν μπορεί να μην επηρεάσει

την κοινή γνώμη. Εχει όμως παρατηρηθεί ότι όταν το φαινόμενο ολοκληρωθεί χωρίς την ύπαρξη θυμάτων, η φήμη ενός προορισμού αποκαθίσταται γρήγορα», σημειώνει ο Αλέξανδρος Θάνος, εντεταλμένος σύμβουλος του ΣΕΤΕ. Ο ίδιος θυμίζει ότι στην Τουρκία ο τουρισμός κατάρφερε να ανακάμψει μέσα σε έναν-δύο μήνες μετά τον σεισμό του περασμένου Φεβρουαρίου, που προκάλεσε πάνω από 50.000 θανάτους.

«Δίκως αμφισβήτηση, στις πληγείσες περιοχές ο ρυθμός ανάκαμψης θα είναι πιο αργός. Ωστόσο, υπό την προϋπόθεση ότι τα πύρινα μέτωπα θα απενεργοποιηθούν σύντομα, εκτιμούμε ότι σε διάστημα δύο-δυόμισι εβδομάδων η Ρόδος θα πάψει να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της ελληνικής και ξένης επικαιρότητας. Η κανονικότητα, δηλαδή, εκτιμάται ότι θα επανέλθει στο νησί μέχρι τα μέσα Αυγούστου. Με στόχο την αντιστροφή του κλίματος, ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) από κοινού με τη Marketing Greece και τον ΕΟΤ θα υλοποιήσουν συγκεκριμένες επικοινωνιακές δράσεις», σημειώνει ο Αθηνάγορας Κωνσταντινίδης, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του ΣΕΤΕ, του ΕΟΤ και επικεφαλής του ομίλου Atrium Hotels που διαθέτει τρεις

μονάδες στη Ρόδο.

Τόσο ο κ. Θάνος όσο και ο κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος ανέλαβε τη φιλοξενία τουλάχιστον 2.000 τουριστών που βρίσκονταν σε ξενοδοχεία που υπέστησαν ζημιές, καταλήγουν σε μία κοινή διαπίστωση: ότι ο τρόπος διαχείρισης της κρίσης και περίθαλψης των ξένων επισκεπτών αναδεικνύει την ελληνική φιλοξενία, που αποτελεί πυλώνα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. «Η αυθόρμητη ανταπόκριση απλών κατοίκων, εθελοντών και του ιδιωτικού τομέα, και η ευγνώμοσύνη των ξένων επισκεπτών, μας θυμίζουν ότι οι άνθρωποι μας είναι ο πιο ισχυρός και σημαντικός παράγοντας του τουριστικού brand "Ελλάδα"», σχολιάζει ο γενικός διευθυντής της Mindhaus Θεόφιλος Κυρατσούλης.

Εκτός από την κατάσβεση της πυρκαγιάς, προτεραιότητα αποτελεί η ολοκλήρωση του επαναπατρισμού των τουριστών, εργοστάσιο που πραγματοποιείται υπό τον συντονισμό του υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και της Fraport Greece που διαχειρίζεται το αεροδρόμιο «Διαγόρας». Υπολογίζεται ότι από τη Δευτέρα 24 Ιουλίου μέχρι και την Τρίτη πραγματοποιήθηκαν περισσότερες από 40 πτήσεις για την επιστροφή των τουριστών στις χώρες προέλευσής τους.

Η Ελλάδα είναι και θα παραμείνει ασφαλής προορισμός

Οι δασικές πυρκαγιές τροφοδοτούν ένα δυστοπικό σενάριο βάσει του οποίου το τουριστικό προϊόν στη Νότια Ευρώπη θα μπορούσε, σταδιακά, να απαξιωθεί λόγω των ακραίων θερμοκρασιών και καιρικών φαινομένων. Είναι όμως έτσι;

«Το ζήτημα είναι πολύπλευρο και οι αβεβαιότητες που αντιμετωπίζει το τουριστικό προϊόν είναι πολυάριθμες. Για παράδειγμα, η κλιματική αλλαγή ίσως να μην προκαλούσε μόνο ραγδαία άνοδο θερμοκρασίας, αλλά και έντονες βροχοπτώσεις που θα μπορούσαν να μειώσουν την ελκυστικότητα παραδοσιακών θερινών τουριστικών προορισμών. Αντιστοίχως, ενδεχόμενη άνοδος της θερμοκρασίας σε βορειοευρωπαϊκές χώρες θα μπορούσε να ενισχύσει την ελκυστικότητά τους ως τουριστικών προορισμών. Επίσης, στις σκανδιναβικές χώρες οι πολίτες τείνουν ήδη να αποφεύγουν τα ταξίδια με αεροπλάνο, επιλέγοντας το τρένο. Η τάση αυτή, εάν διευρυνθεί, θα μπορούσε να επηρεάσει και την Ελλάδα», εξηγεί ο Επαμεινώνδας Χριστοφίλου, επικεφαλής της Έδρας UNESCO για την Έρευνα του Μέλλοντος στο Ιδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας.

«Στο ΣΕΤΕ θα λάβουμε τους επόμενους μήνες πρωτοβουλίες για την ενδυνάμωση της βιώσιμης ανάπτυξης με στόχο να προλαμβάνουμε την εκδήλωση ακραίων φαινομένων. Θα πρέπει να αξιοποιήσουμε τα εργαλεία που μας δίνει το Ταμείο Ανάκαμψης, ώστε να ενισχυθούν οι επενδύσεις για τη βιωσιμότητα των πόλεων. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη δεν είναι ζήτημα της φέρουσας ικανότητας ενός προορισμού, αλλά υπόθεση της ορθολογικής διαχείρισης των πόρων του», αναφέρει ο Αλέξαν-

δρος Θάνος, εντεταλμένος σύμβουλος του ΣΕΤΕ.

«Η Ελλάδα είναι και θα παραμείνει ένας κορυφαίος, δημοφιλής προορισμός για ασφαλείς και ξέγνοιαστες διακοπές. Αλλωστε ο ελληνικός τουρισμός είναι πρωταθλητής ανάκαμψης στην Ευρώπη για το 2022 σε επίπεδο αφίξεων και διανυκτερεύσεων, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ταξιδιών, παρά την πανδημία, τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις πληθωριστικές πιέσεις. Σε κάθε περίπτωση, η κλιματική κρίση ήδη επηρεάζει το σύνολο του βόρειου ημισφαιρίου και της Μεσογείου. Ειδικά για την Ελλάδα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις και μέχρι

Τα επόμενα χρόνια, οι ημέρες καύσωνα θα αυξηθούν και για τον λόγο αυτό το θέμα της βιωσιμότητας του τουρισμού αποτελεί τη μεγάλη πρόκληση.

το 2050, αναμένεται οι ημέρες με καύσωνα να αυξηθούν κατά 15-20 ετησίως και οι ημέρες υψηλού κινδύνου πυρκαγιάς να αυξηθούν από 15% έως και 70%. Για αυτό και χρειάζεται άμεσα ένα εθνικό σχέδιο και μια εθνική ομάδα κρούσης (task force) για την ανταπόκριση και τη θετική προσαρμογή του ελληνικού τουρισμού στην κλιματική κρίση υπό τον συντονισμό της κεντρικής διοίκησης και τη συμμετοχή ΟΤΑ, ιδιωτικού τομέα, επιστημόνων και της κοινωνίας των πολιτών», τονίζει ο γενικός διευθυντής της Mindhaus Θεόφιλος Κυρατσούλης.

Η κλιματική κρίση ήδη επηρεάζει το σύνολο των χωρών της Μεσογείου.

Η κλιματική αλλαγή απειλεί την τουριστική βιομηχανία του ευρωπαϊκού Νότου

Τεκτονικές μεταβολές και οικονομικό πλήγμα για τον ευρωπαϊκό Νότο επιφέρει η κλιματική αλλαγή στην ευρωπαϊκή βιομηχανία τουρισμού και ταξιδιών, έναν κλάδο που το περασμένο έτος συνεισέφερε στην οικονομία της Γηραιάς Ηπείρου 1,9 τρις. ευρώ. Το άλλοτε ιδανικό κλίμα της Ελλάδας και της Ιταλίας, που προσείλκυε εδώ και δεκαετίες εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο, προβλέπεται πως θα αποτελέσει οριστικά παρελθόν, με τις μεσογειακές θερμοκρασίες να μεταφέρονται σαφώς βορειότερα, σε χώρες όπως η Βρετανία, και τον ευρωπαϊκό Νότο να αποκτά καιρικές συνθήκες Αφρικής.

Οι μεσογειακές θερμοκρασίες θα μεταφερθούν βορειότερα, με τον Νότο να αποκτά καιρικές συνθήκες Αφρικής.

Σύμφωνα με σχετική μελέτη του 2019, μέχρι το 2050 το κλίμα της Μαδρίτης θα μοιάζει με εκείνο του αφρικανικού Μαρακές, το Λονδίνο θα έχει θερμοκρασίες παρόμοιες με αυτές που είχε μέχρι πρόσφατα η Βαρκελώνη, και η Στοκχόλμη θα έχει αποκτήσει πιο κρύο κλίμα καθώς θα θυμίζει τη Βουδαπέστη.

Αυτές οι αλλαγές θα πλήξουν καιρική την τουριστική βιομηχανία των χωρών του Νότου, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, καθώς θα αλλάξουν τις επιλογές των τουριστών και θα εξαφανίσουν μια πηγή σημαντικού εισοδήματος. Εως τώρα η τουριστική βιομηχανία δεν έχει συνειδητοποιήσει ακόμη τις επερχόμενες μεταβολές και

Μέχρι το 2050, το κλίμα της Μαδρίτης θα μοιάζει με εκείνο του αφρικανικού Μαρακές, το Λονδίνο θα έχει θερμοκρασίες παρόμοιες με αυτές που είχε μέχρι πρόσφατα η Βαρκελώνη και η Στοκχόλμη θα έχει αποκτήσει πιο κρύο κλίμα, καθώς θα θυμίζει τη Βουδαπέστη.

δεν έχει προετοιμαστεί για τη νέα κατάσταση. Μιλώντας στο Bloomberg, η Καταρίνα Μαρτινέζ Πάρντο, συνεργάτρια του ομίλου Boston Consulting Group που ειδικεύεται σε θέματα κλιματικής αλλαγής και βιωσιμότητας, αναφέρει ότι «υπάρχει ακόμη ένα μεγάλο τμήμα της τουριστικής βιομηχανίας που μόλις τώρα αρχίζει να ξυπνάει». Η ίδια υπογραμμίζει πως σε κα-

μία περίπτωση δεν είναι έτοιμος ο κλάδος για μια τέτοια αλλαγή. Οι εκκενώσεις ξενοδοχείων και η απομάκρυνση περίπου 19.000 τουριστών μόνο από τις πυρόπληκτες περιοχές της Ρόδου θα λειτουργήσουν αποθαρρυντικά για τους επίδοξους τουρίστες στο μέλλον. Σύμφωνα, πάντως, με τον Τζομ Τζένκινς, διευθυνόντα σύμβουλο της Ευρωπαϊκής Τουριστικής Ένωσης, η τουρι-

στική βιομηχανία του ευρωπαϊκού Νότου δεν πρόκειται να χαράξει νέα πορεία και να λάβει επιχειρηματικές αποφάσεις για τα όσα εφιαλτικά έγιναν τις τελευταίες ημέρες σε φημισμένα ελληνικά νησιά. Ο ίδιος τονίζει πως ο κλάδος δεν θα σπεύσει να αλλάξει προτού καταγράψει μεταβολές στη συμπεριφορά των τουριστών και τονίζει πως «θα ήταν πολύ περίεργο να κάνουν κάτι τέτοιο».

Τόσο ο γερμανικός τουριστικός κολοσσός της TUI όσο και η αεροπορική εταιρεία χαμηλού κόστους EasyJet δηλώνουν πως δεν βλέπουν ουσιαστική αντίδραση στον καύσωνα από πλευράς όσων σχεδιάζουν να επισκεφθούν τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου. Οι υψηλές θερμοκρασίες έχουν, όμως, ήδη επηρεάσει τους τουρίστες σε άλλες περιοχές του πλανήτη. Την περασμένη εβδομάδα στις ΗΠΑ επιβίβη της αεροπορικής εταιρείας Delta περιμέναν επί ώρες μέσα στην εξουθενωτική ζέση για να πάρουν την πτήση τους από το Λας Βέγκας προς την Ατλάντα. Στην Ευρώπη ο τουριστικός κλάδος αναμένεται να σημειώσει ανάπτυξη κατά μέσον όρο 3,3%

ετησίως μέχρι το 2032. Πολλά θα εξαρτηθούν, όμως, από τη συχνότητα των ακραίων καιρικών φαινομένων στις νότιες χώρες. Όπως επισημαίνει η Moody's Investors Service, σε περίπτωση ιδιαίτερα συχνής επανάλυψης των εφιαλτικών εικόνων του φετινού καλοκαιριού, «η Νότια Ευρώπη μπορεί να μην είναι μακροπρόθεσμα τόσο ελκυστικός τουριστικός προορισμός ή τουλάχιστον μπορεί να μειωθούν το ενδιαφέρον και η ζήτηση για τους καλοκαιρινούς μήνες».

Ορισμένοι ερευνητές έχουν επιχειρήσει να υπολογίσουν την κλίμακα του πλήγματος στον τουρισμό σε περίπτωση ορισμένων ακραίων σεναρίων. Σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δόθηκε φέτος στη δημοσιότητα καταλήγει στην εκτίμηση πως αν αυξηθεί η θερμοκρασία του πλανήτη κατά 4 βαθμούς Κελσίου και η άνοδος συνοδευθεί με κάποιες οικολογικές καταστροφές, τότε θα σημειωθεί απότομη πτώση τουλάχιστον 9% του τουρισμού στα Ιόνια νησιά. Το ίδιο σενάριο καταλήγει πως θα σημειωθεί πτώση 16% του τουρισμού στη δυτική Ουαλλία.

Ο καύσωνας «καίει» την αγροτική παραγωγή στις χώρες της Μεσογείου

Στο ναδίρ οι σοδειές λόγω ξηρασίας, αλλάζουν καλλιέργειες οι αγρότες

Η Ξηρασία, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και ο παρατεταμένος καύσωνας έπληξαν φέτος την αγροτική παραγωγή στις χώρες της Μεσογείου, προκαλώντας ζημιές, από τους ελαιώνες της Ισπανίας μέχρι τους σιτοβολώνες της Αλγερίας, μειώνοντας τις αποδόσεις και ωθώντας τους αγρότες να στραφούν σε πιο ανθεκτικές καλλιέργειες. Το κλίμα αλλάζει ταχύτερα στην περιοχή από ό,τι στα περισσότερα μέρη της Γης, με τα ακραία καιρικά φαινόμενα να επηρεάζουν την παραγωγή τροφίμων με πολλούς τρόπους. Οι αγελάδες, λόγω χάρην, παράγουν λιγότερο γάλα και οι μέλισσες είναι λιγότερο πρόθυμες να αναζητήσουν τροφή για γύρη, με αποτέλεσμα η παραγωγή μελιού να έχει μειωθεί κατά 70% σε σύγκριση με πέρυσι μόνον στην Ιταλία, σύμφωνα με την Coldiretti, τη μεγαλύτερη ένωση αγροτών της χώρας.

Οι μέρες θερμοκρασίες έχουν ήδη αυξηθεί κατά περίπου 1,5 β. Κελσίου από την αυγή της βιομηχανικής εποχής και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αγρότες στη Μεσόγειο αποτελούν προεπισκόπηση για τα επισιτιστικά προβλήματα που θα προκαλέσει παγκοσμίως ένας θερμότερος πλανήτης.

Το δέλτα του Έβρου στην Ισπανία, λόγω χάρην, όπου οι ορυζώνες εκτείνονται σε περίπου 200 τετραγωνικά χιλιόμετρα γης, είναι εξαιρετικά εύαλωτο επειδή δέχεται διπλή πίεση από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας και την ξηρασία. Λόγω μιας παρατεταμένης ξηρασίας, ο ποταμός ήταν τόσο ξερός φέτος που, για πρώτη φορά, η παροχή νερού στο δέλτα διακόπηκε για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Το αποτέλεσμα είναι να έχουμε μία από τις χειρότερες σοδειές στην Ιστορία. «Αν καταφέρουμε να μαζέψουμε το 30% της περυσινής ποσότητας θα είναι πολύ», λένε αγρότες που καλλιεργούν ποικιλίες ρυζιού απαραίτητες για την παρασκευή μπίρας, δημητριακών και την τοπική σπασιαλίτε, την παέγια.

Οι βραχυπρόθεσμες λύσεις περιλαμβάνουν την επεξεργασία περισσότερων λυμάτων και την κάλυψη των καναλιών για να περιοριστεί η ποσότητα του νερού που εξατμίζεται. Η δημιουργία ζωνών προστασίας για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών θα μπορούσε επίσης να βοηθήσει, αλλά δεν

Ζημιές, από τους ελαιώνες της Ιταλίας και της Ισπανίας μέχρι τους σιτοβολώνες της Αλγερίας, έχει προκαλέσει ο παρατεταμένος καύσωνας.

Στη βόρεια Ιταλία βάζουν σόγια αντί για ρύζι και φυτεύουν ελιές, στη νότια Ιταλία καλλιεργούν τροπικά φρούτα, στη νότια Γαλλία αμπελώνες καταστρέφονται.

θα λύσει το πρόβλημα. Σε ορισμένες περιοχές η παραγωγή ρυζιού δεν είναι πλέον εφικτή, λένε οι ειδικοί.

Στις περιοχές παραγωγής ρυζιού της βόρειας Ιταλίας η ξηρασία ήταν τόσο έντονη φέτος, που ορισμένοι αγρότες έχουν ήδη φυτέψει σόγια, η οποία απαιτεί λιγότερο νερό. Οι επιστήμονες δεν είναι αισιόδοχοι. Η τελευταία έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή αναφέρει ότι οι επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη στις παράκτιες χώρες της Μεσογείου θα ενταθούν τις επόμενες δεκαετίες.

Οι επιστήμονες στο IRTA, το Καταλανικό Ινστιτούτο Αγροτικών Τροφίμων και Τεχνολογίας, βοηθούν τους αγρότες να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή, μελετώντας –μεταξύ άλλων– ποικιλίες ψαριών, φυκιών και θαλασσινών, που θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν τους ορυζώνες. Η IRTA έχει επίσης αναπτύξει μια νέα ποικιλία μύλων, σχεδιασμένη να αντέχει σε υψηλότερες θερμοκρασίες. Παρόμοιες μελέτες γίνονται και αλλού. Στο Ισραήλ, ερευνητές ανέπτυξαν πρόσφατα μια νέα ποικιλία ντομάτας ανθεκτικής στην ξηρασία.

Η ξηρασία πιέζει το φτωχότερο νότιο άκρο της Μεσογείου, όπου οι οικονομίες αναγκάζονται να εισάγουν περισσότερους σιτάρι και άλλα βασικά τρόφιμα. Στην Αλγερία και το Μαρόκο τα χωράφια με σιτάρι, κριθάρι και άλλες βασικές καλλιέργειες κατά μήκος των μεσογειακών ακτών ξεράθηκαν από την επίμονη έλλειψη βροχοπτώσεων.

Κάποιοι προσπαθούν να αξιολογήσουν στο έπακρο το μεταβαλλόμενο κλίμα. Στη νότια Ιταλία οι αγρότες καλλιεργούν τροπικά φρούτα, όπως το... μάνγκο. Η καλλιέργεια φρούτων, όπως η μπανάνα, το μάνγκο και το αβοκάντο έχει τριπλασαστεί στην Ιταλία τα τελευταία πέντε χρόνια και τώρα καλύπτει περίπου 12 τετραγωνικά χιλιόμετρα γεωργικής γης στις νοτιότερες περιοχές της χώρας, τη Σικελία, την Καλαβρία και την Απουλία, σύμφωνα με την Coldiretti. Στη βόρεια Ιταλία ο

θερμότερος καιρός επέτρεψε τη μεγάλς κλίμακας παραγωγή ντομάτας και ελαιολάδου, καλλιέργειες που μέχρι πριν από 15 χρόνια ευδοκίμουναν μόνο στις κεντρικές και νότιες περιοχές της χερσονήσου.

Στην οينوπαραγωγή περιοχή Languedoc της νότιας Γαλλίας, οι αμπελώνες έχουν καταστραφεί από ξηρασία μινών και καύσωνας. Η έλλειψη βροχής συρρικνώνει τα σταφύλια, ενώ η ζέση μπορεί να αυξήσει την περιεκτικότητα του κρασιού σε αλκοόλ και να αλλοιώσει τις χαρακτηριστικές γεύσεις ενός terroir.

Η περιοχή που εκτείνεται κατά μήκος της Μεσογείου κοντά στην Ισπανία είναι μια από εκείνες που κινδυνεύουν περισσότερο στη Γαλλία από την αύξηση της ζέσης και τις μεγαλύτερες περιόδους ξηρασίας. Οι οينوπαραγωγοί του Languedoc αναζητούν τρόπους για να προστατεύσουν τα προς το ζην από τις αυξανόμενες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αφήνοντας μεταξύ άλλων το γρασίδι να αναπτυχθεί γύρω από τα αμπέλια τους για να συγκρατεί περισσότερη υγρασία στο έδαφος όταν βρέχει. Εξετάζουν επίσης τη φύτευση διαφορετικών ποικιλιών σταφυλιού, που μπορούν να αντέξουν καλύτερα στην ξηρασία και τη ζέση.

Ο Ρήνος στερεύει και απειλεί την οικονομία

Ανσυχίες για τις επιπτώσεις στη γερμανική οικονομία προκαλεί η μείωση της στάθμης του νερού στον ποταμό Ρήνο, μια από τις βασικές πλωτές οδούς στην ηπειρωτική Ευρώπη για τη μεταφορά εμπορευμάτων. Αντιμέτωπη με νέα δεδομένα, η γερμανική βιομηχανία εφευρίσκει νέους τρόπους για τη μεταφορά φορτίων, από άνθρακα μέχρι χημικά, καθώς όλο και πιο συχνά τα χαμηλά επίπεδα νερού στον ποταμό διαταράσσουν τη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης. Παγκοσμίως φήμης τουριστικός προορισμός και μέρος της εθνικής ταυτότητας της Γερμανίας, ο ποταμός Ρήνος με μήκος 1.230 χιλιόμετρα είναι η εμπορική αρτηρία για το 80% της εσωτερικής μεταφοράς αγαθών της γερμανικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου του αργού πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Ωστόσο, μετά την κρίση του 2018 και του 2022, η στάθμη του έπεσε πάλι σε ορισμένα σημεία, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να πλεύσουν τα πλήρως φορτωμένα φορτηγά πλοία. Πέρυσι, 182 εκατ. μετρικοί τόνοι αγαθών

Προβλήματα στις πλωτές μεταφορές της γερμανικής βιομηχανίας προκαλεί η μείωση της στάθμης του.

μεταφέρθηκαν μέσω των πλωτών οδών της Γερμανίας, σημειώνοντας μείωση 6,4% από το 2021, στο χαμηλότερο ποσοστό από την επανένωση της Γερμανίας. Καθώς οι έντονοι καύσωνες πλήττουν την Ευρώπη, η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Ναυτιλίας αναμένει ότι η πτωτική τάση θα συνεχιστεί.

Η γερμανική χημική εταιρεία Covestro, που μεταφέρει περισσότερο από το 30% των προϊόντων της και λαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των πρώτων υλών μέσω του Ρήνου, έχει ναυλώσει δύο πλοία ρηκών υδάτων που είναι σε θέση να προμηθεύουν τους πελάτες με υδροχλωρικό οξύ, ακόμη κι όταν τα επίπεδα του Ρήνου στην Κολωνία πέφτουν στα 0,40 μ. Το ίδιο και ο χημ-

κός κολοσσός BASF, ο οποίος προμηθεύεται περίπου το 40% των πρώτων υλών του μέσω του Ρήνου. Το ποτάμι είναι συχνά η μόνη βιώσιμη επιλογή για μεταφορά εύφλεκτων και τοξικών χημικών ουσιών. Το νέο δεξαμενόπλοιο χαμηλής στάθμης της BASF μπορεί να μεταφέρει φορτίο 2.300 τόνων σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα 30 εκατοστών. Η αντιπρόεδρος της BASF, Μπάρμπαρα Χόγιερ, δήλωσε ότι η Νο1 ομάδα χημικών στον κόσμο εξαρτάται από τον Ρήνο, καθώς οι περισσότερες υγρές πρώτες ύλες, συμπεριλαμβανομένης της νάφθας, μεταφέρονται μέσω του ποταμού. Η ThyssenKrupp, τέλος, η οποία κήρυξε συναγερμό κατά τη διάρκεια της ξηρασίας του 2018 επειδή δεν λάμβανε πλέον αρκετές πρώτες ύλες, ναύλωσε ένα τρένο το οποίο μπορεί να παρέχει περίπου 3.000 μετρικούς τόνους άνθρακα που απαιτούνται για την παραγωγή χάλυβα κάθε μέρα. Ο αντίκτυπος των χαμηλών επιπέδων νερού δεν περιορίζεται στις μεγάλες επιχειρήσεις. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Γερμανίας συρρικνώνθη-

κε κατά 0,4% το 2018, καθώς επιβραδύνθηκε η κυκλοφορία στον Ρήνο. Κατά κανόνα, εάν τα επίπεδα του νερού πέφτουν κάτω από 78 εκατοστά για 30 συνεχόμενες ημέρες, όπως συνέβη το 2022 και το 2018, η βιομηχανική παραγωγή μειώνεται κατά 1%, σύμφωνα με το Ινστιτούτο του Κιέλου για την παγκόσμια οικονομία. Η Deutsche Bank, η οποία ήδη αναμένει η οικονομία της Γερμανίας να μειωθεί κατά 0,3% το 2023, εκτιμά ότι μια παρατεταμένη περίοδος χαμηλών επιπέδων νερού θα μπορούσε να καθυστερήσει την ανάκαμψη της χώρας από την ύφεση. Για τη βιομηχανία, τα περιθώρια κέρδους συμπίπτουν επίσης από τις υψηλότερες τιμές αποστολής και το κόστος ναύλωσης φορτηγίδων χαμηλής στάθμης. Κερδισμένες από την αυξανόμενη ζήτηση για πλοία προσαρμοσμένα σε χαμηλότερα επίπεδα ποταμών είναι οι εταιρείες logistics και η γερμανική HGK Shipping, η οποία κατασκευάζει τρία τέτοια πλοία για πελάτες, όπως η εταιρεία εμπορίας σιτηρών Archer-Daniels-Midland Co.

Καταστροφικοί οι βίαιοι μουσώνες για υποδομές, καλλιέργειες και τουρισμό

Πληγή ζωής μέχρι πρόσφατα για τους αγρότες και την τουριστική βιομηχανία της Ινδίας, η εποχή των μουσώνων –που συνήθως ξεκινάει τον Ιούνιο και διαρκεί μέχρι τον Σεπτέμβριο– προκαλεί πλέον καταστροφές σε ολόκληρη τη χώρα, σκοτώνοντας δεκάδες ανθρώπους, καταστρέφοντας καλλιέργειες και υποδομές εκατομμυρίων δολαρίων και ανατρέποντας τις ζωές των κατοίκων. Λόγω της κλιματικής αλλαγής η βρόχινη περίοδος προβλέπεται να γίνει ακόμη πιο βίαιη και ασταθής, προβλέπουν οι επιστήμονες.

Εδώ και αιώνες ο μουσώνας, ο οποίος μπορεί να μεταμορφώσει άνυδρα τοπία σε καταπράσινα μέσα σε λίγες μέρες, γινόταν δεκτός με ενθουσιασμό στην Ινδία, ως ανάπαυλα από τη ζέση του καλοκαιριού, εμπνέοντας μύθους, κλασική μουσική και μελωδίες Μπόλιγουντ. Πιο πρόσφατα το μεγαλείο του μουσώνα ενέπνεε μια ξεχωριστή τουριστική σεζόν, με ταξιδιωτικές εταιρείες να διοργανώνουν αποδράσεις και εκδρομές. Η ζήτηση φέτος έχει αυξηθεί έως και 20% από πέρυσι, σύμφωνα με εκτιμήσεις της ταξιδιωτικής βιομηχανίας. Η κλιματική αλλαγή, όμως, ανατρέπει τα δεδομένα, ακόμη και στον θρησκευτικό τουρισμό, επηρεάζοντας το προσκύνημα πιστών ινδουιστών. Ένας δημοφιλής προορισμός είναι το σπήλαιο Αμαρνάτ στο Κασμίρ, ένα ιερό του θεού Σίβα. Για χρόνια οι επισκέπτες επιτρέπονταν μόνο για λίγες μέρες, λόγω της εύθραυστης κατάστασης ασφαλείας στο

Κασμίρ. Φέτος, η εθνικιστική κυβέρνηση του πρωθυπουργού Ναρέντρα Μόντι υποσχέθηκε να επεκτείνει την περίοδο επισκέψεων σε δύο μήνες, υποστηρίζοντας ότι έχουν αλλάξει τα πράγματα στην ταραγμένη περιοχή. Οι έντονες και απρόβλεπτες βροχοπτώσεις, όμως, ανάγκασαν την αναστολή αυτών των σχεδίων.

Η Βίντι Λόντα και ο σύζυγός της είχαν προγραμματίσει ένα ταξίδι στη βορειότερη περιοχή της Ινδίας, τη Λαντάκ. Φωλιασμένη στα Ιμαλάια, θεωρείται ευρέως ένα από τα πιο γοητευτικά σημεία της χώρας. Κάθε χρόνο χιλιάδες εγχώριοι και ξένοι τουρίστες συρρέουν στην περιοχή και την κύρια πόλη της, το Λεχ, για να κάνουν βόλτα στα ιστορικά βουδιστικά μοναστήρια, να τραβήξουν φωτογραφίες τους μοναχούς και να φάνε πίτσα με τυρί γιακ. Το ζευγάρι είχε κλείσει μεγάλο μέρος του ταξιδιού του εκ των προτέρων –πτήσεις, ξενοδοχεία και καθημερινά δρομολόγια– ερευνώντας και επιλέγοντας σημεία που συνήθως δεν έχουν πολλές βροχοπτώσεις. Αλλά ακόμη και πριν φύγουν από το σπίτι τους στην Τζαϊπούρ, πλημμύρες και κατολισθήσεις έκλεισαν τους δρόμους. Το ζευγάρι χρειάστηκε να αναβάλει τα ταξιδιωτικά του σχέδια, που αρχικά είχαν προγραμματιστεί για το τέλος Ιουλίου. «Υποτίθεται ότι ήταν ένα περιπετειώδες ταξίδι, αλλά μπροστά στη φυσική καταστροφή μετατράπηκε στην πιο δυσάρεστη εμπειρία», λέει η κ. Λόντα στους New York Times.

ΑΝΑΛΥΣΗ Του ΣΑΛΟΜΟΝ ΦΙΝΤΛΕΡ*

Η χαμένη δυναμική της γερμανικής οικονομίας

Πρώτα τα άσχημα νέα. Προς το παρόν η γερμανική οικονομία πιθανώς να συρρικνώνεται. Αναμένουμε μείωση ΑΕΠ 0,1% το τρίτο τρίμηνο, στο πλαίσιο των προβλέψεων για περιστολή -0,5% αθροιστικά το 2023, όταν το Bloomberg κάνει λόγο για -0,3%. Η τελευταία δέσμη προκαταρκτικών δεικτών, όπως οι δείκτες διευθυντών προμηθειών της Ευρωζώνης, σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της έρευνας του οικονομικού ινστιτούτου Ιφο έρχονται προς επίρρωση των ανωτέρω.

Τώρα τα λιγότερο κακά νέα. Το πιο πιθανό είναι η Γερμανία να αποφύγει την ύφεση. Προφανώς και ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος του Ιφο υποχώρησε για τρίτη συνεχόμενη φορά στις 87,3 μονάδες τον Ιούλιο από τις 88,5 μονάδες του Ιουνίου, όταν το Reuters ανέμενε 88 μονάδες και 88,3 εμείς. Ωστόσο, η μείωση ήταν λιγότερο έντονη από πριν (1,3 μονάδες από τον Ιούνιο έως τον Ιούλιο, ύστερα από 2,9 μονάδες από τον Μάιο έως τον Ιούνιο). Σε αντίθεση με τον δείκτη των τρεχουσών συνθηκών, ο οποίος έπεσε στις 91,3 μονάδες τον Ιούλιο από τα επίπεδα των 93,7 μονάδων τον Ιούνιο (εν συγκρίσει με τη συναινετική εκτίμηση των αναλυτών του Reuters και τη δική μας για 93 μονάδες), οι δείκτες προσδοκιών για το εγγύς μέλλον εξασθένισαν λίγο. Ητοι, διαμορφώθηκαν τον Ιούλιο στις 83,5 μονάδες από 83,8 τον Ιούνιο. Το Reuters είχε κάνει λόγο για 83,4 μονάδες και εμείς για 83,5. Η εξέλιξη αυτή αφήνει περιθώρια να ελπίζει κανείς ότι μπορεί να φτάσουμε σύντομα στο ναδίρ.

Το επιχειρηματικό κλίμα υποχώρησε περισσότερο στον κλάδο της μεταποίησης, δηλαδή στις -14,2 μονάδες τον Ιούλιο από τις -9,7 τον Ιούνιο. Ο δείκτης των τρεχουσών συνθηκών οδήγησε στην πτώση, αλλά και οι προσδοκίες επιδεινώθηκαν επίσης. Σύμφωνα με το οικονομικό ινστιτούτο Ιφο, οι κατασκευαστικές εταιρείες λαμβάνουν όλο και

Ακόμη και αν αποφύγει την ύφεση το 2023, οι προοπτικές δεν είναι οι καλύτερες δυνατές για την πάλαι ποτέ ατμομηχανή της Ευρώπης.

λιγότερες νέες παραγγελίες, ενώ η χρήση της παραγωγικής ικανότητας εμφανίσει κάμψη κάτω από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο της για πρώτη φορά μέσα σε διάστημα δύο ετών. Ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος στο πλαίσιο του κλάδου παροχής υπηρεσιών είχε πτώση συνολικά στις 0,9 μονάδες τον Ιούλιο από τις 2,7 τον Ιούνιο. Όμως, ενώ οι επιχειρήσεις είναι λιγότερο ευχαριστημένες για τις τρέχουσες συνθήκες τους, οι προσδοκίες για το μέλλον τους βελτιώθηκαν. Το δε επιχειρηματικό κλίμα στον τομέα του χονδρικού και του λιανικού εμπορίου αποδυναμώθηκε στις -23,7 μονάδες από τις -20,2 του Ιουνίου, ενώ σε αυτή την καθοδική πορεία συνέβαλε η εξασθένιση του δείκτη τρεχουσών συνθηκών και προσδοκιών. Τέλος, ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος στις κατασκευές, στις -24 μονάδες τον Ιούλιο μετά τις -20,5 τον Ιούνιο, βρέθηκε στα χαμηλότερα επίπεδα του από τον Φεβρουάριο του 2010.

* Ο Κ. Σάλομον Φίντλερ είναι οικονομολόγος της Berenberg Bank.

Στροφή από Ερκάν για το ύψος του πληθωρισμού στην Τουρκία

Οι εκτιμήσεις της ήταν πιο απαισιόδοξες από εκείνες οίκων και αναλυτών

Αιφνιδίασε αναλυτές και οικονομολόγους η Τράπεζα της Τουρκίας στην πρώτη της πρόβλεψη για τον πληθωρισμό υπό τη Χαφιζέ Ερκάν, καθώς οι εκτιμήσεις της ήταν πιο απαισιόδοξες και από εκείνες των οικονομολόγων στις τελευταίες δημοσκοπήσεις. Η νέα επικεφαλής της κεντρικής τράπεζας, που ανέλαβε καθήκοντα μόλις τον περασμένο μήνα, προέβλεψε πως στα τέλη του έτους ο πληθωρισμός στην Τουρκία θα έχει φτάσει στο 58%, όταν η προηγούμενη εκτίμηση υπό τον προκατόχό της μιλούσε για μόλις 22,3%. Σημαντική μερίδα οικονομολόγων και παρατηρητών της αγοράς προέξοφλούσε πως η Ερκάν θα προέβλεπε έναν πληθωρισμό διπλάσιο από την προηγούμενη εκτίμηση. Τόνιζαν, όμως, ότι ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση ο ρυθμός αύξησης των τιμών που θα ανέφερε η κεντρική τράπεζα θα ήταν και πάλι ένα ποσοστό μικρότερο από την πρόβλεψη των οικονομολόγων στην τελευταία δημοσκόπηση, που μιλούσαν για πληθωρισμό 55% στη γειτονική χώρα.

Με τις ανακοινώσεις της, όμως, η Ερκάν διέψευσε τις υποψίες πως θα κινηθεί και η ίδια στα χνάρια

του προκατόχου της, Σαχάπ Καβ-τσίογλου, ο οποίος παρουσίαζε υπερβολικά αισιόδοξες εκτιμήσεις για τον πληθωρισμό και για άλλα μακροοικονομικά μεγέθη της Τουρκίας και ήταν από κάθε άποψη πειθάνιο όργανο του Τούρκου προέδρου. Σημειωτέον ότι μέχρι τις ανακοινώσεις της Τράπεζας της Τουρκίας, η πλέον απαισιόδοξη πρόβλεψη ήταν της JPMorgan Chase που προέξοφλούσε πως στο τέλος του έτους ο πληθωρισμός στην Τουρκία θα φθάσει στο 57%. Σημειωτέον ότι ο δείκτης τιμών καταναλωτή υπολόγισε τον Ιούνιο στο 3,92% και οφειλόταν στην αύξηση των τιμών του οινοπνεύματος που εκτοξεύθηκε κατά 11,13%. Παράλληλα, αυξήθηκε 7,6% το κόστος των μετακινήσεων, οι τιμές των υπηρεσιών υγείας σημείωσαν ιλιγγιώδη άνοδο 65,69%, των τροφίμων, των μη αλκοολούχων ποτών και των αναψυκτικών κατά 54%.

Όπως τονίζουν διεθνή ΜΜΕ, ο διορισμός της Χαφιζέ Ερκάν και η επιστροφή του οικονομολόγου και βετεράνου των οικονομικών κρίσεων Μεχμέτ Σιμσέκ έγιναν δεκτά με συγκρατημένη αισιοδοξία στο εσωτερικό της Τουρκίας και πέραν αυτού. Κατά πολλούς

Μιλώντας σε τραπεζικό συνέδριο στην Αγκυρα, η επικεφαλής της Τράπεζας της Τουρκίας, Χαφιζέ Ερκάν, δήλωσε πως η κεντρική τράπεζα θέτει τα θεμέλια για την έναρξη μιας διαδικασίας αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού μέσα στο 2023. Προέβλεψε μάλιστα πως η βελτίωση στις τιμές καταναλωτή θα γίνει αισθητή το β' τρίμηνο του επόμενου έτους.

Η νέα επικεφαλής της κεντρικής τράπεζας προέβλεψε πως στα τέλη του έτους ο πληθωρισμός θα έχει φτάσει στο 58%, όταν η προηγούμενη εκτίμηση μιλούσε για μόλις 22,3%.

είναι πιθανόν να σηματοδοτεί την επιστροφή της χώρας σε ορθόδοξη πολιτική και την τελική στροφή της σε μια πολιτική που ουδόλως θα συμβιβάζεται με τις επίμονες απόψεις ορισμένων καθλωμένων.

Μιλώντας σε τραπεζικό συνέδριο στην Αγκυρα, η Ερκάν δήλωσε πως η κεντρική τράπεζα θέτει τα θεμέλια για την έναρξη μιας διαδικασίας αποκλιμάκω-

σης του πληθωρισμού μέσα στο 2023. Προέβλεψε μάλιστα πως η βελτίωση στις τιμές καταναλωτή θα γίνει αισθητή το β' τρίμηνο του επόμενου έτους. Η Ερκάν έχει επιγνώση ότι διακυβεύονται πολλά αυτή τη φορά και προπαντός διακυβεύεται η δυνατότητα της κεντρικής τράπεζας να ανακτήσει την εμπιστοσύνη της αγοράς. Οι τουρκικοί τίτλοι δέχονται συστηματικές πιέσεις από τον Μάιο και την επανεκλογή του Ταγίπ Ερντογάν και η τουρκική λίρα έχει υποτιμηθεί έκτοτε κατά 25% έναντι του δολαρίου. Αιτία είναι, βέβαια, η ανησυχία των επενδυτών για το ενδεχόμενο να συνεχιστεί η ανορθόδοξη νομισματική και οικονομική πολιτική του Ερντογάν που το περασμένο έτος οδήγησε τον πληθωρισμό στο 86%, με ορισμένες εκτιμήσεις να τον υπολογίζουν σε άνω του 100%.

Εξάλλου, από τη στιγμή που

ανέλαβε η Ερκάν, η Τράπεζα της Τουρκίας έχει αυξήσει τα επιτόκια της τουρκικής λίρας κατά 900 μονάδες βάσης, στο 17,5%. Πρόκειται για αύξηση σαφώς μικρότερη από αυτήν που περίμενε η αγορά και στην πράξη το βασικό επιτόκιο στην Τουρκία παραμένει σε αρνητικό έδαφος όταν ληφθεί υπόψη η προσαρμογή στον πληθωρισμό. Και στο μεταξύ ο πληθωρισμός εξακολουθεί να διαβρώνει το εισόδημα των τουρκικών νοικοκυριών με την ακρίβεια και τις συχνά απρόσιτες τιμές βασικών ειδών διατροφής, όπως το γάλα και τα τυριά. Την κατάσταση επιδείνωσε περαιτέρω η απόφαση που έλαβε στις 7 Ιουλίου η κυβέρνηση να αυξήσει τον ΦΠΑ σε μεγάλο εύρος αγαθών και από το 8% να τον πάει στο 10%. Οι συχνά απαγορευτικές τιμές έχουν δώσει έναυσμα για διαφόρων ειδών αστεία, όπως το ανέκδοτο που κυκλοφορεί ότι

ένας Τούρκος πρέπει να εργαστεί οκτώ ώρες για να αγοράσει ένα ρολό χαρτί υγείας.

Τα πιο απρόσιτα καταναλωτικά αγαθά είναι οι ηλεκτρικές οικιακές συσκευές, καθώς σε αυτές ο ΦΠΑ αυξήθηκε από το 18% στο 20%. Δεδομένης δε της πτώσης που έχει σημειώσει η τουρκική λίρα, τα εισαγόμενα καταναλωτικά είδη, όπως οι φορητοί υπολογιστές, τα έξυπνα κινητά και οι οικιακές συσκευές, είναι πλέον άπιαστα όνειρα για πολλούς Τούρκους.

Σχετικό ρεπορτάζ της ιστοσελίδας Al Monitor αναφέρει μάλιστα πως σε σούπερ μάρκετ στο Τσεσμέ βρίσκει κανείς κολλημένα σε διάφορα είδη αυτοκόλλητα μπλε χαρτάκια που γράφουν: «Μήπως αυτό το προϊόν είναι πολύ ακριβό για εσένα; Αν ναι, φταιί ο Ερντογάν γι' αυτό».

THE GUARDIAN, THE NEW YORK TIMES, MERCURYBLOOMBERG

Εκρηξη της ανεργίας των νέων στην Κίνα και επιστροφή στο πατρικό

Αντιμέτωποι με το φάσμα της ανεργίας, οι νέοι στην Κίνα επιστρέφουν μαζικά στο πατρικό τους, ένα φαινόμενο που πλήττει τις οικονομικές προοπτικές και αλλάζει τα δημογραφικά δεδομένα στη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο. Η ανεργία των νέων άγγιξε τον Ιούνιο το ποσοστό-ρεκόρ του 21,3%, ο πραγματικός αριθμός ωστόσο των νέων ηλικίας 16-24 ετών μπορεί να είναι υπερδιπλάσιος από αυτόν που υποδεικνύουν τα επίσημα στοιχεία, λένε οικονομολόγοι. Εξαντλημένοι από την πίεση να βρουν δουλειά, κι αν βρουν να τη διατηρήσουν, δουλεύοντας συχνά εξαντλητικές ώρες με πενιχρές απολαβές, ολοένα και περισσότεροι νέοι στην Κίνα πληρώνονται από τους γονείς τους (!) για να μείνουν σπίτι. «Γιοι και κόρες πλήρους απασχόλησης», φροντίζουν τους γονείς και τους παππούδες τους, κάνουν τα ψώνια και τις δουλειές του σπιτιού και αποσύρονται ή δεν μπαίνουν καν στην αγορά εργασίας.

Η 21χρονη Λίτσκι Λι βρίσκει-ται ο' αυτή την κατάσταση. Παραιτήθηκε από τη δουλειά της ως

Εάν στο ποσοστό 21,3% της ανεργίας συμπεριληφθούν 16 εκατ. νέοι που μένουν σπίτι ή βασιζονται στους γονείς τους, το πραγματικό ποσοστό ανεργίας θα μπορούσε να ανέλθει στο 46,5%.

φωτογράφος και περνάει τις μέρες της ψωνίζοντας για την οικογένειά της και φροντίζοντας τη γιαγιά της, η οποία πάσχει από άνοια στην πόλη Λουογιάνγκ. Οι γονείς της την πληρώνουν 835 δολάρια τον μήνα, που θεωρείται ένας βασικός μισθός της μεσαίας τάξης στην περιοχή της. «Δεν αντέχω την πίεση», λέει η Λι, απόφοιτος λυκείου. «Δεν θέλω να ανταγωνίζομαι τους συνωνυμικούς μου. Επομένως επιλέγω να “ξαπλώσω” (lying flat), προσθέτει, χρησιμοποιώντας μια δημοφιλή φράση που περιγράφει την αποφυγή των εξαντλητικών

Ολοένα και περισσότεροι νέοι στην Κίνα πληρώνονται από τους γονείς τους για να μείνουν σπίτι. «Γιοι και κόρες πλήρους απασχόλησης» φροντίζουν τους γονείς και τους παππούδες τους, κάνουν τα ψώνια και τις δουλειές του σπιτιού και αποσύρονται ή δεν μπαίνουν καν στην αγορά εργασίας.

ωρών και των παραδοσιακών οικογενειακών αξιών υπέρ μιας πιο απλής ζωής. Η ανεργία των νέων προστίθεται σε μια σειρά από «πνοκεφάλους» για την κινεζική κυβέρνηση –χαμηλή εγχώρια κα-

τανάλωση, πτώση της βιομηχανικής παραγωγής και μια ταλαιπωρημένη αγορά ακινήτων– και αποτελεί πρόκληση για τους ιθύνοντες, καθώς η ανάκαμψη της χώρας μετά την πανδημία «σβή-

νει». Το πρόβλημα μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερο από ό,τι δείχνουν τα επίσημα στοιχεία. Ο Ζανγκ Νταντάν, αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Πεκίνου, προειδοποίησε πρόσφατα ότι εάν στο ποσοστό των νέων συμπεριληφθούν 16 εκατ. νέοι που μένουν σπίτι ή βασιζονται στους γονείς τους και επομένως δεν αναζητούν εργασία, το πραγματικό ποσοστό ανεργίας θα μπορούσε να φθάσει το 46,5% τον ερχόμενο Μάρτιο.

Οι τραυματικές εμπειρίες από τα αυστηρά μέτρα κατά της πανδημίας έκαναν τους νέους να επανεξετάσουν ριζικά τους στόχους της ζωής τους, λένε οι κοινωνιολόγοι, επιχειρώντας να εξηγήσουν το φαινόμενο. «Διανοητικά και ψυχολογικά, οι άνθρωποι στην ηπειρωτική Κίνα εξακολουθούν να αναρρώνουν από την πανδημία και θέλουν να περάσουν χρόνο με τους αγαπημένους τους», λέει ο Φανγκ Σου, λέκτορας στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Μπέρκλεϊ. Η εν λόγω τάση, όμως, είναι και ένα σημάδι ότι οι νέοι αντιμετωπίζουν συρρικνούμενες ευκαιρίες σε μια οικονομία που ανθούσε

επί δεκαετίες. Επειτα από μια αρχική εκρηξη δραστηριότητας στις αρχές του τρέχοντος έτους, η οικονομική ανάκαμψη της Κίνας επιβραδύνθηκε και η επιχειρηματική εμπιστοσύνη παραμένει ασθενής. Ο ιδιωτικός τομέας –ραχοκοκαλιά της οικονομίας και η μεγαλύτερη πηγή απασχόλησης– έχει πληγεί από μια σαρωτική ρυθμιστική καταστολή από το τέλος του 2020. Μακροπρόθεσμα, εκατομμύρια άνεργοι κινδυνεύουν να χάσουν το στοιχείμα που έχει βάλει ο Σι να αναζωογονήσει τη χώρα ως υπερδύναμη, και να βρεθούν στο περιθώριο της κοινωνίας ως πιθανή απειλή για το κομμουνιστικό κόμμα. Χωρίς σταθερή εργασία, πολλοί Κινέζοι αναβάλλουν τον γάμο και την απόκτηση παιδιών, επιδεινώνοντας τα δημογραφικά προβλήματα της χώρας. Ορισμένοι ερευνητές προειδοποιούν για την εμφάνιση μιας τάξης «νεόπτωχων», που ζουν από τους γονείς τους και θα μπορούσαν να αποσταθεροποιήσουν την κοινωνία, εκφράζοντας την απογοήτευσή τους με διαδηλώσεις, που μέχρι πρότινος σπάνιζαν στον «Κόκκινο δράκο».

Σίγουρα θα χαθούν δουλειές λόγω του ChatGPT

Αύξηση της παραγωγικότητας, αλλά και κατάργηση θέσεων εργασίας είναι πιθανό να φέρουν εις βάθος χρόνου εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης (AI), όπως το ChatGPT. Αυτό τουλάχιστον πιστεύει ο Σαμ Αλτμαν, διευθύνων σύμβουλος της OpenAI, της εταιρείας που το δημιούργησε.

Σε συνέντευξη που παραχώρησε στο The Atlantic, υποστήριξε συγκεκριμένα ότι η ανάπτυξη της AI μπορεί να οδηγήσει στη μεγαλύτερη βελτίωση που έχει συμβεί ποτέ για την ποιότητα ζωής. Βέβαια, τόνισε ότι θα ήταν «τρελό να μη φοβάται κανείς έστω και λίγο την AI» και τις δυνατότητές της να δημιουργήσει «προβλήματα παραπληροφόρησης ή

Ο CEO της OpenAI υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη της AI μπορεί να οδηγήσει στη μεγαλύτερη βελτίωση που έχει συμβεί ποτέ για την ποιότητα ζωής.

οικονομικά σοκ». Σε ό,τι αφορά τους εργαζομένους, ο ίδιος ξεκαθάρισε πως η τεχνητή νοημοσύνη θα φέρει τόσο θετικά όσο και αρνητικά αποτελέσματα: «Πολλοί από όσους δουλεύουν στον τομέα της AI προσποούνται ότι

θα είναι μόνο καλή, ότι θα είναι συμπληρωματική, ότι κανείς δεν θα αντικατασταθεί ποτέ. Σίγουρα θα χαθούν δουλειές, τελεία», τόνισε ο Αλτμαν. Από την κυκλοφορία του ChatGPT τον περασμένο Νοέμβριο, οι ειδικοί έχουν υποστηρίξει ότι η AI μπορεί να βοηθήσει τους εργαζομένους, μειώνοντας τον χρόνο που ξοδεύουν σε επαναλαμβανόμενες ή και βαρετές εργασίες.

Ορισμένοι μάλιστα δήλωσαν ότι θα πρέπει κανείς να φοβάται περισσότερο την ταχεία ανέλιξη των εργαζομένων που θα ξέρουν να χειρίζονται τις νέες τεχνολογίες και όχι τόσο τη συνολική κατάργηση θέσεων εργασίας από την AI. Ωστόσο, τα σχόλια του

Αλτμαν ήταν πολύ πιο απαισιόδοξα: ακόμη κι αν δεν καταργηθούν θέσεις, κάποιες είναι πιθανό να παραγκωνιστούν. Ενδεικτικά, έρευνα της Goldman Sachs από τον Μάρτιο προέβλεπε πως η AI θα επηρεάσει –όχι απαραίτητα καταργήσει– 300 εκατ. θέσεις πλήρους ωραρίου διεθνώς.

Βέβαια, η ευρεία υιοθέτηση της AI ενδέχεται επίσης να οδηγήσει και στη δημιουργία νέων θέσεων. Ο Αλτμαν συγκεκριμένα αναμένει παράλληλα ότι θα δημιουργηθούν καλύτερες θέσεις, ίσως και με υψηλότερους μισθούς. «Δεν νομίζω ότι θα θέλουμε να γυρίσουμε πίσω» στην εποχή πριν από την AI, δήλωσε χαρακτηριστικά.

Ακόμη κι αν δεν καταργηθούν θέσεις εργασίας, κάποιες είναι πιθανό να παραγκωνιστούν, σημειώνει ο δημιουργός του ChatGPT, Σαμ Αλτμαν.

Ο κολοσσός των παιχνιδιών με έδρα την Καλιφόρνια ανακοίνωσε μείωση στα κέρδη του κατά 59%, στα 27,2 εκατ. δολάρια, λόγω πτώσης των πωλήσεων, συμπεριλαμβανομένης της κούκλας Barbie, το δεύτερο τρίμηνο του 2022.

Σωσίβιο στην εμπορική επιτυχία της Barbie αναζητεί τώρα η Mattel

Πώς προσπαθεί να αντισταθμίσει την πτώση του τζίρου της στα παιχνίδια

Μετά την τεράστια επιτυχία της ταινίας «Barbie» στο box office, η Mattel σχεδιάζει να στρώσει το «κόκκινο χαλί» και σε άλλα δημοφιλή προϊόντα της όπως το «Polly Pocket» και τα «Hot Wheels», σε μια προσπάθεια να αντισταθμίσει την πτώση του τζίρου της από τα παιχνίδια. Ο κολοσσός των παιχνιδιών με έδρα την Καλιφόρνια ανακοίνωσε μείωση στα κέρδη του κατά 59% στα 27,2 εκατομμύρια δολάρια, λόγω πτώσης των πωλήσεων, συμπεριλαμβανομένης της Barbie, το δεύτερο τρίμηνο του 2022. «Οι επιχειρήσεις επηρεάστηκαν αρνητικά από τους λιανοπωλητές, που περιόρισαν τα επίπεδα αποθεμάτων, αλλά και από τη γενική αδράνεια του κλάδου», δήλωσε ο επικεφαλής οικονομικών, Άντονι ντι Σιλβέστρο. «Σε αυτό το σημείο, πιστεύουμε ότι η διόρθωση των αποθεμάτων λιανικής είναι ως επί το πλείστον πίσω μας και ανυπομονούμε να καλύψουμε τη ζήτηση των καταναλωτών για το προϊόν μας καθώς μπαίνουμε στο δεύτερο

τερο εξάμηνο του έτους και στην πολύ σημαντική εορταστική περίοδο», είπε. Τα προϊόντα της Mattel –συμπεριλαμβανομένων των Barney, Hot Wheels και Polly Pocket– πρόκειται επίσης να εμφανιστούν σε επερχόμενες ταινίες του Χόλιγουντ, λένε οι υπεύθυνοι

Στόχος του κολοσσού, να δημιουργήσει ένα «κινηματογραφικό σύμπαν της Mattel» και να μιμηθεί την επιτυχία της Marvel.

της εταιρείας, κάνοντας λόγο για μια στιγμή-ορόσημο για τη Mattel και τη μετεξέλιξη της. Η εταιρεία κυκλοφόρησε επίσης το soundtrack της ταινίας και υπέγραψε περισσότερες από 165 συνεργασίες με γνωστές εταιρείες για να κυκλοφορούν προϊόντα με το σήμα της Barbie. Στόχος της, να δημιουργήσει ένα «κινηματογρά-

φικό σύμπαν της Mattel» και να μιμηθεί την επιτυχία της Marvel με ταινίες όπως «Iron Man», «Thor» και «Εκδικητές». Η ταινία «Barbie», στην οποία πρωταγωνιστούν η Μάργκο Ρόμπι και ο Ράιαν Γκόσλινγκ, παρουσιάζει τη δημοφιλή κούκλα και τον φίλο της Κεν να έρχονται σε αντιπαράθεση με αφορμή την πατριαρχία.

Η κόντρα με τη Sindy

Αν και έχει ξεθωιάσει μετά το peak των πωλήσεων της πανδημίας, η εμβληματική Barbie παραμένει ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα παιδικά παιχνίδια στον κόσμο. Με περίπου 100 κούκλες να πωλούνται κάθε λεπτό και περισσότερες από ένα δισεκατομμύριο κούκλες να έχουν κυκλοφορήσει μετά τη «γέννησή» της, το 1959, η Barbie κυριαρχεί στην αγορά. Αντίπαλον δέος της, η Sindy, η «Βρετανίδα Barbie», που κυκλοφόρησε το 1963 και φέτος γιορτάζει τα 60 της χρόνια. Το νέο φιλμ της Barbie ζύπνησε τον παλιό ανταγωνισμό ανάμεσα στις δύο κούκλες, που εκπρο-

σώπησαν για πολλούς δύο διαφορετικές χώρες και δύο διαφορετικές κουλτούρες. «Η ειδική σχέση μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και των ΗΠΑ έχει επιβιώσει από πολέμους, αθλητικές αντιπαλότητες και... τον Χάρι, τον επαναστάτη πρίγκιπα που εγκατέλειψε τη Βρετανία για την Καλιφόρνια. Αλλά για μερικούς Βρετανούς, η Barbie ανέκαθεν διατάρασε τη διатλαντική φιλία, σε έναν ανταγωνισμό που είχε να κάνει με τα παλιά στερεότυπα της βρετανικής αυτοσυγκράτησης έναντι μιας πιο εξωστρεφούς και υλιστικής Αμερικής», γράφει η Wall Street Journal. Η Sindy «επέζησε» από μια απόπειρα αμερικανοποίησης τη δεκαετία του 1990, όταν η αμερικανική Hasbro εξασφάλισε τα δικαιώματα της κούκλας και τη μετέτρεψε σε αντίγραφο της Barbie, μια πιο λαμπερή Sindy με πιο λεπτή μέση, ξανθά μαλλιά και μεγάλα μπλε μάτια. Η Mattel υπέβαλε και κέρδισε μήνυση κατά της Hasbro για τη νέα εμφάνιση της κούκλας. Και η Sindy έγινε ξανά Sindy.

Το Netflix επενδύει στην τεχνητή νοημοσύνη

Την ίδια στιγμή που οι ηθοποιοί και οι σεναριογράφοι του Χόλιγουντ απεργούν, απαιτώντας πιο δίκαιες αμοιβές και προστασία έναντι της τεχνητής νοημοσύνης, το Netflix ψάχνει να προσλάβει έναν ειδικό στην ΑΙ. Μάλιστα, του δίνει μισθό 300.000 και 900.000 δολ. ετησίως, την ώρα που σύμφωνα με το σωματείο ηθοποιών Screen Actors Guild (Sag-Afta), το 87% των μελών του βγάζει λιγότερα από 26.000 δολάρια τον χρόνο. Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στην παραγωγή ταινιών και τηλεοπτικών προγραμμάτων, είτε για τη συγγραφή σεναρίων, για τη δημιουργία ομοιωμάτων ηθοποιών ή για την εξοικονόμηση κόστους στο δημιουργικό κομμάτι, αποτελεί ένα σημαντικό σημείο διαμάχης στις διαπραγματεύσεις μεταξύ της Alliance of Motion Picture and Television Producers (AMPTP) των παραγωγών και των σωματείων Sag των ηθοποιών και Writers Guild of America (WGA) των σεναριογράφων.

Οι σεναριογράφοι απεργούν από τον Μάιο, ενώ οι ηθοποιοί κατέβηκαν σε απεργία αυτόν τον μήνα. Πρόκειται για την πρώτη τους κοινή απεργία από το 1960, η οποία απειλεί να «παγώσει» εντελώς τις εργασίες στο Χόλιγουντ.

Η θέση την οποία θέλει να καλύψει το Netflix είναι νέα και στοχεύει στην καλύτερη

Η αμερικανική εταιρεία θέλει να εντάξει την τεχνητή νοημοσύνη σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων της.

Ηθοποιοί και σεναριογράφοι απεργούν και ζητούν προστασία έναντι της νέας τεχνολογίας, ενώ η πλατφόρμα αναζητεί ειδικό στην ΑΙ με χρυσές απολαβές.

αξιοποίηση της πλατφόρμας μηχανικής εκμάθησης (machine learning) της εταιρείας.

Η αγγελία είναι κάπως ασφής ως προς τα προσόντα που απαιτούνται, αλλά αναφέρεται στον μακροπρόθεσμο στόχο του Netflix να εντάξει την τεχνητή νοημοσύνη σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων του. Ένα σημείο της ιστοσελίδας της εταιρείας που είναι αφιερωμένο στη μηχανική

εκμάθησης, λέει ότι το Netflix θα χρησιμοποιήσει την τεχνητή νοημοσύνη για να διαμορφώσει τον κατάλογο με ταινίες και τηλεοπτικές εκπομπές του, μαθαίνοντας τα χαρακτηριστικά που κάνει ένα πρόγραμμα επιτυχημένο. Στόχος της εταιρείας είναι να βελτιστοποιήσει την παραγωγή πρωτότυπων ταινιών και τηλεοπτικών εκπομπών με την τεχνητή νοημοσύνη, αναφέρεται.

Πάντως, τα πρώτα αποτελέσματα της αξιοποίησης της τεχνητής νοημοσύνης από το Netflix είναι ήδη ορατά. Αυτόν τον μήνα στην πλατφόρμα έκανε πρεμιέρα ένα νέο ισπανικό ριάλιτι γνωριμιών, το Deep Fake Love, στο οποίο τα πρόσωπα και τα σώματα των διαγωνιζομένων σαρώνονται για να δημιουργηθούν «deepfake» προσομοιώσεις του εαυτού τους.

Η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί ένα από τα βασικά σημεία σύγκρουσης μεταξύ των ηθοποιών και των παραγωγών. Σύμφωνα με το σωματείο, τα στούντιο προτείνουν στους ηθοποιούς να πληρώνουν τους κομπάρσους ένα ημερομίσθιο προκειμένου να τους «σκανάρουν» και στη συνέχεια να μπορούν να χρησιμοποιούν την εικόνα τους για πάντα, σε όποιο έργο θέλουν, χωρίς να ζητούν την έγκριση του ηθοποιού και χωρίς να του δίνουν κάποια άλλη αμοιβή.

Παγκόσμια ανησυχία για νέα εκτόξευση των τιμών στα τρόφιμα

Παγκόσμιες συνέπειες προβλέπεται να έχει η απόσυρση της Ρωσίας από τη συμφωνία για τα σιτηρά, η οποία επί έναν χρόνο διασφάλιζε τη μεταφορά βασικών τροφίμων από τη Ρωσία και την Ουκρανία –τον λεγόμενο σιτοβολώνα του πλανήτη– προς τις υπόλοιπες περιοχές του κόσμου, μέσω της Μαύρης Θάλασσας.

Τώρα είναι αβέβαιο κατά πόσον η Ουκρανία θα μπορέσει να συνεχίσει τις εξαγωγές στον ίδιο βαθμό. Τα ουκρανικά σιτηρά, όμως, εκτιμάται πως τρέφουν 400 εκατ. άτομα παγκοσμίως, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα. Εξ ου και η κατάρρευση της συμφωνίας προκαλεί ανησυχίες για αύξηση της πείνας σε πολλές χώρες, ιδίως στην Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, ενδέχεται να ανέβει περαιτέρω το κόστος ορισμένων διατροφικών προϊόντων.

Ένα από τα βασικά προβλήματα που τίθεται είναι το υψηλό κόστος ασφάλισης των πλοίων που μεταφέρουν τα σιτηρά. Τα πλοία που θέλουν να διασχίσουν τη Μαύρη Θάλασσα ήδη ασφαλιζονται έναντι χιλιάδων δολαρίων. Τώρα, εφόσον δεν υπάρχει η έγκριση από τη ρωσική πλευρά, οι ναυτιλιακές εταιρείες ενδέχεται να διατάζουν ακόμη περισσότερο να στείλουν τα πλοία στους στην εμπολέμη ζώνη.

Από την άλλη πλευρά, η χερσαία μεταφορά δεν φαίνεται να αποτελεί κατάλληλη εναλλακτι-

κή. Ειδικότερα, από το ξέσπασμα του πολέμου, η Ουκρανία εξαγεί μεγάλες ποσότητες σιτηρών μέσω των γειτονικών χωρών στα δυτικά. Ωστόσο, τα μέσα που μεταφέρουν τα προϊόντα είναι τόσο λίγα, ώστε είναι αδύνατο να υλοποιούνται όλες οι εξαγωγές χερσαίως.

Η συμφωνία για τα σιτηρά, σε συνδυασμό με τις διευκολύνσεις που παρείχε η Ευρωπαϊκή Ένωση, βοήθησε στη σταδιακή απο-

Αιτία η απόσυρση της Ρωσίας από τη συμφωνία για τα σιτηρά.

κλιμάκωση και σταθεροποίηση των τιμών των τροφίμων. Ενδεικτικά, μέχρι και τον Μάιο χάρη στη συμφωνία είχαν εξαχθεί 30 εκατ. τόνοι σιτηρών και άλλων τροφίμων, ευνοώντας ιδίως τις φτωχότερες χώρες.

Ως αποτέλεσμα, με την απόσυρση της Ρωσίας από τη συμφωνία επανέρχονται οι ανησυχίες για νέα εκτόξευση των τιμών στα τρόφιμα. «Θα έχουμε σίγουρα νέα εκτίναξη» στις τιμές τροφίμων, δήλωσε ο Μάξιμο Τορέρο, επικεφαλής οικονομολόγος του Διεθνούς Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) του ΟΗΕ, αξιολογώντας τον αντίκτυπο της απόσυρσης της Ρωσίας από τη συμφωνία.

Ανάπτυξη μόλις 0,6% το 2024 στη Βρετανία

Ακόμη πιο πίσω σε σχέση με την Ευρώζων αναμένεται να μείνει το 2024 η οικονομία της Βρετανίας, ενώ ο πληθωρισμός προβλέπεται πεισματικά υψηλός. Οι νέες προβλέψεις δείχνουν ότι οι επόμενες γενικές εκλογές θα πραγματοποιηθούν μέσα σε ένα δυσμενές οικονομικό περιβάλλον.

Η μνηναία δημοσκοπήση οικονομολόγων του Bloomberg δείχνει ότι η βρετανική οικονομία θα εμφανίσει ανάπτυξη 0,6% το 2024, πολύ χαμηλότερη από το 1% που αναμένεται στην Ευρώζων. Οι προβλέψεις για το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν υποβαθμιστεί κατά 0,3 της ποσοστιαίας μονάδας σε σχέση με την προηγούμενη δημοσκοπήση. Για φέτος η βρετανική οικονομία αναμένεται να εμφανίσει ανάπτυξη μόλις 0,2%.

Ενώ ορισμένοι οικονομολόγοι θεωρούν πιθανή μια ύφεση στη Βρετανία φέτος, οι περισσότεροι ερωτηθέντες εξακολουθούν να προβλέπουν ότι η οικονομία θα αποφύγει μια παρατεταμένη συρρίκνωση. Ωστόσο, βλέπουν επιδείνωση των προοπτικών και στασιμότητα μέχρι το 2024, κάτι που δεν βοηθάει ιδιαίτερα την προσπάθεια του πρωθυπουργού Ρίσι Σούνακ να κερδίσει τις επόμενες εκλογές, οι οποίες πρέπει να διεξαχθούν μέχρι τις αρχές του 2025. Τόσο η συντηρητική κυβέρνηση όσο και η αντιπολίτευση των Εργατικών θα θέσουν την οικονομία στο επίκεντρο των προεκλογικών εκστρατειών τους. Ενώ η βρετανική οικονομία δυσκολεύεται να ανοίξει το βήμα της, η Ευρώζων αναμένεται να εμφανίσει ανάπτυξη 0,5% φέτος και 1% το επόμενο έτος, με τις επιδόσεις να ενισχύονται από την ισχυρή ανάκαμψη της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας, καθώς και της Γερμανίας από το 2024, σύμφωνα με τη δημοσκοπήση του Bloomberg.

Οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό στη Βρετανία αναθεωρήθηκαν επίσης περισσότερο από όλες τις άλλες μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες. Οι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι ο Σούνακ θα πετύχει τον στόχο του να μειώσει τον πληθωρισμό στο μισό μέχρι το τέλος του έτους, αλλά τώρα προβλέπουν ότι ο δείκτης

Ο πληθωρισμός αναμένεται να παραμείνει πάνω από τον στόχο της Τράπεζας της Αγγλίας για 2% ολόκληρο το επόμενο έτος, υποχωρώντας σε αυτό το επίπεδο μόνο το 2025.

θα διαμορφωθεί το τέταρτο τρίμηνο στο 4,8% από 4,6% προηγούμενως. Έτσι, ο πληθωρισμός αναμένεται να παραμείνει πάνω από τον στόχο της Τράπεζας της Αγγλίας για 2% για ολόκληρο το επόμενο έτος, υποχωρώντας σε αυτό το επίπεδο μόνο το 2025.

Ο συνδυασμός του υψηλού πληθωρισμού, της χαμηλής ανάπτυξης και των εντάσεων που προκάλεσε η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση, λειτουργεί σαν βαρίδι για τις επιχειρηματικές επενδύσεις. Ο υψηλότερος πληθωρισμός αυξάνει επίσης το κόστος δανεισμού, με την Τράπεζα της Αγγλίας να αναμένεται να αυξήσει το βασικό επιτόκιο δανεισμού της, το οποίο σήμερα διαμορφώνεται στο 5%. Οι οικονομολόγοι προβλέπουν ότι τα επιτόκια θα κορυφώσουν στο 5,75%, ενώ οι επενδύτες στοιχηματίζουν ότι θα ξεπεράσουν και το 6%. Σύμφωνα με στοιχεία που ανακοινώθηκαν χθες, η αύξηση των επιτοκίων προκάλεσε τη μεγαλύτερη «βουτιά» στον πλούτο των νοικοκυριών στο Ηνωμένο Βασίλειο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το Resolution Foundation ανακοίνωσε ότι ο πλούτος των νοικοκυριών υποχώρησε κατά 2,1 τρις. λίρες, καθώς η πτώση των τιμών των ομολόγων μείωσε την αξία των επενδύσεων των συνταξιοδοτικών ταμείων.

Στο ενοίκιο το 35% του εισοδήματος

Εντονο το πρόβλημα στην Αττική, όπου οι αυξήσεις έχουν αγγίξει και το 55% – Μεγαλύτερο το πρόβλημα για τους νέους

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε οριακό σημείο βρίσκονται οι οικονομικές «αντοχές» των ενοικιαστών που αναζητούν ακίνητο στην Αττική, ως αποτέλεσμα της ταχείας ανόδου των τιμών των ενοικίων τα τελευταία χρόνια κι ενώ οι μισθοί δεν έχουν αυξηθεί με τον ίδιο ρυθμό. Με βάση τα στοιχεία μεσιτικών γραφείων από το 2017 μέχρι και το 2022, η μέση αύξηση των ενοικίων στην Αττική αγγίζει το 35%, ενώ περιοχές υψηλής ζήτησης, στα βόρεια και τα νότια προάστια, ή στο κέντρο της Αθήνας, έχουν αυξηθεί ακόμα και κατά 45% ή 55%.

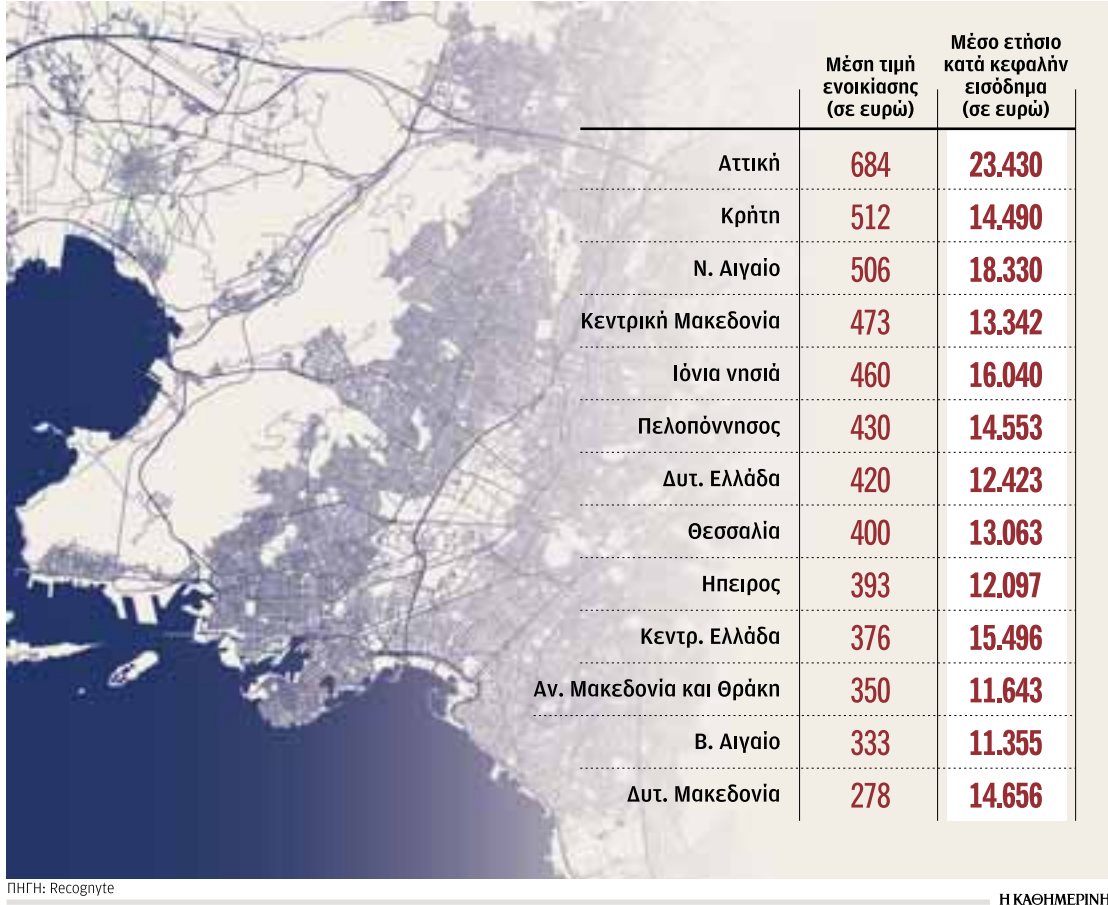
Όπως προκύπτει από σχετική ανάλυση που επιμελήθηκε η εταιρεία Recognyte για λογαριασμό της «Κ», σήμερα, η μέση τιμή ενοικίασης στην Αττική διαμορφώνεται σε 684 ευρώ/μήνα, ποσό που μεταφράζεται σε ετήσια δαπάνη ύψους 8.208 ευρώ. Την ίδια στιγμή,

Μόνο στον Δήμο Αθηναίων υπολογίζεται ότι είναι κλειστά πάνω από 130.000 διαμερίσματα.

το μέσο κατά κεφαλήν δηλωθέν εισόδημα των φορολογουμένων στην Αττική διαμορφώνεται σε 23.430 ευρώ, κάτι που σημαίνει ότι ένας εργαζόμενος που νοικιάζει ακίνητο, χωρίς να επιμερίζεται το κόστος σε περισσότερα μέλη, θα πρέπει να καταβάλει το 35% των εσόδων του μόνο για να καλύψει το κόστος του ενοικίου. Με βάση την ορθή πρακτική διαχείρισης, το ενοίκιο δεν θα πρέπει να ξεπερνάει το 30% των εσόδων ενός νοικοκυριού.

Ωστόσο στην πράξη η κατάσταση είναι ακόμα χειρότερη, εξαιτίας του γεγονότος ότι η πλειονότητα των ενδιαφερόμενων ενοικιαστών είναι νέοι, ηλικίας 25-39 ετών, των οποίων τα εισοδήματα είναι ασφα-

Δύσκολη «εξίσωση» η ενοίκιαση κατοικίας στην Αττική

ΠΗΓΗ: Recognyte

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

λώς χαμηλότερα των 23.430 ευρώ, που αντιστοιχούν σε μηνιαίο εισόδημα που προσεγγίζει τις 2.000 ευρώ. Η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα αριθμεί 907.430 μέλη. Παράλληλα, όπως αναφέρει ο κ. Κώστας Σκεπετάρης, αναλυτής της Recognyte, «το πρόβλημα στην Αττική είναι σαφώς πιο έντονο και εξαιτίας του γεγονότος ότι συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό νοικοκυριών που αποτελούνται από ένα και μόνο μέλος, με αποτέλεσμα να είναι πολύ δυσκολότερο το να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στο αυξημένο κόστος διαβίωσης. Στην Αττική καταγράψουμε 416.608 νοικοκυριά που αποτελούνται από μόνο ένα μέλος. Για τους ανθρώπους αυτούς, η ενοίκιαση ενός ακι-

νήτου στην Αττική είναι μια εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση». Η Recognyte ειδικεύεται στην αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων, όπως επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων και τεχνητή νοημοσύνη, για την εις βάθος ανάλυση της αγοράς ακινήτων.

Τα στοιχεία αυτά καθιστούν επιτακτική την αναζήτηση λύσεων, τόσο προς την κατεύθυνση της συγκράτησης των τιμών των ενοικίων, μέσω και της αύξησης της προσφοράς κατοικιών προς ενοίκιαση, όσο και προς την κατεύθυνση της αύξησης των απολαβών των εργαζομένων. Παράλληλα, ήδη έχει καταστεί σαφές ότι για όσους έχουν τη σχετική επιλογή, η μετακίνηση σε κάποια άλλη περιοχή

της χώρας ίσως να αποτελεί μια περισσότερο βιώσιμη λύση, τουλάχιστον για κάποια χρόνια.

Μία από τις προτάσεις που έχει καταθέσει η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ιδιοκτητών Ακινήτων (ΠΟΜΙΔΑ), μέσω του προέδρου της κ. Στράτου Παραδιά και που σίγουρα θα βρεθεί στο επίκεντρο των σχετικών διαβουλεύσεων το προσεχές διάστημα, αφορά την παροχή κινήτρων για την αύξηση της προσφοράς κατοικιών προς ενοίκιαση. Ένα από αυτά αφορά τη μείωση των φορολογικών συντελεστών κατά τουλάχιστον 10 ποσοστιαίες μονάδες και στις τρεις κλίμακας, ώστε να διαμορφωθούν σε 5%, για ετήσια έσοδα έως 12.000 ευρώ, 25% για έσοδα από 12.000 έως

35.000 ευρώ και 35% για έσοδα που ξεπερνούν τις 35.000 ευρώ ετησίως. Οι σημερινοί συντελεστές είναι 15%, 35% και 45% αντίστοιχα.

Προκειμένου όμως να διασφαλιστεί ότι η μείωση αυτή θα «περάσει» και στις τιμές ενοικίασης, η ΠΟΜΙΔΑ προτείνει να ισχύσει μόνο στις περιπτώσεις νέων μισθωτηρίων συμβολαίων, που θα αφορούν μακροχρόνιες μισθώσεις.

Ένα τέτοιο μέτρο εκτιμάται ότι θα λειτουργήσει ως σημαντικό κίνητρο όχι μόνο για τη μετακίνηση κάποιων ακινήτων από τη βραχυχρόνια στη μακροχρόνια μίσθωση, αλλά και για την επαναστρατηγική αξιοποίηση ιδιοκτητών, που σήμερα προτιμούν να κρατούν

τα ακίνητά τους κλειστά, λόγω αρνητικών εμπειριών στο παρελθόν, π.χ. από κακοπληρωτές ενοικιαστές ή λόγω πρόκλησης σημαντικών φθορών. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο στον Δήμο Αθηναίων υπολογίζεται ότι είναι κλειστά/κενά πάνω από 130.000 διαμερίσματα. Σε πανελλαδικό επίπεδο, με βάση τις δηλώσεις του Ε9 εκτιμάται ότι οι κενές κατοικίες ξεπερνούν τις 700.000, αποστερώντας από την κτηματαγορά έναν σημαντικότατο αριθμό ακινήτων, που θα μπορούσαν να διατεθούν προς πώληση ή ενοίκιαση, αμβλύνοντας έτσι τις ανοδικές πιέσεις που ασκούνται στις τιμές και καθιστούν απρόσιτη τη στέγη για χιλιάδες νοικοκυριά.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Παραθερισμός και Επιλογές

Ο **παραθερισμός** είναι κατά βάση ένα ακριβό σπορ και αν δεν είναι ακριβό σπορ, τότε μάλλον δεν είναι παραθερισμός αλλά αγγίζει τα όρια του μαζοχισμού. Μπορεί εκ πρώτης να ακούγεται μια ακραία τοποθέτηση, αλλά αν καθίσουμε και οργανώσουμε τη σκέψη μας ήρεμα, μάλλον θα καταλήξουμε ότι δεν απέχει και πολύ από την πραγματικότητα. Μίας και πρόκειται για πολυσύνθετο θέμα, ας ξεκινήσουμε να το ξετυλίγουμε να δούμε πού θα μας βγάλει.

Ο παραθερισμός λοιπόν είναι μια διαδικασία που μας οδηγεί στην ανάγνωση του χρόνου των καλοκαιρινών μας διακοπών –να ξεκαλοκαιριάσουμε που λέμε– με την ελπίδα ότι αυτή η περίοδος θα είναι τόσο ευχάριστη όσο απαιτεί ο καθένας μας στο δικό του μέτρο, έτσι ώστε να γεμίσουν οι μπαταρίες μας για τη νέα σαιζόν που ξεκινά από τον Σεπτέμβριο. Ο παραθερισμός έχει διάφορες εκφάνσεις που για κάποιους είναι πολυδιάστατες και συνδυαστικές, ενώ για κάποιους άλλους μονοδιάστατες και αποκλειστικές. Το μέσο του παραθερισμού μπορεί να έχει μετακινούμενη μορφή, αλλά τις περισσότερες φορές έχει σταθερή μορφή. Στις μετακινούμενες μορφές μπορούμε να σκεφτούμε ένα απλό τροχόσπιτο, ένα χλιδάτο RV (recreational vehicle), ή ένα θαλάσσιο σκάφος, ενώ στις σταθερές μορφές μπορούμε να σκεφτούμε ένα ξενοδοχείο, ένα εξοχικό ή ένα

οργανωμένο κατασκήνωτικό χώρο. Εννοείται ότι για κάθε είδος υπάρχουν και πολυάριθμες υποδιαιρέσεις. Οι οπαδοί των μετακινούμενων μορφών επιχειρηματολογούν ότι δεν τους αρέσει να νιώθουν δεμένοι σε ένα τόπο και δηλώνουν λάτρεις της περιπέτειας και της εναλλαγής παραστάσεων. Για τους ίδιους λόγους, αλλά από την αντίποδη έχουμε τους οπαδούς των

Εκείνο που μπορούμε να δούμε είναι κατά πόσο αξίζει να έχεις δεμένο ένα κεφάλαιο σε ένα είδος ή είναι καλύτερα να το σπάσεις σε βάθος χρόνου και να απολαμβάνεις διάφορα.

σταθερών λύσεων: που επιζητούν να έχουν φτάσει στην κορυφή του learning-curve, που τα έχουν όλα τόσο οργανωμένα, που ξέρουν και την τελευταία πέτρα στο εξοχικό τους ή γνωρίζει και το τελευταίο τους τερτίπι ο μετρ του εστιατορίου του ξενοδοχείου και η μπαργούμαν που απλώς πάνε για να ριλάξουν!

Όλες καλές επιλογές μέχρι να φτάσει η συζήτηση στη σύγκριση του πόσα πιστεύεις ότι αξίζουν

Άλλο σκαφάτος στον Πρωταρά και άλλο σκαφάτος στον Άλιμο στην Αθήνα! Και το σκάφος απαιτεί μεγάλη δέσμευση κεφαλαίου αλλά και μεγάλα ετήσια έξοδα συντηρήσεων.

στον εαυτό σου και του πόσα πληρώνεις για να τα απολαύσεις. Αυτό όμως είναι μια ευαίσθητη συζήτηση που δεν ενδιαφέρει να αναλύσουμε εδώ. Εκείνο όμως που μπορούμε να δούμε είναι κατά πόσο αξίζει να έχεις δεμένο ένα κεφάλαιο σε ένα είδος ή είναι καλύτερα να το σπάσεις σε βάθος χρόνου και να απολαμβάνεις διάφορα.

Η πρώτη αντίδραση του μυαλού είναι προς το εξοχικό. Το εξοχικό

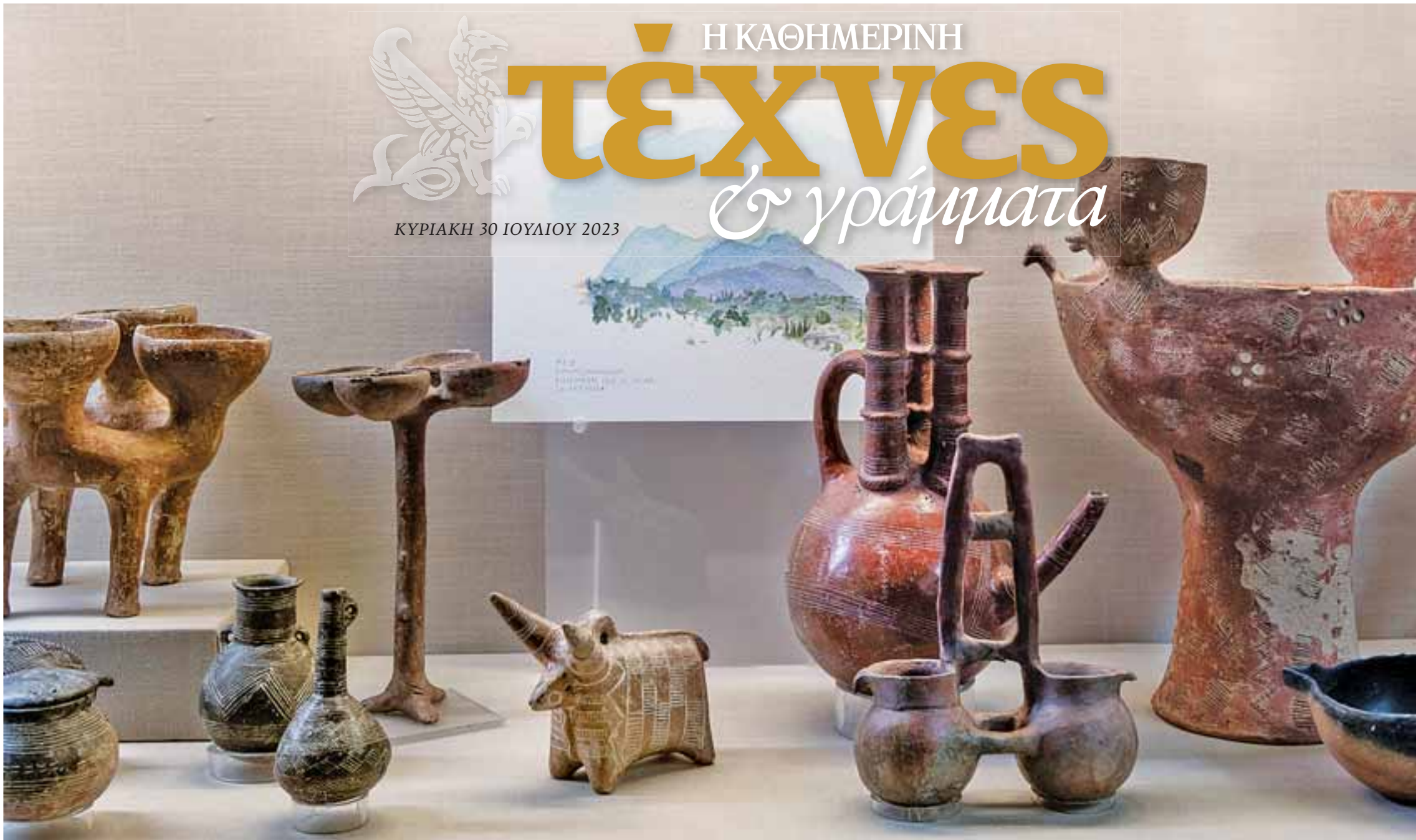
απαιτεί δέσμευση κεφαλαίου και έξοδα συντήρησης σε βάθος χρόνου. Όμως την ίδια στιγμή ένα εξοχικό αυστηρά ομιλούντες για να είναι πραγματικό εξοχικό πρέπει να πληροί τις προδιαγραφές ενός εξοχικού. Αν μιλάμε για εξοχικό σε παραλιακή πόλη όπου για να δεις θάλασσα πρέπει να ταξιδέψεις 15 λεπτά και να σπαταλήσεις άλλα 20 λεπτά για να παρκάρεις, τότε για τα δεδομένα της Κύ-

πρου μάλλον δεν είναι εξοχικό αλλά μαζοχισμός, επειδή έχεις δεμένα όλα αυτά τα χρήματα χωρίς ιδιαίτερη λογική αιτία. Ενδεχομένως να ήσουν πολύ καλύτερα αν επέλεγες ξενοδοχεία για να παραθερίζεις ή να ενοικιάζεις κάτι εποχιακά. Αν σκεφτούμε λίγο παραπάνω, θα δούμε πως και ο σκαφάτος που δυνητικά μετακινείται δεν διαφέρει και πολύ από τον κάτοχο ενός εξοχικού στο πλαίσιο

της Κύπρου πάντοτε. Διότι άλλο σκαφάτος στον Πρωταρά και άλλο σκαφάτος στον Άλιμο στην Αθήνα! Και το σκάφος απαιτεί μεγάλη δέσμευση κεφαλαίου αλλά και μεγάλα ετήσια έξοδα συντηρήσεων. Από εκεί και πέρα είναι η χρήση και η απόλαυση που λαμβάνεις. Αν τη βρίσκεις να ταξιδεύεις ένα χιλιόμετρο για να «πιטיαλίσεις» λίγο στον Κόννο, αν προλάβεις να δέσεις, τότε το σκάφος είναι για εσένα μια χαρά. Όμως αν μη γελιόμαστε, το σκάφος σου είναι ίσως η καλύτερη επιλογή διακοπών για τους φίλους σου!

Τα ξενοδοχεία είναι πάντα μια επιλογή. Όμως με το κόστος σήμερα να ξεκινά από μισό νεφρό το βράδυ που με τα παρελκόμενα να ξεπερνά τον ένα νεφρό και μισό σκώτι τη μέρα είναι για πολλούς απαγορευμένη επιλογή. Άρα στην τελική το ωραίο και μοναδικό είναι να έχεις φίλους! Κάποιον που να έχει το σκάφος του, έναν άλλο που να διευθύνει κάποιο ξενοδοχείο, κάποιον που να έχει ένα εξοχικό και κάποιον που να είναι μάστορας των μπάρμπεκιου! Ακόμη καλύτερα να είσαι εσύ ένας από αυτούς. Πού είναι ακριβώς αυτό που κάνει την Κύπρο μοναδική, επειδή «this is Cyprus really» και όλοι περνάμε καλά μέχρι να μας πιάσει η κατάθλιψη του Σεπτεμβρίου!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η Κατερίνα Ατταλίδου με τις 86 υδατογραφίες της, τοποθετημένες εντός και εκτός προθηκών στους εκθεσιακούς χώρους του Κυπριακού Μουσείου, όχι μόνο προσεγγίζει τα εκθέματα αισθητικά, αλλά κατά κάποιο τρόπο αυτά μοιάζουν να είναι βγαλμένα από τις υδατογραφίες της.

Μια θύμηση του τόπου

Η εικαστικός Κατερίνα Ατταλίδου εκθέτει στο Κυπριακό Μουσείο 86 υδατογραφίες της που συνομιλούν με τα εκθέματά του

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η ανάγκη της εικαστικού Κατερίνας Ατταλίδου να εργάζεται σε εξωτερικούς χώρους, στη φύση, ήταν αυτή που τελικά έδωσε το αποτέλεσμα της έκθεσης που παρουσιάζεται στο Κυπριακό Μουσείο στη Λευκωσία με τίτλο «Στον Ίδιο Τόπο» (θα διαρκέσει μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου). Η Κατερίνα Ατταλίδου με τις 86 υδατογραφίες της, τοποθετημένες εντός και εκτός προθηκών στους εκθεσιακούς χώρους του Κυπριακού Μουσείου, όχι μόνο προσεγγίζει τα εκθέματα αισθητικά, αλλά κατά κάποιο τρόπο αυτά μοιάζουν να είναι βγαλμένα από τις υδατογραφίες της. Οι υδατογραφίες της είναι σαν φωτογραφίες του τόπου, ενός τόπου που η Κατερίνα από πολύ νωρίς τον αισθάνθηκε. Ταξίδεψε σε ολόκληρη την Κύπρο και καθώς περπατάμε στις αίθουσες του Κυπριακού Μουσείου και μιλάμε για το πώς προέκυψε η έκθεση, μου λέει, πως βγαίνοντας στη φύση και έχοντας μαζί της το εργαστήριό της, τα σύνεργα δηλαδή που είναι απαραίτητα για τη δημιουργία υδατογραφιών, ξεκινώντας από την περιοχή της Καρπασίας να ζωγραφίζει τα τοπία που συναντούσε, δεν είχε στόχο κάποια έκθεση». Την πρόταση για την έκθεση την έκανε τελικά το 2019, μετά που είχε ταξιδέψει πολύ... «Σκέφτηκα να κάνω πρόταση για έκθεση στο Μουσείο της Στοκχόλμης... ένιωσα στην πορεία όμως πως ήταν πολύ σημαντικό να γίνει στον τόπο μου η πραγματικότητα η ιδέα μου».

«Αφέθηκα...» χωρίς πρόθεση. Δεν μπορώ να είμαι τουρίστας στον τόπο μου. Χρειαζόμουν ένα αληθινό πλαίσιο» λέει η εικαστικός Κατερίνα Ατταλίδου.

«Σκέφτηκα να κάνω πρόταση για έκθεση στο Μουσείο της Στοκχόλμης... ένιωσα στην πορεία όμως πως ήταν πολύ σημαντικό να γίνει στον τόπο μου η πραγματικότητα η ιδέα μου».

έναν τόπο και απλώς ζωγράφιζα, έμενα για κάποιο διάστημα εκεί. Η πρόθεσή μου ήταν να έχω δημιουργήσει κάποιου είδους σχέση με το χώμα από το οποίο βγήκε στην επιφάνεια κάποιο αντικείμενο. Το τοπίο μου έδινε πίσω το δώρο της αληθινής σχέσης με τη γη...» και συνεχίζει: «Η συνάντηση των χρωμάτων των υδατογραφιών με εκείνη των αντικειμένων προέκυψε» μου λέει η Κατερίνα, ενώ στεκόμαστε μπροστά από την υδατογραφία που είναι δίπλα από έναν αμφορέα δίχρωμης κεραμικής με πλούσια φυτική και γεωμετρική κόσμηση, της κυπρο-αρχαϊκής Ι περιόδου (750-600 π.Χ.), που βρέθηκε στην Περιστερώνα της επαρχίας Αμμοχώστου, και μου εξηγεί: «Όταν βρεθείς στο σημείο που βρέθη-

καν τα αντικείμενα, ξαφνικά αυτά παίρνουν άλλη μορφή. Συνειδητοποιώ και την απίστευτη σοφία της οπτικής επικοινωνίας, την ενέργεια του τόπου»... Πιάνομαι από τη λέξη ενέργεια, μιας και έχουμε μιλήσει αρκετά για το πώς ο τόπος επενεργεί πάνω μας και τη ρωτώ με ποιον

τρόπο αυτή η ενέργεια αντικατοπτρίζεται στις υδατογραφίες της, μου απαντά πως η δική της ανάγκη να περάσει κάποιο χρόνο με τον κάθε τόπο, όσο τον ζωγράφιζε, φαίνεται, όταν ακούει να λένε επισκέπτες της έκθεσης, ότι ταξίδεψαν στον τόπο, βλέποντας πάνω μας και τη ρωτώ με ποιον

παρά να προσυπογράψω, μιας και τα χρώματα της κάθε υδατογραφίας μου θυμίζουν τις εικόνες που έχω στο μυαλό μου κι εγώ από τις επισκέψεις μου σε περιοχές που επισκέφθηκε και η Κατερίνα... Η δουλειά της Κατερίνας αποπνέει και μία απαλότητα, και μου λέει πως είναι και αυτός ένας τρόπος να περπατήσουμε αυτή τη γη... «έχει σχέση και με το πώς πορευόμαστε γενικά στη ζωή», ενός τόπου που έχει υποφέρει από βαριά παθήματα, συμπληρώνω εγώ.

Ο τόπος με άλλη ματιά

«Είχα πλήρη επίγνωση για το πόσο πολύτιμα απ' όλες τις απόψεις ήταν τα αντικείμενα με τα οποία συνδιαλεγόμουν, οπότε και το μέγεθος των υδατογραφιών είναι μικρό και η χρωματική γκάμα μου να είναι όσο πιο λιτή, απλή και φυσική γίνεται, διότι έπρεπε τα αντικείμενα να είναι πρώτα και οι υδατογραφίες να είναι μια θύμηση του τόπου»... μου τονίζει η Κατερίνα, η οποία πριν από τις σπουδές της στην Καλών Τεχνών, σπούδασε και Ιστορία και τη ρωτώ, μετά από όλη αυτή η διαδικασία της αποτύπωσης μέσω των υδατογραφιών των τόπων και έπειτα η συναναστροφή της και η σύνδεση της δουλειάς της με τα αντικείμενα

του μουσείου, τι της πρόσφερε: «Μετά από όλα αυτά χρόνια ταξιδιών στον τόπο και περνώντας χρόνο με τη γη είδα τον τόπο με άλλη ματιά, η λέξη συμφιλώση δεν είναι ακριβώς σωστή. Μάλλον μου επέτρεψε να συσχετιστώ με το βάθος του τόπου» και εδώ επισημαίνω στην Κατερίνα πως πέρα από αυτό που μου εξηγεί, παρατηρώ και κάποιου είδους απελευθέρωση, διακρίνω πως ο τόπος πα οδηγεί την εικαστικό στην αποτύπωσή του... «Αφέθηκα... χωρίς πρόθεση. Δεν μπορώ να είμαι τουρίστας στον τόπο μου. Χρειαζόμουν ένα αληθινό πλαίσιο» μου τονίζει.

Κλείνοντας την πολύ ενδιαφέρουσα ξενάγησή μας, καταλήξαμε να μιλάμε για τον ρόλο του καλλιτέχνη στην εποχή μας, έχοντας τριγύρω μας τα αρχαία αντικείμενα που συνομιλούν με τις σύγχρονες υδατογραφίες της Κατερίνας και μου λέει πως ο ρόλος του καλλιτέχνη είναι να εφιστά την προσοχή σε αυτό που λείπει... «και νιώθω πως ο κόσμος μας είναι τόσο κραυγαλέος, τα αντικείμενα τόσο έντονα και φωναχτά, που νομίζω αυτό που μας λείπει στον σημερινό μας πολιτισμό είναι η τρυφερότητα, το μικρό, μία ουσιαστική σχέση με το σχεδόν τίποτα που όμως είναι τα πάντα».

Απ' όλη διαδικασία του σπονηματός της έκθεσης και φυσικά της καλλιτεχνικής παραγωγής η Κατερίνα μου λέει πως η εμπύηση στο πριν της έδωσε μια δύναμη σε σχέση με το πώς μπορεί εκείνη να σταθεί δυνατή. «Συνειδητοποιώ πως ο πολιτισμός μας και το ποιοι είμαστε έχει άμεση σχέση με το τοπίο που ζούμε και δεν καταλαβαίνω πώς καταφέρνουμε να ισοπεδώνουμε τον τόπο και να τον αναπτύσουμε όπως γίνεται σήμερα», μου λέει καθώς βγαίνουμε από το Κυπριακό Μουσείο, συμπληρώνοντας «αν χαίρομαι ένα πράγμα με αυτή την έκθεση είναι ότι παίρνω μηνύματα από κόσμο που μου λέει πως ταξίδεψε στην Κύπρο, με αφορμή την έκθεση».

Πληροφορίες: Κατερίνα Ατταλίδου: «Στον ίδιο τόπο», Κυπριακό Μουσείο, Μουσείου 1, Λευκωσία. Ελεύθερη είσοδος.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

30.7-5.8.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΘΕΡΙΝΟ ΣΙΝΕΜΑ

«The man who sold his skin» στον Κάτω Δρυ

Η Κινηματογραφική Λέσχη Λάρνακας σε συνεργασία με τη Lounana Records, παρουσιάζει τη πολυβραβευμένη ταινία «The man who sold his skin» του Kaouther Ben Hania στον Κάτω Δρυ της Λάρνακας. Η ταινία είναι εμπνευσμένη από πραγματικά γεγονότα και παρουσιάζει την ιστορία ενός άντρα που για να καταφέρει να ζήσει ελεύθερος στην Ευρώπη, γίνεται έργο τέχνης στα χέρια ενός Γάλλου καλλιτέχνη. Θα ακολουθήσει 15λεπτη συζήτηση της ταινίας. Τρίτη 1 Αυγούστου, ώρα 8:30 μ.μ. Πλατεία Κάτω Δρυ. Είσοδος Ελεύθερη. Η προβολή πραγματοποιείται στο πλαίσιο των εκδηλώσεων «Μουσικό Χωριό Φέγγαρος».

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΡΧΑΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Εθνικό Θεάτρο Ελλάδας: «Ιππόλυτος»

Η Κατερίνα Ευαγγελάτου, διακεκριμένη σκηνοθέτις και Καλλιτεχνική Διευθύντρια του Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου, σκηνοθετεί την παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου Ελλάδας, «Ιππόλυτος» του Ευριπίδη καταθέτοντας μια ακόμα ενδιαφέρουσα προσέγγιση, με μια διανομή σημαντικών πρωταγωνιστών και συντελεστών. Με κεντρικά πρόσωπα του μύθου τη Φαίδρα, δεύτερη σύζυγο του Θησέα, απόγονο του Ήλιου, κόρη του Μίνωα και της Πασιφάης, που προέρχεται από τόπους μακρινούς όπου κυριαρχεί το πάθος και η μαγεία, και τον Ιππόλυτο, γιο του Θησέα από την Αμαζώνα Ιππολύτη, προσκολλημένο εμμονικά

σε μια ιερή αγνότητα, ο Ευριπίδης υφαίνει μια αριστοτεχνική θεατρική παγίδα κλιμάκωσης του τραγικού, όπου οι θεοί παίζουν καθοριστικό ρόλο. Μια σκηνοθεσία που βουτάει στο άγριο σύμπαν του έργου του Ευριπίδη, βλέποντάς το σαν έναν σύγχρονο εφιάλτη μέσα σε ένα ποιητικό σκηνικό, όπου τα πρόσωπα παλεύουν με τις αδυναμίες τους και ο έρωτας είναι τόσο παράφορος που δεν μπορεί παρά να είναι μοιραίος. Ένας δυνατός θίασος 24 ηθοποιών και τεσσάρων μουσικών βρίσκεται συνεχώς επί σκηνής. Παρασκευή, 4 Αυγούστου και Σάββατο, 5 Αυγούστου, Αρχαίο Θέατρο Κουρίου, έναρξη παραστάσεων 9:00 μ.μ

ΧΟΡΟΣ

Ομάδα Arttitude: «Εν Χορώ»

Οι πλατείες στα χωριά ήταν πάντα ένας χώρος συναναστροφής, επαφής και ξεγνοιασιάς. Ένας χώρος διαμαρτυρίας και διεκδίκησης, επίσης, όπου συναντιούνταν γενιές, κοινωνικά στρώματα, απόψεις, σκέψεις και συναισθήματα. Ευρύτερος στόχος της συγκεκριμένης παραγωγής είναι να φέρει το κοινό ακόμη πιο κοντά στις πλατείες. Χορογράφος: Εύη Παναγιώτου, Ανάπτυξη Ιδέας - Δραματογραφία: Μαρία Α. Ιωάννου, Χορεύτριες: Julia Brendle, Έλενα Γαβριήλ, Νικόλ Κωνσταντίνου, Κατερίνα Τυλληρίδου, Μάγδα Αργυρίδου, Τζούλη Χαραλαμπίδου, Άννα Νικολαΐδου, Μουσική: Αντρέας Ροδοσθένους, Σοπράνο: Βασιλική Κωνσταντή. Παραστάσεις: 30 Ιουλίου, Πολιτιστικό Πολυδύναμο Κέντρο Λιμνάτη, 1 Αυγούστου Χώρος Εκδηλώσεων της Κοινότητας Καλού Χωριού, 5 Αυγούστου, Πλατεία Μουσείου Λαδιού Συλικού, ώρα έναρξης παραστάσεων 7:00 μ.μ. **Είσοδος ελεύθερη.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Εγκλωβισμένοι, μοιραίοι και απρόθυμοι

Οτι ο **τουρίστας** είναι ιδιότητα βαρείας καταπόνησης είναι γνωστό. Οτι η επικείμενη ταλαιπωρία κανέναν δεν πτοεί και όλοι ορμάμε ασυγκράτητοι στις διακοπές ή προετοιμάζουμε –έστω και φανταστικά– το επόμενο ταξίδι αποτελεί, κι αυτό, κοινό τόπο. Οτι ο τουρισμός παραμένει για τις περισσότερες χώρες του πλανήτη η κύρια –αν όχι η βασικότερη– πηγή εσόδων, κινητήριος μοχλός της οικονομίας τους, της επιβιώσής τους δηλαδή, είναι κι αυτό γνωστό. Όμως η λογική ακολουθία των πραγμάτων, όπως και οι σταθερές έχουν προ καιρού διαταραχθεί, όσο κι αν προσποιούμαστε, κάθε τόσο, πως επιστρέφουμε στην «κανονικότητα». Η βεβαιωμένη προσπάθεια εξομάλυνσης θυμίζει τα τεχνητά καμώγελα των σέλφι, που παραπέμπουν σε προβορισμένη γκριμάτση μάλλον παρά σε έκφραση χαράς ή ευχαρίστησης.

Η Ρόδος εκτός από την καταστροφή του περιβάλλοντος και των ζώων εκατοντάδων ανθρώπων έφερε στην επιφάνεια και τη διόγκτη αγωνία. Πέρυσι το νησί υποδέχτηκε 2,6 εκατ. επισκέπτες. Η κλιματική αλλαγή επιφέρει ισχυρό πλήγμα στον ευρωπαϊκό Νότο αλλά και στην ευρωπαϊκή βιομηχανία τουρισμού και ταξιδιών, «έναν κλάδο που το περασμένο έτος συνέισεφερε στην οικονομία της Γηραιάς Ηπείρου 1,9 τρισ. ευρώ» («Κ», 26/7).

Εκατομμύρια τουρίστες εν μέσω 45^ο Κελσίου, πυρκαγιών, τυφώνων, καταστροφών.

Οι εικόνες της κλειστής Ακρόπολης, ορισμένες ώρες της ημέρας λόγω καύσωνα, ή των «αποκλεισμένων» σε κλιματιζόμενα ξενοδοχεία επισκεπτών στη Σικελία ή στη Σαρδηνία, είναι ενδεικτικές μιας επερχόμενης αλλαγής στην τουριστική κίνηση. Εκτός κι αν ο κάθιδρος και εξουθενωμένος τουρίστας μεταλλαχθεί, συν τω χρόνω, στην προσπάθειά του να επιβιώσει. Σε τι; Ποιος ξέρει... Σε ένα είδος που θα αντέχει τα πάντα προκειμένου να μη στερηθεί τη μετακίνηση. Γιατί δεν αρκεί να αγνοεί κανείς την πραγματικότητα, θα πρέπει και να την αρνηθεί, από πείσμα ή παραφορά. Να παλινδρομήσει δηλαδή το ανθρώπινο γένος σε μια δεύτερη ή νέα αναγκαιότητα. Εκατομμύρια τουρίστες, αυτό το «ακραίο» (ένα επίθετο που δεν δικαιούμαστε πλέον να χρησιμοποιούμε) καλοκαίρι, βρίσκονται καθ' οδόν προς κάποιον προορισμό. Σε 45 βαθμούς Κελσίου, σε φλεγόμενα δάση, σε πλημμυρισμένες πόλεις, εν μέσω πυρκαγιών, τυφώνων, καταστροφών. Εκτός αν αυτή ακριβώς η δυστοπία αποτελέσει τουριστική ατραξιόν. Δεν είναι η πρώτη φορά που συμβαίνει. Πρόσφατα στην Κολάδα του Θανάτου, στις ΗΠΑ, με θερμοκρασίες που ξεπέρασαν τους 55 βαθμούς Κελσίου, συνέρρεαν εκατοντάδες για να βιώσουν, λέει, την «απόλυτη εμπειρία» ενός καύσωνα. Εκεί όπου «αισθάνεστε όντως σαν ο ήλιος να έχει περάσει μέσα από το δέρμα σας και να μπαίνει στα κόκαλά σας», όπως δήλωσε δασοφύλακας του Εθνικού Πάρκου της Κολάδας. Αλλά τίποτα δεν σταματάει την ανθρώπινη περιέργεια (κομψή διατύπωση). Την παρόρμηση που επιφέρει και το στοιχείο του θανάτου. Η φαινομενική φυγή είναι χωρίς λύτρωση. Η «περιπέτεια» είναι έννοια που διαστρέλλεται τόσο, μέχρι αποχρωματισμού του νοήματός της.

Όταν ο Χανς Μάγκνους Έντσενσμιτγκερ, ο Γερμανός συγγραφέας και στοχαστής, ανέπτυσε «μια θεωρία για τον τουρισμό» πριν από 25 χρόνια, η συνθήκη ήταν πολύ διαφορετική κι αυτό που περιέγραφε τότε ως λαίλαπα, περίπου, που αφανίζει τόπους και τοπία, πολλαπλασίασε τα δυσμενή χαρακτηριστικά της. Έγραφε μεταξύ άλλων («Πολιτική και πολιτισμός», εκδ. Scripta): «Ο τουρισμός ζητώντας να λυτρώσει τους οπαδούς του από την κοινωνία, πήρε κι αυτήν μαζί του στο ταξίδι. Οσο συμμετείχαν σ' αυτό μπορούσαν να διαβάζουν στα πρόσωπα των γειτόνων τους αυτό που ήταν πρόθεσή τους να ξεχάσουν. Στο πρόσωπο αυτό, που τους ακολουθούσε στο ταξίδι, καθρεφτιζόταν ό,τι είχε αφήσει κανείς πίσω του. Εκτοτε ο τουρισμός είναι ο καθρέφτης της κοινωνίας, την οποία ο ίδιος απεχθάνεται».

Ο τουρισμός αποτελεί λύση για την οικονομία αλλά και μέρος του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής. Παραμένει αντανάκλαση της κοινωνίας που ούτε μπορούμε να αλλάξουμε δραστικά ούτε και να ξεχάσουμε. Εγκλωβισμένοι, μοιραίοι και απρόθυμοι αντάμα.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Φεστιβάλ Φέγγαρος 2023

Το χωριό Κάτω Δρυς, το «σπίτι» του φεστιβάλ από το 2014, θα ντυθεί και πάλι γιορτινά φιλοξενώντας τέσσερις σκηνές που θα χαρίσουν στους επισκέπτες 45 ώρες μουσικής, από τις 3 μέχρι τις 5 Αυγούστου. Το φετινό πρόγραμμα παρουσιάζει μεγάλα παγκοσμίως φήμης acts όπως ο Αυστραλός σούπερ σtar και φαινόμενο του YouTube, Dub FX feat. Mr Woodnote, οι Νεοϋορκέζοι rockers και ακτιβιστές The Last Internationale, καθώς και διεθνή ανερχόμενα αστέρια όπως το ιαπωνικό ντουέτο ηλεκτρονικής μουσικής WaqWaq Kingdom και οι Βρετανομαλτέζες punk-rockers GENN. Το φεστιβάλ θα παρουσιάσει, επίσης, την αφόρεμα της σύγχρονης ελληνικής εναλλακτικής folk και pop σκηνής.

Ξεχωρίζουν ο ράπερ Εισβολέας με την μπάντα του, η έρεια της pop Nalysa Green, οι πανκ-οπανηγυρο-ψυχεδελικοί Thrax Punks, το εκρηκτικό ντουέτο παραδοσιακής μουσικής Kadinelia και οι ονειρικοί Usurum. Στηρίζοντας σταθερά την τοπική σκηνή ο Φέγγαρος θα φιλοξενήσει ανάμεσα σε άλλα τους Zivanished, Tteriklas x Fuzz Bus, Della, Sophia Patsalides, Rumba Attack και τους Island Seeds. Οι σκηνές του φεστιβάλ Carlsberg Beer Garden και Museum Κασκαντέρ θα λειτουργούν καθ' όλη τη διάρκεια των τριών ημερών δίνοντας στους επισκέπτες εναλλακτικές επιλογές με stand-up comedy, δυναμικά DJ sets αλλά και ιδιαίτερα live acts. **Info/Tickets: fengaros.com, facebook.com/fengaros**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Το ημερολόγιο ενός τρελού»

Η έκδοση του έργου «Το Ημερολόγιο» ενός τρελού» που παρουσιάζεται στο Τεχνόπολις 20 στην Πάφο είναι αποτέλε-σμα δουλειάς δεκαπέντε χρόνων. Κουβαλά μαζί της μνήμες άπειρες αλλά και τους χώρους που ανέβηκε ως τώρα. Αυτή τη φορά ο μονόλογος προσκαλεί τη Στέφανη Νεοφύτου που θα αυτοσχεδιάσει φωνητικά πάνω στα θέματα που έγραψε ο αείμνηστος Γιώργος Χριστοδουλίδης. Πρόκειται για το κλασικό αριστούργημα του Γκό-

γκολ που ακολουθεί την πορεία ενός μελαγχολικού και μπερδεμένου δημοσίου υπαλλήλου στην απομόνωση, την τρέλα και μοιραία στη λύτρωσή του. Το έργο είναι διασκευασμένο στα κυπριακά από τον Μάριο Ιωάννου και τον Σπύρο Χαραλάμπους. Επί Σκηνής: Μάριος Ιωάννου, Στέφανη Νεοφύτου. Πέμπτη 3 Αυγούστου, ώρα 8:30 μ.μ. Τεχνόπολις 20, λεωφόρος Νίκου Νικολαΐδη 18, Πάφος. **Τηλέφωνο κρατήσεων 70002420.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Δεν ακούω Δεν βλέπω Δεν μιλώ»

Η νεοελληνική κωμωδία «Δεν Ακούω, Δεν βλέπω, Δεν μιλώ» Γιώργου Θεοδοσιάδη σε σκηνοθεσία Γιάννη Σαββίδη είναι μια δρασερή καλοκαιρινή θεατρική πρόταση από το Θέατρο Ανεμώνα! Ένας τυφλός, ένας κουφός και ένας μουγκός είναι ακχώριστοι φίλοι και ζουν μαζί αντιμετωπίζοντας από κοινού τις αντιξοότητες που δημιουργεί η καθημερινότητα και οι ειδικές τους δυνατότητες. Σ' αυτή τη μικρή Βαβέλ, σ' αυτή την εντελώς ασυνήθιστη συνύπαρξη, ο κάθε ήρωας έχει αναπτύξει τον δικό του κώδικα

για να επικοινωνεί με τους άλλους. Και τα καταφέρνουν τόσο... όσο... Κάποια στιγμή μπαίνει στη ζωή τους η Ελπίδα, μια κοπέλα γεμάτη δύναμη και αισιοδοξία, ένας άγγελος της αγάπης. Παίζουν οι ηθοποιοί Ηλίας Ανδρέου, Γιώργης Χριστοδουλίου, Δημήτρης Γιωρκάτζης και η Έλια Ιωαννίδου. Παραστάσεις στη Λεμεσό 3, 4, 5, 6, 7 Αυγούστου, Θέατρο Ένα, Λεμεσός και στη Δερύνεια: 9 Αυγούστου στο Δημοτικό Αμφιθέατρο Δερύνειας. Ώρα έναρξης παραστάσεων 8:30 μ.μ. **Πληροφορίες 70007721.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ας αναδείξουμε το παρελθόν μας

Με πολύ χαρά είδα ότι ο πολύ όμορφος ναός του Αγίου Γεωργίου στο Πρασείο Μεσαρίας αναστηλώθηκε και μάλιστα αποκαλύφθηκαν αγιογραφίες του σπουδαίου αγιογράφου/μαρμαροκόνου Ιωάννη Ζαμπούνη από τη Σάμο, τις οποίες δημιούργησε τα έτη 1906-1907, όπως φαίνεται από τις σχετικές δημοσιεύσεις στον Τύπο, «Το επιτελεσθέν έργον εν τω ναώ του Πρασείου μαρτυρεί περιτράνωσιν τσών την μοναδικήν τέχνην του κ. Ι. Ζαμπούνη όσον και την ευσυνειδητον αυτού εργασίαν». Ο Ζαμπούνης εργάστηκε σε πολλές άλλες εκκλησίες της Κύπρου, όπως στην Αγία Νάπα της Λεμεσού, στον Άγιο Παντελεήμονα στη Μύρτου, της Τέρρα Σάντα στη Λευκωσία, του Μετοχίου του Κύκκου στη Λευκωσία και αλλού. Σπουδαίος στη δουλειά, και σαν τον Ζαμπούνη πολλοί ακόμα σπουδαίοι Κύπριοι και μη δούλεψαν σε ναούς και άλλους χώρους. Ζωγράφοι, γλύπτες, αρχιτέκτονες, εμπειρικοί χτίστες, άφηναν σπουδαία κληρονομιά στην Κύπρο, σε ολόκληρη την Κύπρο, που σήμερα εν πολλοίς έχουν πέσει στην αφάνεια ή έχουν μελετηθεί πλημμελώς.

As πάρουμε για παράδειγμα τους γλύπτες, έργα των οποίων μπορεί κανείς να δει στο πάρκο/κοιμητήριο του

Αγίου Σπυρίδωνα, στο κέντρο της Λευκωσίας, όπως οι Θυμόπουλος, Δημητριάδης, Παπαγιάννης, Νάτσιος, οι οποίοι άφησαν ενδιαφέροντα έργα, αλλά εμείς αναπλάσαμε το παλαιό νεκροταφείο της Λευκωσίας και μετά το αφήσαμε έρμαιο της τύχης του. Ασχέτως αν εκεί ετάφησαν τόσοι και τόσες που ευεργέτησαν την πόλη... Έχουμε έργο επίσης στο κοιμητήριο της Κερύνειας συγγενή του σπουδαίου Γιαννούλη Χαλεπά, του Τήνιου Ιωάννη Λαμπαδίτη (όπως είχε η Καθημερινή και ο γράφων αποκαλύψει μετά από επιτόπια έρευνα, τον Αύγουστο του 2022), εκτός από τα έργα του Θυμόπουλου, που έχουν σωθεί. Φαντάζομαι ότι έργα σπουδαίων άλλων γλυπτών θα υπάρχουν και στα άλλα κοιμητήρια της Πάφου, της Λάρνακας, της Λεμεσού ή στα κοιμητήρια των μεγάλων κοιμπούλεων της κατεχόμενης Κύπρου.

Είμαι βέβαιος ότι και τα μουσουλμανικά τεμένη και μιναρέδες θα κρύβουν και αυτά τα μυστικά τους, που ίσως να είναι γνωστά στους ειδικούς μελετητές, αλλά όχι στο ευρύ κοινό. Όπως συμβαίνει και για τα δικά μας μνημεία, λεπτομέρειες γνωρίζουν μόνο οι επαίντες και όσοι έχουν ειδικό ενδιαφέρον. Δεν θα έπρεπε όμως να είναι έτσι, θα έπρεπε το πλούσιο καλλιτεχνικό πα-

ρελθόν του νησιού να είχε τεθεί στο επίκεντρο της πολιτιστικής μας πολιτικής, από έναν φορέα που θα ενεργοποιούσε το πλούσιο και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό της χώρας. Θα μπορούσε η Κυπριακή Δημοκρατία, ή άλλοι φορείς να είχαν σκεφτεί τρόπους με τους οποίους θα ενωνόντουσαν οι δύο πλευρές. As πούμε να καράσσονταν διαδρομές Καμπαναριών και Μιναρédων, από τη μία άκρη της Κύπρου στην άλλη... Το κλeσμα για την προσευχή θα μπορούσε να μετατραπεί σε κλeσμα για συμβίωση, για αλληλοσεβασμό...

Θα είχε ενδιαφέρον να καταγραφόταν η ιστορία των δημόσιων κρηνών, βενετσιάνικων, οθωμανικών, βρετανικών, από την Πάφο ως την Καρπασία και να μπορούσε να δημιουργηθεί ένας χάρτης, στον οποίο θα τοποθετούνται χωροταξικά, κρήνες για κοινή χρήση, κρήνες για θρησκευτική χρήση, νερόμυλοι και χαβούζες που σώζονται. Το νερό που συχνά πυκνά γινόταν αιτία διαμάχης θα μπορούσε με ένα τέτοιο πρότζεκτ να γίνει αιτία συνεργασίας, επιστημονών και νέων της κάθε περιοχής...

Το ίδιο για τις προβιομηχανικές εγκαταστάσεις σε ολόκληρη την Κύπρο, τη λαϊκή αρχιτεκτονική, την αστι-

κή οθωμανική αρχιτεκτονική, τα μεσαιωνικά και τα νεότερα μνημεία. Η βάση και η όρεξη από τη Δικαιοτική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά υπήρχει, έργο της οποίας είναι και η αποκατάσταση του ναού του Αγίου Γεωργίου του Πρασείου της Μεσαρίας και που κάνει τη δουλειά της με πολύ κόπο και αγάπη.

Γιατί ίσως αν μάθουμε όσα μπορούμε περισσότερα για τον τόπο μας, και όταν θα αποφασίσουμε να επικεντρωθούμε στο να αναδείξουμε το παρελθόν μας χωρίς φοβίες και αγκυλώσεις, ίσως τότε να έχουμε ελπίδες να αρχίσουμε ξανά να δημιουργούμε έργα καλά, που θα έχουν παττίσει στην παράδοσή μας και στις ταυτότητές μας και δεν θα δημιουργήσουν στο κενό τέχνη για λίγους και για μνημένους.

Εμείς είμαστε η τελευταία γενιά που ίσως μπορεί να αντιλθεί κάτι από το παρελθόν, από τη χαμένη ταυτότητά μας. Αν πάλι θέλουμε να δημιουργήσουμε μία νέα ταυτότητα, απαλλαγμένη από κάθε τι του παρελθόντος θα πρέπει να το κάνουμε αρχής γενομένης απαλασσόμενοι από τα πολιτικά πρότυπα και τις πολιτικές ιδεολογίες του παρελθόντος.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Βουτιά στην κόλαση της ανθρώπινης ψυχής

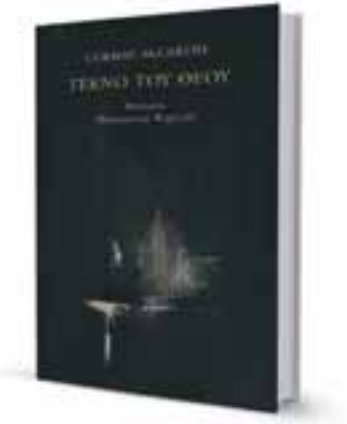
Με το κεφάλι και με τα μάτια ανοιχτά...

CORMAC MCCARTHY
Τέκνο του Θεού
Μτφρ.: Παναγιώτης Κεχαγιιάς
Εκδ. Gutenberg, σελ. 223

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

Το τρίτο βιβλίο του Κόρμακ Μακάρθι, μετά τα «Orchard Keeper» (1965) και «Outer Dark» (1968), το «Τέκνο του Θεού» (1973), είναι μια βουτιά στην Κόλαση – με το κεφάλι, και με τα μάτια ανοιχτά. Μόνο που το κυριότερο μέλημά σου όταν το διαβάζεις δεν είναι ότι βρίσκεσαι στην Κόλαση, πράγμα που αν μη τι άλλο θα έφτανε. Είναι ότι ο Βιργίλιός σου, αυτός ο σχεδόν βαρυστημένος ξεναγός, τα βρίσκει φυσιολογικά όλα αυτά. Είναι πράγματα, λέει, που γίνονται· που έχουν γίνει· και που θα γίνουν, βέβαια, ξανά. Απαξ και μπορείς να βάλεις κάποιου είδους κακό στον νου σου, οποιοδήποτε κακό, έχει ήδη χαραχτεί ο δρόμος για να το κάνει κάποιος πράξη· κάποια στιγμή.

Αυτός που κάνει πράξη μία αδιανόπητη σειρά από μεγάλα, ζοφερά, ποταπά εγκλήματα, του τύπου που κάνουν, λες, τον Θεό να αποστρέφει το βλέμμα από τη δημιουργία Του, είναι ο Λέστερ Μπάλαρντ, ένας φτωχοδιάβολος, ένας λερός, χαμερπής, πέρα για πέρα απαίδευτος αγρότης σε μια επαρχία του Νότου κάπου στη δεκαετία του '60, που από τη μια μέρα στην άλλη –η ιστορία μας ξεκινάει in media res, και δεν αφή-

Είναι τόσο απόλυτη η ματιά του Μακάρθι στον κόσμο, που μπορεί να περιγράψει τον αέρα, μια σκιά, ένα βλέμμα.

Απαξ και μπορείς να βάλεις οποιοδήποτε κακό στον νου σου, έχει ήδη χαραχτεί ο δρόμος για να το κάνει κάποιος πράξη· Κάποια στιγμή.

νεται ποτέ να κοιτάξει προς τα πίσω: δεν έχει σημασία, άλλωστε, να μπει σε τέτοιο κόπο–βρίσκεται χωρίς κανένα στήριγμα, κανενός είδους. Μόνος, εγκαταλελειμμένος από τη μητέρα του αμότου ήταν παιδί, κάνει και το σπίτι του μετά την αυτοκτονία του πατέρα του και αφήνεται να

γκρεμιστεί έξω από τα όρια της κοινωνίας, αποσυνάγγωτος σχεδόν από βούληση.

Η κατάβαση

Φτωχός, ανέστιος, θα φτιάξει την πρώτη του φωλιά (κυριολεκτικά φωλιά: θα ακολουθήσουν πολύ χειρότερες, «οριστικές» μονιές) σε ένα ξύλινο εγκαταλελειμμένο αγροτόσπιτο. Ένας άστεγος των ορέων που θα γεμίσει το καταφύγιό του με λογής σκουπίδια, θα παραμιλάει διαβάζοντας αρχαίες εφημερίδες μασουλώντας μισοψημμένες πατάτες και σπόρια από καλαμπόκι, όταν τα βρει. Θα τριγυρνάει με την καραμπίνα του κυνηγώντας σκίουρους για να τους φάει, θα κερδίσει, σαν δεινός σκοπευτής που είναι, δυο-τρεις λούτρινες κουκκles στο πανηγύρι –η μόνη του αληθινή παρέα, μέχρι ενός σημείου–, θα περιπλανιέται πάντα εκτός πόλεως, στους λόφους, στα φαράγγια, στο βουνό, στη χωματερή, στο δάσος, θα ανταλλάσσει μια καθημέρα με άλλους σαν κι αυτόν (ή περίπου σαν κι αυτόν: τα άλλα τέρατα του βιβλίου δεν μπορούν να τον φτάσουν), θα κατηγορηθεί για βιασμό, θα παρενοχλεί ζευγάρια που κάνουν σεξ στις καβάντζες της εξοχής, και όλα αυτά μέχρι να πέσει πάνω στον θάνατο – στον θάνατο από ατύχημα ενός ζευγαριού. Από εκεί, ο δρόμος –μια κατωφερική ανηφοριά– για τη νεκροφιλία και τη νεκροφιλική παρενδυσία ανοί-

Ο ήρωας του Μακάρθι γίνεται ένα ζώο που δεν ανήκει σε καμιά συνομοταξία, παρά μόνο στον εαυτό του. Αλλά αυτός ο εαυτός δεν θα υπάρχει: είναι πολύ σκοτεινά εκεί μέσα για να συντηρηθεί συνείδηση ή ψυχή.

γεί ορθάνοικτος μπροστά του. Ο Μπάλαρντ θα μεταμορφωθεί σε ένα ζώο που δεν θα ανήκει σε καμιά συνομοταξία, παρά μόνο στον εαυτό του. Αλλά αυτός ο εαυτός δεν θα υπάρχει: είναι πολύ σκοτεινά εκεί μέσα για να συντηρηθεί κάποιος μορφής συνείδηση ή ψυχή.

Η γλώσσα του Μακάρθι –που, κατά τους μελετητές του, αντίλησε υλικό από τον διαβόητο σίριαλ κίλερ Εντ Γκέιν, τον «χασάπη του Ουισκόνσιν» (τον ίδιο που στάθηκε πηγή έμπνευσης για τον Νόρμαν Μπέιτς του «Ψυχώ» αλλά και για τον Λέδερφρέις του «Σχιζοφρενούς δολοφόνου με το πριόνι»),

και από τα εγκλήματα του Τζέιμς Μπλέβινς στην Τσατανούγκα του Τενεσί– είναι εξαιρετική: αφηγείται τη διαμονή του ήρωά του στη Γέεννα με τον κρυστάλλινα πεποικλιμένο, αριστοτεχνικά αρχεικτονημένο λόγο του, με την κάθε λέξη του να είναι ταυτόχρονα αναπάντεχη και ακριβής. Είναι τόσο απόλυτη η κυριαρχική ματιά του στον κόσμο, είναι τόσο καλός παρατηρητής, που μπορεί να περιγράψει τον αέρα, μια σκιά ή ένα βλέμμα με έναν τρόπο οριστικό, που αντηχεί για ώρα μέσα σου σαν μόμπιλο φτιαγμένο από κρύσταλλα όταν το κουνάει μια αύρα το πρωί.

Στην οθόνη

Το «Τέκνο του Θεού» μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο το 2013, σε σκηνοθεσία Τζέιμς Φράνκο και με τον Σκοτ Χέιζ στον κεντρικό ρόλο. Πρόκειται για μια πιστή μεταφορά του βιβλίου, αλλά για μια ολέθρια καλλιτεχνική αποτυχία: σαν μια κατά λέξη μετάφραση. Στα δικά μας, ο Παναγιώτης Κεχαγιιάς δεν μας προσφέρει μόνο μια εξαιρετική μετάφραση, αλλά και μια χορταστική εισαγωγή στο έργο και τον βίο του Κόρμακ Μακάρθι, του μεγάλου χαρτογράφου της σκοτεινής πλευράς του ανθρώπου. Συνολικά, ένα επικίνδυνα αριστουργηματικό βιβλίο.

H soeasy της Cytamobile-Vodafone παρουσιάζει

SUMMER TOUR

ΠΕΕJAY 93.5 RADIO

25 ΙΟΥΝΙΟΥ
15:00 - 17:00
ΛΑΡΝΑΚΑ - ΜΑΚΕΝΤΖΙ

23 ΙΟΥΛΙΟΥ
11:00 - 13:00
ΠΡΩΤΑΡΑΣ - ΣΙΚΟ SEASIDE

9 ΙΟΥΛΙΟΥ
11:00 - 13:00
ΛΕΜΕΣΟΣ - ΑΚΤΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ

30 ΙΟΥΛΙΟΥ
17:00 - 19:00
ΛΑΡΝΑΚΑ - ΦΟΙΝΙΚΟΥΔΕΣ

16 ΙΟΥΛΙΟΥ
11:00 - 13:00
ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ - NISSI BEACH

6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
11:00 - 13:00
ΠΑΦΟΣ - ΜΠΑΝΙΑ

SPONSORED BY

LIVE the summer experience

2023

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ

06.04 - 03.09 2023

ΜΥΘΩΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

ΑΡΙΑΔΝΗ - ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

MYTH UNBOUND

ARIADNE - ANDROMEDA

Λεβέντειος Γκαλερί

A.G. LEVENTIS GALLERY

Χορηγός Επικοινωνίας

Επίσημος Χορηγός Αερομεταφορών

Με τη Στήριξη

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

leventisgallery.org |

Αντιστοίχου Γ. Λεβέντη 9
1097 Λευκωσία, Κύπρος, Τ. +357 22668838

Η κινηματογραφική τέχνη της διήγησης

Ανοίγει τις πύλες του το 18ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού και στην «Κ» μιλάνε έξι σκηνοθέτες που λαμβάνουν μέρος

Συνεντεύξεις στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το 18ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Λεμεσού θα διεξαχθεί από την 1η έως τις 8 Αυγούστου στον Χαραυπόμυλο Λανίτη, δίπλα στο Μεσαιωνικό Κάστρο της Λεμεσού και στην «Κ» μιλάνε έξι σκηνοθέτες, ο Fredrik Gert από τη Σουηδία, η Sarvnik Kaur από την Ινδία, ο Ιωσήφ Βαρδάκνης και Γρηγόρης Ρέντας από την Ελλάδα και οι Γιάννης Χριστίδης – Κωνσταντίνος Κουκούλης και Αλέξανδρος Πισσούριος από την Κύπρο.

FREDRIK GERT
BREAKING SOCIAL

Προβολή Πέμπτη
3 Αυγούστου 8:30 μ.μ.

–Τι σημαίνει καταχρηστικός καπιταλισμός και γιατί το «κοινωνικό συμβόλαιο» είναι το κατ’ εξοχήν εργαλείο του;

–Ίσως ο καπιταλισμός να ήταν καλός, εάν μπορούσαμε να έχουμε μία εκδοχή του που θα σεβόταν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον πλανήτη. Το κοινωνικό συμβόλαιο είναι οι κανόνες που εμείς οι πολίτες ακολουθούμε, αλλά έχουμε και εκείνους που τους παραβαίνουν, εκκίνους που φοροδιαφεύγουν, που αγοράζουν ένα επιπλέον διαβατήριο. Προσλαμβάνουν έναν στρατό από δικηγόρους για να κρύψουν τον πλούτο τους. Οι κοινωνίες διαλύονται, οι ανισότητες αυξάνονται παντού, ακόμα και στις σταθερές οικονομίες του βορρά. Όλο αυτό δημιουργεί απελπισία και άγχος... οδηγεί σε κυνισμό και μίσος...

–Είναι αρκετή η ύπαρξη της ελπίδας; Πώς μπορεί αυτή να μετουσιωθεί σε πράξη; Είναι ο ακτιβισμός μια υγιής αντίδραση στην καπιταλιστική μας κοινωνία;

–Το να ελπίζεις είναι μία μορφή αντίστασης. Να αντιδράς είναι μία πράξη ελπίδας. Είναι υγιές να αντιδράς, να υπερασπίζεσαι τη δημοκρατία και να πολεμάς για μία δίκαιη κοινωνία, στην οποία όλοι θα έχουν τις ίδιες ευκαιρίες. –Υπάρχει καθοδηγούμενος ακτιβισμός, που υπονομεύει την υγιή μαζική αντίδραση;

–Όχι.

–Νομίζετε πως ζούμε σε προεπαναστατική περίοδο;

–Δεν ξέρω και είναι πολύ δύσκολο να πείσεις το μέλλον, πότε οι άνθρωποι θα βγουν στους δρόμους. Στις ΗΠΑ το κίνημα «Black Lives Matter» εξερράγη στις μεγαλύτερες διαμαρτυρίες από τη δεκαετία του 1960. Βλέπουμε πολύ μεγάλες κινητοποιήσεις στη Γαλλία και στο Ισραήλ. Μην ξεχνάς τη δύναμη των φεμινιστικών κινημάτων σε ολόκληρο τον κόσμο, με το «Me Too» να είναι μόνο ένα μέρος τους. Η Αραβική Άνοιξη άλλαξε πολλά και δεν έχει πεθάνει. Υπάρχει μεγάλη δύναμη σε αυθόρμητες κινητοποιήσεις, όπως στο Ιράν, όπου οι γυναίκες αρνούνται να ακολουθήσουν τους κανόνες των ιερέων. Στη Χίλη με αυθόρμητες κινητοποιήσεις ο λαός ζητάει νέο σύνταγμα, ένα εποικοδομητικό και ώριμο αίτημα. Είναι βέβαιος ότι θα δούμε πολλές εξεγέρσεις στα επόμενα χρόνια.

–Έχετε εικόνα για την κατάσταση στην Κύπρο, σε σχέση με όσα θίγεται στην ταβία σας;

–Γνωρίζω ότι η Κύπρος υποφέρει από τις ίδιες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν πολλές χώρες, για παράδειγμα η χρηματοδότηση των σπιτιών μας. Το σχέδιο με τα Χρυσά Διαβατήρια όντως έφερε

πολλά «βρώμικα» χρήματα στην Κύπρο. Γνωρίζουμε ότι ο καλύτερος τρόπος για ξέπλυμα χρήματος είναι μέσω του real estate. Επομένως, δεν είναι τόσο περιεργό που το κόστος ζωής έχει αυξηθεί πολύ στη χώρα σας. Στην ταινία έχω μια ιστορία από τη Μάλτα. Πιστεύω ότι η εμπειρία της Μάλτας καλύπτει πολύ καλά την κατάσταση στην Κύπρο.

SARVNIK KAUR
AGAINST THE TIDE

Προβολή Κυριακή
6 Αυγούστου, 8:30 μ.μ.

–Βρισκόμαστε στο όριο της περιβαλλοντικής εξάντλησης;

–Η πραγματικότητα είναι ότι ακόμη και σήμερα το 70% του παγκόσμιου πληθυσμού των 7 και πλέον δισεκατομμυρίων τρέφεται από μικρομεσαίους αγρότες και καλλιερηγτές, ενώ η βιομηχανική γεωργία/αλιεία εξαντλεί τα αποθέματά μας με ανησυχιακό ρυθμό. Δεν υπάρχουν οικονομικές ανταμοιβές για την εξάσκηση μικρής κλίμακας γεωργίας/αλιείας, στρέφοντας τους μικρομεσαίους καλλιερηγτές είτε να εγκαταλείψουν τα επαγγέλματά τους είτε να εξετάσουν τη βιομηχανική γεωργία/αλιεία ως λύση. Ο σύγχρονος κόσμος βρίσκεται στα πρόθυρα της κατάρρευσης, λόγω των αξιών που επιβάλλονται από ένα καπιταλιστικό σύστημα που αναγκάζει τους ανθρώπους μαζί-κά να πιστεύουν ότι η ανάπτυξη/κέρδος είναι η πιο φυσική επιδίωξη για όλη την ανθρωπότητα.

–Μπορούν να συνυπάρξουν τεχνολογική εξέλιξη και περιβαλλοντικά ήπιες τεχνικές;

–Ο κόσμος δεν λειτουργεί δυαδικά. Η τεχνολογία δεν είναι απαραίτητα κακή, αλλά ούτε λειτουργεί σε κοινωνικό κενό. Αυτές οι συζητήσεις είναι σαν να προσπαθούμε να βάλουμε έναν επίδεσμο για να θεραπεύσουμε τον καρκίνο, ενώ ο καπιταλισμός συνεχίζει να μας τρώει από μέσα. Όλη η ανθρώπινη ιστορία είναι μια απόδειξη της ανθρωπίνης εφευρετικότητας, της δημιουργίας και των τεχνολογικών προόδων – θα είναι πραγματικά απλοϊκό να τις δούμε ως το πρόβλημα. Τα ανθρώπινα όντα δεν επιδιίδονται πλέον σε καμία επιδίωξη που δεν στοχεύει τελικά στην απόκτηση περισσότερου πλούτου και δύναμης. Είμαστε όλοι τραυματισμένα όντα που πρέπει να συγκεντρώσουμε δύναμη, γιατί την εξισώνουμε με την επιβίωσή μας. Έχουμε χάσει την εμπιστοσύνη στις κοινότητες, στην αγάπη, στην ποίηση, στη φιλοσοφία. Λατρεύουμε έναν θεό και αυτός είναι το χρήμα. Έτσι, με λίγα λόγια, οι εννοιολογικές τεχνολογικές εξελίξεις μπορούν να

συνυπάρχουν με βιώσιμες μεθόδους, αλλά στην πραγματικότητα είμαστε καταδικασμένοι να τις χρησιμοποιήσουμε για να προωθήσουμε μεμονωμένες ατζέντες ιδιοτελών κερδών απλώς και μόνο λόγω του συστήματος αξιών που μας περιβάλλει.

–Η κλιματική κρίση επηρεάζει, εκτός από το ίδιο το περιβάλλον και τις κοινωνικές μας σχέσεις;

–Κάτω από το καπιταλιστικό σύστημα αξιών – η αποξένωση από τους πιο κοντινούς μας είναι η πιο φυσική εξέλιξη για τον άνθρωπο. Στην επιδίωξη του κέρδους δεν μπορούμε να έχουμε εξετάσουμε ή να αμφισβητούμε τη συνειδησή μας εξέταση, πρέπει να κάνουμε πιο ατομικιστική ζωή και να βλέπουμε τον καθένα ως εχθρό/ανταγωνιστή/απειλή. Καθώς οι πόροι γίνονται λιγότεροι, το κλίμα θερμότερο και ο καιρός πιο ασταθής. Αυτή η παράνοια μετατρέπεται σε πραγματικότητα και πρέπει όλοι να επιμεινουμε, αγωνιζόμενοι ατελείωτα για να επιτύχουμε την επιβίωσή μας μόνο για εμάς και για κανέναν άλλον. Είναι ένας για πάντα αυτοδιδιωγιζόμενος κύκλος φόβου, αποξένωσης και αυτοκαταστροφής – αυτή είναι η δύσκολη θέση του να είσαι άνθρωπος στους καιρούς της κλιματικής αλλαγής.

ΙΩΣΗΦ ΒΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΚΟΕ/ΑΜΦΙ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΜΙΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
ΝΑ ΚΟΙΜΑΜΑΙ ΣΤΟ ΣΤΗΘΟΣ ΤΟΥ...

Προβολή Σάββατο
5 Αυγούστου, ώρα 10:30 μ.μ.

–Αισθάνεστε πως σήμερα τα πράγματα έχουν προχωρήσει για το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα στην Ελλάδα;

–Τη δεκαετία του ’70 και του ’80, το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα στην Ελλάδα πάλευε για στοιχειώδη πράγματα. Πάλευε να έχει φωνή, πάλευε να δημιουργήσει μια ελληνική ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και διεκδικούσε να αντιμετωπίζεται η κοινότητά μας σε βεβασμό από τα ΜΜΕ, όμως έχει καταφέρει πια να έχει φωνή. Το σημερινό κίνημα λειτουργεί στο πλαίσιο μιας κοινωνίας η οποία –σε μεγάλο βαθμό– αναγνωρίζει στα άτομα το δικαίωμα της ύπαρξης και του αυτοπροσδιορισμού. Όμως η ανάγκη για το κίνημα είναι διαρκής. Είναι αδιανόητο το πώς εξακολουθεί να υπάρχει ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας που θεωρεί αυτο-

νόητο το ότι δεν επιλέγει κανείς ποιον αγαπά, όμως επιμένει πως για κάποιους ανθρώπους είναι «επιλογή» ή «προτίμηση». Είναι επίσης αδιανόητο το πώς ένα μέρος της κοινωνίας εξακολουθεί να αισθάνεται ότι απειλείται από σιδηήποτε αμφισβητεί το δίπολο αρσενικό/θηλυκό και την πατριαρχική δομή, σε βαθμό που να αρνείται το δικαίωμα σε άλλους ανθρώπους να αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη της κοινωνίας. Όποια βήματα μπροστά γίνονται, κινδυνεύουν διαρκώς να αποσχοκαρρήσουν υπό την πίεση αυτών που πιστεύουν ότι ωφελούνται από τις προϋπάρχουσες κοινωνικές δομές. Αυτό άλλωστε γίνεται ολοφάνερο από όσα συμβαίνουν στην Αμερική και από την άνοδο της ακροδεξιάς στην Ευρώπη. Το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα υπενθυμίζει ότι η υπέρτατη αξία είναι ο άνθρωπος κι ότι η ανθρώπινη ύπαρξη έχει μεγαλύτερη σημασία από δομές αυθαιρετες, οι οποίες δεν προσφέρουν πια στην κοινωνία. Η συμπεριληψη ωφελεί την κοινωνία.

–Είναι η δουλειά σας αυτή ένα ιστορικό ντοκιμαντέρ ή μπορείτε να πούμε πως μιλάει και για το σήμερα κατά κάποιον τρόπο;

–Η ταινία είναι κατ’ αρχήν ένα ιστορικό ντοκιμαντέρ. Όμως ήταν η πρόθεση να μιλάει και για το σήμερα. Απευθύνεται σε μια κοινωνία μελετώντας, συναντά ντοχοποιία από ναούς, οχήματα, ανοικοδόμηση και ένα είδος «μικροφανατισμού» (που μπορεί να έχει χαρακτηριστικά εθνικιστικά, θρησκευτικά, οπαδικά, σεξιστικά κ.λπ.). Γεμάτη η κοινωνία μας, γεμάτα και τα αφτιά μας. Δεν λέω, φυσικά, πως αυτά είναι μόνο του κυπριακού λαού γνωρίσματα. Ούτε πως το φως στο τούνελ είναι ανύπαρκτο. Απλώς, παλεύοντας ακόμα να αποβάλουμε τις δικές μας αποικιοκρατικές αντιλήψεις, προσπαθήσαμε να κοιτάξουμε/ακούσουμε το νησί, ως έχει: ένα πολύβουο – αλλά και όχι – γυμνό κομμάτι γης, «ριγμένο» στον ωκεανό του ήχου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΔΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΚΟΥΛΗΣ
SAJPPRES

Προβολή Παρασκευή
4 Αυγούστου, 6:30 μ.μ.

–Πώς γεννήθηκε η ιδέα να καταγράψετε σε ένα ντοκιμαντέρ τους ήχους της Κύπρου;

–Η ταινία προέκυψε από ένα πρόγραμμα που στο παρελθόν είχε αναλάβει το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, με την αρωγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο κατέγραφε και στη συνέχεια μελετούσε τα Κοινοτικά Μέσα και τις Κοινοτικές της Κύπρου. Το πρόγραμμα «VoCy» (Voices of Cyprus), λοιπόν, με επικεφαλής τη Δήμητρα Μηλιώνη, μελετώντας τις Κοινότητες, και αναπόφευκτα, ομιλίες, διαλέκτους, πνοχρώματα, προφορές, και ό,τι άλλο φέρει μαζί της η εκφορά λόγου, οδήγησαν εμάς, τους σκηνοθέτες της ταινίας, στην εστίαση όχι μόνο στους άλλους, καθημερινούς ήχους, αλλά και στον τρόπο με τον οποίον αυτοί βιώνονται από τα μέλη των

Κοινοτήτων. Ούτως ή άλλως, το ηχητικό περιβάλλον και οι κοινωνικές δυναμικές που αυτό αναδεικνύει είναι κάτι που ερευνητικά (και προσωπικά) με γοητεύει. Μια τέτοιου είδους έρευνα, λοιπόν, εστιασμένη στους καθημερινούς ήχους, θεωρήσαμε πως έπρεπε να συντεθεί σε μια ταινία τεκμηρίωσης με ποιητικά χαρακτηριστικά. Που θα έδειχνε, συνοπτικά, πώς ακούγεται (σε εμάς, τουλάχιστον) το νησί.

–Τι μπορούν να μας αποκαλύψουν οι ήχοι της Κύπρου για την ιδιουστασία μας ως λαού;

–Η προσεκτική ακρόαση των καθημερινών ήχων –σε οποιοδήποτε μέρος της γης– είναι μια πρακτική που αποκαλύπτει κόσμους ιδιότυπους. Φανερώνει λεπτομερείς πληροφορίες, οι οποίες βρίσκονταν από πάντα εκεί, απλώς δεν είχαμε δώσει τη δέουσα σημασία. Το νησί είναι έτσι κι αλλιώς μια γη πολύπαθη – η ταυτότητά του (πολιτική, θρησκευτική, αλλά και γεωμορφολογική) είναι έντονη και διαμορφώνεται συνεχώς. Αν σταθούμε λοιπόν κι αφουγκραστούμε ό,τι συμβαίνει γύρω μας, θα ακούσουμε πλάστικό, κίνδυνο, άνεση, ταλαιπωρία και Κυριακή, κούραση, μπετόν, κόρνες, θόρυβο, θόρυβο, θόρυβο, μίσος αλλά και ειρήνη, φιλανθρωπία αλλά και αλληλεγγύη. Υπάρχει μια ποιητική διάσταση στην ταυτότητα αυτή, την οποία κανείς μελετώντας, συναντά ντοχοποιία από ναούς, οχήματα, ανοικοδόμηση και ένα είδος «μικροφανατισμού» (που μπορεί να έχει χαρακτηριστικά εθνικιστικά, θρησκευτικά, οπαδικά, σεξιστικά κ.λπ.). Γεμάτη η κοινωνία μας, γεμάτα και τα αφτιά μας. Δεν λέω, φυσικά, πως αυτά είναι μόνο του κυπριακού λαού γνωρίσματα. Ούτε πως το φως στο τούνελ είναι ανύπαρκτο. Απλώς, παλεύοντας ακόμα να αποβάλουμε τις δικές μας αποικιοκρατικές αντιλήψεις, προσπαθήσαμε να κοιτάξουμε/ακούσουμε το νησί, ως έχει: ένα πολύβουο – αλλά και όχι – γυμνό κομμάτι γης, «ριγμένο» στον ωκεανό του ήχου.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΕΝΤΗΣ
ΒΑΡΔΙΑ

Προβολή Κυριακή
6 Αυγούστου, 10:30 μ.μ.

–Ποιος είναι ο στόχος του ντοκιμαντέρ «Βάρδια»;

–Στη Βάρδια μισθοφόροι προστατεύουν εμπορικά πλοία που διασχίζουν τα επικίνδυνα ύδατα ανοικτά της Σομαλίας από πιθανές πειρατικές επιθέσεις. Όμως η πραγματικότητα είναι πως πλέον η μεγαλύτερη πρόκληση που καλούνται να αντιμετωπίσουν είναι η έλλειψη του εχθρού. Οι επιθέσεις έχουν μειωθεί και η έντονη

παρουσία φρουρών και άλλων αποτρεπτικών δυνάμεων στην περιοχή έχουν αλλοιώσει τη φύση της εργασίας τους. Έτσι, οι χαρακτήρες έρχονται αντιμέτωποι με την προσημονία μιας μεγάλης στιγμής, μιας στιγμής που ενδεχομένως θα τους ορίσει και για την οποία οφείλουν να είναι έτοιμοι. Σε αυτή την κατάσταση μόνη επιφυλακτική αντανάκλαση και η φθορά της ζωής, η καθημερινότητα που σε προσπερνά, περιμένοντας τους πειρατές.

–Επαναδιαπραγματεύεστε κατά κάποιον τρόπο τον χαρακτήρα του μισθοφόρου, του άντρα στρατιώτη εν καιρώ ειρήνης;

–Η συσχέτιση του ανδρισμού με τον στρατό, σε κάθε του έκφανση, κρύβει μέσα της την ταύτιση με τη βία. Τοποθετώντας όμως αυτό το σύμβολο του πολεμιστή, που τόσο συχνά βλέπουμε στον κινηματογράφο, σε απουσία δράσης, αποκαλύπτεται μία ανθρώπινη και ευάλωτη πλευρά. Η συνθήκη μέσα στην οποία βρίσκονται οι ήρωες αρχίζει να μοιάζει παράλογη και ατέρμονη. Η έννοια της δύναμης παύει να έχει σημασία και τη θέση της παίρνουν η φθορά και ο χρόνος που κάνεται. Κάπως έτσι η ταινία επαναδιαπραγματεύεται τον ρόλο του προστάτη και των στόχων που θέτουμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΙΣΣΟΥΡΙΟΣ
A Full Life, I Suppose

Προβολή Τρίτη
8 Αυγούστου, 8:30 μ.μ.

–Μέσα από το ντοκιμαντέρ σας αισθανθήκατε ότι υπάρχουν γεμάτες ζωές;

–Αισθάνθηκα τη διερώτηση του τι πάει να πει «γεμάτη ζωή». Πώς είναι στ’ αλήθεια και πώς συγκρίνεται με τις φαντασιώσεις που ίσως να έχουμε για τις δικές μας ζωές και των άλλων, που αρκετές φορές μπορεί να μας ταλαιπωρούν. Ίσως, το να μη γνωρίζω την απάντηση σε μια τέτοιου είδους ερώτηση πιθανόν να είναι και η προτιμότερη απάντηση. Μια αίσθηση που θα μπορούσα να σας δώσω και ίσως έχει σχέση μ’ αυτό που ρωτάτε έγκειται στο ότι δέχτηκα ότι η ζωή του καθενός έχει ένα δικό της μέγεθος και εκτόπισμα. Η διάθεση να την κοιτάξεις προσεκτικά είναι συγκεκριμένα αυτό που μ’ ενδιαφέρει.

–Εκπληρώνετε κάποια προσωπική ανάγκη, την οποία αισθανθήκατε ως οικουμενική, γυρίζοντας το «A Full Life, I Suppose»;

–Αρχικά, ήθελα να περάσω χρόνο με τη μητέρα μου και να φτιάξουμε μαζί κάτι κινηματογραφικό. Πάντα μου άρεσε να τη φωτογραφίζω και το έργο είναι μια εκπλήρωση της παιδικής μου επιθυμίας. Επίσης, η προσωπική ανάγκη, μάλλον αυτό αισθάνθηκα και ως οικουμενικό, έγκειται στο γεγονός ότι πάντα επιστρέφουμε στις οικογενειακές σχέσεις με τον ένα ή άλλο τρόπο. Οι σχέσεις των ανθρώπων ειδικά στην αρχή της ζωής τους, η πρώτη μας δηλαδή συναναστροφή, η οποία συνήθως προκύπτει μέσα από το οικογενειακό περιβάλλον επηρεάζει το μέλλον μας χωρίς φυσικά να το προκαθορίζει. Τέλος, αισθάνθηκα την προτροπή ν’ ασχοληθώ και να συλλογιστώ παράλληλα τις αλλαγές των σωμάτων. Θεωρώ οικουμενικά ζητήματα τόσο την ιδέα του να αναπτύσσεται –σωματικά και ψυχικά– όσο και τη σχέση των σωμάτων με τον χρόνο.

Τα παραμύθια δεν είναι πάντα για τα παιδιά...

Ενα μυθιστόρημα που συνεπαίρνει τον αναγνώστη με την απλότητά του

STEPHEN KING
Παραμύθι
μτφ. Αντώνης Καλοκύρης
εκδ. Κλειδάριθμος, 2023, σελ. 776

Τον **ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΑΜΑΛΟΥΚΑ**

Ολοκαίνουργιος Στίβεν Κινγκ στην ελληνική αγορά. Το βιβλίο του καλοκαιριού αναμφίβολα. Ένα μεγάλο, χορταστικό μυθιστόρημα που σε συνεπαίρνει με την απλότητα και τη φαντασία του. Ο ακάματος Κινγκ κάνει και πάλι το θαύμα του και καταφέρνει να μας δώσει ένα από τα καλύτερα βιβλία του. «Παραμύθι» λοιπόν («Fairytale», 2022), ένα μυθιστόρημα με όλα τα στοιχεία και τη συνταγή των παλιών κλασικών παραμυθιών, μα στην αυθεντική, μη παιδική έκδοσή τους. Ο Κινγκ διαλέγει σαν βασικό ήρωα ένα δεκαεφτάχρονο παιδί, τον Τσάρλι, γνωρίζοντας ότι είναι αδύνατον να μην τον λατρεύσουν οι αναγνώστες. Ο Τσάρλι θυμίζει πολύ τον Τζακ Σόγιερ, ήρωα του βιβλίου «Το φυλαχτό» (Κλειδάριθμος, 2022), που συνέγραψε μαζί με τον Πίτερ Στράουμπ· έχουν πολλά κοινά σημεία οι δυο τους, όπως και το νεαρό αγόρι του «Μαύρου Πύργου», ο Τζέικ.

Ο Τσάρλι έχει χάσει τη μητέ-

ρα του σε τροχαίο δυστύχημα όταν ήταν επτά χρόνων. Το γεγονός τσάκισε τον πατέρα του που στράφηκε στο ποτό και κατέληξε άνεργος και αλκοολικός. Ο Τσάρλι ζήτησε από τον Θεό να γλιτώσει τον πατέρα του και ορκίστηκε ότι θα έκανε κι ο ίδιος κάτι για Εκείνον, αρκεί ο Τελευταίος να του το έδειχνε.

Αυτό είναι το σκηνικό που στήνει ο συγγραφέας στις πρώτες πρώτες σελίδες. Κι αμέσως μετά η γραφή ξεκύνεται και ο αναγνώστης αιχμαλωτίζεται θέλοντας και μη.

Η Ρέινταρ

Ο Κινγκ πολύ σύντομα εμφανίζει έναν νέο ήρωα που κάνει και τους πιο σκληρούς αναγνώστες να λυγίσουν: ένα σκύλο, τη Ρέινταρ, που πεθαίνει από γηρατειά. Το αφεντικό της Ρέινταρ είναι ένας παράξενος, αντικοινωνικός γέρος που ζει σ' ένα σπίτι που μοιάζει μ' εκείνο της ταινίας «Ψυχώ». Κλισέ; Ίσως, αλλά ό,τι γράφει ο Κινγκ, έτσι όπως το γράφει ο Κινγκ, δεν μπορεί να είναι ποτέ κλισέ.

Ένα πρωί καθώς ο Τσάρλι περνάει έξω από το σπίτι του ηλικιωμένου ακούει τη Ρέινταρ να γαβγίζει. Πλησιάζει και διαπιστώνει ότι

«Είμαι βέβαιος ότι κανείς δεν θα πιστέψει αυτή την ιστορία», λέει στην πρώτη σελίδα ο Τσάρλι. Μα φυσικά, παραμύθι είναι. Του Στίβεν Κινγκ, βεβαίως...

το αφεντικό της έχει πέσει από μια σκάλα και είναι άσχημα χτυπημένος. Ο Τσάρλι φέρνει βοήθεια και του σώζει τη ζωή. Το νέο μαθαίνεται γρήγορα και ο Τσάρλι ανακηρύσσεται ήρωας. Ο Κινγκ μας κλείνει το μάτι από την αρχή ότι ο Τσάρλι είναι πλασμένος για κάτι ανώτερο. Κι η ταμπέλα του ήρωα θα τον ακολουθεί, ίσως ελαφρώς παραλλαγμένη. Αυτή θα είναι η καθοριστική γνωριμία για τον νεαρό καθώς θα αναλάβει τη φροντίδα του ηλικιωμένου, τη Ρέινταρ, και το παλιό ξύλινο σπίτι, στο οικοπέδο του οποίου βρίσκεται μια μικρή κλειδωμένη αποθήκη. Και κάτι κλεισμένο εκεί γρατσουνάει την πόρτα. Ο Τσάρλι θα ανακαλύψει ότι στο εσωτερι-

κό της αποθήκης είναι κρυμμένη μια είσοδος που οδηγεί...

Ο Κινγκ δεν έχει αντίπαλο στο να εφευρίσκει πύλες που οδηγούν κάπου αλλού. Θυμίζουμε το αριστοτεχνικό τέχνασμα στο «22/11/63» στο οποίο στο πίσω μέρος ενός φτηνού φαγάδικου βρίσκεται μια πύλη που οδηγεί πίσω στον χρόνο. Κάτι ανάλογο συμβαίνει κι εδώ. Και από δω και πέρα η φαντασία καταλαμβάνει το μυθιστόρημα κι έρχονται στον νου τα λόγια του νεαρού ήρωα στην πρώτη σελίδα: «Είμαι βέβαιος ότι κανείς δεν θα πιστέψει αυτή την ιστορία».

Ο Στίβεν Κινγκ στο «Παραμύθι» θα χτίσει έναν ολόκληρο κόσμο όπως μόνο αυτός ξέρει να κά-

νει, αποτίνοντας φόρο τιμής στα παλιά κλασικά παραμύθια με τα οποία μεγάλωσαν γενιές και γενιές, αλλά όπως είπαμε ακολουθώντας τις πρωτότυπες βερσιόν που μόνο για παιδιά δεν ήταν. Η φαντασία του συγγραφέα είναι μοναδική και η γραφή του εκείνη που δεν σε αφήνει να χαλαρώσεις πουθενά. Ο Τσάρλι, μικρός ήρωας στον κόσμο μας, θα καταλήξει σ' έναν άλλο κόσμο, όμως εκεί δεν θα βρει τίποτα ρόδινο. Αντιθέτως θα συναντήσει το Γκρίζο και το Κακό σ' ένα περιβάλλον που θυμίζει έντονα το σκοτεινό σύμπαν του Λάβκραφτ. Κι εκεί ο Τσάρλι θα πρέπει να δείξει το θάρρος και τη δύναμή του.

Ο Στίβεν Κινγκ, γεννημένος

Μετά το ξεχωριστό «Το Ινστιτούτο» (Κλειδάριθμος, 2019) τώρα το «Παραμύθι». Και όσο ασχολείται με το θρίλερ, τη φαντασία και τον τρόμο, ο Στίβεν Κινγκ δεν έχει αντίπαλο.

Ο Στίβεν Κινγκ χτίζει έναν ολόκληρο κόσμο όπως μόνο αυτός ξέρει να κάνει, αποτίνοντας φόρο τιμής στα παλιά κλασικά παραμύθια.

το 1947, δεν σταματάει να δουλεύει, δεν σταματάει να γράφει και να μας χαρίζει υπέροχα μυθιστορήματα. Μετά το ξεχωριστό «Το Ινστιτούτο» (Κλειδάριθμος, 2019) τώρα το «Παραμύθι». Και όσο ασχολείται με το θρίλερ, τη φαντασία και τον τρόμο, δεν έχει αντίπαλο. Δεν μπορώ να μην αναφέρω ότι από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος έχει ανακοινωθεί για τους επόμενους μήνες η επανέκδοσή του «Κριστίν», ένα από τα αριστουργήματα του Κινγκ.

Ο Δημήτρης Μαμαλούκας είναι συγγραφέας. Από τις εκδόσεις Κέδρος κυκλοφορεί το τελευταίο του αστυνομικό μυθιστόρημα «Σκότωσε σαν τον Στίβεν Κινγκ».

Αντρέας Βιοηάρης

Λούης Νικοηάου

PRESSING

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

13:00 - 15:00

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

ENJOY YOUR WEEKENDS AT

MASTERS

tennis academy

Κρατήσεις Γηπέδων τα Σαββατοκύριακα στην Ακαδημία Masters Tennis Academy.

€ 20.00 την ώρα.

Περισσότερες πληροφορίες στο:

99631669, 99606689 και 22105929

#HellenicBankMASTERS

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

UNIVERSITY OF NICOSIA

perrier

McDonald's

cable.net

Babolat

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Electroline

POWERED BY

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια ΑΙΜΙΛΙΑ ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗ

A.P. PHOTO / MARKUS SCHREIER

ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Γενέθλια και έκθεση

Οι περισσότεροι ίσως γνωρίζετε το γλυπτό της με τη Νεφερίτιτ, που φοράει γυαλιά ηλίου. Ή ίσως, το εικονιζόμενο, «Ροζ τριαντάφυλλο», που εκτίθεται μαζί με άλλα έργα στη Νέα Εθνική Γκαλερί για την ατομική έκθεση «Isa Genzken 75/75», που είναι αφιερωμένη στη Γερμανίδα γλύπτρια. Η Πινακοθήκη θέλοντας να την τιμήσει και με αφορμή τα 75α γενέθλιά της εκθέτει 75 έργα που θα είναι διαθέσιμα για το κοινό μέχρι τον Οκτώβριο.

LOS ALAMOS NATIONAL LABORATORY VIA A.P.

ΛΟΣ ΑΛΑΜΟΣ

Για τον Οπενχάιμερ

Η ταινία του Κρίστοφερ Νόλαν για τον Ρόμπερτ Οπενχάιμερ, τον Αμερικανό θεωρητικό φυσικό, μπορεί να σπάει ταμεία, αλλά το Μουσείο Επιστημών Μπράντμπουρι, που υπάρχει στο Εθνικό Εργαστήριο του Λος Αλαμος, είναι εκείνο που θα συγκεντρώσει τα βλέμματα όσων θέλουν να δουν από κοντά σημειώσεις και άλλα αντικείμενα του επιστήμονα στην έκθεση με τον τίτλο «J. Robert Oppenheimer: The Exhibit».

A.P. PHOTO / ESTEBAN FELIX

ΣΑΝΤΙΑΓΟ

Η δικαίωση

Τον Σεπτέμβριο είναι η επέτειος των 50 χρόνων από την ανατροπή του Αλιέντε και τον Αύγουστο είναι η Διεθνής Ημέρα Εξαφανισμένων. Γι' αυτό και το Μουσείο Μνήμης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που φιλοξενεί φωτογραφίες πάνω από 1.000 ανθρώπων που εξαφανίστηκαν επί δικτατορίας, είναι πιο επίκαιρο από ποτέ. Ο πρόεδρος Μπόρικ ανακοίνωσε το εθνικό σχέδιο έρευνας για την ταυτοποίηση αυτών των ανθρώπων.

ΠΑΡΙΣΙ

Η γέννηση ενός αστεριού

Δεν ήταν μόνο ηθοποιός, αλλά μια πλήρης καλλιτέχνις και με αφορμή τα 100 χρόνια από τον θάνατό της το Πτι Παλέ οργανώνει μια έκθεση για τη φημισμένη Σάρα Μπερνάρ. Τουλάχιστον 400 έργα, διάσημα πορτρέτα αλλά και πάρα πολλά δικά της έργα, γλυπτά, ζωγραφικούς πίνακες καθώς και γραπτά, θα μπορούσε να δει ο επισκέπτης στην έκθεση «Σάρα Μπερνάρ, η γυναίκα που δημιούργησε τη σταρ».

ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Φημισμένα τοπία

Το Κέντρο Τεχνών μέχρι τον Ιούλιο του 2024 θα είναι αφιερωμένο αποκλειστικά στα τοπία της Σκωτίας, Βουνά, δάση, ακτογραμμές αλλά και εικόνες της πόλης, αποτυπωμένα στη συλλογή του Κέντρου που καλύπτει τουλάχιστον δύομισι αιώνες ιστορίας. Στην έκθεση θα υπάρχουν και νέα αποκτήματα της συλλογής, αλλά και ένα βραβείο για νέους δημιουργούς με αποκλειστικό θέμα το σκωτσέζικο τοπίο.

A.P. PHOTO/CHRIS CARLSON

Η Μαλίκα Ν. Πράιор ξενάγει επισκέπτες και δημοσιογράφους στα εγκαίνια του Διεθνούς Αφροαμερικανικού Μουσείου (International African American Museum), στην προβλήτα του Τσάρλεστον.

Μουσείο στο λιμάνι των σκλάβων

Το 1769, κάτοικος του Τσάρλεστον έγραψε μια επιστολή διαμαρτυρίας στον κυβερνήτη της πολιτείας. «Ένας μεγάλος αριθμός νεκρών νέγων που έχουν πεταχτεί στο ποτάμι», έγραφε, «καταλήγουν στο έλος απέναντι από την πόλη, με αποτέλεσμα η μυρωδιά από τη σήψη τους να είναι επικίνδυνη για την υγεία των (λευκών) κατοίκων της επαρχίας».

Εκεί, λοιπόν, σε αυτή την προβλήτα, στο Gadsden's Wharf, αποβιβάζονταν όσοι είχαν αντέξει το ταξίδι πολλών εβδομάδων στοι-

βαγμένοι στα δουλεμπορικά. Περισσότεροι από το ένα τρίτο είχαν πεθάνει κατά τη διάρκεια του ταξιδιού· κάποιοι, πάλι, πέθαιναν έπειτα από λίγες ημέρες, στη στεριά, από δυσεντερία ή κακουχίες. Όσοι δεν κατέληγαν στο ποτάμι, δούλευαν στις φυτείες ρυζιού μεταφέροντας τη γνώση τους στη Νέα Γη. Ο «χρυσός» που έκανε το Τσάρλεστον μία από τις πλουσιότερες περιοχές του κόσμου ονομάστηκε ρύζι «Καρολίνα».

Ένα μεγάλο μέρος Αφροαμερικανών αναγνωρίζει σήμερα ότι

κάποιοι πρόγονό τους πέρασε εκείνα τα χρόνια από τη συγκεκριμένη προβλήτα...

Εκεί, λοιπόν, όπου μεταξύ του 1783 και του 1808 τουλάχιστον 100.000 άνδρες, γυναίκες και παιδιά περίμεναν να πουληθούν, χτίστηκε το Διεθνές Αφροαμερικανικό Μουσείο, το οποίο άνοιξε τις πόρτες του για το κοινό πριν από μόλις ένα μήνα. Οραμα του δημάρχου Τζόσεφ Π. Ρίλεϊ από το 2000, το ΙΑΑΜ (International African American Museum), στις εννέα γκαλερί του αλλά ακόμη και στον

κίπο του έχει σκοπό να μοιραστεί ιστορίες από το παρελθόν. Τέχνη, αντικείμενα, multimedia όλα υπηρετούν ένα στόχο: να τιμηθούν οι ανεπίτρεπτες ιστορίες των Αφρικανών σε αυτό το αμερικανικό ταξίδι, στον ιερό για εκείνους χώρο της προβλήτας του Τσάρλεστον.

Το μουσείο φιλοδοξεί να είναι μία από τις νεότερες ιστορικές πλατφόρμες πληροφόρησης για τον ρατσισμό και την εξέλιξή του. Εκεί μπορεί κανείς να επισκεφθεί, μεταξύ άλλων, το Κέντρο Οικογενειακής Ιστορίας που χρησιμεύει

όχι μόνο για μελέτη αλλά και για την αφροαμερικανική γενεαλογία και τη διασύνδεση με την αφρικανική διασπορά ή και εκθέσεις που αφορούν τις καλλιέργειες ρυζιού, καπνού, ζάχαρης και βαμβακιού και την οικονομική ανάπτυξη που επέφεραν στις ΗΠΑ η εργασία των σκλάβων. Ακόμη μία διαδραστική γκαλερί, που έχει στόχο να προβλημάτισει για την επίδραση της δουλείας στην κοινωνία των ΗΠΑ. Το ΙΑΑΜ έχει σκοπό να θέσει ερωτήματα και να μην είναι απλά η νήσος Ελिस των Αφροαμερικανών.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Το πελαγίσιο βούκνιο του Αρχίλοχου

Ο κύριος Γκρι προσπαθεί να σβήσει τη φωτιά και τον καύσωνα βρίσκοντας καταφύγιο στον δροσερό Αρχίλοχο. Αν και ο «αρχαιότερος λυρικός ποιητής της Ευρώπης», όπως γράφει ο φιλόλογος Νίκος Μουλακάκης («Ερωτικό Αιγείο», εκδ. Guttenberg, 1986), πολύ συχνά ζεματάει – τα στιχουργικά του σπαράγματα έστω. «Επειδή συχνά είναι σαρκαστικός και ακόμα συχνότερα ερωτικός; Δεν νομίζω. Αυτό που μένει από τον Αρχίλοχο είναι η δροσιά της ζωής», αποφαίνεται ο κύριος Γκρι. Ο Παριανός ποιητής, γιος αριστοκράτη αποικιστή στην εκστρατεία της Θάσου και μιας δούλας, θα γίνει μισθοφόρος πολεμιστής, ο οποίος όμως θα καυτηριάσει τα ιδεώδη του ηρωισμού («παραδέχεται ανοικτά ότι πέταξε την ασπίδα του, γιατί αγαπά τη ζωή του» – Ν. Μουλακάκης). Το αντιπολεμικό του πνεύμα,

«Ψυχάς έχοντες κυμάτων εν αγκάλαις» – «Με τις ζωές μας στην αγκάλη των κυμάτων» (Γιάννης Δάλλας).

σπάνιο και ακριβό για την εποχή του – για κάθε εποχή: «Επτά γαρ νεκρών πεσόντων, ους εμάρψαμεν ποσίν,/ χείλιλοι φονιπές εἰμεν» – «Εφτά οι νεκροί· σαν τους ποδοπατήσαμε, είμαστε χίλοι οι φονιάδες τους» (Γιάννης Δάλλας). Ο ρίψασπιν αυτός νησιώτης θα σκοτωθεί στη μάχη, πολεμώντας τους Ναζιώτες.

«Η επίδρασή του», γράφει ο Δάλλας («Αρχαίοι λυρικοί» τ. 1, Νεφέλη, 1993), «υπήρξε αδιάκοπη έως την ύστερη λυρική ποίηση και την κωμωδία». Ο Ηράκλει-

Ο Διόνυσος και το «μαγεμένο» καράβι του. Αττική μελανόμορφη κύλικα. «Η θάλασσα», εκδ. Καπόν.

τος τον τοποθετεί «στη σειρά του Ομήρου», στη δε Ρώμη ο Οράτιος και ο Κάτουλος τον μιμούνται. Η δροσιά του Αρχίλοχου, σε ένα σπάραγμα που πολύ αγαπούσε ο Ελύτης: «Ψυχάς έχοντες κυμάτων εν αγκάλαις» – «Με τις ζωές μας στην αγκάλη των κυμάτων» (Δάλλας) ή «Το κύμα σφιχταγκάλιαζε τη ζήση τη γλυκεία μας» (Μουλακάκης). Να ένα σπάραγμα για την Πάρο: «Εα Πάρον και σύκα κείνα και θαλάσσιον βίον» – «Κι αποχαίρετα τη την Πάρο/ και κείνα της τα σύκα και τη θαλασσινή ζωή» (Μουλακάκης) ή «Α, πάει η Πάρος με τα σύκα εκείνα και τη ναυτική ζωή!» (Δάλλας). Ω ναι, το φορτίο της επιθυμίας: «Δύστυπος ἔγκειμαι πῶθω ἄψυχος» – «Χωρίς πνοή ο δυστυχής μέσα στον πόθο κείτομαι» (Μουλακάκης).

Ακόμα: «Και πεσείν δρῆσταν ἐπ' ασκόν καπὶ γαστρὶ γαστέρα/

προσβαλὲν μπρούς τε μπρούς» – «Να πέσει η γύμνια μου σε σάρκα, σε κοιλιά η κοιλιά μου,/ να κρούσουν οι μπροί μου στους μπρούς της» (Δάλλας). Η αδυναμία του κυρίου Γκρι: «Αλλά μ' ο λυσιμελής, ω ἑταίρε, δάμναται πόθος» – «Ο πόθος, φίλε, που τα μέλη παραλύει με δάμασε» (Δάλλας), το οποίο ακούει σαν βουή από «πελαγίσιο βούκνιο» (θαλασσινὸν σάλπιγγα). Η απόφασή του Δάλλα για τον Αρχίλοχο: «Έχει την τακτική του υποχθόνιου σεισμοῦ που ανατρέπει θεμέλια· και βγαίνοντας πάντα την επιφάνεια γυροφέρνει σ' όλα τα πεδία της ασύστολες αλήθειες και την προκλητικότατη στάση ζωής του, μέσ' από τις εμπειρίες του προδομένου εραστή, του πολεμικού αγύρτη, του περιπλανώμενου φυγάδα, του μυκτηριστή των αξιών».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της **KAREN EMERIX**

Η κοινωνία μέσα μας

Ταξίδεψα από τη Νέα Υόρκη στην Αθήνα και δεν ξέρω ακόμη πού βρίσκομαι. Επαθα αυτό που ο Γουίλιαμ Γκίμπσον ονομάζει «soul delay», «καθυστέρνηση της ψυχής». Ηρθε το σώμα κι η ψυχή ακολουθεί με τον δικό της ρυθμό, σαν χαμένη βαλίτσα.

Η κατάσταση μου ταιριάζει στη «Μεταμόρφωσή της». Το μικρό, αλλά τρομερό βιβλίο που έγραψε η Αμάντα Μιχαλοπούλου μας παρουσιάζει μια κοπέλα, τη Σάσα, που παθαίνει κι αυτή ένα είδος «καθυστέρνησης της ψυχής». Από τη μια μέρα στην άλλη αλλάζει όχι η τοποθεσία όπου βρίσκεται το σώμα της, αλλά το ίδιο το σώμα της. Η Σάσα ξαπλώνει στο κρεβάτι και περιμένει να δει ποιες αλλαγές θα ακολουθήσουν – αν η ψυχή, τα συναισθήματα, οι σκέψεις, οι επιθυμίες, οι ικανότητες έχουν αλλάξει, ή αν θα αποκτήσουν απλώς άλλο περιβλημα.

Όταν δηλαδή φθάσει με το καλό η χαμένη βαλίτσα της ψυχής, θα έχει μέσα τα ίδια ρούχα, παπούτσια, καλλυντικά; (που είναι, όχι τυχαία, στη μεταφορά της βαλίτσας, αντικείμενα που αφορούν την εμφάνιση, το περιβλημα). Οσο διαβάζουμε, καταλαβαίνουμε το κεντρικό ερώτημα: πού βρίσκεται η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο εσωτερικό και το εξωτερικό, το άτομο και την κοινωνία; Τι ορίζουμε εμείς για τη ζωή μας και τι ορίζει η κοινωνία; Πού τελειώνει η κοινωνία μέσα μας;

Κεντρικό ρόλο στη νουβέλα παίζουν το θέατρο, η ψυχανάλυση, η οικογένεια. Υπάρχει κάτι στη νουβέλα που δεν είναι θέατρο; Που δεν είναι δανεικό; Που δεν είναι μεταχειρισμένο ρούχο, μεταχειρισμένη χειρονομία; Υπάρχει και στη ζωή μας κάτι που δεν είναι θέατρο;

Μπορεί να φταίει το γεγονός ότι έχω μικρό παιδί και το βλέπω να μεγαλώνει παίζοντας ρόλους, όπως όλα τα παιδιά. Έχει μάθει να μιλάει, να περπατάει, να κάνει φίλιες, να ντύνεται, έχει μάθει πώς να είναι κορίτσι, κοιτάζοντας τους άλλους. Κι εγώ ως

Πού βρίσκεται η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, στο άτομο και στην κοινωνία; Τι ορίζουμε εμείς για τη ζωή μας και τι ορίζει η κοινωνία;

Η «Μεταμόρφωσή της», η νουβέλα της Αμάντας Μιχαλοπούλου, μας καλεί να δούμε όσα νομίζαμε πως ξέρουμε ήδη, από άλλη οπτική γωνία.

μπτέρα μαθαίνω ανέκαθεν πώς να είμαι μπτέρα, κοιτάζοντας τους άλλους.

Η μπτέρα στη «Μεταμόρφωσή της» είναι ενδυματολόγος στο θέατρο. Η Σάσα σπουδάζει θέατρο. Αλλά ποια γυναίκα ανάμεσα μας, ποιος άνδρας ανάμεσά μας, δεν σπουδάζει θέατρο; Ποια γυναίκα και ποιος άνδρας δεν είναι ενδυματολόγοι στο θέατρο; Αν πρόσπαθούσαμε να σκεφθούμε πέρα από το διπολό άνδρας/γυναίκα, είναι πάλι θέατρο; Υπάρχει κάτι πέρα από το θέατρο; Αυτές είναι κάποιες ανησυχητικές σκέψεις που έκανα διαβάζοντας τη νουβέλα.

Η Σάσα ζυπνάει μια μέρα άνδρας, ή έχει το σώμα ενός άν-

δρα, ή έχει ένα σώμα που αναγνωρίζεται από τους άλλους, και από την ίδια, ως ανδρικό. Πώς διαφέρουν αυτές οι τρεις περιγραφές του ίδιου συμβάντος; Υπάρχουν κι άλλες περιγραφές που θα μπορούσα να δώσω κι η καθεμιά τους κουβαλάει διαφορετική ιδεολογία φύλου. Έχει μεγάλη σημασία πώς μιλάμε γι' αυτά τα θέματα. Η «Μεταμόρφωσή της» μας καλεί να καλλιεργήσουμε άλλο λεξιλόγιο, να αμφισβητήσουμε την αρχική περιγραφή που δώσαμε στους ανθρώπους γύρω μας.

Επιστρέφω στην «καθυστέρηση ψυχής» που παθαίνει όχι μόνο η Σάσα, αλλά ολόκληρη η κοινωνία. Πολλά βασικά εργαλεία της ζωής έχουν χαθεί, ή δεν λειτουργούν πια με τον ίδιο τρόπο – τα αεροπλάνα, τα τρένα, το ρεύμα, το τηλέφωνο. Έχουν χαθεί και πολλοί άνθρωποι, όπως ο αδελφός της Σάσας. Με τις τεράστιες πολιτικές, κοινωνικές, γεωγραφικές αλλαγές που προκύπτουν μετά τον Κατακλυσμό, η αλλαγή στο σώμα της Σάσας δεν μοιάζει τόσο τρομερή. Ίσως αυτή η αλλαγή

γίνεται σημείο εστίασης για να σκεφθούμε τις άλλες αλλαγές – την ανάγκη που έχουμε για έλεγχο, ταξινόμηση. «Χωρίς κεντρικό έλεγχο», γράφει η συγγραφέας για τον κόσμο μετά τον Κατακλυσμό, «δεν γινόταν λόγος για δημοκρατία, ελευθερία ή ανάκαμψη». Κι αλλού: «Η γενιά της [Σάσας] είχε επηρεαστεί με τρόπους που δεν ήταν ταξινομήσιμοι».

Οι δικές μας γενιές –εμείς, οι γονείς, τα παιδιά μας– έχουν επηρεαστεί με τρόπους που επίσης δεν είναι ταξινομήσιμοι. Ζούμε μια γενική κατάσταση καθυστέρησης ψυχής, κοινωνικής και προσωπικής. Η «Μεταμόρφωσή της» μας καλεί να δούμε όσα νομίζαμε πως ξέρουμε ήδη, από άλλη οπτική γωνία. Μάλλον αυτή τη δουλειά κάνει η λογοτεχνία, όποιο ρούχο κι αν φοράει: είναι θεατρική σπουδή της φαντασίας, ενδυματολογία του θεάτρου της ζωής.

Η κ. Κάρεν Εμερικ είναι μεταφράστρια και αναπληρώτρια καθηγήτρια Συγκριτικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΣΙΑΧΑΜΗ

Η Κωνσταντίνα Σιαχάμη γεννήθηκε το 1967 στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας. Ηρθε στην Ελλάδα το 1971. Σπούδασε κλασική φιλολογία στο ΕΚΠΑ. Έχει εκδώσει βιβλίο για τον Αριστοτέλη, ενώ άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά, όπως «Καθημερινή», «Βήμα», «Ποιητική», «Ο Χάρτης», «Το φρέαρ». Η πρώτη ποιητική συλλογή της κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Κίχλη με τίτλο «Αδης απαλώς».

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Τα «Μαθήματα λογοτεχνίας» του Χούλιο Κορτάσαρ, «Ο καταυλισμός» του Γιώργου Βέν, «Η ομορφιά που δημιουργούν οι άλλοι» του Ανταμ Ζαγκαγιέφσκι και «Γνωρίζω αυτές που πλέκουν στη μέση της θάλασσας» της Τρία Επισλιον.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Οτι το σκοτάδι ενδέχεται να είναι πηκτό χωρίς πυγολαμπίδες – κάτι ανοίκειο σε μένα.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Τον πρώτο τόμο από το «Άλεξανδρινό κουαρτέτο» του Λόρενς Ντάρελ. Η «Ιουστίνη» αποτελεί έναν από τους πιο ζωντανούς γυναικείους χα-

ρακτήρες της λογοτεχνίας. Εκθαμβωτικής ομορφιάς ηρωίδα, ασκεί επάνω μου τεράστια έλξη.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Στο περιβόλι του παππού, καλοκαίρι, με πολλά τζιτζίκια και να είναι ντάλα μεσημέρι. Οστόσο, αγαπώ και τα βροχερά απογεύματα της πόλης.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;
Αν είναι να μεταφέρουμε τις ενοχές μας και στα βιβλία, είμαστε χαμένοι. Ας τις αφήσουμε ήσυχες στους λαβυρίνθους που ανήκουν. Η απόντηση, προφανώς, είναι όχι, δεν υπάρχουν.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Να ξεπερνάει τον ίδιο τον εαυτό του. Να είναι κάτι περισσότερο από μια ιστορία, να είναι κάτι άλλο, ανώτερο, όχι μόνο γλώσσα, πλοκή, ψυχογραφία ηρώων. Να εκβάλλει σε τολμηρές αλήθειες, να γίνεται μπηκτική μας γλώσσα, να μας θυμίζει ότι είμαστε πολύ παλιοί σε αυτόν τον κόσμο. Να μπορεί να παρασύρει, σαν ποταμός, ό,τι προϋπήρχε μέσα μας.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
Δεν είναι ένα, διότι είμαστε στην επικράτεια του καλοκαιριού. Η «Αννα Καρένινα» του Τολστόι, «Οι γάμοι» του Καμί, πάντα μία, τουλάχιστον, ραψωδία του Ομήρου και ποιητικές συλλογές που θα αναζητήσω πριν φύγω.

Πώς οδηγηθήκατε στην επιλογή του τίτλου «Αδης απαλώς» στην ποιητική συλλογή σας;
Είναι, εν πολλοίς, κείμενο θανατοκεντρικό. Τον προσεγγίζω κατά τρόπο απαλό, σαν ξόρκι. Στα νερά της Σύγας δεν φιλοξενοούνται μόνο οικείοι και πολυαγαπημένοι μου νεκροί. Τη ζώνη αυτή των ίσκιων διασχίζουν και έρωτες που δεν άντεξαν το ίδιο τους το βάρος. Ο έρωτας δεν είναι έρωτας αν δεν κάνει, έστω άπαξ, τον γύρο του θανάτου. Και τον προτιμώ από όλους τους νεκρούς μου.

Επιμέλεια: **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Μια σαλή ψαλμωδία, κραυγή για τον άνθρωπο

ΡΩΞΑΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
Σαλός μαγνήτης
εκδ. Φαρφουλάς, σελ. 74

Η συλλογή της Ρωξάνης Νικολάου «Σαλός μαγνήτης» εκδόσεις Φαρφουλάς 2022 περιέχει 51 ποιήματα, με τη συλλογή να είναι χωρισμένη σε τρεις ενότητες, η πρώτη άπτιλη (31 ποιήματα), η δεύτερη με τίτλο «Εξ αίματος» (15 ποιήματα) και η τρίτη με τίτλο «Ψεύτης ύπνος» (7 ποιήματα). Κατά κάποιον τρόπο τα ποιήματα και στις τρεις ενότητες, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, συνμοιούν μεταξύ τους, έλκονται από το μαγνητικό πεδίο επί του οποίου έχει επιλέξει η Νικολάου να κινηθεί ποιητικά, δρασκελώντας το με τον τρόπο ενός σαλού, ενός παρατηρητή που μοιάζει να μην αντέχει την ανθρωπινή κατάσταση και την κοινωνία, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί. Ολόκληρη η συλλογή στο ποιήμά της «Αίνιγμα», όπου αναφέρονται εν είδει δημοσιογραφικών τίτλων ή τηλεγραφικών καταστάσεις και ονόματα... Μία σαλή ψαλμωδία της ποιήτριας, που μου θυμίζει σιγομουρμούρισμα ενός σαλού, ενός αθλητή της πίστης, και γιατί όχι ενός παραπλανηθέντα μοναχού του μεσαίωνα, ενός ιδιότυπου κινηματογραφικού Penitenziagite. Τα περισσότερα, αν όχι όλα, ποιήματα της συλλογής διαπραγματεύονται τη ζωή με μία μόρσιμη διάθεση, που όμως με μία

δεύτερη ανάγνωση αποπνέουν μία περίεργη αισιοδοξία... ή την ανάγκη της ίδιας της ποιήτριας να νιώσει παρούσα και δυνατή απέναντι σε κάθε δυσκολία. Αυτό το βλέπουμε στα ποιήματα «Φαντασμαγορία», το οποίο ανοίγει και τη συλλογή: Γράφει στους τελευταίους δύο στίχους: «κι αυτός που ονειρεύεται ότι μακριά, πέρα από το λάκκο, υπάρχει η φαντασμαγορία της μέρας και της νύχτας»... «Το Τραγουδι του αέρα», όπου παρά το τέλος, τον αναπόφευκτο φυσικό θάνατο «θα τραγουδάει ο αέρας ότι μέχρι τέλους κράτησα» και στο «Να φυσάει το αεράκι»... όπου πάλι ο θάνατος δεν εμποδίζει τις μνήμες να υπάρχουν «και δεν θα με νοιάζει αν θα 'μαι πεθαμένη».

Διαβάζοντας τη συλλογή της Νικολάου αντιλαμβάνομαι πως η ποιήτρια αναζητεί συνεχώς απαντήσεις σε αναπάντητα ερωτήματα και απευθύνει τα ερωτήματά της είτε σε πρόσωπα, όπως στη μάνα («Πάλη»), είτε σε έννοιες όπως ο δρόμος ή τα δέντρα, τον άνεμο, τα πετεινά του ουρανού, ή τα ξερόχορτα, βλ. «Τα ξερόχορτα». Η γλώσσα της Νικολάου εί-

ναι απλή, δεν επιχειρεί γλωσσικά δρασκέλισματα τέτοια που να φανερόνουν μεγαλοστομίες, έστω και αν ο αναγνώστης ίσως σε κάποια σημεία συναντήσει ερμητικά κλειστές πόρτες. Ζητάει από το αναγνωστικό κοινό να είναι προσεκτικό, να αναζητήσει τις λέξεις κλειδιά για να ανοίξουν οι κλειστές πόρτες κάποιων ποιημάτων. Την πασπαλοει την απασχολεί το παρελθόν, το άδηλο και θολό παρελθόν, και τα πρόσωπα που το αποτελούν, «Το παγωμένο δέγμα της ύπαρξης», «Στο προσκέφαλό σου», «Είμαι το ασφουγγίστο δάκρυ στο πηγούνι σου Θεέ», «Η τραγουδιστή φωνή της μητέρας του» και άλλα.

«Ποτάμι περασμένης ώρας κυλάει σιγαλά τα νερά τα παιδιά μαζεύουν από το στήθος μου τις κηλίδες των δακρύων» ποτίζουν τα πουλιά, «Αιγύπτιος εργάτης», «Τόσο νερό στην πληγή, τόσο δροσιά στη στάχτη, τόσο αίμα στη φωνή, το ζύγισμα που μας χωρίζει», «Σε πέντε χρόνια ένα βρέφος γίνεται πέντε χρόνων κι εσύ ένα μερονύχτι». Ποιήματα ποιητικής, μα και ανθρώπινα, άλλωστε τι εί-

ναι η ποίηση, αν δεν είναι λεκτική φωτογραφία της κοινωνίας... Στη συλλογή η αίσθηση της χωροχρονικότητας και μιας λανθάνουσας θρησκευτικότητας είναι διάχυτη, σε επίπεδο τόσο μεταφυσικό όσο και πίστης στην τέχνη της ποίησης, η οποία εκφράζεται με έναν παράδοξο τρόπο που κατά τη γνώμη μου δικαιολογεί και απόλυτα την πρώτη λέξη του τίτλου της συλλογής, σαλός... το ποιητικό υποκείμενο άλλωστε βλέπει οράματα και σκιές, κατεβαίνει σε υπόγεια και κάθεται σε σκοτεινές γωνιές, σχεδόν ως παρασυνάγωγον, παρατηρεί ανθρώπους και πράγματα να αλληλεπιδρούν «Στην ήσυχη γειτονιά», και αυτό μάλλον κατατάσσει κάποιο πρόσωπο στους αλαφροίσκωτους, στους σαλούς, που μάλλον μαγνητίζουν τα βλέμματα... προσωπικά έτσι αποκωδικοποιώ τη δεύτερη λέξη του τίτλου, μαγνήτης. Ο «Σαλός μαγνήτης», λοιπόν, της Νικολάου είναι ο αγώνας που περιγράφει η ίδια στο πρώτο ποίημα της τρίτης ενότητας που κλείνει και τη συλλογή, το «Αν ήταν να γίνω σαλός μαγνήτης Θεέ μου για τη σκουπίδρα και χνούδια του αέρα όχι γι' αυτούς», ο σαλός μαγνήτης μαζεύει ό,τι ξέμεινε από το σσυστίτιο της μέρας. Κλείνει η συλλογή με αισιοδοξία, «[...] δυνατή χαρά με ξυπνά το πρωί, τι ρόλος κι αυτός, τι απίθανος ρόλος».

ΨΗΦΙΑΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΑΤΗΣ

Νεφέλες και Σειρήνες

Ο ποιητής Κωνσταντίνος Τάτης εμπνευσμένος από απλά, καθημερινά ερεθίσματα της ζωής καταπνέεται με το εύρος των συναισθημάτων των ανθρώπων. Κοινωνικά σύγχρονα προβλήματα όπως η κατάθλιψη και η μοναξιά κοιμούνται με ευαισθησία με τα υπόλοιπα συναισθήματα όπως η αγάπη ο έρωτας, ο θυμός, η νοσταλγία, η χαρά και δίνουν μια διέξοδο στις νεφέλες και σειρήνες που μας κτυπούν την πόρτα καθημερινά. Αφήνει την εσωτερική του φωνή να ακουστεί καταγράφοντάς την με στίχους στο χαρτί. Μας ταξιδεύει εκεί που το ασυμβίβαστο υπογραμμίζει το ιδιαίτερο...

*Παιδί χαρούμενο
Βγήκα από την αυλή μου
Σε αυτό τον σκοταδισμό της εποχής
Γεμάτο εικόνες ντροπής και άδειας ψυχής
Άτομα έτοιμα να καταδώσουν
Μία θέση να καπαρώσουν
Μιζέρια μυρίζει παντού
Λέξεις και λόγια γεμάτα ταμπού
Φίμωσαν τα όνειρα μας
Όχι την αγκαλιά μας
Στο mute το κουμπί θα πατήσω
Τη μουσική μου θα ξεκινήσω
Μελωδία ελπίδας
Στην καρδιά μου
Γεμίζει χρώμα τη ματιά μου...*

Ο Κωνσταντίνος Τάτης γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Αίγιο, τώρα κατοικεί στη Λευκωσία. Είναι ονειροπόλος, αγαπάει τη θάλασσα και τη φύση. Χαλαρώνει με ροκ μουσική και διαβάζει βιβλία ψυχολογίας. Εμπνέεται από την οικογένειά του και τα καθημερινά ερεθίσματα της ζωής.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

«Στα Αντικύθηρα ψάχνουμε τη σύνεση»

«Ένα θραύσμα από αγγείο μπορεί να μας δώσει μια σπουδαία πληροφορία», λέει στην «Κ» ο αρχαιολόγος Λόρεντς Μπάουμερ

Της **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ**

Το μικρό σκάφος μας «χόρευε» στα κύματα των 6 μποφόρ, την ώρα που οι δύτες έκαναν τον τελευταίο έλεγχο για τη βουτιά στον βυθό των Αντικυθήρων. Γύρισα το κεφάλι με ανατριχίλα να δω την απόκρημνη ακτή. Πάνω της τσακίστηκε το πλοίο της ρωμαϊκής περιόδου λίγο πριν από τη γέννηση του Χριστού. Σαν να αντίκριζα μπροστά μου τη σφοδρή σύγκρουση μέσα στη θαλασσοταραχή, τους ανθρώπους σε απόγνωση, το πολύτιμο φορτίο να σκορπίζει στον πυθμένα. Είχα ξαναπάει στο μέρος αυτό το 2014 όταν ξεκίνησαν πάλι οι ενάλιες έρευνες. Ομως πάλι αισθάνθηκα το ίδιο δέος στη σκέψη ότι το πιο διάσημο αρχαίο ναυάγιο στον κόσμο ήταν μερικές δεκάδες μέτρα από κάτω μας. Πλάι μου ήταν ο δρ Λόρεντς Μπάουμερ, καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου της Γενεύης, που συνδιευθύνει την αποστολή με τη δρα Αγγελική Σίμωσι, διευθύντρια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πειραιώς και Νήσων. Ως πραγματικός Ελβετός είχε καταφέρει να τιθασεύσει τη νευρικότητά του. Ήταν λογικό να αισθάνεται έτσι. Επέβλεπε μια ενάλια επιχείρηση, δίχως ο ίδιος να είναι καταδυόμενος αρχαιολόγος, οπότε όλη η καθοδήγηση γινόταν προπαρασκευαστικά στη στεριά ή από το σκάφος με τη συνδρομή της τεχνολογίας και με τη συμβολή της Ελληνίδας συναδέλφου του που πέρασε και η ίδια κάποιες ημέρες στην έρευνα. Συνεπώς, καθόρισταν οι δυο μας με τον Ελβετό στο πλοιαίο έχοντας το είδος της προσμονής που έχει κάποιος έξω από μια αίθουσα τοκετού.

Πώς αισθανόταν άραγε; «Εnthousiasmo!» μου είπε με την καλή του γνώση των νέων ελληνικών. Αδραξα την ευκαιρία να του κάνω την αυτονόητη ερώτηση: τι περιμένουμε φέτος να βρούμε στον βυθό; Εννοείται ότι η φαντασία μου κάλπαζε σαν

Προετοιμασίες για εκσκαφή στο ναυάγιο των Αντικυθήρων. «Ένα ναυάγιο είναι ένας τόπος δυστυχήματος και εμείς καλούμαστε να κάνουμε αυτοψία 2.000 χρόνια μετά. Μια άστοχη κίνηση μπορεί να προκαλέσει τεράστια θέματα», υπογραμμίζει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γενεύης, Λόρεντς Μπάουμερ.

«Ένα καρφί μπορεί να μας δώσει μια σπουδαία πληροφορία. Αυτά τα ταπεινά σπαράγματα είναι της ίδιας αξίας με ένα άγαλμα».

το άλογο. Μέχρι να μου απαντήσει, σκεφτόμουν τους δύτες να ανεβάζουν ακόμα και χάλκινο άγαλμα εκείνης της εποχής –50 έχει όλα και όλα η ανθρωπότητα– ή (πολύ ακραίο αλλά, είπαμε, στη φαντασία μου ήταν) κάποιο κομματάκι του μηχανισμού που

λείπει. Ο Μπάουμερ με κοίταξε με σοβαρότητα. «Στον πυθμένα ψάχνουμε ένα πράγμα», τόνισε και έκανε παύση. «Τη σύνεση! Το να σκαλίζεις την ιστορία είτε στην ξηρά είτε στη θάλασσα σημαίνει ότι εν δυνάμει καταστρέφεις τις συνθήκες που διατήρησαν τα αντικείμενα ανέπαφα από την αρχαιότητα έως τις ημέρες μας. Οφείλουμε να είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί, να είμαστε υπομονετικοί, να έχουμε σωφροσύνη και να μη μας παρασύρει ο enthousiasmos. Ένα ναυάγιο είναι ένας τόπος δυστυχήματος και εμείς καλούμαστε να κάνουμε αυτοψία 2.000 χρόνια μετά. Μια άστοχη κίνηση μπορεί να προκαλέσει τεράστια θέματα».

Συνέχισε το σκεπτικό του: «Ξέρετε, στη δουλειά μας ακόμα και ένα τόσο δα θραύσμα από αγγείο ή από μάρμαρο, ένα καρφί, μπορεί να μας δώσει μια σπουδαία πληροφορία. Να μας κάνει να καταλάβουμε πώς βυθίστηκε ακριβώς το πλοίο, από πού ερχόταν, πού πήγαινε, τι άλλο κουβαλούσε, ποιος επέβαινε σε αυτό. Σας διαβεβαιώ ότι και αυτά τα ταπεινά σπαράγματα είναι της ίδιας ανεκτίμητης αξίας όπως είναι ένα άγαλμα».

Ελβετική προσέγγιση

Είχαμε μπει στη μικροσκοπική καμπίνα του πηδαλιούχου, διότι ο άνεμος ήταν τόσο δυνατός που εμπόδιζε τη συνομιλία. Αυτή είναι

η τρίτη συνεχόμενη χρονιά που την αποστολή οργανώνουν και φέρουν εις πέρας οι Ελβετοί μαζί με τους Έλληνες. Εβλεπα μια διαφορά στη νοοτροπία. Τη μεθοδική ελβετική προσέγγιση που στηρίζεται στην τεράστια προετοιμασία, τη συλλογή και επεξεργασία όλων των δεδομένων που θα κάνουν την ενάλια έρευνα πολύ πιο στοχευμένη. Αλλωστε, το ναυάγιο έχει γίνει σε μια περιοχή όπου ο καιρός αγριεύει πολύ ακόμη και τον Μάιο που γίνονται οι καταδύσεις και οι αέρηδες μπορεί να είναι θυελλώδεις.

Ήδη από το 2014 έως σήμερα οι καιρικές συνθήκες ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στις βουτιές των δυτών. Φέτος, βέ-

βαια, τα διαστήματα μακριά από τη θάλασσα είχαν και αυτά τεράστιο ενδιαφέρον όπως διαπίστωσα και μόνη μου. Είχε στηθεί στα Αντικύθηρα ένα επιστημονικό εργαστήριο για άμεση επεξεργασία των στρωματογραφικών δειγμάτων από τον βυθό, ενώ δύο Έλληνες επιστήμονες, η καθηγήτρια Χημείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Μαρία Λουλουδη με τον συνάδελφό της, καθηγητή Φυσικής στο ίδιο πανεπιστήμιο, Γιάννη Δελνηγιαννάκη, έφεραν ένα μηχανήμα φασματογραφίας FTIR. Αυτό βοηθούσε στην ανάλυση δειγμάτων της άμμου από τον πυθμένα ώστε να κατευθύνει τους αρχαιολόγους στα σημεία όπου υπήρχε μεγαλύτερη πιθανότητα να βρουν κάτι.

Σήκωσαν βράχους

Ο Μπάουμερ ήταν λοιπόν περιχαρής όχι διότι φέτος περίμεναν να βρουν κάτι εντυπωσιακό, αλλά διότι, όπως μου έλεγε, ήταν η πρώτη χρονιά που θα είχαν την ευκαιρία να εργαστούν σε ζώνες του ναυαγίου, οι οποίες έως πέρυσι ήταν καλυμμένες από τεράστια βράχια βάρους πολλών τόνων. Είχαν κατακρημνιστεί εξαιτίας σεισμών που έγιναν αιώνες μετά το ναυάγιο και εμπόδιζαν την ανασκαφή σε τμήματα του αμπαριού. Η ωρολογιοποιία Hublot που χρηματοδοτεί την «Επιστροφή στα Αντικύθηρα» και έχει φτιάξει ειδικό τμήμα έρευνας για το ναυάγιο, βρήκε τη λύση της ανέλκυσής τους με μπαλόνια. Ήταν ένα εξαιρετικά εντυπωσιακό εγχείρημα που μου έδειξε όλο καμάρι ο Ελβετός με βίντεο από το κινητό του τηλέφωνο. Το εντυπωσιακό τους είναι ότι στα δείγματα που πήραν από το κάτω μέρος των βράχων βρέθηκαν ανθρώπινα δόντια και μικροσκοπικά κομμάτια από μάρμαρο. Φαίνεται ότι το σκαρί όχι μόνο διαλύθηκε από τη σύγκρουση προτού βυθιστεί αλλά ότι έπεσαν πάνω του αιώνες αργότερα και οι τεράστιοι βράχοι.

Το πλωτό στρατηγείο της αποστολής ήταν αντιστρόφως ανάλογο μεγέθους με τον πρόγονό του που βυθίστηκε στο ίδιο σημείο πριν από 2.000 χρόνια.

Κομμάτια από οστά που εντοπίστηκαν στο ναυάγιο των Αντικυθήρων. Στους βράχους που μετακινήθηκαν βρέθηκαν μέχρι και δόντια των ναυαγίων.

Η δρ Αγγελική Σίμωσι στο εργαστήριο για να δει τα αποτελέσματα από την επεξεργασία των στρωματογραφικών δειγμάτων από την περιοχή του ναυαγίου.

Ήταν γέρικο σκαρί, ένα πολυταξιδεμένο, ρωμαλέο εμπορικό πλοίο

Οι δύτες φέτος εστίασαν στα «παρθένα» μέρη, σε εκείνα που δεν ήταν προσβάσιμα ούτε στους σφουγγαράδες το 1901 ούτε στον Κουστό το 1976. «Εκεί μπορεί και να υπάρχουν αγάλματα», είπε ο Μπάουμερ. Παράλληλα μου εξήγησε κάτι σημαντικό: «Από τις έρευνες των Συμιακών και του Γάλλου δεν υπήρχαν πληροφορίες από πού ακριβώς ανέστυραν τα αντικείμενα μέσα από τη μεγάλη περιοχή του ναυαγίου που είναι μάλιστα κατωφερής, έχει δηλαδή διάφορα “σκαλοπάτια” σε διαφορετικά βάθη. Σήμερα, χάρις στη μεθοδική μας δουλειά έχουμε φωτογραφικό τρισδιάστατο χάρτη όλης της ακτίνας που έχουν διασπαρεί τα ευρήματα. Παράλληλα, πέρυσι βρήκαμε

μια κεφαλή του Ηρακλέους. Τα πιο βαριά πράγματα βυθίζονται σχεδόν κάθετα σαν άγκυρες, σε αντίθεση με τα πιο ελαφρά που επιπλέουν, άρα χάρις στο κεφάλι αυτό μπορούμε να εικάσουμε πού είναι το πιο βαρύ μέρος του φορτίου». Αναρωτήθηκα τι ξέρουμε έως τώρα για το περίφημο πλοίο. «Μια νέα σημαντική πληροφορία είναι ότι πρόκειται για μεγάλης ηλικίας σκαρί που όταν βούλιαξε είχε στην πλάτη του αρκετές δεκαετίες στη θάλασσα. Είχε επισκευαστεί πλειστάκις. Επίσης ξέρουμε ότι ήταν ένα μεγάλο, γερό, πολυταξιδεμένο, ρωμαλέο εμπορικό πλοίο. Ξέρουμε ότι είχε πλήρωμα και επιβάτες. Έχουν εντοπιστεί ανθρώπινα υπολείμματα και ανάμεσα σε αυτά μιας

γυναίκας, όπως έδειξαν οι ανθρωπολογικές μελέτες. Ίσως να ήταν επιβάτης, ίσως να ήταν σκλάβο. Έχουμε ακόμα πολλά πράγματα να μάθουμε», είπε.

Κατάλαβα ότι η επόμενη χρονιά της έρευνας θα είναι πολύ σημαντική, καθώς το 2023 λύθηκαν πολλά προβλήματα που εμπόδιζαν την ομάδα να ρίξει όλο της το βάρος σε συγκεκριμένες περιοχές. Ταυτόχρονα οι πολυμνες αναλύσεις των στοιχείων που ήδη έχουν συλλέξει οι επιστήμονες, θα ενισχύσουν αυτές τις κατευθύνσεις ή θα τις στρέψουν αλλού. Τώρα πια, η πιο σπουδαία δουλειά γίνεται στη στεριά, ενώ το 1901 και το 1976 οι δύτες έψαχναν στα τυφλά στη θάλασσα. Ίσως λοιπόν τα επόμενα χρόνια

να έχουμε απαντήσεις γι' αυτό το μεγάλο πλοίο (που δεν ξέρουμε το όνομά του), το οποίο πέρασε από πολλά λιμάνια της Μεσογείου προτού φτάσει στο κάτω άκρο της Πελοποννήσου με πορεία είτε προς τη Ρώμη είτε προς αλλού.

Τι βρέθηκε φέτος

Όταν κάναμε τη συνέντευξη με τον Λόρεντς Μπάουμερ, στα τέλη Μαΐου, οι δύτες είχαν προλάβει να κατεβούν μόνον δύο φορές στον βυθό. Με το πέρασμα της αποστολής στις 18 Ιουνίου, η έρευνα είχε αποδώσει ενδιαφέροντες καρπούς. Εντοπίστηκαν θραύσματα αγγείων πρώιμης βυζαντινής κεραμικής, όπερ σημαίνει ότι σε εκείνη την απόκρημνη ακτή που βλέπαμε εί-

χε πέσει και κάποιο βυζαντινό πλοίο. Επίσης ήρθαν στην επιφάνεια μικρά τμήματα γλυπτών. Το ένα ίσως να προέρχεται από κόμη ή από γενειάδα (ίσως της κεφαλής του Ηρακλέους;), ενώ το δεύτερο είναι προς το παρόν αδιάγνωστο. Αποκαλύφθηκαν και άλλα ανθρώπινα οστά, που ενδεχομένως ανήκουν σε περισσότερους από έναν ναυαγούς, μαζί με πλήθος αντικειμένων χαρκτηριστικών του ναυαγίου, όπως τμήματα πηλινων και γυάλινων αγγείων αλλά και πολλά καρφιά επενδεδυμένα με ξύλο.

Αποκαιρέτσα τους δύτες και τον Μπάουμερ, οι οποίοι εκείνη την ημέρα είχε επέτειο γάμου. «Η γυναίκα σας τι λέει που την εορτάζετε χωριστά;» τον ρώτησα. «Τη

γνώρισα όταν πγαίναμε σχολείο και ξέρει τι άνδρα παντρεύτηκε», είπε γελώντας. «Πιστεύω είναι πολύ χαρούμενη διότι ξέρει ότι το σπουδαιότερο πράγμα που μπορεί να βρει ένας αρχαιολόγος δεν είναι κάποιο αντικείμενο, αλλά η γνώση. Και η σύγχρονη ανθρωπότητα ξέρει ακόμα πολύ λίγα πράγματα για το πώς ζούσαν οι πρόγονοί μας. Είμαι λοιπόν εδώ για τη γνώση αυτή».

Η εικόνα του Ελβετού μου ξαναήρθε στο μυαλό όταν παρακολούθουσα σε θερινό κινηματογράφο τον Ιντιάνο Τζόουνς να κρατάει τον υποτιθέμενο μηχανισμό των Αντικυθήρων και άκουσα τον πίσω μου να λέει: «Μα τι βλακείες μας δείχνουν. Αυτό το αντικείμενο δεν υπήρξε ποτέ».

Επανάσταση με τσέλο και θέρεμιν

Το 1966, οι Beach Boys προκάλεσαν ισχυρές δονήσεις στο μουσικό στερέωμα και εκθρόνισαν –για λίγο– τους Μπιτλς

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

Όταν στις αρχές του καλοκαιριού του 1967 κυκλοφόρησε το «Sgt Pepper's Lonely Hearts Club Band», το όγδοο άλμπουμ των Μπιτλς, το Time έγραψε για μια «ιστορική καμπή στην ιστορία της μουσικής», ενώ οι Times του Λονδίνου μίλησαν για μια «αποφασιστική στιγμή στην ιστορία του δυτικού πολιτισμού». Λόγια μεγάλα, που όμως δικαιολογούνται από το ίδιο το διαμέτρημα του αντικειμένου τους, εφόσον δεν επρόκειτο για «ακόμα έναν δίσκο» ενός ροκ συγκροτήματος, μια ακόμα συλλογή τραγουδιών, αλλά για έναν αυτοδύναμο καλλιτεχνικό μικρόκοσμο με ολοκληρωμένο και πρωτοποριακό υβριδικό αφήγημα. Μελόδραμα, μιούζικαλ και καμπαρέ, κλασική ορχήστρα και πολυφωνική χορωδία, ποπ και ροκ μουσική, κλασικό, μοντέρνο και μεταμοντέρνο, όλα τους συμπυκνώθηκαν σε αυλάκια εκείνου του βινυλίου με τρόπο ιστορικό.

Και όμως, όπως συχνά συμβαίνει στην ιστορία της τέχνης, όλο αυτό δεν ήταν κάτι απόλυτα ρηξικέλευθο. Ο Πολ Μακάρτνεϊ, κύριος εμπνευστής του εγχειρήματος, είχε επηρεαστεί από έναν συνάδελφό του στην άλλη όχθη του Ατλαντικού, την ψυχή των Beach Boys, τον τραγουδιστή, συνθέτη και παραγωγό Μπράιαν Γουίλσον. Τον Γουίλσον που, με το ουρανοκατέβато καλλιτεχνικό του χάρισμα, ένα χρόνο πριν είχε κάνει τη δική του «ιστορική καμπή» στη μουσική, με την

κυκλοφορία του άλμπουμ των Beach Boys «Pet Sounds». Ο Μακάρτνεϊ το είχε πει ξεκάθαρα: «Το άλμπουμ «Pet Sounds» ήταν η έμπνευσή μου για να κάνω το Sgt Pepper's». Μια διάσημη δήλωση που συμβολίζει με τον πιο τρανταχτό τρόπο τη βαρύτητα εκείνου του δίσκου που, το καλοκαίρι του '66, άλλαξε για πάντα το δημόσιο πρόσωπο των «ξανθών σέρφερ» με τις σανίδες στο χέρι, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο οι μουσικοί και οι παραγωγοί έβλεπαν την τέχνη της ηχογράφησης ενός δίσκου.

Από το υλικό των ηχογραφήσεων για τον δίσκο προέκυψε και

Το τραγούδι «Good Vibrations» από το άλμπουμ «Pet Sounds» των Καλιφορνέζων σέρφερ θεωρήθηκε –όχι άδικα– φορέας ενός «νέου ήχου».

ένα κομμάτι-φαινόμενο που κυκλοφόρησε ξεχωριστά ως σινγκλ, το θυλυλικό «Good Vibrations» («Καλές δονήσεις»), που εκείνη στιγμή ήταν η πιο ακριβή ποπ μουσική παραγωγή που είχε γίνει ποτέ. Οι δοκιμαστικές ηχογραφήσεις του ξεκίνησαν τον Φεβρουάριο του 1966, κράτησαν έξι μήνες και έγιναν σε τέσσερα διαφορετικά στούντιο του Λος Αντζέλες (εφόσον, όπως είχε πει ο Γουίλσον, «κάθε στούντιο έχει

Η μπάντα από την Καλιφόρνια έκανε κάτι τόσο πρωτοποριακό που τα... μιμήθηκαν και οι Μπιτλς! «Το άλμπουμ «Pet Sounds» ήταν η έμπνευσή μου για να κάνω το Sgt Pepper's», παραδέχθηκε αργότερα ο Πολ Μακάρτνεϊ.

τον δικό του ξεχωριστό ήχο»).

Τον Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς, όταν το κομμάτι βγήκε στα δισκοπωλεία ως σινγκλ, έγινε αμέσως παγκόσμια επιτυχία. Σύσσωμος ο Τύπος έγραψε πως επρόκειτο για το «πιο περιπετειώδες δείγμα ποπ μουσικής που είχε ποτέ κυκλοφορήσει» κάτι που, ακόμα και σήμερα γίνεται αντιληπτό, εφόσον στα τέσσερα λεπτά της διάρκειάς του το κομμάτι περνάει μέσα από έξι διαφορετικά

στάδια στα οποία απολαμβάνει κανείς μια αληθινή γιορτή από ασυνήθιστα όργανα και ήχους, μια μουσική πανδαισία που ουδέποτε στο παρελθόν είχε ακουστεί στο πλαίσιο της ποπ μουσικής. Ο Ντέρεκ Τέιλορ, εκπρόσωπος Τύπου της μπάντας, το είχε χαρακτηρισίσει «συμφωνία τσέπης», ενώ η βρετανική Sunday Express ανακοίνωνε με μεγάλα γράμματα: «Επιτέλους! Βρήκαν τον νέο ήχο!». Εστω και προσωρινά, ο

Μπράιαν Γουίλσον είχε εκθρονίσει τους Λένον και Μακάρτνεϊ από την κορυφή της παγκόσμιας μουσικής βιομηχανίας.

«Εικαστικό» κομμάτι

Το «Good Vibrations» ήταν ένα αληθινό «εικαστικό» κομμάτι, το πρώτο στα μουσικά χρονικά στο οποίο συμμετείχε το τσέλο –όργανο της κλασικής μουσικής παράδοσης– ως πρωταγωνιστικό ροκ όργανο.

Δεν μπήκε όμως το τσέλο στο στούντιο, αλλά και το θέρεμιν –ένα ηλεκτρικό θέρεμιν που έδινε μια απόκοσμη, «διαστημική» διάσταση στον ήχο του κομματιού, που μάλιστα συμβολίζει και την έννοια των «δονήσεων» που αναφέρονται στους στίχους του. Δονήσεις για τις οποίες, όπως είχε πει ο Γουίλσον, είχε ακούσει μικρός από τη μητέρα του –ενεργειακά κύματα που μπορούν να μας επηρεάσουν εξ αποστάσεως– που στο πλαίσιο του κομματιού έχουν γίνει θεραπευτικές, εφόσον προέρχονται, όπως λένε οι στίχοι, από ένα ευγενικό κορίτσι που χαμογελάει και που ο ήλιος «παίζει ανάμεσα στα μαλλιά της».

Παρά την αχαλίνωτη καινοτομία και τη φουτουριστική μουσική του αξία, το «Good Vibrations» μιλάει για κάτι πολύ παλιό: τη χαρά και τον ενθουσιασμό που νιώθει κανείς κοντά σε αυτόν που αγαπάει. Είναι αυτή η «θέρμη του ήλιου», για την οποία είχε τραγουδήσει τόσο συγκινητικά ο Γουίλσον στο «Warmth of the Sun» του 1964, εκεί που, ενώ θρηνούσε την αγάπη που μόλις είχε χάσει, του αρκούσε που, όταν ερχόταν η νύχτα, εκείνος «έχει μέσα του τη ζεστασιά του ήλιου». Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1997, σε μια αγγλική έκδοση για τον ίδιο και το συγκρότημά του, έγραψε προς τους θαυμαστές του έναν πρόλογο που κατέληγε ως εξής: «Να θυμάστε πως, με τη μουσική μας, πάντοτε η πρόθεσή μας ήταν να σας γεμίσουμε με αγάπη».

Για τον αλληθωρο
και τον γοργισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

ΚΑΝΕ ΠΑΙΓΝΙΔΙ

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
10:00-12:00

Στέλλα Σωκράτους

ΣΠΟΡ FM 95.0

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Γαλλικό νουάρ με συνταγή... Χίτσκοκ

Σκοτεινές ζωές και απελπισία κάτω από τη λάμψη της γαλλικής Ριβιέρας

Καμουφλάζ ★★½

ΔΡΑΜΑ (2022)

Σκηνοθεσία: Νικολά Μπεντός
Ερμηνείες: Πιερ Νινέ, Μαρίν Βακτ, Ιζαμπέλ Ατζανί

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Ο Γάλλος δημιουργός Νικολά Μπεντός, του κομψού «Ραντεβού στην Μπελ Επόκ», επιστρέφει με ένα πιο φιλόδοξο φιλμ, το οποίο παντρεύει τα νουάρ στοιχεία με το ερωτικό θρίλερ, ενώ ταυτόχρονα εκτυλίσσεται κάτω από το εκτυφλωτικό φως της γαλλικής Ριβιέρας.

Εκεί, ανάμεσα στον πλούτο και στην πολυτέλεια ζει ο ωραίος Αντριέν, πρώην χορευτής, που αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την καριέρα του ύστερα από ένα ατύχημα, και νυν σύντροφος επί πληρωμή μιας μεσήλικης ντίβας του θεάτρου και του σινεμά. Σε ένα πάρτι θα γνωρίσει τη Μαργκό, μια επίσης πανέμορφη νεαρή γυναίκα, η οποία εκμεταλλεύεται και εκείνη τις σχέσεις της με πλούσιους κυρίου της περιοχής.

Οι δυο τους ερωτεύονται κεραυνοβόλα και σύντομα βάζουν μπρος ένα καινούργιο σχέδιο εξαπάτησης –ενός εύπορου μεσίτη αυτή τη φορά– προκειμένου να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους.

Ο Μπεντός δανείζεται στοιχεία από το απολαυστικό «Κυνήγι του κλέφτη» του Χίτσκοκ, καθώς πάντως να υιοθετεί και την καθαρά παιχνιδιάρικη διάθεση του τελευταίου.

Η εικόνα του είναι, βέβαια, αυτή της εκθαμβωτικής Ριβιέρας, η οποία ωστόσο κρύβει πολύ σκοτάδι, απελπισία και χαμένες ζωές κάτω από τη λαμπερή επιφάνεια. Πρώτοι και καλύτεροι οι δύο σαγηνευτικοί πρωταγωνιστές –το κάστινγκ των ανερχόμενων Πιερ Νινέ («Ιβ Σεν Λοράν») και Μαρίν

Βακτ («Νέα και όμορφη») εξαιρετικά επιτυχημένο- οι οποίοι είναι βαλτωμένοι σε ζωές γεμάτες υποκρισία και κενές απολαύσεις.

Ερωτας και χρήμα

Γενικώς εδώ υπάρχει μια πολύ ενδιαφέρουσα ανατομία της «επιφάνειας»: της ομορφιάς που καλύπτει την ασχήμια, του πλούτου που διασκεδάζει τη ματαιώση των ονείρων, της ερωτικής

Ο Νικολά Μπεντός δανείζεται στοιχεία από το «Κυνήγι του κλέφτη», δίχως να υιοθετεί την καθαρά παιχνιδιάρικη διάθεση του Αγγλου μάστερ της αγωνίας.

επιβελίωσης που παρηγορεί τις κάθε είδους ανασφάλειες. Ακόμη και το αληθινό ερωτικό πάθος, αυτό ανάμεσα στους δύο νέους δηλαδή, θα μπει σε δοκιμασία μπροστά στην αμείλικτη πραγματικότητα του «τα λεφτά είναι χρήσιμα».

Ολα αυτά σε ένα πακέτο, το οποίο ειδικά από ένα σημείο και έπειτα προσιδιάζει περισσότερο στο θρίλερ, ακόμη και στο αστυνομικό, καθώς οι περισσότεροι ήρωες καταλήγουν στην αίθουσα του δικαστηρίου προκειμένου να καταδικαστούν ή να εξλειωθούν για τις αμαρτίες τους.

Από την άλλη, μοναδικό πραγματικό ψεγάδι του φιλμ του Μπεντός είναι η κάπως τραβηγμένη διάρκεια (134 λεπτά), η οποία μοιραία επηρεάζει κάποια στιγμή και τον ρυθμό του.

Πιερ Νινέ και Μαρίν Βακτ είναι ο Αντριέν και η Μαργκό, δύο νέοι που ερωτεύονται με πάθος, αλλά η δίψα τους για χρήμα και απολαύσεις είναι το ίδιο ισχυρή.

HOME CINEMA

Δράση με «μαύρη» κουλτούρα και βίντατζ πινελιές

Τζον Μπογιέγκα, Τίονα Πάρις και Τζέιμι Φοξ στο «Κλωνοποίηση του Ταϊρόν» του Τζούελ Τέιλορ.

Ο Αντόνιο ντε Λα Τόρε (αριστερά) πρωταγωνιστεί στο φιλμ «Ο Εκπτώτος», του Ροντρίγκο Σορογκόγιεν.

Κλωνοποίησαν τον Ταϊρόν ★★

ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2023)

Σκηνοθεσία: Τζούελ Τέιλορ
Ερμηνείες: Τζον Μπογιέγκα, Τζέιμι Φοξ, Τίονα Πάρις

Μια ταινία που ανακαλεί (ευχάριστα) μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά Blaxploitation φιλμ των δεκαετιών του 1970 και του 1980 προσεγώθηκε εδώ και μερικές ημέρες στην πλατφόρμα του Netflix. Σε κάποια γειτονιά Αφροαμερικανών, ο Φοντέιν (Τζον Μπογιέγκα) ζει την καθημερινή του ρουτίνα: κάνει γυμναστική, ψωνίζει από το τοπικό παντοπωλείο, καζεύει στην τηλεόραση, διακινεί μικροποσότητες ναρκωτικών, μέχρι που μια συναλλαγή παίρνει άσχημη τροπή και ο ίδιος καταλήγει κόνινο από τις σφαίρες. Με θαυμαστό τρόπο, ωστόσο, την επόμενη ημέρα ξυπνάει άθικτος στο κρεβάτι του. Προσπαθώντας να καταλάβει τι έχει συμβεί, θα συμμαχήσει με ένα στυλάτο προαγωγό (Τζέιμι Φοξ) και μια δυναμική πόρνη· οι τρεις τους θα κάνουν

τρομακτικές ανακαλύψεις γύρω από ένα πειραματικό κυβερνητικό πρόγραμμα που έχει στόχο τον έλεγχο του μαύρου πληθυσμού της περιοχής.

Ο ανερχόμενος κινηματογραφιστής Τζούελ Τέιλορ συνθέτει μια αλληγορική ιστορία, η οποία συνδυάζει την καθαρή δράση με την κωμωδία και τις (αμέτρητες) αναφορές στη «μαύρη» κουλτούρα ανά τις δεκαετίες. Παρότι διαδραματίζεται τυπικά στο σήμερα, ολόκληρο το φιλμ, από τη γεμάτη κόκκο φωτογραφία μέχρι τα βίντατζ σκηνικά και κοστούμια, αποπνέει μια χαρακτηριστική πατίνα, όχι ακριβώς αυθεντική –γενικά εδώ υπάρχουν αμέτρητες αντιγραφές– αλλά σίγουρα ευπρόσδεκτη στο αισθητικό κομμάτι.

Ο Έκπτωτος ★★

ΘΡΙΛΕΡ (2018)

Σκηνοθεσία: Ροντρίγκο Σορογκόγιεν
Ερμηνείες: Αντόνιο ντε Λα Τόρε, Μόνικα Λόπεζ, Χοσέ Μαρία Πόι

Από την πλατφόρμα του Ertflix επιλέγουμε ένα βραβευμένο με

επτά Γκόγια πολιτικό θρίλερ του Ισπανού κινηματογραφιστή Ροντρίγκο Σορογκόγιεν. Ο Μανουέλ, τοπικός κομματάρχης σε μια παραλιακή πόλη της Ισπανίας, περνάει βασιλική ζωή παρέα με συνεργάτες του πολιτικούς, επιχειρηματίες κ.ά., σύντομα ωστόσο τα πάντα θα ανατραπούν, όταν θα έρθει στη δημοσιότητα ένα μεγάλο οικονομικό σκάνδαλο που τον εμπλέκει.

Στοχευμένος πια και από το ίδιο του το κόμμα, ο Μανουέλ θα ξεκινήσει έναν απεγνωσμένο αγώνα για να σώσει ό,τι σώζεται. Γνώριμες καταστάσεις διαπλοκής και κατασπατάλησης του χρήματος των φορολογουμένων αποτελούν το θέμα ενός καταγιστικού στους ρυθμούς του φιλμ, το οποίο βασίζει πολλά και στην εξαιρετική ερμηνεία του πρωταγωνιστή του. Ο Αντόνιο ντε Λα Τόρε, από τους κορυφαίους σύγχρονους Ισπανούς ηθοποιούς, ερμηνεύει εδώ έναν μεταίχμιακο χαρακτήρα, θύτη και θύμα του κυνισμού και της αδιαφάνειας που χαρακτηρίζει τον κόσμο της πολιτικής.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Ο σούπερ σταρ του πιάνου Λανγκ Λανγκ στο Ηρώδειο

Τον περίφημο πιανίστα Λανγκ Λανγκ προσκάλεσε η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών για τη δεύτερη συναυλία της στο Ηρώδειο στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών. Υπό τη μουσική διεύθυνση του Κρίστοφ Εσενμπαχ ο Κινέζος σούπερ σταρ ερμάνευσε το Κοντσέρτο για πιάνο σε Λα ελάνσονα του Γκριγκ.

Τα πολύ γνωστά μουσικά έργα, όπως το δημοφιλέστατο Κοντσέρτο του Γκριγκ, θέτουν τα μεγαλύτερα προβλήματα στην εκάστοτε νέα γενιά ερμηνευτών. Αφενός, είναι γνωστά στο φιλόμουσο κοινό μέσα από δεκάδες ηχογραφήσεις. Έτσι, κάθε μέλος του ακροατηρίου αναμένει, συνήθως, να τα ακούσει όπως τα έχει γνωρίσει και τα έχει αγαπήσει. Κρίνει τη συναυλιακή ερμηνεία με βάση την αγαπημένη του ηχογράφηση. Αφετέρου, τα έργα αυτά έχουν αποδοθεί από πλήθος ερμηνευτών κι επομένως έχουν αποκωδικοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό: δεν κρατούν πια μυστικά. Συνεπώς κάθε νέος ερμηνευτής δύσκολα μπορεί να βρει μια ριζικά διαφορετική ματιά, η οποία θα τον διαφοροποιήσει από παλαιότερους συναδέλφους του.

Ειδικότερα δε τα έργα του ρομαντισμού, όπως το συγκεκριμένο, των οποίων το περιεχόμενο βασίζεται περισσότερο στην αμεσότητα του (πληθωρικού) συναισθήματος, σπάνια επιδέχονται προσεγγίσεις πιο αναλυτικές, πιο «εγκεφαλικές», οι οποίες θα επέτρεπαν μια ερμηνεία ως αποτέλεσμα μελέτης μάλλον, παρά ενστικτού.

Ο Λανγκ Λανγκ διαθέτει με το παραπάνω όλες τις ευκολίες ενός κορυφαίου πιανίστα. Η δεξιοτεχνία του είναι απολύτως συναρπαστική και επιτρέπει να ακούγονται μία μία οι νότες, ακόμα και με τη μεγαλύτερη ταχύτητα. Ο έλεγχος της δυναμικής

Ο κορυφαίος Κινέζος πιανίστας απέδωσε με εντυπωσιακό τρόπο το δημοφιλές Κοντσέρτο του Γκριγκ.

είναι υποδειγματικός, που σημαίνει ότι ο πιανίστας μπορεί να αυξομειώνει την ένταση του ήχου όπου και όπως το επιθυμεί, δίνοντας παλμό και πλαστικότητα

Ο Λανγκ Λανγκ διαθέτει με το παραπάνω όλες τις ευκολίες ενός κορυφαίου πιανίστα, τη δεξιοτεχνία, την ευαισθησία.

τα στις φράσεις. Στα σημεία μεγάλων έντασης στεκόταν χωρίς καμία δυσκολία ισότιμα πλάι στη μεγάλη συμφωνική ορχήστρα, επιτρέποντας στη φωνή του πιά-

νου να ακούγεται με σαφήνεια. Και η Κρατική υπό τον Εσενμπαχ τον πλαισίωσε πολύ καλά.

Ως προς την ερμηνεία, ειδικά στο πρώτο μέρος ο Λανγκ Λανγκ

επιχείρησε να διαφοροποιηθεί. Ελαφρά πιο αργός στα αργά εδάφια και καταγιστικά γρήγορος στα ζωηρά, δημιουργούσε χώρο για μια πιο αναλυτική προσέγγι-

ση, με μεγαλύτερη προσοχή σε λεπτομέρειες της γραφής. Ενδιαφέροντες τονισμοί, φώτισαν με διαφορετικό τρόπο ρυθμικά στοιχεία.

Ωστόσο, οι (ευφύεις) παρεμβάσεις του ήταν οριακές και δεν έπληξαν τη συναισθηματική αμεσότητα της μουσικής. Το λυρικό δεύτερο μέρος δόθηκε χωρίς επερωτήσεις, ενώ το ζωηρό τελευταίο ωφελήθηκε από τη γνώριμη απολαυστική λαμπρότητα του παιξίματός του.

Στη συνέχεια ο Εσενμπαχ διηύθυνε την επίσης δημοφιλή Τέταρτη Συμφωνία του Τσαϊκόφσκι. Έργο γνωστό στην Κρατική, δόθηκε αυτή τη φορά πιο συντεταγμένα, κυρίως από τα έγχορδα, τόσο στους νυκτούς φθόγγους του τρίτου μέρους όσο και στις απαιτητικές εναρκτήριες φράσεις του τελευταίου. Ομοια πειθαρχημένα φάνηκαν τα κάλκινα πνευστά, ενώ οι σολιστικές συνεισφορές των ξύλινων ήταν στο γνωστό ψηλό επίπεδο. Έτσι, ο Εσενμπαχ μπόρεσε να αποδώσει με επιτυχία το εκπληκτικό, στα όρια της υστερίας πρώτο μέρος, τον πληθωρικό συναισθηματισμό του δεύτερου, όπως και το δυναμικό φινάλε.

Η θάλασσα μαγεύει, ξεκουράζει, ξεσπώνει, μα κρύβει μυστικά και αλλόκοτα πλάσματα στα βάθη της.

Ταξίδι στον γαλάζιο χώρο και χρόνο

Η «Κ» προτείνει πέντε ξεχωριστά αναγνώσματα για τις καλοκαιρινές διακοπές σας με πρωταγωνίστρια τη θάλασσα

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

PATRIK SVENSSON
Βαθύ μπλε. Η θάλασσα, τα βάθη της και η αναζήτηση του αγνώστου
μτφρ.: Αγγελική Νάτσι
εκδ. Μεταίχμιο, 2023, σελ. 320

Τον Σουηδό δημοσιογράφο Πάτρικ Σβένσον τον γνωρίσαμε από το επιτυχημένο «Βιβλίο των χελιών»: υβριδική αφήγηση και υπαρξιακός συλλογισμός πάνω στην αβυθομέτρηση σχέση πατέρων - γιών (τους οποίους εδώ, τον συγγραφέα και τον δικό του πατέρα, ενώνει το ψάρεμα των χελιών) και στα εκπληκτικά επιστημονικά αινίγματα που κρύβουν τα χέλια, τέτοια που τράβηξαν το ενδιαφέρον κολλοσσών της διανοήσης, από τον Αριστοτέλη και τον Φρόνιτ έως τη σύγχρονη υδροβιολογία και ζωολογία. Πρόκειται για ένα πολύτροπο, υδάτινο κείμενο, συγκινητικό ως προς τις προσωπικές πτυχές μα και απρόσμενο ως προς το πραγματολογικό, επιστημονικό του φόντο. Στο «Βαθύ μπλε», ένα βιβλίο για τη θάλασσα στις πολυποικίλες εκφάνσεις και στους άπειρους συμβολισμούς της, το προσωπικό στοιχείο υποχωρεί αρκετά, χωρίς όμως να είναι απόν, και τα επιστημονικά δεδομένα δίνονται αριστοτεχνικά μέσα από μια μεστή, ρέουσα αφήγηση και, κυρίως, μια γόνιμη εμμονή πάνω σε απίθανες λεπτομέρειες.

Εκκινώντας από το πρώτο βλέμμα του ανθρώπου πάνω στη θάλασσα και τους κορυφαίους θαλασσοπόρους της Αναγέννησης, και φθάνοντας έως τα σκοτεινά βάθη των ωκεανών, ο Σβένσον μάς θυμίζει ότι μπορεί να έχουμε εξερευνήσει το πλι-

Ο Τζενοβέζι έχει ως σημείο αφετηρίας του ένα πλάσμα που κινείται κάπου ανάμεσα στη σφαίρα του μύθου και της επίσημης ζωολογίας: το γιγάντιο καλαμάρι.

ακό μας σύστημα, ακόμη όμως αγνοούμε βασικά πράγματα από τα ωκεάνια βάθη του πλανήτη μας. Συναρπαστικό, καλοκαιρινό, ταξιδιωτικό πεζό στον χώρο μα και στον χρόνο.

ΦΑΜΠΙΟ ΤΖΕΝΟΒΕΖΙ
Το γιγάντιο καλαμάρι. Ταξίδι στο όνειρο της απεραντοσύνης
μτφρ.: Φωτεινή Ζερβού
εκδ. Πατάκη, 2023, σελ. 208

«Για τη θάλασσα δε γνωρίζουμε τίποτα. Απολύτως τίποτα, ωστόσο η θάλασσα είναι σχεδόν τα πάντα». Με αυτή την πρόταση ξεκινάει την αφήγησή του ο Ιταλός αρθρογράφος και συγγραφέας Φάμπιο Τζενοβέζι. Υπό προϋποθέσεις, το βιβλίο του θα μπορούσε να διαβαστεί παράλληλα με αυτό του Πάτρικ Σβένσον «Βαθύ μπλε». Το απέραντο της θάλασσας, το μυστήριο και οι κίνδυνοι που κρύβει, και παράλληλα οι λόγοι και οι αιτίες για τα οποία κινδυνεύει η ίδια η θάλασσα.

Ο Τζενοβέζι έχει ως σημείο αφετηρίας του ένα πλάσμα που κινείται κάπου ανάμεσα στη σφαίρα του μύθου και της επίσημης ζωολογίας: το γιγάντιο καλαμάρι. Θυμάστε την περίφημη σκηνή στις «Εικοσι χιλιάδες

λεύγες» του Βερν; Ή τις ωραίες γκραβούρες με τα περίφημα Κράκεν που με τα πλοκάμια τους σφικταγκαλιάζουν κατάρτια και καταστρώματα;

Αλλά ο καλός Ιταλός συγγραφέας δεν περιορίζεται στο καλαμάρι που πολλές φορές ξεβράστηκε σε ακτές ή η θέασή του έγινε, φευγαλέα, σε απίθανα βάθη του ωκεανού. Καταπίνεται και με τους ανθρώπους που το «ανακάλυψαν», περνάει σαν ταξιδιώτης από εφημέρια σιτισιλιάνικα νησιά, εμπλέκεται ο ίδιος στην αφήγηση, με μνήμες από την οικογενειακή του ζωή, προεκτείνοντας τον προβληματισμό του έως την κλιματική κρίση, με επίκεντρο όμως τους ωκεανούς. Το τρομερό Κράκεν, άραγε, είναι ο άνθρωπος εντέλει; Εξυπνο βιβλίο, που δεν σε αφήνει ασυγκίνητο την ίδια στιγμή.

ΝΤΕΪΒΑ ΣΟΜΠΕΛ
Ρολόγια εν πλώ. Η αληθινή ιστορία ενός ιδιοφυούς ανθρώπου που έλυσε το μεγαλύτερο επιστημονικό πρόβλημα του καιρού του
μτφρ.: Νιλ Αρμστرونγκ
μτφρ.: Παναγιώτης Δρεπανιώτης
επιστ. επιμέλεια: Βασίλης Χαρμανδάρης
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2023, σελ. 216

Επιστροφή στον χρόνο: Τον 15ο και τον 16ο αιώνα ξεκινούν οι μεγάλες θαλασσινές εξερευνήσεις και ανακαλύψεις. Τον 17ο αιώνα η Επιστημονική Επανάσταση θерιεύει, οπότε, μπαίνοντας στον 18ο, και ενώ οι θαλασσοπόροι έχουν πια ανοίξει για τα καλά τα πανιά τους αισθανόμενοι ότι ζουν σε ένα σύμπαν που θυμίζει πλέον περισσότερο μια καλοκουρδισμένη μηχανή, αντιμετωπίζουν ένα σοβαρό πρόβλη-

μα: δεν μπορούν ακόμη να υπολογίσουν το γεωγραφικό μήκος. Ειδικά οι Βρετανοί, η ναυτική αυτοκρατορία των οποίων εξαπλώνεται όλο και περισσότερο, προβληματίζονται για πολλούς λόγους: εξαιτίας της άγνοιας τους αυτής, χάθηκαν ανθρώπινες ζωές, το εμπόριό τους έβρισκε εμπόδια, ενώ τέθηκε και ζήτημα αμυντικής οργάνωσης της μεγάλης τους νήσου.

Στο ανά χειρας τομήδιο, η Ντέιβ Σόμπελ επικεντρώνεται στην εν πολλοίς άγνωστη αυτή ιστορία που μπορεί να μοιάζει τεχνική εκ πρώτης όψεως, όμως είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανθρώπινη περιέργεια για το άγνωστο, είναι επίσης ταυτισμένη με τους ανθρώπους (κυρίως με τον Τζον Χάρισον, που αφιέρωσε σχεδόν μισό αιώνα στην επίλυση του προβλήματος) που καταπιείστηκαν με την εξεύρεση μιας λύσης.

Η παρούσα έκδοση πλαισιώνεται από έναν σύγχρονο «ναύτη του Διαστήματος», τον Νιλ Αρμστρονγκ. «Όσοι αγνοούσαν τούτο το μοναδικό επεισόδιο της Ιστορίας, πρόκειται ν' απολαύσουν μια συναρπαστική αφήγηση γύρω από ένα εκπληκτικό επίτευγμα στους τομείς της μέτρησης του χρόνου και της ναυσιπλοΐας».

ΚΛΑΟΥΝΤΙΟ ΜΑΓΚΡΙΣ
Ενα ατελείωτο ταξίδι - Αφηγήματα
μτφρ.: Μαρία Σπυριδοπούλου
εκδ. Καστανιώτη, 2023, σελ. 352

Ο Μάγκρις έχει έναν πολύ ιδιαίτερο, πολύ δικό του, τρόπο να συνδυάζει την αφηγηματικότητα με τον στοχασμό, την πεζογραφία με το δοκίμιο: η κατανομή, αν και άνιση ποσοτικά, έχει μια ποι-

Ο Σβένσον μάς θυμίζει ότι μπορεί να έχουμε εξερευνήσει το πλιακό μας σύστημα, ακόμη όμως αγνοούμε βασικά πράγματα από τα ωκεάνια βάθη του πλανήτη μας.

οτική ισορροπία και αρμονία. Ο Μάγκρις είναι επίσης ένας συγγραφέας στοχαστικός όσο και ταξιδιωτικός. Μονάχα που δεν θα μπορούσε ποτέ να περιοριστεί στα στεγανά της «ταξιδιωτικής λογοτεχνίας». Τα πετάγματά του, οι στροφές και οι παρακάμψεις του τον τοποθετούν σε ένα άλλο πάνθεον, του γραφιά που υποψιάζεται διαρκώς τι μπορεί να κρύβεται πίσω και πέρα από τις λέξεις.

Στον ανά χειρας τόμο, ο τίτλος είναι διαφωτιστικός: μπορεί ο αφηγητής να ταξιδεύει ανά την υφήλιο (κυριολεκτικά), μπορεί να μη λησμονεί το σημείο αναφοράς του που είναι η Τεργέστη, αλλά η ουσία κρύβεται στο ταξίδι του ίδιου του ανθρώπινου βίου και, κυρίως, στην αίσθηση της στιγμής. Ταξίδι είναι το τώρα, ζωή είναι η στιγμή, το ρευστό, φευγαλέο παρόν και όχι η προσμονή της επόμενης μέρας.

Ο Μάγκρις είναι συγγραφέας με χιούμορ και λεπτή ειρωνεία, είναι επίσης ποιητικός χωρίς να ξεπέφτει σε εύκολους λυρισμούς. Τα αφηγήματα αυτά ταξιδεύουν τον αναγνώστη και την ίδια στιγμή τον επαναφέρουν γλυκά στο στιγμιαίο και στο μυστήριο του παρόντος.

WILLIAM GOLDING
Μύσις ταξιδευτού.
Ως τα πέρατα της Γης - 1
μτφρ.: Μαργαρίτα Ζαχαριάδου
εκδ. Διόπτρα, 2023, σελ. 362

Δεν υπάρχει, ίσως, χειρότερη μετάθεση στη στρατιωτική θητεία από το να είσαι ναύτης σε καράβι εν πλώ. Ο λόγος; Δεν υπάρχει διαφυγή, για κανέναν, κληρωτούς ή βαθμοφόρους. Πόσο μάλλον όταν μιλάμε για ένα πολεμικό σκαρί της εποχής των Ναπολεόντειων Πολέμων, και όχι κάπου στο Αιγαίο ή στη Μεσόγειο, αλλά στον ωκεανό. Η συνθήκη αυτή (κάθε καρδιάς καρδιά πάνω στο κατάστρωμα ή στα σωθικά του πλοίου) θυμίζει συνάμα και θεατρική σκηνή. Ο Ουίλιαμ Γκόλντινγκ (Νομπέλ, 1983) υπήρξε ναυτικός (στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο), υπήρξε και νθοποιός του θεάτρου. Πάνω απ' όλα, όμως, υπήρξε μεγάλος μάστορας της αφήγησης και δημιουργός ολοζώντανων χαρακτήρων. Στο μυθιστόρημα «Μύσις ταξιδευτού», με το σκαρί-σκηνή των αρχών του 19ου αιώνα να ταξιδεύει από την Αγγλία στην Αυστραλία, το ταξίδι το ίδιο γίνεται βάνουση μύηση στη ζωή. Την απεραντοσύνη των ωκεανών υπονομεύει διαρκώς ένα ασφυκτικό, σχεδόν κλειστοφοβικό, αίσθημα αδιεξόδου, ενώ στην παραδοσιακή ναυτική τελετή του περάσματος του Ισημερινού αντιτίθενται η καταπιεσμένη ερωτική επιθυμία και οι ίντριγκες μεταξύ των επιβατών. Ευτυχώς δεν είναι ιστορικό το μυθιστόρημα ή «εποχής», αλλά τοιχογραφία ανθρωπολογική, υπαρξιακή, κάθε εποχής, αποτελώντας το πρώτο μέρος της τριλογίας «Ως τα πέρατα της Γης». Ακολούθησαν το «Σε απόσταση αναπνοής» (Διόπτρα) και το «Φωτιά στα έγκατα».

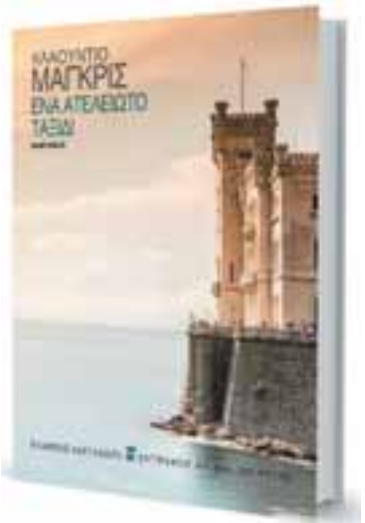
Τα επιστημονικά δεδομένα δίνονται αριστοτεχνικά μέσα από μια μεστή, ρέουσα αφήγηση.

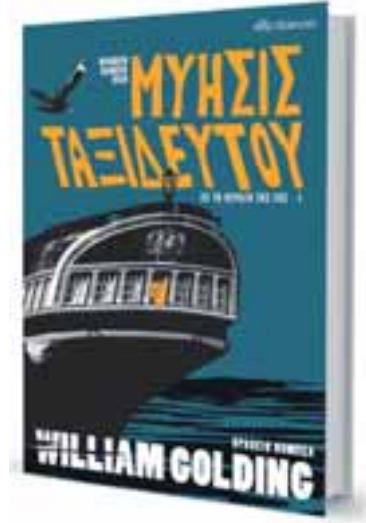
Η κλιματική κρίση με επίκεντρο τους ωκεανούς. Το τρομερό Κράκεν, άραγε, είναι ο άνθρωπος;

«Συναρπαστική» αφήγηση για ένα επίτευγμα στους τομείς της μέτρησης του χρόνου και της ναυσιπλοΐας.

Ο Μάγκρις διαθέτει χιούμορ και λεπτή ειρωνεία, είναι ποιητικός χωρίς να πέφτει σε εύκολους λυρισμούς.

Στο «Μύσις ταξιδευτού», ένα σκαρί των αρχών του 19ου αιώνα ταξιδεύει από την Αγγλία στην Αυστραλία.

wizguide

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2023

WIZ GUIDE USERS RATINGS.

50
Best
BARS
2023

wiz-guide.com

Έχεις κάρτες
της Τράπεζας Κύπρου;
Έχεις ανταμοιβή

Τράπεζα Κύπρου

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

